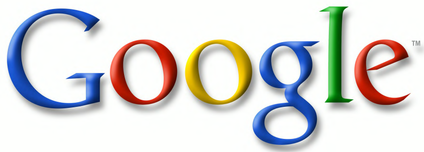
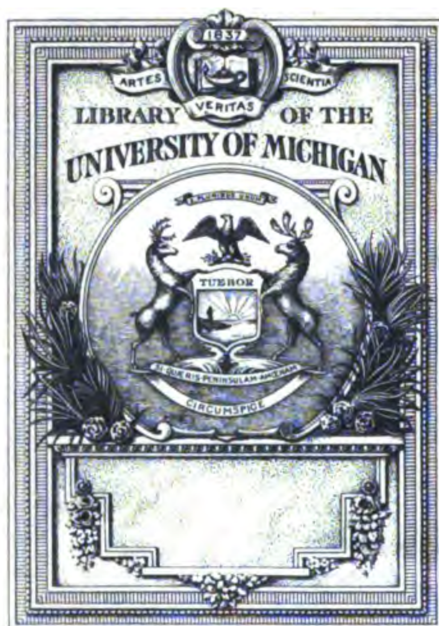

Google

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

VERVOLG

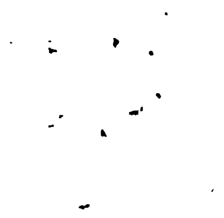
OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

OF

ZESTIENDE STUK.

AMSTERDAM,
IN ZYNE
GESCHIEDENISSEN,
VOORREGTEN, KOOPHANDEL,
GEBOUWEN,
KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN
EN
REGEERINGE,
BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van

JAN WAGENAAR,

HISTORIESCHRYVER DER STAD.

ZESTIENDE STUK.

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. CONRADI en V. VAN DER PLAATS.
MDCCLXXXIX.
Als *Bezitters* der uitgegeevene Vyftien Stukken.

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN

VAN

AMSTERDAM.

VERVOLG VAN HET

ZESENTWINTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1747, *tot in het jaar* 1751.

Het naastvoorgaande Stuk beslooten wy, met een Berigt van de Hoofden der Doelisten, Raap en anderen, aan de Gecommitteerden *uit de Burgerye*, moetende dienen ter zuiveringe hunner eere van eenige aangewreevene vlekken. In weerwil van den ernst hunner betuigingen, voldeedt het geenzins aan hun oogmerk. De gemoederen wierden daar door niet te vrede gesteld. Gecommitteerden, voor de gevolgen bedugt, werden, hierom, te raade, nog dien zelfden avond, zig by Zyne Hoogheid te vervoegen, met het volgende Request. 1748.

„ Geeven wy onderges. Supplianten Ge-

1748. committeerden van de onderstaande Wyken der Amsteldamsche Burgerye, aan uwe Doorlugtige Hoogheid met veel eerbied te kennen, dat aan de Supplianten by gerugte ter oore was gekoomen als of uwe Doorlugtige Hoogheid genegen zoude zyn om hun verzoek, vervat in de Bylage by het overgepresenteerde Request, ten aanzien van een Burger independenten Vryen Krygsraad, bestaande in vyf Burger Kollonellen en zestig Burger-Kapiteinen, allen buiten de Leden der Regeering, niet naar hunne hartwenschende verwagting zoude ten effect willen begunstigen, en alzoo het zelve volgens de betuigenisse van de algemeene Burgerye, aan ieder onzer byzondere Gecommitteerden gedaan, in zig zoude nasleepen de verwoestinge van onze tot heden toe algemeene Burger-Unie, zo hebben wy ondergesz. Supplianten onderling noodig geoordeeld uwe Doorlugtige Hoogheid ten anderen maale daar van inductie te geeven, ten einde het uwe Doorlugtige Hoogheid eenmaal mooge behaagen ons zoo zeer behartigd verzoek met een gunstig *Fiat* te bekroonen, tot welks effect de Supplianten hun goed en bloed, als het dierbaarste, in navolging van uwe Doorlugtige Hoogheids Doorlugtige Voorvaderen gewillig en bereid zyn op te offeren: verzoekende de Supplianten verder dat de verkiezing uit de Burgerye tot Kollonellen en Kapiteinen deezen maale door uwe Doorlugtige Hoogheid, naar zyne Doorlugtige Hoogheids wyze en hooge raads-

Request van de Gecommitteerden aan Zyne Hoogheid.

raadsgeevinge, mooge geschieden, en dat 1748.
het uwe Doorlugtige Hoogheid mooge behaagen de Suppliannten hier van ieder in hunne byzondere Wyk de verkiezing in 't toekoomende over te laaten.

Het welk doende, enz.".

De Prins Erfstadhouder antwoordde hier op, dat hy, dit Request onderzogt hebbende, zag, dat zy nu bepaalder uitkwamen dan te vooren; en dat hy niets meer konde zeggen, dan dat hy dit stuk nog niet ten vollen hadt overdagt; maar dat hem toescheen, dat deeze Krygsraad niet tot *heil* der Burgerye zoude strekken; doch dat hy, in deeze zaak, zodanig eene uitwyzing zou doen, als hy voor God en zyn Geweeten konde verantwoorden. Zyne Hoogheid bleef, met de Gecommitteerden, tot omtrent middernagt in gesprek, wanneer zy vertrokken, en de Prins ter ruste ging.

Eenigen ontrusten den Prins in den nagt.

De Gecommitteerden, die, met dit antwoord, te rug kwamen, vonden de menigte nog even onvoldaan. Men hadt wel gehoopt, dat de stille nagt de gemoederen tot rust zoude gebragt hebben; maar het was 'er verre van daan. De drift werdt hoe langer hoe doller, en de vreeze, dat men geenen Vryen Krygsraad zou verkrygen, schudde de menigte zo onbesuist, dat men, niet ten onregte, voor geweelddaadigheid begon te dugten. Ja, 't hardnekkig besluit, om by zyn opzet te blyven, deedt een' grooten hoop volks, 's nagts, tusschen

1748. drie en vier uure, naar 's Prinſen Logement ſtreeven, alwaar eenigen verzogten binnen gelaaten te worden. Men liet hen binnen, en vraagde, wat zy hier te doen hadden? 't Antwoord was: wy moeten zyne Hoogheid ſpreeken. De drift dulde geen uitſtel. Dus werdt zyne Excellentie, de Graaf Bentink, nevens een anderen Edelman, uit den ſlaap gewekt; maar men liet zig niet gezeggen; zo dat men genoodzaakt werdt, ook zyne Hoogheid in de rust te ſtooren. De Vorst, die, uit deezen handel, billyke reden van misnoegen konde ſcheppen, hadt, egter, de langmoedigheid, aan hun, op deezen onbekwaamen tyd, gehoor te verleenen. Zy bragten berigt, dat 'er een zeer ongemeene drift in de gemoederen der Burgers gaande was, uit vreeze dat zy geen Vryen Krygsraad zouden bekoomen; dat zy, derhalven, ootmoedig baden, dat zyne Hoogheid, in dit ſtuk, eenige verzagting geliefde te gebruiken, naardien, buiten twyffel, anders een bloedbad te dugten ſtondt. Zyne Hoogheid betuigde, nogmaals, dat hy, over dit ſtuk, nog niet ten vollen geraadpleegd hadt, en niet begrypen kon, hoe de Burgery, daar over, dus misnoegd ware; dat hy, egter, hier over, op nieuws, raadpleegen zoude, en, zo hy bevroeden kon, dat zulks tot voordeel der Burgerye konde ſtrekken, een Vryen Krygsraad bezorgen zoude; verzoekende zulks aan 't volk bekend te maaken: gelyk ook, nog dien zelfden nagt, aan alle

de

de Hoofdwagten, gedaan werdt, als mede op Kattenburg en andere plaatsen. 1748.

Dus eindigde deeze nagt, gelukkiger, dan men hadt durven hoopen. Maar dat men het 'er op gezet hadt, om van zyn stuk niet af te stappen, bleek uit het liedje, dat men, 's morgens, den tienden, in de Doele omdeelde en hier en daar langs de straaten strooide, luidende als volgt:

Vivat Vryheid, geen dwang.

Ziet toe gy Batavieren!
Zoo gy door listigheid
Uw verder laat bestieren
Zyt gy uw Vryheid kwyt!
Een Vrye Krygsraad *is 't,*
Buiten Regeerings *List,*
Die uw Vryheid
Geeft, en Blyheid
Buiten Twist.

Zyne Hoogheid verleende, 's morgens, ten negen uure, aan de Gecommitteerden wederom gehoor, in 't welk hun, nevens de *Officieren van de Burgery*, die voor 't Logement stonden, nogmaals, beloofd werdt, dat de Prins Erfstadhouder dit stuk in overweeging zou neemen. Ingevolge van deeze belofte, raadpleegde zyne Hoogheid, op nieuws, met de Heeren Burgemeesteren, over deeze zaak; waar van de uitslag was, dat, onder het Gemeen, uit 's Prinsen naam, de volgende Bekendmaaking werdt omgedeeld: — *De Prins geeft gehoor aan de Gecommitteerden.*

„ Dewyl het Zyne Hoogheid toeschynt uit het geene van verscheidene kanten is — *Bekendmaaking uit naam*

 voor-

1748. voorgekoomen, dat het zeer moeijelyk, zo
van Zyne niet ondoenlyk, zal zyn, de schikking om-
Hoog- trent het werk van de Krygs-Raad zodaanig
heid. te maaken, dat dezelve aan alle even aangenaam zyn zal, heeft Zyne Hoogheid, na daar op te hebben ingenoomen de consideratien van Heeren Burgemeesteren, vermeend, dat het voor de rust van de Stad, en om aan de goede Burgerye, zo veel doenlyk, genoegen te geven, best en dienstig zal zyn,

„ Dat zal werden gehouden een Vrye Krygsraad, bestaande uit Kapiteins, Lieutenants en Vendrigs.

„ Dat iedere Kompagnie na gehoudene omvraag, daar toe zullen committeeren zodaanige van de voorsz. Officieren uit hunne Kompagniën, als haar aangenaam zal zyn.

„ Dat vervolgens dezelve Kapiteins, Lieutenants en Vendrigs, op die wyze door ieder Kompagnie by meerderheid van stemmen gecommitteerd zynde, dezelve zullen doen een aanstelling van vyf Kollonellen, en vervullen de plaatsen van die Kapiteinen, Lieutenants en Vendrigs, die aan hunne Kompagniën niet aangenaam zouden moogen weezen; efte, dat zy zullen maaken een dubbel getal van Persoonen, en het zelve getal aan Zyne Hoogheid presenteeren, om daar uit by Zyne Hoogheid de Electie en aanstelling te werden gedaan, tot vervulling van de plaatsen der geene, die uitgevallen zyn".

Dit Geschrift hadt het noodlot van ver-

verscheiden Wetten, die, niet zelden, naar verschillende meeningen verklaard worden. De eene begreep het regt tegenstrydig als de andere. Men maakte 'er evenwel gebruik van; niet naar de ordre, die daar in gegeeven werdt; maar naar den zin, dien men 'er liefst een geeven wilde. Dit baarde, in verscheiden Wyken, eene groote verwarring; deeze wilde zyne Officieren behouden; die wilde ze afzetten. Men ging egter voort, naar 't gevoelen van den grootsten hoop; en men meende nu zo vry te zyn, dat men zelfs, op sommige Onder-Officieren gebeeten zynde, deeze met één zoude mogen bedanken; waar van sommige Wyken voorbeelden gaven. Deeze en geene zig van deeze verwarringen bedienende, zogten de meerderheid van stemmen te winnen, door kuiperyen en omkoopingen. Men roerde overal den Trom om de menigte by een te roepen, op zekere bestemde plaatzen, tot het verkiezen van nieuwe Officieren. 1748.

Opschudding in verscheiden Wyken, wegens het af- en aanstellen van Officieren.

De Gecommitteerden, voor nieuwe verwarring bedugt, geven, om deezen handel te stuiten, in 't licht, de volgende

NOTIFICATIE.

Notificatie van Gecommitteerden.

Werdt bekend gemaakt, dat de gezaamentlyke Gecommitteerden uit de Respective Wyken, aan ieder verzoeken, om geen Vergadering over den Krygsraad by te woonen, zenden alvorens met de Gecommitteerden, elk in zyn Wyk, daar

1748. over gesprooken te hebben, ingevolge de kwaliteit aan hun gegeeven".

Doch men bekreunde zig aan deeze Notificatie niet. De Wyken vergaderden, stemden en verkooren, ieder op haare eigen wyze, en naar haar eigen genoegen. Wy zullen, van dit werk, eenige staaltjes opgeeven.

Gedrag der Burgers in verscheidene Wyken.

In de Wyk N. 9. verkoor men, met gemeene stemmen, den Luitenant Simons, tot Kapitein, zonder iemands tegen zeggen. Men maakte, vervolgens, eene Nominatie voor een Luitenant en Vaandrig, die, in goede orde, werden verkooren, by meerderheid van stemmen.

In de Wyk N. 11. van welke wy meermaalen gesproken hebben, onder den Heer Kapitein Christiaan Scholten, wiens Vader Raad geworden was, spraken eenigen voor hunnen Kapitein, om hem in bediening te houden; maar verre de meesten keurden hem af, alleen om reden, dat hy te na aan de Regeering vermaagschapt was. Deeze twee partyen woelden sterk tegen elkanderen, niet alleen met woorden, maar ook in Geschriften: tot dat, eindelyk, by meerderheid van stemmen, de Vaandrig M. van Zuilen voor Kapitein verklaard werdt.

De Kompagnie van den Heer Gideon Victor (die kort daar na tot Kolonel verkooren werdt) Kapitein van de Wyk N. 12. wilde geene verandering onder haare Officieren maaken: schoon deeze Heeren, edelmoedig, afstand gedaan hadden; en daar

A 4 en

en boven verzogt, dat niemand, uit gunst, of om andere redenen, voor hun zou stemmen. 1748.

In de Wyk N. 20. maakte men geenerlei veranderinge, schoon de Kapitein eenige Leden der Regeeringe tot Bloedverwanten hadt. Zommigen oordeelden, dat men liever, van de gegeevene vryheid, gebruik maaken moest, dan zig, by zyne oude Officieren, te houden; maar de meerderheid van stemmen haalde het tegendeel over.

In zekere Wyk, zegt men, hadt men twee persoonen benoemd, om 'er een Kapitein uit te kiezen. Men stelde twee geschriften op, een met deezen, en een ander met geenen naam der benoemden getekend. Maar de Burgers, die meest al op één naam wilden tekenen, schreeven, zonder te zien wat zy deeden, hunne naamen op een ander schrift, dan zy dagten: zo dat de nieuw begunstigde de meeste stemmen hadt. Dit werdt ontdekt, en men beschuldigde de Gecommitteerden, dat zy, om eenig belang, de papieren verwisseld hadden, en dreigde hun zo vreeslyk, dat zy blyde waren, zonder afscheid te neemen, te mogen vertrekken.

Dewyl wy op dit stuk geraakt zyn, zullen wy, schoon de tyd iets verschilt, hier by voegen, het geen, diesaangaande, in de Wyk N. 43. voorviel. In de Wester Kerk-Oost Kompagnie hadt men den Heer Pelgrom ten Grootenhuis Boendermaaker tot Kapitein; een Man, tegen welken nie-

 mand,

1748. mand, in de gantsche Wyk, iets tot nadeel hadt in te brengen. Ook was hy buiten alle Regeering. Dies konde hy, om deeze reden, niet afgekeurd worden. Hy moest, evenwel, ontslagen worden, naar het gevoelen van verscheiden Burgers. Vraagden sommigen van de bezadigdsten, wat reden daar toe ware? men hadt niets in te brengen, dan dat de Kapitein wel goed was; maar dat men, evenwel, een' anderen zou kiezen, om dat hy buiten de Wyk woonde. Eenigen oordeelden, dat dit eene zeer onvoldoende reden was, en poogden het ontslag te beletten; maar anderen schreeuwden hier met alle kragt tegen. Met den Luitenant was het desgelyks; en de Vaandrig zou trouwen: bygevolg moest men drie nieuwe Officieren hebben. Eenigen, met deeze verandering nog niet te vreden, wilden die ook tot de Serjeanten uitstrekken. Men sleet, met over en weder praaten, zonder iets uit te voeren, ruim een uur tyds. Dit begon de meesten te verdrieten. Maar, op wat wyze men de stemmen zoude opneemen, wist men niet. Na lang harrewarren, vondt men goed, twee Onder-Officieren aan een tafel te plaatsen, langs welke ieder, een voor een, moest passeeren, om te zeggen, of hy den Kapitein wilde houden of niet? Men ging dan aan 't stemmen, niet zonder argwaan van eenigen, die zig verbeeldden, dat men niet ter goeder trouwe zoude handelen: waarom zy zig aan de tafel voegden, om opmerking te neemen op de aantekening,

die

die men hieldt. Nu begon men zommigen 1748.
scheel aan te zien, die voor den Kapitein stemden. Een zeker Burger, die, om redenen van voordeel, op de zyde van den Kapitein was, verontschuldigde zig hier over, zeggende, dat elk wel wist, waarom hy stemde om den Kapitein te behouden. Eindelyk nam men de stemmen op, die, meerendeels, tot ontslag van den Kapitein helden. Dus deedt men ook ten opzigte van den Luitenant; en, in één ogenblik, was de Kompagnie zonder Opper-Officieren.

Dit werk, zo verre, verrigt zynde, tradt men tot het maaken van een Vyftal, om daar uit een nieuwen Kapitein te kiezen. Een der Gecommitteerden van deeze Wyk nam zoo weinig genoegen in deeze benoeming, dat hy ze, zonder eenige uitzondering, geheel afkeurde; maar zyn voorstel werdt agter den bank geworpen. Vervolgens koos men, by meerderheid van stemmen, uit deeze Nominatie, tot Kapitein den Heer J. Lude, een Man, by de geheele Kompagnie bemind. Toen ging men over tot het kiezen van een Luitenant, en begon reeds een Nominatie op te stellen, waar op men eenen der Heeren Gecommitteerden wilde plaatsen; maar deeze zeide, dat men vooral zynen naam daar buiten moest houden. Men ging, eindelyk, aan 't stemmen; doch een algemeen gejuig staakte dit werk, en men koos, zonder tegen zeggen van iemand, den Heer G. ter Bruggen tot Luitenant.

Op gelyke wyze verkoos men een Vaan-

1748. Vaandrig, zonder alvorens eenige Nominatie te maaken. Doch deeze werdt, door den Krygsraad, afgekeurd, welke, in zyne plaats, een' anderen verkooren heeft.

Op dat het werk van een' Vryen Krygsraad des te beter zou voortgezet worden, gaven eenige persoonen, (doch, uit hoofde van welke bevoegdheid, is my onbekend) het volgende in 't licht.

PUBLICATIE.

Naamlooze Publicatie. „ Nademaal het de goede geïntentioneerde Burgers deezer Stad Amsterdam, tot hunner groot leedwezen ter ooren gekoomen is, dat eenige Burgers in byzondere Wyken, van voor deeze Stad zoo zeer nadeelige consepten zyn, als of het nodig was de Heeren Kapiteinen, die het bewind van Regeering in handen hebbende, of aan de familien van zodaanige Heeren zyn parenteerende, te blyven houden en te erkennen voor hunne Kapiteinen, alhoewel het de goede Intentie is van Zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassauw, tot heil der goede Burgery, by de tegenwoordige bewerking van Redres, een Vrye Krygsraad te verleenen, independent van de Regeering: Zo is 't, dat alle verstandige en welmeenende Patriotten, als beminnaars van rust en vrede, deeze verderflyke onderneemingen en consepten van de evengemelde Burgers ganschelyk verwerpende, (alzoo deeze onderneemingen en verkeerde consep-

ſepten tegen de Welvaart der goede Burgery ten eenemaal zyn ſtrydende) hebben goedgevonden, gelyk zy goedvinden by deeze; om zodaanige niet wel beradene Burgers ernſtig te vermaanen, haare onderneeming te ſtaaken, of zoo dezelve reeds ten præjudicie deezer Stad mogte ter uitvoer gebragt zyn, (met zulke Heeren Kapiteinen, die aan de Regeering participeeren of aan dezelve parenteeren, verkooren te hebben, of te blyven behouden,) als eertyds tot onze ſchaade is gebruikelyk geweest, te *aboleeren* voor nu en altoos, op dat alle twist en tweedragt tusſchen hen en andere Manhafte Medeburgers uit de weg geruimd zoude worden, en op dat zy met de andere Medeburgers voortaan de Eendragtigheid en de Standvastigheid voor de goede Zaak mogte blyven conſerveeren; ook willen wy by deeze, de bovengemelde Burgers trouwhertig gewaarſchouwd hebben, geen voortgang met de verderflyke raadſlagen en conſepten te maaken, of te blyven vasthouden aan zodaanige genomene beſluiten, ten aanzien der reeds gezegde Kapiteinen, alzo deeze zaak niet alleen zoude ſtrekken tot onzer aller overgroote ſchande en ſchaade, maar om dat het ook met reden te dugten is, dat door deeze genomen beſluiten, geen regt-geaart Patriot, kunnende dulden, daar uit groote onheilen voor zodaanige Burgers, als ook voor deeze Stad zoude ontſtaan; om 't welke alles te verhoeden, zoo veel mo- 1748.

ge-

1748. gelyk is, wordt deeze Publicatie tot elkers Waarschouwing door den Druk gemeen gemaakt, op dat een ieder zig hier na zoude reguleeren".

In de Doele werdt een Voorstel gedaan, veel gematigder dan deeze Publicatie, luidende als volgt:

Waarde en zeer geliefde Medeburgers.

Voorstel in de Doele gedaan.

„ Wy hebben op gisteren het voorstel van Zyn Doorlugtige Hoogheid door den Druk gemeen gemaakt, gezien; wy bemerken overtuigend hier in de groote liefde en genegenheid van onze teergeliefde Stadhouder om ons te helpen, en te vergenoegen, nopens een Vrye Krygsraad, maar wy zien teffens zoo groote moeijelykheden, hier in, als Zyne Hoogheids liefdens lever vrugteloos gesteld word, zoo wy niet medehelpers zyn om Zyne Hoogheids heilzaame desseinen uit te voeren; dit kunnen wy doen, waarde Medeburgers, door onze erkentenis te toonen, en den Vader des Vaderlands over te laaten en te verzoeken voor dit maal, met uitsluiting van die geene die geparticipeert hebben aan de Regeering, in hooge Persoon de verkiezing van een Vryen Krygsraad te doen, en ons goedgunstig te bezorgen de openvallende Officiers plaatsen uit de Nominatie door de Burgers van de respective Wyken aan den Krygsraad in te leveren.

„ Deeze erkentenis geeft ons een eeuwi-

wige roem en vestigt ons welzyn voor altoos. Laat ons dan dit behartigen en begrypen, dat God is daar Vrede woont". 1748.

Om het oogmerk van deezen Voorslag te bereiken, liet men, door verscheiden Gecommitteerden, aan zyne Hoogheid, vriendelyk verzoeken: voor eerst, *Of zyne Hoogheid geliefde te stellen in ieder Wyk een Kapitein, Luitenant en Vaandrig, zo veel mogelyk in hunne Wyken woonende, en in geene Regeering zynde, noch nader bestaande dan Neef, zo aan de oude als nieuwe Regeering?* ten tweede, *Of hy ons geliefde te geeven vyf Kolonellen in kwaliteit als boven?* ten derde, *Dat in het vervolg de Burgery, een ieder in haare Wyk, haare Officieren mogte verkiezen, en de Kolonellen door den Krygsraad?* Waar op zyne Hoogheid antwoorde, *Dat de Kompagniën, die geene Officieren hebben, aan hun aangenaam, eene Nominatie zouden konnen zenden aan den Krygsraad.* Uit welk antwoord duidelyk te bespeuren is, hoe verre de Burgery, in het verkiezen van hunne Officieren, van zyner Hoogheids oogmerken afweek.

Verzoek aan den Prinse.

Antwoord daar op.

Dus sleet men genoegzaam de volgende dagen van deeze week; gaande, ondertusschen, de Vergadering in de Doele al voort, niet minder talryk dan te vooren. 's Woensdags, den elfden, viel 'er, buiten het gemelde, weinig voor. Alleen staat ons te melden, dat, op deezen dag, zyne Hoogheid het middagmaal hield by den Lui-

1748. Luitenant-Admiraal Schryver. Die zelfde eere genoot, des anderendaags, de Heer Lestevenon, Heer van Berkenrode; wordende de Prins, geduurig, vergezeld door eenige Burgers.

Eenige Leeraars hebben gehoor.

's Anderendaags hadden de Leeraars Houthof, Schelluinen, Kulenkamp en van Mulden gehoor by zyne Hoogheid, en werden, op eene zeer vriendelyke wyze, ontvangen. Men geloofde, dat deeze Heeren uit den Kerkenraad waren afgevaardigd; doch, by nader onderzoek, bevondt men het tegendeel. By zyner Hoogheids komste binnen de Stad, hadden wel de Klasfis, de Kerkenraad en de Diakenen eene Kommisfie benoemd, om zyne Hoogheid te begroeten; maar de Prins liet hun weeten, dat, zo zy alleen kwamen om hun compliment af te leggen, zy daar van verschoond waren; doch, indien zy wenschten, eenige zaaken van gewigt voor te draagen, hy hen met genegenheid ontvangen zoude.

De Prins wordt op het Stadhuis onthaald.

Vrydag, den dertienden, werdt zyne Hoogheid, door de Heeren van de Regeering, op het Stadhuis, in de Raadkamer, ter maaltyd onthaald. Ten dien einde haalden de Heeren Burgemeesteren zyne Hoogheid af, die derwaarts geleid werdt door eene Kompagnie Burgers. Voor en in het Stadhuis stonden nog drie andere Kompagniën. Aan het Stadhuis koomende, werdt zyne Hoogheid ingehaald, door den Heer Hoofd-Officier, de Heeren Schepenen en twee Heeren uit den Raad. Eer men ter maaltyd ging, bezigtigde de Vorst de voor-

naam-

naamste vertrekken, ook de Krygsraadskamer, daar men thans vergadering hieldt; doch zyne Hoogheid nam 'er geene zitting in. De Krygsraad scheidde vrugteloos; zeggende, de regte meening van zyne Hoogheid niet wel te hebben begreepen, aangaande het verkiezen van nieuwe Officieren. De Prins Erfstadhouder vertoonde zig, meermaalen, voor de opene vensters van het Stadhuis, tot genoegen van eene ontelbaare menigte menschen, die, met een innig vermaak, zig zagen groeten, op de gemeenzaamste en vriendelykste wyze. 's Avonds, ten half acht uure, keerde zyne Hoogheid, by toortslicht, naar zyn Logement. 1748. Zitting van den Krygsraad.

Des Zaturdags, den veertienden, vergaderde de Krygsraad wederom, en verkoor vyf nieuwe Kolonellen; tevens bevestigende de de verkiezingen, die, in de meeste Wyken, gedaan waren; de zulken, die dit werk nog niet verrigt hadden, werden daar toe aangespoord. 's Morgens mompelde men, dat zyne Hoogheid eenige nieuwe Schepenen zou aanstellen; maar dit vondt by weinigen geloof, tot dat, omtrent den middag, alle twyffel werdt weggenomen, door de volgende Vyf Kolonellen verkooren.

NOTIFICATIE.

„ Alzo het aan zyn Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erfstadhouder deezer Provincie,

1748. geliefd heeft, aan de Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Amsteldam, te doen toekomen deszelfs hooggeëerde Missive, geschreven in Amsteldam den dertienden deezer loopende Maand, en daar by te kennen te geeven, dat hoogstgemelde zyne Hoogheid, om dezelve redenen als breder was vermeld by deszelfs Hooggeëerde Missive van den zesden deezer, en mede breder vervat in de Notificatie van den zevenden deezer maand, dienstig hadde geoordeeld gebruik te maaken van haare Edele Groot Mogende nadere Resolutie van den tienden deezer, en van de nadere authorisatie daar by op Hooggemelde zyne Doorlugtige Hoogheid verleend, en dat dienvolgende zyne Hoogheid noodig hadde gevonden, dat de Heeren Regeerende Schepenen, Oud-Burgemeesteren, en Oud-Schepenen respective, breder gemeld op de lyste, daar van door hoogstgemelde zyne Hoogheid, by deszelfs voorschreeve Missive aan de Heeren Burgemeesteren toegezonden, als namentlyk de Heeren

Regeerende Schepenen:

Verandering in het Collegie van Schepenen, enz.

„ Mr. *Bernardus de Wilhem*, *Jacob Gerard Karsseboom*, *Hendrik Hooft Gerritsz.*, *Henrik Bikker*.

Oud-Burgemeesteren:

„ Mr. *Jan Six*, Mr. *Willem Munter*, *Gerrit Corver*, Mr. *Jan Sautyn*, Mr. *Harman Henrik van de Poll*, Mr. *Nicolaas Geelvinck*, Mr. *Pieter van de Poll*.

Oud-

Oud-Schepenen: 1748.

„ Mr. *Willem Backer*, *Adriaan van Loon*, Mr. *Diederik van Buuren*, Mr. *Cornelis Graafland Jansz.*, Mr. *Jan Wolters*, *François van Harencarspel*, Mr. *Reynier Bouwens*, Mr. *Jan van Loon*, *Gillis van Hoven*, *Gillis Valckenier*, *Henrik van der Spelt*, *Albertus Schuyt*, *Theodoor Rogge*, Mr. *David de Wilhem*, *Frederik Berewout*, *Mattheus Alewyn*, *Willem van Loon Jansz.*, *Pieter van Loon*, Mr. *Wouter Valckenier*, *Hendrik Nicolaas Sautyn*, Mr. *Jacob Boreel Jansz.*, Mr. *Salomon Dedel*, Mr. *Jan Bernd Bicker*, *Jan Trip*, Mr. *Andries Munter*, Mr. *Jacob Alewyn*, *Cornelis Munter*, Mr. *Jean Graafland Cornelisz.*, *Mattheus Lestevenon*, Mr. *Jan van de Poll*, zouden werden ontslagen, zodaanig nogthans, dat de bovengemelde Heeren daar door niet zullen werden gekwetst of benadeeld in haare goede Naam en Faam, veel min dat dezelve daar uit zullen mogen werden gesuspicieert haar in de Regeering van den Lande niet na behooren gedraagen te hebben; en met verdere verklaaring, dat hoogstgemelde Zyne Hoogheid ook ten allen tyde, zo wanneer onverhoopentlyk de nood zulks zoude mogen komen te vereischen, bereid zal zyn om aan de gemelde Heeren ontslagen Regenten zodaanige protectie en sauvegarde voor haare Persoonen, Familiën en Goederen te laaten geworden, als dezelve zullen komen te desidereeren. En dewyl het

1748. verder aan hooggemelde Zyne Hoogheid mede behaagt heeft in plaaze van de bovengemelde ontslagene Heeren Regeerende Schepenen te benoemen:

„ *Willem van Heemskerk*, *Jan Balde Junior*, *Jan Nicolaas van Eys Isaacszoon*, Mr. *Matthys Straalman*. En aan den Heer Hoofd-Officier deezer Stede Mr. *Daniel de Dieu*, by besslooten Missive van den dertienden deezer te gelasten, dezelve Heeren den behoorlyken Eed af te neemen, en in dezelve voorschreeve bedieninge te stellen; ZO IS 'T, dat de Heeren Burgemeesteren en Regeerders voornoemd hebben gemeend niet te mogen afzyn van alle het geene voorschreeven is, aan de goede Burgerye en Gemeente deezer Stad de vereischte behoorlyke communicatie te geeven, ten einde dezelve moge strekken tot aller en een iegelyks narigtinge.

Actum in Amsteldam den 14 *September* 1748.

Ter Ordonnantie van haar Ed. Groot Agtbaare voorn.

A. J. de Huybert. ”

Vergadering van Scheeps timmerlieden. De Vergadering, in de Doele, bleef nog duuren; wordende de Scheepstimmerlieden, door hunnen Gecommitteerde, B. van Balen, verzogt, om, op den volgenden morgen, ten zeven uure, op het Kattenburgerplein te vergaderen.

Zyne Hoogheid vermaakte zig, dien namiddag, by de Agnietestraat, ten huize van den Heer du Long, wandelende, ten half

half drie uure, derwaarts, tusschen de in orde geschaarde Burgers, die zyne Hoogheid salueerden, met het presenteeren van hunne snaphaanen. De Prins zag aldaar, met veel genoegen, verscheiden rariteiten van Porcelein, en andere vreemdigheden. 1748.

Zondag, den vyftienden, werdt, 's morgens, alles tot des Stadhouders vertrek gereed gemaakt. De Scheepstimmerlieden kwamen, op het Kattenburgerplein, by een, om zyne Hoogheid uitgeleide te doen. Eer de Prins vertrok, woonde Hy den Godsdienst by, 's morgens, onder het gehoor van D°. J. du Marchie, in de Nieuwe Kerk, derwaards geleid door eene Kompagnie Burgers van het Groene Regiment. Ondertusschen hoorde men, door de Stad, lustig den Trom roeren, om verscheiden Kompagniën in de Wapenen te roepen. Omtrent dertig derzelven schaarden zig in orde, van het Logement af, de Langebrug over, het Rokkin langs, tot aan den *Singel*, die ook bezet was, tot aan de *Sluis* van 't Koningsplein. Vervolgens stonden de Burgers, op en aan het Koningsplein, tot aan het Leidscheplein; wordende het plein, tot aan de Poort, met Soldaaten bezet. Ten half elf uure was deeze Parade in volle orde. Omtrent deezen tyd kwam zyne Hoogheid uit de Kerk, vergezeld door de Heeren Burgemeesteren, voor welker koetsen twee Boden voor uit gingen. Hier op volgde de Heer Hoofd-Officier,

Zyne Hoogheid, na den Godsdienst verrigt te hebben, bereidt zig tot zyn vertrek.

1748. cier, die eenige Dienaars van 't Geregt naast zyne koets hadt. Dus reedt men naar het Logement, daar zyne Hoogheid, na een weinig toevens, affcheid nam van de Regeering, welke toen voor uit reedt naar de Leidsche-Poort, na dat, alvoorens, een Kourier, te paard, naar buiten was afgezonden, die, met allen mogelyken spoed, door de gewapende Burgers reedt. Nadat de Prins van de Leden der Regeeringe affcheid genomen hadt, ging dezelve op de Zaal, om van de Burger-Gecommitteerden ook affcheid te neemen. By deeze gelegenheid deedt Gimnich de volgende Aanspraak;

Neemt affcheid van de Regeering.

En van de Burger-Gecommitteerden.

Doorlugtige Vorst, Groot geachte Prins, en zeer geliefde Erf-Stadhouder.

Aanspraak van Gimnich.

„ Het is niet als met de grootste ontroeringe, dat wy, Gecommitteerdens der byzondere Wyken van deeze groote Waereld-Stad, ons hier voor uw Hoog Vorstelyke oog vertoonen, omme onze Dankbaarheid op het Eerbiedigste te betuigen voor het groote goed en nut, dat uw Doorlugtige Hoogheid, onze Stad en Inwooners, met de alleruitnemenste liefde heeft geschonken.

„ Dit is het dat ons meest teer gevoelig aandoet, en onzen geest als in verwerringe brengt.

„ Alzo dat wy geen woorden genoegzaam kunnen vinden, om onze erkentelykheid, en gevoeligheid van herten te kennen te gee-

geeven; en nog minder vermogens of daaden kunnen uitvoeren, ter betooginge van de erkentenisse, die wy wel agten aan uw Doorlugtige Hoogheid, en deszelfs Doorlugtig Huis verpligt te weezen. 1748.

„ De veertigjaarige ontbeeringe van een Stadhouder uit uw Doorlugtige Hoogheids aloud, en by uitnemendheid Doorlugtig en zeer vermaard Geslagt, hadt deezen Staat, en de Provintiën van onze Unie, reeds gebragt, door verzuim, hebzugt, onbekwaamheid, factie, heerschzugt, en verwaarloozinge der onderscheidene en meenigvuldige Bestierders en Overheerschers, tot de alleruiterste tydstip, omme voor eeuwig onze Vryheid overheerst te zien, en gekluisterd aan de magt van een Vorst, wiens wil onze Wet zoude wezen, en waar van zo wel was te vreezen, dat dezelve over onze Consciëntiën, als over onze Familiën, Goederen en Voorregten, vrymagtig zoude heerschen.

„ Uw Doorlugtige Hoogheid waar naauwlyks *Stadhouder, of men is door uwe* Doorlugtige Hoogheids liefde voor den Lande, deszelfs groote Wysheid, arbeid en zorgen voor het Volk, in staat de Vyanden in haare overwinninge te stremmen en te stuiten.

„ En in weinig, ja in nog korter tyd, daar op, legt uw Doorlugtige Hoogheid de gronden van een solide en voordeelige Vreede, en doet den Staat hoopen in een jaar, zonder kosten van Oorlog of Bloed wederom *te doen* bekoomen, dat geene

 dat

1748. dat in acht jaaren, met zo veele schande voor de Natie, ten koste van zo veel bloed en elendige, waare in de magt der Vyanden geraakt.

„ Die Vorst is waarlyk groot, niet die door Oorlog, dood, bloed en elenden, overwinningen maakt: Neen! die dat zonder 't zelve uitvoert, verdiend de naam van Magnus.

„ Met veel meer Regt, wyden wy die aan uw Doorlugtige Hoogheid toe, die dezelve overvloedig en wel regtvaardig toebehoort, als die niet alleen deezen Staat in 't algemeen heeft gered en bevestigd, maar in 't byzonder ook tot welvaart in onze Stad, en andere Steden, zodaanige gronden legt, en begeerig hebt betuigd, verder te leggen, als tot bevordering van onze algemeene en byzondere Welvaard, Vryheid, Geluk en Voorspoed, dienstig door uw Doorlugtige Hoogheids doorzigtige Wysheid, word geoordeeld, en reeds loffelyk is aan ons geschonken, goedgunstig gegeeven en toegestaan.

„ Onze tegenwoordige Edele en Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren, door uw Doorlugtige Hoogheid aangesteld, hebben reeds onze liefde.

„ Die zelfde nu aangestelde Agtbaaren Raad, heeft ons vertrouwen.

„ En onze Regtbank agten wy alreede, als die regte rigtsnoer van het Regt te wezen.

„ En door de vermindering in den Oud-Raad van Schepenen, geniet de Stad een

reëel

reëel voordeel in deszelfs Finantiën, en 1748.
agt zig in een verzekerde afweering, voor de Kuiperyen van de voorige Regeering, gesteld te wezen.

„ De Krygsraad door uw Doorlugtige Hoogheid veranderd, draagt het genoegen van alle weg.

„ Dit alle veranderde en verbeterde, van welke wy ieder in 't byzonder verwagten te erlangen, dat wy met regt, naar reden en billykheid kunnen verwagten en vorderen, doet ons met schuldpligtige dankbetuigingen over dit alles voor uw Doorlugtige Hoogheid verschynen.

„ Ons, en deezer Stede goede Burgerye en Ingezeetenen, derzelver Navigatie, Kommercie, Koloniën en Maatschappyen, Trafieken en Fabrieken, beveelen en verzoeken in uwe Doorlugtige Hoogheids byzondere protectie, liefde en wyze Raadsbevordering altoos te blyven.

„ Uwe Doorlugtige Hoogheid, wenschen wy verders een gelukkige, en voorspoedige Reize. En beveelen uwe Doorlugtige Hoogheids dierbaare Persoon en derzelver Prinses, haare Koninglyke Hoogheid, en uwe Doorlugtige Hoogheids Hoog Vorstelyk Huis, in de Goddelyke Protectie, en derzelver onuitspreekelyke zegen.

„ De Jehova spaare, tot onze Stad, en Landens nutte, nog een reeks van jaaren uwe Doorlugtige Hoogheid, onzen voortreffelyken Erf-Stadhouder, in gezondheid en in een voorspoedige en gelukkige Regeeringe, en geeve uw Doorlugtige Hoog-

1748. heid alles, dat dezelve hier gelukkig, en na deezen tyd kan eeuwig vergenoegen".

Door den Prins beantwoord.

Op deeze Redevoering gaf de Prins van stuk tot stuk, in de allervriendelykste woorden, een antwoord, met die welspreekendheid en doordringendheid van oordeel, die zyner Hoogheid eigen was. En dus scheidde men, met de allerplegtigste dankbetuigingen en zegenwenschen, van elkander, na dat de Stadhouder de Burger-Gecommitteerden vermaand hadt, om de nu herstelde rust der Stad, onder de Burgery, meer en meer aan te kweeken, en de Vergadering in den Doele te staaken.

Zyne Hoogheid vertrekt.

Op den middag, ten twaalf uure, tradt zyne Hoogheid in de koets. De Stalmeester van Born was geleider van de statie: na hem volgden eenige Scheepstimmerlieden, wordende het Oranje-Vaandel, door den Heer Boudaud, die in 't zwart gekleed was, en een Oranje-Scheepje op zyn borst hadt, voor uit gedraagen; nevens hem gingen eenige Muzikanten, die op allerlei instrumenten speelden. Daar op volgden de Burger-Gecommitteerden, twee aan twee, sierlyk gekleed, met 's Prinsen Wapen op de borst, en Oranje-Kokarden op den hoed, in rang van de Nummers hunner Wyken. Toen volgden zeven Heeren te paard, en twee Hardloopers, en onmiddelyk daar op zyne Hoogheid, verzeld van den Graaf van Bentink, den Baron van Grovestins, en den Griffier Fagel, met eenig gevolg agter de koets, die, wederom, van eenige andere koetzen,

zen, met voornaame Heeren, gevolgd werden. Deeze aanzienlyke ſtatie trok, door de geſchaarde Burgers, tot aan het Leidſcheplein, alwaar zyner Hoogheid, door de vyf Burger-Kolonellen, behoudene reize gewenscht werdt. Buiten de Poort, daar de Heeren Burgemeesteren, op 's Prinſen aankomst, wagtten, tradt zyne Hoogheid, nevens de Heeren, die by hem waren, uit de koets, gelyk ook Hun Wel Ed. Groot Agtbaare deeden, daar men, nogmaals, een plegtig en minzaam afſcheid nam. Hier ſtonden wederom de Lyfwagten van den *Prins*, welke zig op hunne plaatſen voegden. Vervolgens reedt de trein voort, terwyl het geſchut, van de Stads Wallen, werdt losgebrand, langs den Overtoomſchen Weg, gevolgd door de Burger-Gecommitteerden, en agter dezelve de Scheepstimmerlieden, die zyne Hoogheid, tot aan den Amſtelveenſchen Weg, geleidden, alwaar zy, andermaal, zyne Hoogheid behouden *reize wenſchende*, onder een onbeſchryflyk gejuich van Vivat Oranje, aftrokken, en naar de Doele keerden. Hier gekoomen zynde, ſchaarden zig de Burger-Gecommitteerden in twee rijen, laatende de Scheepstimmerlieden door hen heenen trekken. Eindelyk tradt ieder, wel vergenoegd, naar zyne wooning. De Scheepstimmerlieden namen gang, langs eenige gragten en ſtraaten, met hun Vaandel, 't welk zy, na deezen optogt, ten huize van den Heer Boudaud bragten, en een wei- 1748.

1748. weinig daar na op hunne Gildenkamer. Hier zynde, spraken zy t'zamen af, om den volgenden Maandag, op gelyke wyze, het Vaandel weder af te haalen. Maar hier van is niets gekoomen: want zyne Hoogheid hadt order gegeeven, om, terstond na zyn vertrek uit de Stad, de volgende Publicatie af te kondigen, waar in scherp verbooden werdt, eenige verdere byeenkomsten te houden.

PUBLICATIE.

Publicatie van den Stadhouder.

„ Wy Willem Karel Hendrik Friso, by der Gratie Gods, Prinse van Oranje en Nassau; Graaf van Catzenelnbogen, enz. enz. enz. Erf Stadhouder, Kapitein Generaal, en Admiraal der Vereenigde Nederlanden; midsgaders Ridder van den Kousseband: Doen te weeten; dat Wy van de goede Burgery en Ingezeetenen der Stad Amsteldam verzogt zynde, om aan dezelve te geeven een Vryen Krygsraad, en om voor eenmaal te willen aanstellen de Leden, die denzelven Krygsraad zouden uitmaaken, met een getal van vyf Kolonellen aan het hoofd, onze gedagten hebben laaten gaan over de beste en bekwaamste wyze, op welke aan het oogmerk en verlangen van de goede Burgerye wezentlyk, en zonder te kwetsen de Privilegiën en Grondwetten van den Lande in het algemeen, en de Præëminentiën en Voorregten van den Krygsraad in 't byzonder, die zy by haar opregting, genoegzaam zo oud

als

als die van de Republiek zelf, heeft verkreegen (alle zaaken, aan welkers handhouding Wy ons by gestaafden Eede hebben verbonden) zoude kunnen worden voldaan. 1748.

„Dat Wy, hangende onze deliberatiën over die gewigtige zaak, met leedwezen bespeurd hebben, dat door eenige kwaalyk geintentioneerden aan de goede Burgery en Ingezetenen verkeerde denkbeelden van het waare bestaan van een Vryen Krygsraad werden ingeboezemd, welke, dagelyks meer en meer gevoed wordende, zo diepe wortelen geschooten hebben, dat daar uit zyn voortgekoomen zodaanige ongerymde verzoeken, dat de inwilliging derzelve, wel verre van te strekken ter bereiking van de waare oogmerken, en de wezendlyke vervulling van het verlangen van de goede Burgerye, integendeel met zig zoude medebrengen een notoiren inbreuk in de Privilegiën, en een geheele vernietiging van de oude en wettig verkreege *Regten en Præëminentiën* van den Krygsraad, en van die Vryheid zelf, die verzogt word dat door Ons aan den Krygsraad mogten worden gegeeven.

„Dat alle deeze omstandigheden Ons gepermoveerd hebben, om, zonder de zaak tegen zo veele kwalyk opgevatte denkbeelden te decideren, een middel tot gerustselling van de goede Burgery aan de hand te geeven, gelyk Wy by Onze verklaaring van den tienden deezer gedaan hebben, in substantie daar in bestaande, dat

1748. uit de Officieren, aan de Burgery aangenaam, zoude worden gehouden eene Vryen Krygsraad, om te vervullen de plaatzen van de Officieren die onaangenaam zyn, als meede om aan te stellen vyf Kolonellen, of wel eene Nominatie van een dubbel getal te formeeren, en die aan ons te presenteeren, om daar uit by Ons de aanstelling te worden gedaan: alles met dat inzigt en in die regtmaatige verwagting, dat door deeze provisioneele schikking overvloedige stoffe van vergenoeging aan de goede Burgerye, en teffens aan de gemoederen tyd tot bedaaring gegeeven wordende, de zaaken, zo als het behoort, met een onzydig oog en zonder vooroordeelen, in haare waare gelschaapenheid zouden konnen worden beschouwd.

„ Doch dat Wy tot ons smertelyk leedweezen ondervonden hebben, dat, onaangezien de onophoudelyke zorge, vlyt en moeite by ons aangewend, om alles ten beste te bestieren, de uitkomst aan onze regtmaatige verwagting geenzins heeft beantwoord, zo wel met opzigt tot het houden van een Vryen Krygsraad, overeenkomstig aan onze gedeclareerde intentie, als met opzigt tot de zo zeer gewenschte en verhoopte verandering in de gesteldheid der gemoederen.

„ Want, dat, wat het eerste aanbelangt, in het verkiezen der Leden tot het composeeren van den gemelden Krygsraad, in verscheide Wyken en Kompagnien de vryheid niet is opengelaaten, die de Schutters en

Kon-

Kontribuanten, onder dezelve Kompagnien gehoorende, hadden moeten en behooren te hebben, om zig naar hun welgevallen te konnen verklaaren; maar dat dezelven in tegendeel door onbescheide bejegeningen zyn geïntimideerd en genoodzaakt geworden, hunne keuze te bepaalen naar de zinnelykheid en het goedvinden van de zulken, die bestaan hebben zodaanige ongeregeldheden te ondernemen. 1748.

„ Dat men heeft konnen goedvinden Kommisfien van Officieren, by hunne Kompagnie voor aangenaam verklaard, en zelfs de deliberatien van den Krygsraad reeds bygewoond hebbende, wederom in te trekken.

„ Dat ook zommige Wyken en Kompagnien, die alle hunne Hoofd-Officieren voor onaangenaam verklaard, en dus geen subjecten hadden, om tot het adsisteeren van een Krygsraad te committeeren, op zig genoomen hebben, om direct[e]lyk andere Officieren aan te stellen, en die aanstellingen aan den Krygsraad over te geeven.

„ Door welke onbetaamelyke handelwyze aan een groot getal Leden, den voornoemde Krygsraad composeerende, is benoomen de faculteit en het vermoogen, om ingevolge onze duidelyke gedeclareerde intentie een vrye en onbepaalde Keuze te doen van zodaanige subjecten, als zy oordeelden best en de bekwaamste te zyn, om de plaatzen van de Hoofd-Officieren, die aan hunne Kompagnien niet aangenaam waren, te vervullen; het welke dan ons meer dan

1748. eens aanleiding heeft gegeeven tot klagten, die door verscheide voornaame Leden van den Krygsraad gedaan zyn, dat zy daar door in hunne vrye Deliberatien en Verkiezingen belemmerd en gestoord werden.

„ Dat, wat aangaat het tweede poinct, Wy met veel hartzeer en met de uiterste verontwaardiging vernoomen hebben, dat zommige kwalyk geintentioneerden in hunne kwaade practyken hebben voortgegaan, om de goede Burgery te misleiden, met verregaande en hoogstrafbaare dreigementen te intimideeren, en allerlei kwaad zaad te verspreiden, om oneenigheden en mistrouwen tusschen Burgers en Burgers te veroorzaaken, waar uit, de gemoederen eens aan het gisten geraakt zynde, niet anders als de uiterste verwarringen en onheilen tot een gansch verderf van de Stad en van den geheelen Staat te wagten staan.

„ Dat of wel uit dit alles duidelyk is af te neemen, dat in het benoemen van de Leden tot het bywoonen van den meergemelden Krygsraad, en in het houden van de vrye deliberatiën derzelve, in veele opzigten Onze gedeclareerde intentie, zo als het behoord hadde, niet is geobserveerd en nagekoomen, Wy egter, om aan de gantsche Burgery een doorsteekend blyk van Onze trouwhartige en Vaderlyke genegendheid en toegevendheid te geeven, wel hebben willen goedkeuren by deezen, de verkiezing, die by den gemelden Krygsraad gedaan is van vyf Kolonellen (a) en

van

(a) Te vooren waren 'er twee.

van de verdere Hoofd-Officieren in de plaatsen van die geenen, die by hunne Kompagniën niet voor aangenaam verklaard zyn, en dat Wy verders goedgevonden hebben vast te stellen en te statueeren, gelyk Wy vaststellen en statueeren by deeze, dat de gemelde vyf verkooren Kolonellen en verdere Hoofd-Officieren, met de geenen, die zyn aangebleeven, zullen uitmaaken den Krygsraad; doch zodaanig dat die Krygsraad niet anders zal vergaderen dan met voorkennisse van Heeren Burgemeesteren, en op de beschryvinge der Kolonellen, aan wie volstrekt word overgelaaten te oordeelen, of 'er reden zy tot het beschryven van den Krygsraad of niet. Dat van nu voortaan dezelve Krygsraad zal hebben hunne vrye deliberatiën over alle zaaken tot hun gehoorende, en dat het aan den zelven Krygsraad insgelyks zal vrystaan, om by vacature van Kolonellen, en verdere Hoofd-Officiers plaatsen, zodaanige verkiezingen en aanstellingen te doen, als zy in conformiteit van de Privilegiën, Oude Constitutiën, Reglementen, en Herkoomens, ten meesten nutte en welzyn van de Stad zullen oordeelen te behooren. 1748.

„ Dat Wy al wyders onveranderlyk willende conserveeren de Vaderlyke zorg en genegendheid, waarmeede Wy voor de goede Burgerye en Ingezeetenen deezer Stad zyn aangedaan, voor ditmaal insgelyks wel hebben willen in vergetelheid stellen en over het hoofd zien alle begaane onordentelykheden, die tot onze kennisse

1748. zyn gekomen, en die 'er verder zouden mogen gepleegd zyn.

„ En gelyk wy nu meede in alles, zo veel behoudens de Privilegiën en het welzyn van de Stad, en zonder krenking van den Eed, door ons plegtelyk gedaan, by mogelykheid heeft konnen geſchieden, de goede Burgery en Gemeente van deeze Stad hebben getragt alle mogelyke vergenoeging te geeven, zo verwagten Wy ook van de goede Burgerye en Ingezeetenen, dat zy alle en een iegelyk zig voortaan als geſchikte en gehoorzaame Burgers en Ingezeetenen zullen gedraagen, zo naar deeze Onze ſerieuſe welmeening, als generalyk in alles naar het geend de pligt en verſchuldigde eerbied en onderwerping aan hunne Wettige Overigheden vordert. Willende Wy verders alle en een ieder, zonder onderſcheid, op het alleremſtigſte en trouwhartigſte hebben vermaand en gewaarſchouwd, gelyk Wy vermaanen en waarſchouwen by deezen, van zich terſtond af te ſcheiden en te onthouden van alle publieke Vergaderingen en Byeenkomſten, onder wat naam of voorwendzel dezelven zouden mogen wezen. Gelastende ook ſpecialyk de geenen, die wegens de Wyken of Burger-Kompagniën zyn gekommitteerd geweeſt, zig van ſtonden aan van die en alle diergelyke Kommiſſiën te houden voor ontſlagen; op poene, dat die geenen, die bevonden zullen worden tegens deeze Onze ſerieuſe wille en begeerte te hebben ingegaan, en zig aan eenig misdryf

tegen de Waardigheid van de Regeering of ongehoorzaamheid aan deszelfs beveelen schuldig te maken, als verstoorders van de gemeene rust en veragrers van Onze heilzaame oogmerken en bevelen; maar exigentie van zaken, en volgens de Wetten van den Lande, zonder eenige Conniventie, anderen ten exempel, zullen worden gestraft. 1748.

„ En op dat niemand hier van ignorantie pretendeere, zal deeze worden gepubliceert en geaffigeert daar en zo het gebruikelyk is.

„ *Gedaan in Amsteldam den* 15. *September* 1748.

(Was geteekend)

PRINCE D'ORANGE en NASSAU.

(L. S.)

(Lager stondt)

Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid.

(en gecontrasigneerd)

J. de BACK".

Twee der nieuw verkoorene Heeren Schepenen verzogt hebbende van dit Ampt verschoond te mogen worden, hadt zyne Hoogheid, in derzelver plaats, twee andere benoemd, waar van men, ten zelfden tyde, berigt kreeg, door de volgende

NOTIFICATIE.

„ Alzo het aan zyne Doorlugtige Hoogheid geliefst heeft, de Heeren *Willem van Heemskerk* en *Jan Balde Junior*, op hun verzoek van het Schepens-Ampt te excuseeren en te ontslaan, en in derzelver plaat- Aanstelling van twee Schepenen.

1748. ze aan te ſtellen de Heeren Mr. *Elias Schellinger* en *Daniel Hogguer*, zo is aan de laatstgenoemde twee Heeren, benevens de reeds bevorens aangeſtelde Heeren *Jan Nicolaas van Eys Izaacszoon*, en Mr. *Matthys Straalman*, door den Heer Hoofd-Officier den Eed afgenomen, volgens zyne Doorlugtige Hoogheids ordres; vervat in zyne Hoogheids reſpective Misſiven van dato 13. en 15. deezer.

„*Actum in Amſterdam den* 17. *September*, 1748.

Ter Ordonnantie als voren

A. J. DE HUYBERT".

Het zal niet onvoeglyk geoordeeld worden, dat wy hier de Lysten laaten volgen, zo van de verandering, die zyne Hoogheid, in de Regeering, gemaakt hadt, als van die in den Krygsraad was voorgevallen: waar by niet kwalyk zal pasſen eene Lyst der Gecommitteerden, die op de Doelen zamen kwamen.

Naamlyst van de verandering in de Regeering.

Lyst van de Oude en Nieuwe Regeering.

NB. *Met een* * *getekend*, *zyn aangebleven*.

De Oude Regeering.	De Nieuw verkoorene.
Schout.	Schout.
* Mr. Daniel de Dieu.	Mr. Daniel de Dieu.
Burgemeesteren.	Burgemeesteren.
Gerrit Corver, *Heer van Velzen*, *enz.*	Mr. Ferdinand van Collen, *Heer van Gunterſtein*, *Tienhoven*, *enz.*

Mr.

1748.

Oude.	Nieuwe.
Mr. Jan Six, *Heer van Hillegom en Vromade, enz.*	Mr. Cornelis Trip, *Vryheer van Oud en Nieuw Goudriaan, Langerak, enz.*
Mr. Jan Sautyn.	Mr. Gerard Aarnout Hasselaar.
Mr. Pieter van de Poll.	Mr. Willem Gideon Deutz.

R A A D E N.

Mr. Jan Six.
Mr. Willem Munter.
* Mr. Gerard Bicker van Zwieten.
Mr. *Diederik van Buuren.*
* Mr. Cornelis Hop.
* Mr. Pieter Six.
Mr. Harman Henrik van de Poll.
Mr. Jan van Loon.
Mr. Gerard Bors van Waveren.
Gillis van Hoven.
Frederik Berewout.
* *Mr. Daniel de Dieu.*
* *Mr. Pieter Rendorp.*
* Mr. Egbert de Vry Temminck.
* Harman van Ghesel.
Mr. Willem Backer.
* Bonaventura Oetgens van Waveren.
* Mr. Gualtherus Petrus Boudaan.
* Jacob van Stryen.
* Mr. Ferdinand van Collen.

Mr. Gerard Bicker van Zwieten.
Mr. Cornelis Hop.
Mr. Pieter Six.
Mr. Daniel de Dieu.
Mr. Pieter Rendorp.
Mr. Egbert de Vry Temminck.
Harman van Ghesel.
Bonaventura Oetgens van Waveren.
Mr. Gualtherus Petrus Boudaan.
Jacob van Stryen.
Mr. Ferdinand van Collen.
Mr. Gerard Aarnout Hasselaar.
Mr. François de Witt.
Mr. Gerrit Hooft.
Mr. Pieter de la Court.
Mr. Elias Schellinger.
Mr. Jan Huydecoper.
Mr. Daniel Deutz.
Mr. Jan Baptista Slicher.
Mr. Cornelis Backer.
Jan Calkoen.

1748.

Oude.

* Mr. Gerard Aarnout Hasselaar.
Mr. Reynier Bouwens.
Mr. Jacob Alewyn.
* Mr. François de Witt.
Mr. Jan Graafland, Cornelisz.
* Mr. Gerrit Hooft.
* Mr. Pieter de la Court.
Mr. Nicolaas Geelvinck.
Mr. Salomon Dedel.
* Mr. Elias Schellinger.
* Mr. Jan Huydecoper.
Daniel Jacob du Peyrou; Overleden.
François van Harencarspel.
* Mr. Daniel Deutz.
* Mr. Jan Baptista Slicher.
Hendrik Nicolaas Sautyn.

Nieuwe.

Mr. Jan Graafland.
Mr. Willem Huyghens.
Mr. Hendrik ter Smitten.
Pieter van Tarelink.
Arend van der Wayen.
Michiel Bruyning.
Jan Agges Scholten.
Joan Nicolaas van Eys.
Dionys Muilman.
Dirk van Marcelis.
Carel Lynslager.
Volkert van Jever.
George Clifford, Junior.
Mr. Jan Balde, Junior.
Mr. Matthys Straalman.

SCHEPENEN.

* Mr. Gualtherus Petrus Boudaan.
* Mr. Antoni Warin.
* Mr. Jan Baptista Slicher.
* Jacob van Stryen.
* Mr. Ger. K. van Hoesen.
Mr. Bernardus de Wilhem.
Jac. G. Karsseboom.
H. Hooft Gerritsz.
Hendrik Bicker.

Mr. Gualtherus Petrus Boudaan.
Mr. Antoni Warin.
Mr. Jan Baptista Slicher.
Jacob van Stryen.
Mr. Ger. K. van Hoesen.
J. N. van Eys Isaakz.
Mr. Matthys Straalman.
W. van Heemskerk.
Jan Balde, Junior.

De

De twee laatste bedankt hebbende, zyn wederom aangestelt. 1748.

Mr. Elias Schellinger.
Daniel Hogguer.

Gecommitteerden wegens deeze Stad in de volgende Kollegien.

Van de Gecommitteerde Raaden der Staaten van Holland en Westfriesland.

Oude.	Nieuw verkoorne.
Mr. Salomon Dedel.	Mr. G. Bicker van Zwieten, *Heer van Zwieten.*

Van de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit te Amsterdam.

Mr. Nicolaas Geelvinck, *Heer van Castricum, enz.*
Mr. Egbert de Vry Temminck.

Van de Reken-kamer ter Auditie van de gemeene Lands Rekeningen van Holland.

Mr. Andries Munter.
Mr. Jonas Witzen.

1748. Naamlyst van de verandering in den Krygsraad.

Lyst der KOLONELLEN, KAPITEINEN, LUITENANTS en VAANDRIGS.

NB. *Met * getekend, zyn tot Kolonellen, en met †, tot de Regeering bevorderd.*

Het Oranje Regiment.

Oude.	Nieuwe.
KOLONELLEN.	*KOLONEL.*
W. van Loon, Jansz.	Gideon Victor,
† Ger. Aarn. Hasselaar.	
Kapit. Luit. en Vaand.	*Kapit. Luit. en Vaand.*
Wyken.	
15 Gillis Valkenier.	Robbert Makreel.
Robbert Makreel.	Jasper Bolten, Jac. z.
Jasper Bolten, Jac. z.	Jan Hend. Cramer.
3 A. Boddens Eduardz.	Laurens Smit.
W. ten Poortingen.	Jan Crul.
Remb. Cromboscb.	Pieter Andries van Dyk.
18 Frederik Berewout,	François Beeltsnyder.
François Beeltsnyder.	Jan Schyff.
Jan Schyff.	Abr. van der Putte.
1 Pieter van Hoven,	Joh. van Keulen,
Joh. van Keulen.	Willem Blauw.
Hendrik Matthes.	Hendrik Matthes.
16 Nicolaas Witsen.	Jasper Bolten, Janz.
Jan Buys, Egbertsz.	Egb. van den Berg.
J. L. Strandwyk.	Pieter Costerus.
2 Harmen van Ghesel.	Ger. van der Gugten.
Is. van der Meulen.	Joseph Verlaan.
Gillis Raacx.	Carel van Henghel.
13 Jacob van Ghesel.	Bernard Scholten.
Bernard Scholten.	M. van Son de Jonge.
Isaak Scholten.	Isaak Scholten de Jonge.
17 Dan. Jac. du Peyrou.	Harm. Veeckens.
Harm. Veeckens.	Herm. Hartgers.
Harmanus Hartgers.	Jacob Balk.

11 Chris-

11	Christiaan Scholten.	Mattheus van Zuilen. 1748.
	Isaak Clockener.	J. Aarn. van Orsoy.
	Matth. van Zuylen.	Joan Blom.
4	† Elias Schellinger.	Jan Colonius.
	Jan Colonius.	Jac. van der Werf.
	Jac. van der Werf.	Clement Wolffers.
12	* Gideon Victor.	Hendrik van Dyk.
	Hendrik van Dyk.	Egb. Schutte.
	Luc. Spruytenburg.	Abr. van der Poel.
10	Joachim Rendorp.	Fr. van de Velde, Jac. z.
	Jacob van de Velde.	Corn. van de Velde.
	Frans van de Velde.	Hendr. de Nys.

Het Geele Regiment.

K O L O N E L,

Cornelis Weyerbroek,

	Kapit, Luit. en Vaand.	*Kapit. Luit. en Vaand.*
	Wyken. Oude.	Nieuwe.
35	† J. Agges Scholten.	H. B. van Aalst.
	David Zennepaart.	J. Hartgers Asſenberg.
	Fred. Dirk de Ram.	Fred. Dirk de Ram.
41	* Corn. Weyerbroek.	Pieter Rentrop.
	Harmanus Bols.	Gerrit Eysſen.
	Pieter Rentrop.	W. van Stamhorst.
42	G. Hooft Danielsz.	Gillis Boner.
	Gillis Boner.	Arent Oterlyk.
	B. van der Meulen.	B. van der Meulen.
36	Th. de Smeth.	Jan Cordes.
	Diderik Gromme.	Jan Mynſen.
	Jan Cordes.	Charles Pye.
37	Salomon Dedel.	Arnoldus Hakkeman.
	Jacob Pekſtok.	Jacob Pekſtok.
	Jan Baalde.	Jan Daniel Rumpel.
34	† Willem Huygens.	Benedictus Blok.
	Jan Beun.	Hendrik Buttelman.
	David Beun.	J. G. Holtzhey.
43	P. t. G. Boendermaker.	Jacobus Luden.
	Dirk van der Meulen.	Gerard ter Bruggen.
	Weſſel Kluppel.	. . . .

1748.

44	Jan Fred. Berewout.	Constantyn Locquet.
	Hendrik Oortman.	Jan Baalde de Jonge.
	Theod. If. Schutte.	Paul. Phen Amsincq.
40	Anth. J. de Huybert.	J. Matth. Munch.
	J. Matth. Munch.	Corn. van Homrig.
	L. Bols, Herman. z.	Isaac Dekker.
33	J. van de Poll Pietersz.	Gerard Bouricius.
	H. B. van Aalst.	Jan van der Grift.
	Jan van der Grift.	. . . .
38	G. Clifford de Jonge.	P. Locquet Junior.
	Hendrik Lensen.	Martin de Wilde.
	P. Locquet Junior.	Matth. Heggers, Chr. z.
39	Jacobus Trip.	Johannis Helmans.
	Johannes Helmans.	Wil. van der Keeren.
	Wil. van der Keeren.	Constant. van Son.

Het Blaauwe Regiment.

K O L O N E L,

Jacobus du Peyrou, Jansz.

Wyken.	*Kapit. Luit. en Vaand.* Oude.	*Kapit. Luit. en Vaand.* Nieuwe.
59	Richart Karseboom.	Isaak Fremeaux.
	Jan Jacob Beels.	Everd Dudok.
	Pieter van den Broek.	Willem van Lingen.
9	Franç. Lestevenon.	Jan Simons.
	Jan Simons.	Hendrik Hofham.
	Arn. Abeleve, N. z.	Jasper Dabenis.
28	Joan de Rothe.	Joan de Rothe.
	Cornelis Kruys.	Cornelis Kruys.
	Leendert Schepper.	Leendert Schepper.
29	Balth. Nolthenius.	Abraham ter Borg.
	Jacob Hagen.	Hendrik Arendse.
	A. v. Coevenhoven.	H. Graauwhart Junior.
55	* J. du Peyrou, J. z.	Nicolaas de Ruyter.
	Nicolaas de Ruyter.	Abr. Wolfg. Markus.
	J. Jacob Rouwenhof.	Jan Jacob Rouwenhof.
56	Karel van Dam.	Jacob van Nuys.
	Jac. Willink Meures.	Abraham Oyens.
	Piet. Martens Junior.	Adr. Ausenborg.

57 Jan

57 Jan Clifford.	Hendrik Coymans.	174[illegible]
Mattys Ooster.	Jan Jacob de Bruyn.	
Jan Baalde.	. . . .	
14 Lucas Trip.	Pieter Clicquet.	
Gerard Hackeman.	Abraham Mazurel.	
Jacob Noordkerk.	Isaac Esfers.	
8 † Michiel Bruyning.	Hendrik Sorg.	
Marten ten Hove.	Josua Ottens.	
Hendrik ten Hove.	Ed. Daniels Junior.	
58 Daniel Jan Bouwens.	Anthony Boursse.	
Anthony Boursse.	Will. Sobbe de Jonge.	
Jac. Boursse Junior.	Jean Rigail Fransz.	
60 Jan van de Poll.	Willem Henskes.	
Johannes Leezer.	Hendrik Gellink.	
Nicolaas Obbes.	Chr. Dan. Ravensberg.	
27 J. Deutz van Assend.	Johannes Beukelaar.	
Huybert Costerus.	Jan Hendrik Cramer.	
Johannes Beukelaar.	Jan Jacob Frantz.	

Het Witte Regiment.

K O L O N E L,

Jacob Elias.

Kapit. Luit. en Vaand. Wyken. Oude.	*Kapit. Luit. en Vaand.* Nieuwe.
25 * Jacob Elias.	Willem Hartog.
Willem Hartog.	Jac. Sam. de Ravallet.
J. Sam. de Ravallet.	R. Ottens Josuasz.
24 † Jacob van Stryen.	R. Dib. Brouwerius.
R. Dib. Brouwerius.	Hendrik van Eyl.
Willem ter Borch.	Jac. Delprat Junior.
5 Gerrit de Graaf.	Pieter Clockener.
Pieter Clockener.	Joan van der Souw.
Hendrik Raket.	Pieter Cramer.
19 Daniel van Henghel.	Daniel van Henghel.
H. van Waasberge.	H. van Waasberge.
Jan van Okhuisen.	Jan van Okhuisen.
22 Abrah. Scherenberg.	Gerard van Keulen.
Albertus Roos.	Jacob Jan Severin.
J. Stuylingh, Cornz.	Dirk Hend. van Loo.

6 A.

1748. 6	A. van Harencarspel.	Dirk Steenhof.
	Jan van Baalen.	Frederik Vaster.
	J. R. van Hoolwerf.	J. v. Noorle Christ. z.
7	Jacob Boreel.	Hendrik Onvertzaagt.
	Hendrik Onverzaagt.	Jan Coetse.
	Is. Schelte de Jonge.	Is. Schelte de Jonge.
21	Simon van Hemert.	Simon van Hemert.
	Arnoldus Ameshof.	Arnoldus Ameshof.
	Gerrit Noppen.	Gerrit Noppen.
20	Jan Six Adriaansz.	Jan Six Adriaansz.
	W. van Hoogstraten.	W. van Hoogstraten.
	Jan Entrop Muller.	Jan Entrop Muller.
26	Joan Couck.	Joan Couck.
	Gysb. van der Groot.	Hendrik Linquet.
	Hendrik Linquet.	Joan van Schaagen.
23	Hendrik Bicker.	François Bosboom.
	David Raket Casp. z.	J. A. van Orsoy Jansz.
	Jacobus Bosman.	Sibold Gunther.
30	† W. van Heemskerk.	Philippus Roos.
	Philippus Roos.	Arnoud Noëll.
	Arnoud Noëll.	Esaias Gillot Jun. z.

Het Groene Regiment.

K O L O N E L,

Hendrik Stadlander.

	Kapit. Luit. en Vaand.	*Kapit. Luit. en Vaand.*
Wyken.	Oude.	Nieuwe.
54	† G. Aarn. Hasselaar.	Ciprianus Crans Jansz.
	Ciprianus Crans J. z.	Philippus Botté.
	Philippus Botté.	Jac. F. van der Meulen.
31	Jan Trip.	Arent Hartjens.
	S. van Winssenburg.	Steph. van Winssenburg.
	Johannes Meurant.	Egbert Buys Jacobsz.
51	Jonas Witzen.	Isaac Thin.
	Isaac Thin.	Abr. Tiw. Dorville.
	Abr. Tiw. Dorville.	Dirk Burgers.
47	Wil. Buys, de Jonge.	Johannes Covens.
	Johannes Covens.	C. A. Conynenberg.
	C. A. Conynenberg.	Jan Bitter, de Jonge.

49. Ze-

1748.

49	Zeger van Son.	J. Temmink, Adr. z.
	J. Temmink, Adr. z.	Jan Valk.
	Gerard Beeldſnyder.	Gerard Beeldſnyder.
52	Borchardus Scholten.	W. van der Meulen.
	Ger. van Bergſland.	Jacobus de Wit.
	Tim. van Royen.	Hermanus Steen.
46	G. Hooft, Gerritsz.	Daniel Wynands.
	Daniel Wynands.	Abrah. van Asperen.
	Abrah. van Asperen.	Jan Iſaac van Alphen.
50	Jac. Bicker Raye.	Jan Scheltena.
	P. Jager, de Jonge.	Abr. van Teenen.
	Pieter de Mortier.	Pieter de Mortier.
45	M. Lestevenon, A. z.	Willem Blom.
	J. H. Cramer, Jansz.	J. de Wit, Jacobsz.
	Willem Blom.	Willem Jochemus.
48	Theodoor Wynants.	Theodoor Wynants.
	J. v. Taerelink, Az.	Iſaak de Melander.
	Jan van *Taerelink.*	Pieter van der Cloet.
32	*Hendr. Stadlander.	Pieter Jager.
	Dav. R. v. Jaarsvelt.	Martinus Gybel.
	J. Swartwout, Jun.	J. Swartwout, Junior.
53	Hend. ter Smetten.	Hendrik Jan Pauw.
	H. V. Boelhouwer.	Pieter Otter.
	Martinus Gibel.	Tamme Beth, Adamsz.

Naamlyst der Gecommitteerden.

Naamlyst van de Gecommitteerden, aangeſteld door de Burgers en Ingezetenen, *in de onderſcheidene* Wyken.

N A A M E N.

Wyk.		Wyk.	
1	Corn. Domburg.	5	J. D. van der Burgh.
	Ger. Sluysken.		Dirk Will. de Wilde.
2	Petrus Voltelen.	6	Fredrik Vaster.
	Hendrik van Hengel.		J. H. Hulzebosch.
3	Klaas Perzyn.	7	Mr. Jan Philip Soyer.
	Jacob Dolphyn.		Hendrik Treurniet.
4	Pieter Bonné.	8	Daniel de la Fargue.
	Simon d'Amour.		Fred. Basset.

1748. Wyk.
9 D. J. van Eys.
George Hoffham.
10 Alex. van der Hart.
Nicolaas Lublink.
F. van de Velden.
11 Barth. Okkers.
Pieter Doche.
12 Hendrik Foppe.
Willem van Dyk.
13 Salomon Voltelen.
Jan Wigman.
14 Abr. Masurel.
Volk. Visscher.
15 J. B. Reeders.
Benjamin Brouwbag.
16 Egb. van Baalen.
Dirk Bom.
17 Zach. le Febre.
G. van Stammen.
H. van der Snoek.
18 Izaak Zoetens.
Nicolaas ten Have.
19 Jacob Zwart.
L. H. Sweigholt.
20 Pieter Holm.
Willem van Velsen.
21 Jan Helt.
Hendrik Brand.
22 J. Schollevanger.
Pieter Reiersz.
23 A. v. d. Brink, Jun.
Tronchyn.
24 Joh. van de Wal.
Joh. van der Byl.
25 Christiaan Teepken.
Isaac Pols.
26 Hendrik Westerveld.
Pieter Spriet.
27 Gerrit de Groot.
Ant. Koning.

Wyk.
28 Barth. de Vos.
Hendrik Smit.
29 Ch. Willem Stiffer.
H. Remmers, de Jong.
30 Mr. J. B. Commelin.
L. L. van Nes.
31 Joh. Meurant.
Alex. Gordon.
32
33 Hend. van Gimnich.
Jan Steurkamp.
Antonie Aardewyne.
34 Willem Blok.
Alb. Zinningh.
35 Jan van Goch.
Nicolaas Hubert.
36 Hend. van den Bergh.
Dirk Hoenders.
37 Jeremias Stegman.
Hendrik Sluyter.
38
39
40 Th. Kloppenburg.
H. Helmig, Wybr. z.
41 J. de Bruyn.
Joh. Knobbe.
42 Ph. Eycheler.
P. J. Doulhak.
43 Cornelis Cool.
Frans Pardieque.
44 Hugo de Vries.
J. van Heun.
45 Gerrit van Dulken.
J. Fleyscher.
46 Cornelis Jeswiet.
Adam Schuurman.

47 Mr.

1748.

Wyk.		Wyk.	
47	Mr. J. Feitema.	54	
	Frans Meyer.		
48	Elbert Brinkman.	55	Joh. Waakhuyzen.
	L. Holiarhoek.		
49	Philip Swaan.	56	Jacobus van Nuys.
	Thomas Kramer.		Abraham Oyens.
50	Jan Gasman.	57	Morten Blote.
	Jan Arenhuyſe.		J. Vos.
51	Harmanus Kool.	58	Jac. Zantvoort.
	Jan Dees, Danielsz.		Jac. Tielant.
52	Jacobus Hulk.	59	Carel Lynſlager.
	Barent Keetel.		Izaak Fremeaux.
53		60	Willem Henskes.
			Hendrik Gellink.

Dus was nu, met het vertrek van zyne Hoogheid, de Kommisſie der Gecommitteerden ten einde geloopen. Zy hadden ook niet duister begreepen, dat die Vorst, om alle toekoomende verwydering, des te beter, te weeren, volſtrekt van oordeel was, dat hunne Qualificatie nu best een einde nam; van 't welke ook eenige aan hunne Kompagniën berigt gaven. Om geene aanmerkelyke ſtukken over te ſlaan, lust het ons, de *Redevoering* hier in te lasſchen, die, by deeze gelegenheid, door eenen der Gecommitteerden, gedaan werdt voor de Kompagnie van de Wyk N. 46, 's daags na 's Prinſen vertrek uit de Stad, luidende als volgt:

Veel-geagte Vrienden en Medeburgers.

„ 't Oogmerk waarom wy hier by elkanderen zyn gekomen, is, om verſlag te „ doen van onze Kommisſie, 't welk aan- Aanſpraak in Wyk 46.

ſtaan-

1748. staande Woensdag veertien dagen is, dat U lieden ons dezelve heeft opgelegt; 't was met opzigt tot de drie bewuste Artikelen; 't welke tot dus vetre is gevordert, dat het groote Stuk, waar op het oog van de gantsche Burgery geslagen was, ook is volbragt; namelyk het zyne Hoogheid gunstiglyk behaagt heeft, ons te geven een Vrye Krygsraad; gelyk ik U lieden dan bekend moet maaken, dat voorgaande Zaturdag, den veertienden deezer, voor de Burgery deezer Stad zyn verkooren vyf Kolonellen uit het midden der Burgery, namelyk:

De Hr. GIDEON VICTOR.
De Hr. CORNELIS WEYERBROEK.
De Hr. JACOBUS DU PEYROU, Jansz.
De Hr. JACOB ELIAS, en
De Hr. HENDRIK STADLANDER.

En in onze Wyk, N°. 46. Zyn verkooren tot

Kap. de Hr. *DANIEL WYNANDS.*
Luit. de Hr. *ABRAHAM van ASPEREN.*
Vaend. de Hr. *JAN ISAAC van ALPHEN.*

„ Ik denk dat alle deeze Vrienden en goede Burgeren, daar mede te vreden zullen zyn? (Eenpaarig werdt hier op, met groote blydschap van de gantsche Vergadering, Ja geantwoord.)

„ Behalven dit, myne waarde Vrienden en goede Burgeren, hebben wy ook aan U lieden te berigten: dat wy, benevens de andere Gecommitteerden van de respec-

five Wyken, op de Zaal in 't Heere Logement gekomen, en daar elk in order geschaard zynde, het zyne Doorlugtige Hoogheid behaagt heeft, ons met zyn presentie te vereeren, en in 't midden van ons staande, deedt de Heer Gimnich, een der Gedeputeerden van de Gecommitteerden een sierlyke Aanspraak (*b*), aan zyn Vorstelyke Hoogheid, in onzer aller Naam, waar in zyne Hoogheid bedankt wierdt, en hem verder toegewenscht alle zegen over zyn Persoon, zyn Gemalinne en zyn Vorstelyk Huis, hem teffens toewenschende een gelukkige Reis. 1748.

„ Dit gedaan zynde, zo behaagde het onzen dierbaaren Stadhouder, zyne Aanspraak tot ons te wenden, waar in zyne Hoogheid ons onder anderen toewenschte, dat de rust, die tot hier toe hersteld was, verder mogt contribueeren, op dat het Advys van ons Land en onze Stad mogt waar bevonden worden, EENDRAGT MAAKT MAGT. Voegende zyne Hoogheid daar by, dat dewyl 'er nieuwe Regenten aangesteld waren, dat de Burgeren deezer Stad die doch mogten gehoorzaamen. Verzoekende teffens aan ons, voor zo veel wy daar als Gecommitteerden stonden, dat een ieder in de respective Wyken, zyne Kompagniën nogmaals zoude aanmaanen tot algemeene rust en vreede.

„ Vergun my dan, veel geägte Vrienden en waarde Medeburgeren, dat wy volgens zyn

(*b*) Ziet deeze Aanspraak, hier vooren.

1748. zyn Hoogheids verzoek, ons zelfs, en U lieden,

„ I. Aanmaanen tot eerbiedige gehoorzaamheid aan onze nieuwe Regenten, in welkers aanstellinge de byzondere Voorzienigheid is aan te merken; laat ons haar gehoorzaamen, om der conscientie wille: laat ons alle veel voor haar bidden, dat God haar overstorte met den Geest der Wysheid ende des Verstands, de Geest des Raads ende der Sterkte, de Geest der kennisse ende der vreeze des Heeren; op dat haare Regeeringe zy tot luister van haare Persoonen en Familiën; tot nut van de gantsche Burgery deezer Stad, zo wel voor die in een geringe Hut woonen, als die in een heerlyk Paleis huisvesten; op dat alzo de Vrede, de Waarheid en de Liefde, malkanderen wederom mogen ontmoeten en kussen.

„ II. Belangende onzen zeer geliefden Erf-Stadhouder, ô myne Vrienden! wy hebben te bidden: (1) omtrent zyn Persoon, dat den Hemel Hem nog lange doe zyn, de lust en het genoegen van de Inwooners van Nederland; en Hy een middel mag zyn, om de zeven Pylen nauw in een te houden, op dat niet een uit dezelve verlooren ga; dat Hy overstort mag worden met Godsvrugt en dapperheid, op dat die hem mogen vergezellen in zyn uitgaan en ingaan, om by alle voorvallende zaaken raad te geeven, ten nutte van zuivere Godsdienst en Vryheid. Kortom, laat onze wensch zyn, dat, wanneer een men-

sche

sche opstaan zal om onzen Stadhouder te vervolgen, om zyne ziele te zoeken; dat dan de ziele onzes Heeren mag ingebonden zyn, in 't bundelken der levendigen, by den Heere zynen God, maar de ziele syner Vyanden geslingert mogen werden, uit het midden van de holligheid des Slingers. (2) Zyne dierbaare Gemalinne, de Koninglyke Princesse, dat Zy nog lange blyve de Huisvrouwe zyner Jeugd, en een Moeder in dit ons Israël; dat zy als een Konings-Dogter, geheel mag verheerlykt worden inwendig. (3) Dat Zyne twee Vorstelyke Kinderen, versiert mogen zyn met Vorstelyke, doch vooral met Christelyke Deugden, op dat Zy ook zelfs den laaten Naneef tot heil en vreugde mogen strekken. 1748.

„ III. Voorts hebben wy ons zelfs, en U lieden te verzoeken, dat wy van nu af aan ons onthouden van eenige Byëenkomsten by te woonen, onder wat voorwendsel het ook zy, dewelke eenigzints aanleiding zouden geeven tot verstooringe van de gemeene rust: *gelyk dat ook de Inhoud is van de Publicatie, die zyn Doorlugtige Hooghe'd heeft laaten Publiceeren, op den vyftienden deezer.*

„ Laat ons als regte en Manhafte Burgers betaamd, (onder het opzigt van onze Officiers) zoeken te waken tegen alle Oproer en Muitery, op dat onze rust en vrede bevestigd blyve.

„ Laat ons omtrent onze nieuw verkooren Officiers ook het goede wenschen, op dat die als Manhafte Heeren, zig mogen

 kwy-

1748. kwyten in hunne Post en Pligt, waar in een ieder van haar gesteld is. Dus doende, myne waarde Vrienden en Medeburgers, elk zyn pligt betragtende, hebben wy alle Zegen en Welvaart te verwagten, enz".

De vermaarde Kunstenaar M. Holtzhey, om mede zyn genoegen, over zyn Hoogheids bedryf, in deeze Stad, niet alleen voor zyne tydgenooten uit te drukken, maar het zelve, voor de laate Nakomelingschap, in duurzaam metaal te bewaaren, vervaardigde, by deeze gelegenheid, den volgenden Gedenkpenning.

Gedenkpenning op het verblyf van zyne Hoogheid alhier.

Op de eene zyde staat het Pourtrait van zyne Hoogheid, met deeze woorden.

W. C. H. FRISO, DEI GRATIA PR. ARAUS. ET NASS. ETHNARCHA BELLI DUX HAERE-DITARIUS, ASSERTOR LIBERTATIS.

dat is:

W. C. H. FRISO, door Gods Genade Prins van ORANJE en NASSAU, Erffelyk STADHOUDER, KAPITEIN en ADMIRAAL GENERAAL, HANDHAVER der VRYHEID.

Op de tegenzyde ziet men een Eiken- of Burgerkrans, met het Wapen van zyne Doorlugtige Hoogheid boven, dat van de Stad Amsterdam onder aan: met het Opschrift:

CIVIBUS ADVENTU ET VIGILANTIA PRINCIPIS SERVATIS. D. II. SEPTEMBRIS MDCCXLVIII.

dat is:

De BURGERY door de aankomst en de waakzaamheid van den PRINS behouden, den 2 September 1748.

Al-

Aldus waren nu de gemoederen voldaan, over de beslissing van zyne Hoogheid. Eenigen, gelyk wy zo even zeiden, waren 'er, egter, overgebleeven, die hier in niet scheenen te kunnen berusten; dit bleek uit de ergerlyke geschriften, welke zy verspreidden, tot nadeel der ontslagene Regeering. Om dit kwaad te stuiten, gaven Hun Ed. Groot Agtbaaren last, aan de Overluiden van het Boekverkoopers Gilde, om aan hunne Medebroeders de volgende Waarschouwing te doen. 1748.

„ De Edele Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Amstelredam hebben Overlieden van het Boekverkoopers en Boekdrukkers Gilde gelast, omme aan hunlieder Gildebroeders met deezen bekend te maaken, dat dezelve van nu af en voortaan haar zullen hebben te onthouden van het Drukken, Verkoopen, Uithangen ofte Spargeeren van zodaanige zaaken, Pasquillen, ofte onder wat benaming het zoude kunnen vallen, waar door de Regeeringe, de goede Burgerye, of andere particuliere Persoonen zouden kunnen in haar Eer en Fatsoen worden benadeeld, op dat de gemoederen, die onder Gods zegen tot bedaaring gebragt zyn, bestendig in rust en vrede mogen blyven. Ordonnantie voor de Boekverkoopers.

„ Bevelende ons verder, omme zelfs de Geschriften, die van buiten mogten worden ingevoerd, dezelve mede als boven gemeld, niet te verkoopen of te distribueeren: en Ordonneeren eindelyk Haar

1748. Ed. Groot Agtbaarheden, dat de Gildebroederen de bevelen van Hun Ed. Gr. Agtbaarheden gegeeven, zullen obedieren, anders vervallen in de boeten, volgens Plakaaten daar toe gestatueert.

Amsterdam 29 September 1748".

Verbetering in de Gilden verzogt. Men heeft, in de drie Artikelen, gezien, hoe daar in, om het handhaaven der Gilden, werdt verzogt. Ingevolge der toestemminge aan dit verzoek, zag men verscheidene Gilden hunne oude Privilegiën, uit de vergeetelheid, opdelven. Men beleide eenige zamenkomsten, om, met gemeene goedvinding, ten nutte der broederschap, eenige pointen van bezwaarnis in Requesten te vervatten, en aan Hun Ed. Groot Agtbaare over te leveren. Onder deeze waren niet van de minste de klagten, over het verduisteren der Gildepenningen, welke men, by deeze gelegenheid, gaarne tot genoegen verrekend zag, door de Overluiden, van welke eenigen, in dit stuk, van kwaade praktyken verdagt werden gehouden; te meer, door dien, al voor eenigen tyd, de jaarlyksche Gilde-Maaltyden, by de meeste broeders, in 't oog geloopen hadden. Men ontwierp dan, hoewel, in zommige Gilden, juist niet met de grootste eendragt, verscheidene Klagrequesten, tot verbetering der Gilden; waar op Hun Ed. Groot Agtbaare, met het begin van den jaare 1749, de behoorlyke

ke orde hebben gesteld, door het vernieuwen, veranderen of uitbreiden van de Keuren op het *Chirurgyns*, *Lakenbereiders*, *Koorndragers*, *St. Josephs* of *St. Eloyen* *Glas- Kannen-* en *Aardewerkverkoopers*, *Groote* en *Kleine Binnen* en *Buitenlandsvaarders*, *Kleine Schuitevoerders*, *Koornlichtermans*, *Waagdragers*, *Koekebakkers*, *Biscuitbakkers* en *Pasteybakkers*, *Broodbakkers*, *Zeevischverkoopers*, *Hoenders-* en *Vogelkoopers*, *St. Lucas*, *Mandemaakers*, *Wiel-* en *Haldraaijers*, *Kastemaakers*, *Timmermans* en *Makelaars* *Gilden*; te gelyk ook orde stellende, tegen het omloopen met, en verkoopen van goederen, die de Winkeliers in hunne Winkels hebben, als Porcelyn, Thee, enz. Soortgelyke Keure werdt ook op het Brandhout gesteld. Voorts voegden Hun Wel Ed. Groot Agtbaare hier by, eenige andere Keuren, op het Tabakverkoopen, op het zetten van Gelagen, tegen het verkoopen van Scheeps Ankers, buiten deeze Stad gemaakt; op het aanhaalen en de bekeuringe omtrent de Wynen; tot handhaaving van het Zaandammer en Oostzanerveer; tot bepaaling van den prys op het Boekweitemeel, op het verkoopen van Groente, door de buitenliedens, nevens nog eenige andere verbeteringen: van al 't welke, op den eenëndertigsten January, aan de Gemeente kennis werdt gegeven, in drieëndertig byzondere Publikatien. 1748.

Op deeze wyze voldeeden Hun Ed. Groot

1748. Groot Agtbaare aan de verzoeken der Gilden. Maar, terwyl eenige zig bezig hielden, met aan de Magistraat hunne bezwaarnissen voor te stellen, op eene behoorlyke wyze, hadden anderen het Artikel van den Vryen Krygsraad zo verre willen uitbreiden, dat zommigen niet langer onder hunne Onder-Officieren wilden staan, maar dezelve alle gehoorzaamheid opzeiden. Dit scheen nieuwen onlust te zullen baaren: waarom de Ed. Manhafte Krygsraad genoodzaakt werdt, daar tegen te voorzien, door de volgende Bekendmaaking, behelzende eene Resolutie, op dit stuk genomen.

Resolutie van den Krygsraad. „De Edele Manhafte Heeren Kolonellen door diverse Kapiteinen geinformeerd zynde geworden, dat in hunne respective Kompagnien, zo Schutters als andere Persoonen, zig niet en ontzien derzelver Kapiteinen als te willen noodzaaken, en dreigende expressien daar by te voegen, tot het ontslaan en maken, zo van Sergeanten als verdere onder Officieren, als onder de tegenswoordige niet langer willende staan, ofte hun gehoorzaamen; door welk onbetaamlyk gedrag der voorgemelde Persoonen, het behoorlyk en schuldig Respect aan hunne Kapiteinen en verdere Hoofd-Officieren werd weggenomen, en daar door veel verwerring en onheilen zouden komen te ontstaan; ZO IS 'T, dat in de Edele Manhafte Krygsraad zulks zynde voorgedragen, tot Maintien van de verschuldigde agting

ting en gehoorzaamheid aan de respective 1748.
Kapiteinen, en verdere Hoofd-Officieren, als mede tot voorkoming van alle disorde, aldaar is geresolveert, by deeze aan alle ende een iegelyk, niemant uitgezondert, ieder in hunne Wyken, te Waarschouwen en te Ordonneeren van zig met voorschreeve zaaken ofte eenige anderen, belangende de Directie van de Kompagnie, hoe genaamd, in geenen deelen te bemoeijen; maar alles in 't geheel, zo als te vooren, en van allen tyden is geweest, en ten uiterste noodzaaklyk is, aan hunne Kapiteinen en verdere Hoofd-Officieren over te laaten, en hunne beveelen te gehoorzaamen, op Peene zo als hun Edele Manhaften na bevinding van zaaken zullen vermeenen te behooren.

Actum in Amsterdam den 12. October 1748".

Het bleef niet by deeze moeijelykheden, omtrent de Onder-Officieren; men ging, in de Wyk N. 13, nog vry verder. Het scheen dat deeze Kompagnie nog bleef by de gemeene uitlegging van 's Prinsen Notificatie, over het beroepen van den Vryen Krygsraad, niettegenstaande de Publicatie, by zyner Hoogheids vertrek uit deeze Stad, hun de oogen hadt moeten openen. Men hadt hier, gelyk in meer Kompagniën, een nieuwen Kapitein verkooren; doch deeze bedankte de Kompagnie, om eenige byzondere redenen, hem daar toe beweegende. Dus moest men

Voorval in de Wyk 13.

 eene

1748. eene andere verkiezing doen. Doch in stede van dit werk over te laaten aan den Krygsraad, tradt men, op eigen gezag, tot het verkiezen van een Kapitein. De Krygsraad, ondertusschen, van dit voorval verwittigd, stelde in deeze openstaande plaats, den eerst verkooren Kapitein weder aan, en wilde hem in die hoedanigheid doen inhuldigen. Maar dit was zeer tegen de borst van dengeenen, die den tweeden Kapitein hadden verkooren: dies weigerden zy, by deeze aanstelling tegenwoordig te zyn; voorwendende dat het regt der Verkiezinge aan de Kompagnie stondt, en dat men derhalven, volgens de verleende Vryheid, de aanstelling van den Krygsraad niet behoefde af te wagten. Dit verschil bleef eenige dagen in deezen staat. De Kompagnie, om een einde van 't werk te maaken, en zig verbeeldende, alleen voor haar verkreegen regt uit te koomen, zondt eenige Gecommitteerden naar 's Graavenhage, om zyne Hoogheid deeze zaak voor te stellen, en verder om zyne Vorstelyke protectie te verzoeken. Maar de Prins Erf-Stadhouder, na genoomene informatie by Gedeputeerden uit de Kolonellen, bevestigde de Resolutie van den Krygsraad, en stelde den eerst verkooren Kapitein weder aan. Waar mede het verschil ten einde liep.

Request van VIII Artikelen. Van deeze byzonderheden gaan wy tot de algemeene zaaken over, die vry meer beweeging maakten, kort na zyn Hoogheids vertrek. Eenige burgerlyke Vrienden, in

hoo-

hoope van nieuwen aanhang te zullen krygen, lieten een geschrift verspreiden, genaamd: *Billyk verzoek der Amsterdamsche Burgerye, aan zyne Doorlugtige Hoogheid op nieuw voor te stellen.* Dit Geschrift, zeide men, werdt in eenige voorname Herbergen ter Tekening aangebooden. In dit Billyk Verzoek vondt men zeer onbillyke en aanstootelyke uitdrukkingen, door welke zyne Hoogheid, ten opzigte der gemaakte schikkingen, zeer vuil en onbescheiden berispt werdt. Het kwam, in eenige opzichten, over een met het Request van Daniel Raap, doch in andere Artikelen verschilde het van hetzelve, zo als hier vooren gezien kan worden: gelykende, voor het overige, in beschaafde uitdrukkingen, niet kwaalyk naar 't Rotterdammer Request van den zesden November, 1747. Het bestond in agt Artikelen, waar van wy hier den korten Inhoud laaten volgen. In het zelve verzogt men: 1748.

I. Dat de Stads Imposten terstond moggen worden afgeschaft.

II. Dat ten, zo spoedig als mogelyk was, redres in de Admiraliteits Kollegien mogt gemaakt worden.

III. Dat de zesendertig Raaden, de Hoofdschout, Burgemeesteren, Schepenen, Pensionarissen en Secretarissen, bedankt, en nooit weder verkoren mogten worden, maar genoodzaakt om, rekening van hun gedrag, en het te onregt geworven geld, te geeven.

IV.

1748. IV. Dat de verkiezing van Burgemeesteren aan zyne Hoogheid staan mogt.

V. Dat men geen antwoord op het verzoek, wegens het Hoofd-Schouts Ampt, verkreegen hebbende, zulks als nog verzogt.

VI. Dat geene Raaden tot andere Regeerings-Ampten zouden gekooren worden en Raaden blyven.

VII. Dat de Krygsraad geen consent van Burgemeesteren nodig mogt hebben om te vergaderen.

VIII. Dat men, raakende het stuk der Posteryen en Officiën, in korten tyd, uitsluitsel mogt krygen.

In het slot van dit, zogenaamde, Billyk Verzoek, tragt de Schryver de noodzaaklykheid van deeze Artikelen aan te toonen; begeerende, dat men, met alle magt, de handen moest in een slaan, om zulke heilzaame wegen en middelen uit te denken, waar door, aan het verlangen der Burgerye, gantsch en volkomen voldaan mogt worden. Hy voegt 'er verscheiden vuile aanmerkingen, op zyne Hoogheid, tusschen, en geeft voor, dat ieder braaf Patriot, die Vryheid en Godsdienst bemint, zig naar deeze Artikelen moet gedragen.

Met hoedaanig een oog de Wel Ed. Magistraat dit Geschrift aanzag, bleek, niet duister, uit de volgende Waarschouwing, op den eersten October daar tegen afgekondigd.

„ Al-

„ Alzoo myne Heeren van den Geregte met de uiterste verontwaardiging hebben vernomen, dat niettegenstaande de trouwhertige Waarschouwinge en ernstige vermaninge, welke zyne Doorlugtige Hoogheit, de Heere Prinse van Oranje en Nassau, onze teergeliefde Erf-stadhouder, voor deszelfs vertrek uit deeze Stad, by de Publicatie van den vyftienden September laatstleden, aan alle Burgers en Ingezetenen heeft gelieven te doen, van zig voortaan als geschikte en gehoorzaame Burgers te gedraagen, de Regeeringe de schuldige eerbied en onderwerpingen te bewyzen, en *zig* van alle publicque Vergaderingen en Byeenkomsten, onder wat naam of voorwendzel het zoude mogen wezen, te onthouden, op pœne dat die geenen, die bevonden zouden worden tegens de voorsz. serieuse wille en begeerte van hoogstgemelden Heere Prinse, te hebben ingegaan, en zig aan eenig misdryf tegens de waardigheid van de Regeering, of ongehoorzaamheid aan *deszelfs* beveelen te hebben schuldig gemaakt, als Verstoorders van de Gemeene Ruste en veragters van de voorsz. heilzaame oogmerken en beveelen van hoogstgemelde zyne Hoogheid, naar exigentie van zaaken, en volgens de Wetten van den Lande, zonder eenige conniventie, anderen ten exempel zouden worden gestraft, egter zedert dien tyd wederom door deeze Stad is gespargeerd zeker gedrukt papier, voerende tot Opschrift: *Billyk Verzoek der Amsteldamsche Burgerye, aan zyne Door-*

1748. Waarschouwing daar tegen.

1748. *Doorlugtige Hoogheid op nieuw voorteſtellen*, en doorgaans bekent onder den naam van de agt Articulen; waar by nog zyn gedrukte Biljetten, om de Burgers en Ingezetenen van deeze Stad tot Byeenkomſten, by de voorſz. Publicatie van hoogstgemelde zyne Hoogheid zo nadrukkelyk verboden, uittenodigen; en myne Heeren van den Geregte voornoemd conſidereeren, dat dusdaanige kwaadaardige en oproerige Geſchriften, geen ander oogmerk kunnen hebben, als om de rust, welke door de onvermoeide vlyt en arbeid van hoogstgemelde zyne Hoogheid in deeze Stad is herſteld, weder te verſtooren, de uiterſte confuſie en verwarring te veroorzaaken, en vervolgens deeze Stad te brengen tot haar gewisſe bederf.

„ ZOO IS 'T, dat myne voornoemde Heeren, by ſpeciaale aanſchryving van hoogstgemelde zyne Hoogheid, van den negenentwintigſten September laatstleeden, op het ernſtigſte verzogt zynde om op de Autheurs en Disſeminateurs van diergelyke kwaadaardige Geſchriften nauwkeurig en ſcherp onderzoek te laaten doen, en de ſchuldige naar exigentie van zaaken, zonder eenige conniventie, anderen ten exempel, volgens de Placaten van den Lande te doen ſtraffen, als nog ten overvloede op den voet van de trouwhertige en vaderlyke vermaaningen en ernſtige Waarſchouwinge van hoogstgemelde zyne Hoogheid, en overeenkomſtig aan verſcheide anterieure Publicatien van deezen Ed. Agtbaare Ge-

reg-

regte, het schryven, uitgeven, drukken en 1748.
disfemineeren van alle kwaadaardige en oproerige Geschriften, als mede het uitstrooijen van Biljetten tot convocatien der Burgers en Ingezetenen op het nadrukkelykste interdiceeren en verbieden, en de goede Burgeren en Ingezetenen op het ernstigste vermanen en waarschouwen, zig van alle oproerige, onbehoorlyke en ongewoone Vergaderingen en Byeenkomsten te onthouden, op peene, dat tegen die genen, die bevonden zullen worden tegens dit ons nadrukkelyk verbod te hebben ingegaan, en zig aan ongehoorzaamheid van de voorsz. zo serieuse bevelen van zyne Doorlugtige Hoogheid, en deezen Ed. Agtbaaren Geregte te hebben schuldig gemaakt, conform de intentie en gedeclareerde wil van hoogstgemelde zyne Hoogheid, zonder eenige connivencie, op het rigoureuste zal worden geprocedeert, en aan dezelve geinfligeert de straffe, by de Placaten van den Landen tegens de Verstoorders van de Gemeene Rust gestatueert.

„ En alzo het voorsz. zoogenaamde Billyk Verzoek is van dien aart, dat ieder goed Burger en Ingezeten met den eersten opslag van 't oog ziet, dat de zaaken daar in vervat, tot haar ontwyffelbaar gevolg zouden moeten hebben, dat de Stads Gebouwen, Sluizen, Graaf- en Modderwerken, by gebrek van de nodige Penningen tot onderhoud en herstellinge van dezelve, zouden moeten vervallen, waar door een groote menigte arbeiders van hun-

1748. ne kostwinninge zouden worden ontzet, dat het groot aantal van Armen binnen deeze Stad, waar van de menigte van tyd tot tyd considerabel is vergroot, van honger en kommer zoude moeten vergaan; dat de Godshuizen, welke zedert eenigen tyd importante subsidien van de Stad hebben genoten, niet verder zouden kunnen worden ondersteunt; dat de Neringen, Ambagten en Hanteeringen zouden moeten cesseren en stilstaan; dat de Negotie zoude worden verspert, het publieke crediet geheel en al verbroken, en dus deeze aanzienelyke Stad in 't kort tot de alleruiterste staat van elende, en tot haar volkome ruïne zoude zyn gebragt: alle zaken, waar aan een regtgeaart Burger en Ingezeten, niet zonder de grootste schrik en afgryzen kan gedenken: en myne Heeren van den Geregte voornoemd vervolgens vastelyk moeten besluiten, dat geene van de goede Burgers en Ingezetenen daar aan eenige part of deel kunnen hebben, maar ter contrarie moeten vaststellen, dat het een en ander moet zyn voortgekomen van afgunstige menschen, welke de welvaart van deeze aanzienelyke Stad benyden, en op die wyze haare ondergang tragten uit te werken, en mitsdien de Justitie daar aan ten hoogsten is gelegen, dat de Auteurs, Drukkers en Dissemineerders, zo van het gemelde kwaadaardige en oproerig Geschrift, als van de voorsz. uitgestrooide Biljetten van convocatie, worden ontdekt, en als overtreders van de serieuse wil, en gedeclareer-

reerde intentie van zyne Doorlugtige Hoogheid, en van de ernstige bevelen van deezen Ed. Agtbaaren Geregte, anderen ten exempel op 't rigoureuste worden gestraft; ZOO IS 'T, dat myne Heeren voornoemd aan die geen, die den Auteur of Auteurs van het voorsz. zoogenaamde *Billyk Verzoek der Amsteldamsche Burgerye, aan zyne Doorlugtige Hoogheid op nieuw voor te stellen*, en van de meergemelde Biljetten van convocatie weet te ontdekken, zodaanig dat dezelve in handen van de Justitie geraken, en van het feit worden overtuigd, beloven een Premie van vyfduizend Guldens, en aan die geen, die de Drukkers en Disseminateurs van de voorsz. oproerige Geschriften en Biljetten weet aan te wyzen, mede zodaanig, dat dezelven in handen van de Justitie geraken, en van het feit worden overtuigd, een premie van tweeduizend Guldens, te ontfangen ter Thesaurie Ordinaris deezer Stad; en zal des aanbrengers naam (des begerende) gesecreteerd worden, en zullen Myne Heeren voornoemd in cas de aanbrenger zelf medepligtig mogt zyn, aan dezelve een acte van impuniteit tragten te bezorgen, enz. 1748.

Naderhand heeft men, hier tegenstaande deeze Waarschuwing, nogmaals de stoutheid gehad, om de gemelde agt Artikelen te drukken, met deeze Waarschuwing daar agter, met byvoeging van eene andere Tegen-Waarschuwing, kwansuis uit naam der Burgery, tegen de calumnie, den oproerigen aangewreven; waar in ook de

1748. Burgerye werdt aangemoedigd, zig, door de gedaane dreigementen, niet te laaten afschrikken, maar, gezamentlyk, als een eenig man, door te werken, tot dat men het bedoelde oogwit zou bereikt hebben.

Aanhoudenheid van Schotsschriften. Niet tegenstaande het verbod hunner Ed. Groot Agtbaare, van den twintigsten September, tegen allerlei Pasquillen, gelyk ook van de gemelde agt Artikelen, in deeze Waarschuwing, zag men, nu en dan, zeer vinnige Schotschriften te voorschyn koomen, welke zig, genoegzaam, in tweederlei soort verdeelen; naamelyk, in zulke, die zig, tegen de onrslagene Regenten, in zeer haatelyke termen uitlieten; waar in ook, somtyds, de Prins van Oranje zeer vinnig werdt aangetast; en in zulke, in welke de Hoofden der Doele zwart gemaakt werden, met alles, wat de haatelykste Laster, zou kunnen uitvinden. De oplettendheid der Hooge Regeeringe kon deeze schadelyke praktyken, waar door elks eer en goede naam beklad werdt, niet ongemerkt voor by laaten slippen, maar waakte, met allen yver, om deeze breideloosheid van de Drukpers, met kragtdaadige middelen, te beteugelen.

1749. Na ons dus lang te hebben bezig gehouden met de twee altoos gedenkwaardige jaaren, vervolgen wy nu den draad onzes verhaals, en gaan over tot de volgende. Op den eenendertigsten Maart des jaars 1749, werdt alhier, met groote statie, in de Nieuwe Kerk, ter aarde besteld, het lyk van den Luitenant-Admiraal van Holland en

Lykstaatsie van den Lt. Admiraal H. Grave.

Westfriesland, ter Admiraliteit op de Maaze, den Heere HENDRIK GRAVE, op den vyfentwintigsten van die maand, in den ouderdom van negenenzeventig jaaren, alhier overleeden. De Lykstaatsie geschiedde in deeze orde: 1. Agt Aanspreekers, in twee ryen; 2. Het Wapen; 3. De Degen; 4. De Staf van Kommando, gedraagen door byzondere Persoonen; 5. De Lykkoets, bespannen met zes paerden; leggende op het doodkleed, waar mede de kist overdekt was, het Wapen; 6. De vier oudste Vlag-officieren, naamelyk, de Luitenant-Admiraal *Tuilman*, de Luitenant-Admiraal *C. Schryver*, de Vice-Admiraal *Reynst* en de Schout by Nagt *de Lange*, allen in hunne monteerigen, omhangen met kaperzyden Sjerpen, en floersche kokarden op de hoeden en aan de degens; ieder van deeze Heeren hieldt een hoekslip van het doodkleed; 7. De Kapitein Geweldige, met een Sponton; 8. Zes Hellebardiers; 9. Veertien draagers, met Rouwmantels; 10. Agt Boden, met Bussen op de borst; 11. Zyne Excellentie de Wel Ed. Heer *G. A. Hasselaar*, representeerende den Admiraal Generaal, gekleed in bruin fluweel, ryk met goud gegalonneerd, omgord met een kaperzyde Sjerp, en gezeeten in een koets, bespannen met zes paerden; 12. Vier Koetzen, ieder met vier paerden, waar in gezeeten waren de Heeren van den Raad; 13. Vier Koetzen, ieder met vier paerden bespannen, doch ledig, voor de 1749.

 Offi-

1749. Officieren, die de slippen van het kleed droegen; 14. Vier Koetsen, ieder met twee paerden bespannen, voor de Kapiteinen; zynde de Heeren, die in dezelve zaten, in gekleurde kleedinge, doch, op den arm, met een floersche strik, ten teken van Rouwgewaat; 15. Agt Rouwkoetzen voor de familie, ieder met twee paerden bespannen; 16. Drie ledige koetsen, die den Trein slooten. Onder het aanschouwen van duizenden van menschen, nam de staatsie haaren weg van den Kloveniers-Burgwal, door de Doelestraat, over het Schaapeplein, door de Kalverstraat, tot op den Dam, en vervolgens in de Nieuwe Kerk. Langs den zelfden weg keerde de Trein te rug naar het Sterfhuis; maakende toen de Heeren gebruik van de voor hun bestemde ledige Koetzen.

Beweeging voor 't huis van een' Doopsgezind' Leeraar. Geduurende de vier eerste dagen van de Maand Juny, bespeurde men, gestadig, een grooten zamenvloed van allerlei slag van menschen, voor het huis van zekeren Doopsgezinden Leeraar. De reden hier van was, om dat de Leeraar geoordeeld werdt, de gevoelens der *Hernhutters* te zyn toegedaan; tegen welke, door 's Lands Overheid, Plakaaten waren afgekondigd; doch wel inzonderheid, omdat, ten zynen huize, des Zondags avonds, tegen den zin der Plakaaten, heimelyke byeenkomsten dier Gezinte gehouden werden. Het Gemeen, welk het rustverstooren van de voorleedene jaaren nog in de leden zat, eische-

te deeze vergaderingen te mogen bywoonen, of dreigde, in gevalle van weigeringe, des Leeraars huis met een geweldigen aanval. Eene wagt van eene Kompagnie Burgers, welke, drie agtereenvolgende avonden, aldaar post vatte, voorkwam dien moedwil. Ter verhoedinge van alle Zamenrottingen en ongeoorlofde byeenkomsten, vonden, daarenboven, Heeren Burgemeesteren geraaden, op den vyfden der gemelde maand, eene Publikatie af te kondigen, in welke alle Conventikelen, of fluipvergaderingen, strekkende tot nadeel van den Hervormden Godsdienst, of van de algemeene rust, op zwaare straffe, verbooden werden.

1749.

Plakaat tegen Conventikelen.

Van wegens de kommerlyke tyden, hadt de Wethouderschap goed gevonden, den Schouwburg, op den eersten May des jaars 1747, te doen fluiten. Hy werdt niet geopend, vóór den agtentwintigsten van Herfstmaand deezes jaars, met een nieuw Tooneelstuk van den beroemden Digter *Lukas Pater*, onder den tytel, *Leeuwendaal herfteld door de vrede.* Tweeëntwintigmaalen werdt dit stuk ten Tooneele gevoerd, telkens onder een ongemeenen toeloop van aanschouwers, en met algemeene toejuiching.

De Schouwburg geopend.

Zyne Hoogheid, by de jongste verandering, tot Hoofd-Bewindhebber der Oostindische Maatschappy benoemd, hadt, zedert, ter Kamer Amsterdam, tot Representanten, of Vertegenwoordigers, benoemd de Heeren *P. van der Giesen* en *Josua van*

Representanten van zyne Hoogheid aangesteld.

1749. der Poorten. Op den laatsten dag van Herfstmaand, aanvaardden deeze Heeren, op eene plegtige wyze, hunnen nieuwen post; gelyk ook, omtrent dien zelfden tyd, de Heer *Gerard Aarnout Hasselaar*, door Zyne Hoogheid benoemd, tot Representant, in het Kollegie ter Admiraliteit in deeze Stad.

Vergadering in het Oranjetuintje. De negende van Augustus was de dag, op welken de inneeming van de Kloveniers-Doele, in den voorgaanden jaare, door de Burgers geschied, verjaarde. Eenige voornaame Hoofden der Doelisten, Christiaan Scholten, V. Visscher en anderen, werden, gezamentlyk, te raade, dien dag, op eene plegtige wyze, te vieren, in het berugte Oranjetuintje, in de Plantaadje. Onder het zingen, speelen, het herhaald gejuich van *Vivat de Patriotten! Vivat de braave Raap!* en andere vrolykheden, liep de dag ten avond. Toen begaven ze zich naar hun Ordinaris, op 't Rokkin, alwaar zy, onder een vrolyk Muzyk, een vriendlyken maaltyd hielden. De vrolykheid duurde, tot 's nachts ten twee uure, wanneer zy, naar de voorgaande verzamelplaats, wederkeerden. Waarschynlyk ware dit bedryf onbekend gebleeven, indien niet eenigen van dit gezelschap, vervolgens, elken namiddag, in dien Tuin waren by een gekoomen. Dit wekte de aandagt: te meer, sints men, in de Groninger Courant, las; dat, ter gemelde plaatse, nieuwe Artikelen gesmeed werden; 't geen, egter, eerlang, ongegrond werdt bevonden. De zamen-

menkomsten duurden tot aan den twintigsten der Maand, wanneer dezelve, door eenige Schuitevoerders, gestoord, en vervolgens, door eene Afkondiging van Myne Heeren van den Geregte, geheel vernietigd werden. 1749. Wordt gestoord.

Omtrent deezen tyd werdt veel gesproken van een Request, door de Scheepstimmerlieden, ingeleverd, by zyne Hoogheid, waar in zy om herstel verzogten van eenige bezwaaren, welke hun nog waren overgebleeven. Niet ondienstig hebben wy geoordeeld, dit Request, hier, in zyn geheel, te plaatsen. Request van Scheepstimmerlieden.

„ De ondergeschreeven Gecommitteerden van het Scheepstimmermans-Gild, en alle de Gildebroeders van 't zelve binnen deeze Stad Amsterdam, altoos voor oogen hebbende de Vaderlyke genegenheid van uwe Doorlugtige Hoogheid, ter handhaaving van alle zaaken, in 't algemeen, en van hun gemelde Gild in 't byzonder, en dat het uwe Doorlugtige Hoogheid allergunstigst geliefst heeft, wanneer wy onze belangen aan uwe *Doorlugtige Hoogheid* mondeling hebben moogen voordraagen, ons toe te staan en zelf te gelasten, om, voor uwe Doorlugtige Hoogheid te brengen al het geene wy zouden denken ten algemeenen nutte te kunnen dienen. ZOO IS 'T, dat wy met dankbaare Erkentelyke harten, voor alle die goedheden van uwe Doorlugtige Hoogheid, de vryheid neemen, om deeze, in onze bovengemelde kwaliteit, en als uit naam van 't geheele Gild, en wel byzon-

 ders;

1749. derst van de Gildebroederen, die op de Werven van de Admiraliteit en van de O. I. Comp. te Amsterdam arbeiden, aan uwe Doorlugtige Hoogheid met schuldpligtige onderdaanigheid te presenteeren; ons verzekerd houdende, dat alles, wat uwe Doorlugtige Hoogheid volgens zyne Hooge wysheid, in het zelve niet zal bevinden te stryden, met de Grondwetten van de Republiek in 't algemeen, nog van die van de Stad Amsterdam in 't byzonder, nog tegen de Reden en Billykheid op zig zelve, aan ons onderdaanigst verleend en toegestaan zal worden, tevens op het alderootmoedigst betuigende dat wy niet anders wenschen of begeeren, als het geene uwe Doorlugtige Hoogheid, naar zyn hooge wysheid, en gewoone goedheid, ons zal gelieven te vergunnen.

„ De Beden, die wy in deeze voordraagen aan uwe Doorlugtige Hoogheid, zyn Eerst, *over de Arbeidsloonen*, ten tweede *over de betaaling derzelver op de Admiraliteits Werf*, en ten derden *over de ververschings-drank, die op gemelde en O. I. Comp. Werf gegeeven word.*

„ Wat de Arbeidsloonen aangaat, het is eenigen tyd geleeden, dat wy gebruik maakende van de vryheid, door uwe Hoogheid gunstig aan ons verleend, aan uwe Doorlugtige Hoogheid, zo mondeling als schriftelyk voorgesteld hebben, dat in ons Gildeboek een Keur is (*c*), volgens welke ons

(*c*) Privilegiën, Willekeuren en Ordonnantiën voor het Scheeps-

ons Zomerloon is gesteld op zesendertig stuivers daags, het Herfstloon op dertig stuivers, en 't Winterloon op vierentwintig stuivers daags, zynde het loon, dat men op alle Particuliere Werven, aan de Gildebroederen betaald; waarom de Gildebroeders van gedagten waren, dat de Admiraliteits en O. I. Comp. Werven, daar zeer veel Gildebroeders op werken, aan welke niet meer als dertig stuivers daags Zomerloon, en twintig stuivers daags Winterloon betaald wordt, mede onder die Keur begreepen moesten zyn, en gevolglyk van uwe Doorlugtige Hoogheid verzogten, dat het uwe *Doorlugtige Hoogheid* mogte behaagen, de zaaken daar heen te dirigeeren, dat op de voornoemde Werven, meede zesendertig stuivers daags Zomer- en vierentwintig stuivers daags Winterloon aan de Gildebroeders mogte gegeeven worden; maar nader ingezien hebbende de inconvenienten, die daar uit zouden kunnen ontstaan, en overwogen zynde, dat dit bovenstaande loon niet betaald werd van 1749.

Sche-

Scheepstimmermans-Gild, pag. 43. Art. 5. „ dat mede gezegde Knegts of Gildebroederen aan andere werken van groote of kleine Schepen, binnen de paalen deezer Stad, zullen moeten werken, insgelyks van 's morgens ten vyf uure, tot 's avonds ten zeven uure, en daar voor genieten zesendertig stuivers daags Zomerloon, zullende het zelve Zomerloon aanvang neemen veertien dagen van Vrouwe Ligtmis af tot zes dagen voor Allerheiligen; dan verder veertien dagen naar Allerheiligen voor dertig stuivers daags, en wyders tot Vrouw Ligtmis; Winterloon, te weeten, vierentwintig stuivers daags, en dan weder veertien dagen dertig stuivers. ——— Deeze Willekeur is in dato 30 January 1664 vernieuwd, en nader bevestigt 30 January 1692.

1749. Schepen, die nieuw uit den Grond opgehaald worden, maar alleen voor het vertimmeren van oude Schepen, en gevolglyk dat het wel waar is, dat tot deezen laatsten arbeid, volgends de Keuren, de Gildebroeders bevoorregt zyn, en praeferabel, en aangesteld moeten worden, voor en aleer Scheepstimmerlieden, die niet in 't Gild zyn, 'er aankomen mogen ('t geen op Particuliere Werven ook strikt kan, en dient in agt genoomen te worden,) doch dat dan ook (mede volgends de Keur) de Admiraliteits en O. I. Comp. Werven de Vryheid hebben, om alle hunne nieuwe schepen, alleen door Scheepstimmerlieden, die buiten het Gild zyn, te laaten opmaaken, aan welke volgens de Keur, niet meer dan agtentwintig stuivers daags Zomerloon, en agttien stuivers daags Winterloon, betaald word, zo kunnen nog mogen wy voor uwe Doorlugtige Hoogheid niet verbergen, dat wy, om die omstandigheden, en om andere daar uit resulteerende redenen bedugt zyn, dat indien deeze zo verschillende dagloonen, op gemelde Werven, op welke zo groote meenigte manschap in arbeid is, plaats kreegen, zulks aanleiding tot groote onlusten op gemelde Werven zoude kunnen geeven, zo over het werk zelve, als over het aan 't werk stellen der Gildebroederen en Scheepstimmerlieden, die buiten het Gild zyn, dewyl op die Werven het werk moet gedaan worden, naar het voorkomt, zo wel aan de oude als nieuwe schepen, zonder

der dat de Keur aangaande het oude en 1749.
nieuwe werk, buiten confusie, altoos zo juist in agt zou konnen genomen worden: te meer dewyl het zou konnen gebeuren, 't geen wy egter hoopen en vertrouwen, dat onder uwe Doorlugtige Hoogheids wyze Regeering, nooit gebeuren zal, dat de Directie van de Admiraliteits en O. I. Comp. Werven aan zulke persoonen zou kunnen koomen, die om byzondere inzigten, tot het nieuwe werk, altoos Scheepstimmerlieden buiten het Gilde zouden aanstellen, waar door dikmaal, by gebrek aan werk aan oude schepen, een groote menigte goede en getrouwe Burgers, Gildebroeders van 't Scheepstimmermans Gilde, versteeken zouden worden van hun daaglyks brood, dat anderen, en mooglyk vreemdelingen hun uit de handen zouden neemen, en zy onder den last van het Gild of de Publieke bedeelingen, vervallen; terwyl zy aan den anderen kant ook niet kunnen nog mogen nalaaten, aan uwe Doorlugtige Hoogheid te vertoonen, de groote noodzaaklykheid die 'er is, dat het gemelde Gild in 't algemeen, en de Gildebroeders in het byzonder, met eenige verbetering in dagloonen gesouteneerd worden: want ten aanzien van 't Gild is het zeker, dat wanneer de Gildebroeders iets meer zullen winnen, zy dan beter in staat zullen zyn om te voldoen aan het drieëntwintigste Artikel van de Keure, op fol. eenentwintig, als de in-
kom-

1749. komsten van het Gild niet toereikende zyn, om de nodige en verscheidene uitdeelingen te doen aan oude en behoeftige Scheepstimmerlieden, Gildebroeders zynde, welker getal noodzaaklyk meer en meer moet toeneemen, zo de tydsomstandigheden blyven gelyk die zyn; en ten aanzien van de Gildebroeders zelve, is de redelykheid van hun verzoek klaarblykelyk, als in agt genoomen word, dat de Gildebroeders meest alle gezeten luiden zyn, die huishouding hebben, en dat de levensmiddelen tot een ongemeen hoogen prys geweest zyn, zedert het jaar 1740, zy thans iets meer noodig hebben om te konnen bestaan, als wel in vroegere tyden, en dat, om gelyke tydsomstandigheden, de arbeidsloonen, reeds van elf stuivers daags, die ze geweest zyn in den jaare 1628, tot op zesendertig stuivers daags op de Particuliere Werven geklommen zyn geweest in het jaar 1692. Waarom de verzoekeren, geen onredelykheid aan te duiden is, als zy op de onderdaanigste wyze, door hoogen nood gedrongen, eenige verbetering vraagen in hunne te naauw bepaalde dagloonen, by de Admiraliteit en O. I. Compagnie. Wy hoopen, dat uwe Doorlugtige Hoogheid, wiens vaderlyke goedheid ons bekend is, deswegens overtuigd zal zyn, en zig wel zal gelieven te vertegenwoordigen, dat geen scheepstimmerman by de Admiraliteit of O. I. Compagnie meer als driehonderd Gulden 's jaars verdienen kan

kan (d), waarvan dikmaals huishoudens 1749.
van vyf, zes of agt persoonen moeten gevoed en alle lasten gedraagen werden: waaromme wy in deezen, als in alle andere zaaken, geen ander toevlugt weetende, als tot de Hooge wysheid van uwe Doorlugtige Hoogheid, op het alleroitmoedigst bidden, dat uwe Doorlugtige Hoogheid de zaaken daar heenen gelieve te schikken, dat de voorgemelde zwarigheden uit den weg geruimd, en zo veele braave en getrouwe burgeren, die het oog op uwe Doorlugtige Hoogheid als op hunnen goeddoenden vader gevestigd houden, eenigzints in hunnen toestand mogten verbeterd worden, waar toe wy nogmaals gebruik maakende van de vryheid, door Uwe Doorlugtige Hoogheid aan ons verleend, van onzen kant geen ander middel weeten uit te denken, dan met alle onderdaanigheid aan Uwe Doorlugtige Hoogheid voor te draagen, als dat het loon van alle de Gildebroeders, die dan dertig stuivers daags *Zomerloon*, en twintig stuivers Winterloon, by de Admiraliteit en O. I. Compagnie verdienen, voor-

(d) Van 365 dagen in 't Jaar heeft men

Feest- en Zondagen	59
Regentyden - - -	21
Geslooten water -	24
Leegloopende door ziekte of afdanking.	35
Is te zamen	139
Dus word 'er gearbeid.	226

Hier van ¾ is 170 dagen Zomerloon à f 1 : 10 is, f 255
Hier van ¼ 56 dagen Winterloon à f 1 : : is f 56
[illegible]

1749. voortaan op tweeëndertig stuivers Zomerloon, en tweeëntwintig stuivers Winterloon moge gesteld worden, waar door, naar ons begrip, de zaaken alleen met alle onderwerping aan uwe Doorlugtige Hoogheids wysheid nedergelegd, de gemelde zwarigheden, op de gemelde Werven, wegens het oude of nieuwe werk weggenoomen zouden wezen, zonder dat het aan de Admiraliteit en O. I. Comp. merklyk meerder zoude kosten, als men volgens de Keur vastteld, dat het oude werk alleen aan de Gildebroeders behoord; en aan hun volgens de Keur zou moeten betaald worden. Het Gild en de Gildebroeders zouden daar mede gesouteneerd en gehandhaaft zyn, en de verlangende gemoederen, in hunne hoop en verwagting behartwoord worden, zonder dat door de groote ongelykheden der dagloonen, het gedugte ongenoegen en desselfs gevolgen tusschen de Gildebroeders, en de scheepstimmerlieden, die buiten het Gild zyn, plaats zoude krygen, gemerkt de onvrylieden, of die buiten het Gild zyn, hunne dagloonen by continuatie genieten, zo als die by de Keur zyn bepaald; daar de Gildebroeders, die, eer zy in 't Gild kwaamen, voor het zelve loon gewerkt hebben, en na dat zy in het Gild gekoomen zyn, weinig of geen verbetering gehad, en hunne dagloonen niet volgens de Keur genooten hebben. Dit is het, Doorlugtige Hoogheid, dat wy meenden verpligt te zyn, aan uwe Doorlugtige Hoogheid, wegens de

de dagloonen, met alle onderdaanigheid 1749.
voor te draagen: en blyft ons deswegens, niet meer overig, als te verzoeken dat uwe Doorlugtige Hoogheid in dit, gelyk in alle andere gevallen, de zaaken naar zyn Hooge wysheid en vaderlyke goedheid gelieve te reguleeren. . . . .

„ Wegens het tweede point, te weeten *het betaalen der dagloonen op de Admiraliteits Werf*; kunnen wy niet nalaaten, aan uwe Doorlugtige Hoogheid te vertoonen, dat op alle Particuliere Scheepstimmerwerven, als mede op de Stads- en Kompagnies Werven, het werkvolk van veertien dagen tot veertien dagen word afbetaald, het geen alleen op de Admiraliteits Werf niet gedaan word, geschiedende de betaaling aldaar niet, als om de maand, en zomtyds om de twee of drie maanden. — Sta ons toe, Doorlugtige Hoogheid, om uit naam, en voor zo veele eerlyke en braave luiden, als hier door in bittere en groote bezwaarnissen gebragt worden, uw goeddadig medelyden te mogen imploreeren, en te tragten om het zelve aan te doen, door een kort vertoog van het geene daar door geleden word. Wy behoeven uwe Doorlugtige Hoogheid niet aan te toonen, dat de meeste Scheepstimmerlieden, van hunne daaglyksche winsten hun daaglyks brood moeten hebben, en niet veel in voorraad kunnen zyn; en gevolglyk dat de meeste, die voor een huisgezin, dat uit een aantal van persoonen bestaat, het nodige winnen moeten, op

hun

1749. hun tyd niet betaald wordende, daar door genoodzaakt zyn, om gedurende dat hunne betaaling agterstallig is, de nodige levensmiddelen te borg, en als 't ter leen te haalen, by Bakkers en Kommenyën: 't geen voor de zulke van dat noodlottig gevolg is, dat zy van zulke Winkeliers moeten afhangen, en neemen, dat hun gegeeven word, en dat voor de Pryzen, die de Winkeliers daar op gelieven te stellen; waar door die menschen de slegtste en onstrekzaamste levensmiddelen ten duursten moeten betaalen, en als uit den Lombart leeven; 't geene hun sobere winst nog vry wat komt in te korten. In voorige tyden had men menschen, die aan zulke Scheepstimmerlieden hunne agterstallige loonen, op recipissen, en dan agttien stuivers voor een Gulden gaven; 't welk, hoe onredelyke en ongemeene intrest het ook was, egter voor een eerlyk gemoed nog beter te dragen was, en in sommige opzigten voordeeliger uitkwam, als de tegenwoordige omstandigheid, dewyl de menschen dan nog met gereed geld konden te markt gaan, en alles ten minsten pryze bedingen, daar zy nu, om de bitsheid en weerzin van die geenen, die hun als ter leen, en, even of het om Godswil ware, hunne leevensmiddelen verschaffen, te ontgaan, genoodzaakt zyn te neemen, wat hun hunne Burgers, of leeners gelieven te geeven, onder welke de redelykste nog wel geduurende veertien dagen borgen willen, maar als zulks langer duurt, niet dulaaten

hun ongenoegen te betoonen, en te morren tegen die arme luiden, wier schuld het niet is, dat zy niet betaald worden, en die naar niets meer verlangen, dan op eene eerlyke wyze elk het zyne te geeven; van welke omstandigheid het smadelyke en bedroevende aan uwe Doorlugtige Hoogheid met geen woorden is uittedrukken. Waarom wy, onze toevlugt neemende tot uwe Doorlugtige Hoogheids gewoone goedheid, op de ootmoedigste wyze smeeken dat het uwe Doorlugtige Hoogheid moge behagen te gelasten, dat de betaalingen alle veertien dagen regulierlyk op de Admiraliteits Werf geschieden mogen, op dat zo veele braave en eerlyke lieden hunne verdiende loon ten zuinigste en voordeeligsten van hunne huishoudinge gebruiken mogen, en met dankbaare harten, telkens by den ontvangst hunner loonen, aan de groote goedheid van uwe Doorlugtige Hoogheid gedenken. 1749.

„ Nog hebben wy aan uwe Doorlugtige Hoogheid voor te draagen, de groote noodzaaklykheid, die 'er is, dat aan het werkvolk van de gemelde werven de goede en behoorlyke Ververschings-drank verzorgd worde, die voor het zelve geschikt is, en by 't Land en de O. I. Comp. voor de zelve betaald wordt; zynde dezelve geduurende langen tyd zo slegt, dat ze niet te gebruiken is, en, aan de geene, die door overgrooten dorst genoodzaakt zyn geweest dezelve te drinken, veele ziekten en ongemakken heeft veroorzaakt, tot groot nadeel van het volk niet alleen, maar zelfs van de Admiraliteits en O. I.

1749. Compagnies Werf zelve, gemerkt het volk misnoegd en wrevel wordende het Bier mistroostig weg werpt, onder verfoeijing van den Drank zelve; het geen zo ver gaat, dat wel het meeste gedeelte van dat Bier wegloopt, of weggegooit wordt; welke wraakbare onbetamelykheid niet zou geschieden, indien de drank maar bruikbaar was, dewyl het zeker is, dat zo dra 'er maar een drinkbaar vat gevonden word, het welk zelden gebeurt, op het zelve met alle naauwkeurigheid word gepast en zorg gedragen, dat 'er niets van verlooren gaat, zelfs dat niemand, dan die 'er toe bevoegd zyn, 'er van gebruiken. Wy kunnen nog mogen aan uwe Doorlugtige Hoogheid niet vertoonen, hoe ver de morringen, en het ongenoegen, over den slegten drank gaan, maar durven uwe Doorlugtige Hoogheid verzekeren, dat ingevalle 'er redelyk en drinkbaar bier geleeverd wierdt, zulks de Admiraliteit en O. I. Comp. wezenlyk tot voordeel zoude strekken, dewyl de Scheepstimmerlieden in 't algemeen van veel te gemoedlyken inborst zyn, om Gods gaven te misbruiken, of te verwaarloozen; en, dat ingevalle al eenigen baldaadig genoeg waren, om hunnen pligt daarin te buiten te gaan, dezulken door alle anderen niet alleen daarin tegengesprooken, maar ook daadelyk belet zouden worden. Weshalven wy, al wederom onze toevlugt neemende tot uwe Doorlugtige Hoogheids gewoone goedheid, van dezelve op de allerootmoedigste wyze bidden, dat ook hierin de luiden van 't Scheepstimmermans Gilde en

Am-

Ambagt uwe Doorlugtige Hoogheids Vaderlyke protectie mogen ondervinden, niet twyffelende of uwe Doorlugtige Hoogheid zal het daar heen weeten te dirigeeren; dat aan luiden, die zo zwaar, en in de open lugt moeten arbeiden, de goede en behoorlyke ververschings-drank gegeeven worde, die voor hun geschikt is, en als zodaanig voor hun betaald wordt. 1749.

„ Dit zyn de zaken, Doorlugtige Vorst en Heer, die wy met alle nedrige onderwerping, in dit smeekschrift aan uwe Vorstelyke Hoogheid, ten behoeve van de leden van 't Scheepstimmermans-Gild binnen Amsteldam, wenschten voor te draagen, daar toe gehouden, door het vertrouwen, dat dezelve in ons gesteld hebben, en daar toe aangemoedigd door de gunstige vryheid, aan ons door uwe Doorlugtige Hoogheid toegestaan, blyvende ons nu alleen nog overig ons zelven, en alle onze medeleden van het Scheepstimmermans-Gild, in de verdere Vaderlyke protectie van uwe Doorlugtige Hoogheid te beveelen, en te bidden dat dezelve Vorstelyke Goedheid onze hoop en toevlugt mag wezen, geduurende een lange reeks van jaaren, die de Almagtige God uwe Doorlugtige Hoogheid en uw Doorlugtig Huis met zyne dierbaarste Zegeningen zal overstorten, tot glorie van zynen Allerheiligsten Naam, en tot behoudenis en welvaart van 't dierbaar Vaderland ".

(Was geteekend.)

Gerrit van der Jagt. *Teunis Thart.*
Willem Thart. *Jakobus de Vries.*
Jan Janszen Snip. *Gysbert Diepersloot.*

(Onder stond.)

„ Als Gecommitteerden van het Scheepstimmermans-Gild".

1749. Op dit Request heeft de Stadhouder verleend 't volgende Apostil. „ Zyne Hoogheid ingezien en geëxamineerd hebbende, den inhoud van nevensgaande Request; vind goed het tweede lid van het verzoek, daar by gedaan, om prompter betaling der verdiende Arbeidsloonen, van het Kollegie ter Admiraliteit, en wel van veertien tot veertien dagen te bekomen, als mede het derde lid van het zelve, om behoorlyke Ververschings-drank te genieten, als allezints redelyk en billyk zynde, by deeze te accordeeren, met ernstige recommandatie, aan het voorschreeven Kollegie, om den suppliananten in deeze twee opzigten genoegen te doen erlangen.

Dispositie zyner Hoogheid op dit Request.

„ Doch wat aangaat het eerste lid van het voorschreeven verzoek, raakende de verhooging der dagloonen, vind zyne Hoogheid, in aanmerking met opzigt tot de Admiraliteit, van de zwaare lasten, die het zelve Collegie geduurende den laatsten Oorlog heeft moeten ondergaan, en de bekrompene gesteldheid van derzelver Finantie, en met opzigt tot de O. I. Comp. van de desastres in haare Commercie en Scheepvaart sedert eenige jaaren herwaarts geleden, voor als nog zwaarigheid, om de suppliananten daarin te gemoete te komen; zynde zyne Hoogheid egter niet ongeneegen, om, by verbetering van tyden, daarop favorabele reflexien te neemen. Gedaan in Leeuwaarden den zesden December 1749.

(Was getekend)
Prince D'ORANGE ET NASSAU.
(Lager stondt)
Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid.
(Was getekend)
J. DE BACK.

Op

Op den drieëntwintigsten December des voorgaanden jaars, was, by Hun Edele Groot Mogende, vastgesteld eene Ordonnantie, volgens welke de belastingen, op Wynen, Mee en *Azyn*, voortaan, zouden geheven worden by wyze van Kollecte; zullende eenen aanvang neemen met het begin van het jaar 1750. Naderhand volgde hier op een uitvoerig Raport, door Gekommitteerden ingebragt, ter Vergaderinge van Holland; waar uit bleek, dat de Admodiatie niet naar het genoegen van eenige Burgeren was; welke, uit dien hoofde, een Request hadden ontworpen tegen de vastgestelde *Admodiatie*, om vervolgens, by 's Lands Staaten en zyne *Hoogheid*, te worden ingeleverd. Verscheiden persoonen, welke deel gehad hadden aan de jongste beweegingen, inzonderheid twee Gequalificeerden van het Scheepstimmermans-Gilde, gaven zig zeer veel moeite, om tekenaars tot dit Request te winnen. Doch andere leden van dat Gild verklaarden zig tegen dit gedrag. *Zy* gingen nog verder. Want, uit vreeze voor nieuwe onlusten, welke, veelligt, hier uit konden gebooren worden, vervoegden zy zig, met het volgende Request, by Heeren Burgemeesteren, om den toeleg der eerstgemelden te verydelen.

1750. Ordonnantie tot het invorderen der Imposten van Wynen, enz. by Admodiatie.

Request daar tegen.

Aan de Ed. Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam.

„ Geeven met nedrige eerbied en respect „ te kennen, aangedrongen, en in gemoe- „ de

Request van anderen,

1750. aan Hun Ed. Groot Agtbaare.

„ de aangedaan, volgends onzen Eed en „ Pligt; en als getrouwe Burgeren betaamende, dat wy ondergeschreven Gilde-„ broeders van het Scheepstimmermans-„ Gild hebben gezien en ondervonden, „ dat onze voor eenigen tyd aangestelde Ge-„ qualificeerden, in het byzonder *Gysbert* „ *Pieters Diepersloot* en *Jacobus de* „ *Vries*, hebben gegaan buiten de paalen, „ waartoe wy hen hebben aangesteld, hier „ in bestaande, dat ze onze Gildebroeders „ geperssuadeerd hebben, te onderteeke-„ nen, zeker Request of Verzoek, aan „ zyne Doorlugtige Hoogheid, en zeer ge-„ liefden Erfstadhouder, om niet aan de „ Wynhandelaars toe te staan hunne Wa-„ ren by Admodiatie of anders te mogen „ erlangen: en alzo dit geen dingen zyn „ ons Gild aanbelangende, waar voor zy „ ons, zonder eenige Authoriteit, beloo-„ ven, uit naam van zyne Doorlugtige „ Hoogheid en Hunne Ed. Groot Agtbaa-„ re Burgemeesteren deezer Stad, groote „ voordeelen voor ons Gild, en alzo wy „ integendeel begrypen dat zulke dingen „ niet anders kunnen veroorzaaken als „ Troubelen en oproer in de Stad, en al-„ les Gild tegen Gild, Burger tegen Bur-„ ger op te hitsen en dus strekken zouden „ tot totale ruïne en ondergang deezer „ Stad, dus verzoeken wy ondergeschre-„ ven Gildebroeders, dat het Hunne Ed. „ Groot Agtbaare mag behagen, dat onze „ Gequalificeerden niet anders mogen „ verzoeken of toegestaan worden, als het

„ geen

„ geen ons Gild aanbelangt, en tot voor- 1750.
„ deel van het zelve kan verstrekken."

Gelyk het invoeren van de Kollecte van 's Lands Middelen veel werks hadt gekost, dus kon ook het volk, tot het opbrengen van dezelve, bezwaarlyk worden overgehaald. Het Gemeen, in den waan, na dat zyne Hoogheid tot het Erfstadhouderschap zou verheven zyn, bevryd te zullen worden van alle belastingen, toonde, nu en dan, zyn misnoegen, door het mishandelen van de bedienden der Gaarders van 's Lands Middelen. Eerst maakten zig opgeschootene jongens schuldig aan, dien moedwil, door dezelven scheldwoorden naar 't hoofd te smyten; vervolgens ook volwassene mansperfoonen, door eenigen hunner te slaan, of in het water te werpen. In de maand Maart wedervoer dit lot aan eenen der gemelde bedienden, aan de Raampoort. Myne Heeren van den Geregte, om hier in te voorzien, deeden, eerlang, eene ernstige Waarschuwing afkondigen, by welke het mishandelen aan het lighaam, of het schelden met den naam van *Verklikker*, werdt verbooden, op eene boete van drie honderd Guldens, of van eene opsluiting in het Rasphuis, voor den tyd van zes maanden.

Ernstige Waarschuwing tegen het mishandelen van de Bedienden der Kollecte.

Zyne Hoogheid, de Prins Erfstadhouder, by zyne verheffing, onder andere, ook aangesteld tot Gouverneur-Generaal der Oost- en Westindische Maatschappyen, benoemde, in de maand May deezes jaars, tot deszelfs Representanten, by de laatst-

1750. gemelde Maatschappy, de Heeren *Jan van Marselis*, Regeerend Schepen, en *Thomas Hope*.

Sints eenigen tyd hadt de Koophandel merkelyk nadeel geleeden, door de verwarringen, omtrent de gangbaare Gouden Zilvermunten ontstaan. Om hier omtrent eenen vasten voet te beraamen, leverden de Kooplieden een uitvoerig Vertoog over, aan Heeren Burgemeesteren, van deezen inhoud:

Deductie der Amsterdamsche Kooplieden, tot vaststelling der Gouden Speciën,

„, De groote disorders, welke omtrent de Goude Speciën in zwang gaan, daar dezelve anders tot het grootste gemak en nut zouden verstrekken, zyn nu oorzaak van zwaare en geduurige schaden en moeilykheden, zo voor ons Land, 's Lands Kassen, de Negotie en meest alle de Onderdaanen, en byzonder voor die van de andere Provintiën, en ook voor onze Zuid- en Noord-Hollandsche Steden. Nogthans deelen wy, namelyk de afhangklyke (*e*) Kooplieden onder ons, nevens de neeringdoende Ambachts- en arbeidslieden, mede daarin en wel zo, dat de daaglyksche schaden en verdrietelykheden, welke wy daardoor gevoelen, ons sederd een geruimen tyd hebben opgewekt en aangespoord, om zo veel ons mooglyk was, naauwkeurig en ongeintresseerd na te gaan en te onderzoeken waar uit dit kwaad ontstaat, en hoe het ten

(*e*) Door Afhangkelyken moeten verstaan worden, die, welke, door slyting, aan de Verkoopers verpligt en onderworpen zyn; welker getal dat der Vryen verre overtreft.

ten besten van een ieder te herstellen is; 1750.
hebbende ten dien einde Projecten gemaakt, en aan allerlei lieden vertoond, als aan vrye en ook aan afhangklyke Kooplieden, Speciehandelaars, Essajeurs en voornaame Wisselaars, enz. en hunne aanmerkingen gehoord en daarin gevoegd, de daar tegen ingebragte zwarigheden weggenomen, en dus dezelve Projecten veelvuldigmaalen veranderd, in zo verre dat ons niets meer is voorgekomen, dan alleen ongefondeerde en zulke bedenkingen, die wy klaarlyk bemerkten te spruiten uit particuliere Intrest, of om in den Koophandel, by hunne buuren of evennaasten voor uit te zyn. En dus is 't alles op dit punct uitgekoomen, namelyk dat geene Goude Speciën, die te ligt zyn, gangbaar, nog de wigtige boven de waarde of Negotie Cours behoorden aangenomen te worden, gelyk de Inhoud van ons ingegeeven Request dicteert; want dit veroorzaakt een geduurige en byna onlydelyke schade onder het gemeen, welke twee à vyf per cent beloopt, zo als 't Request duidelyk aanwyst, en een stremming in de rouleering van 't geld, om hier nog niet te spreeken van den ondoorkomelyken last, en daardoor ontstaane onlust by den handeldryvende: want hoe schaars de gelden en hoe slegt en traag de betaaling sederd het opkomen van den Oorlog geworden zyn, schrikt een iegelyk haast geld te zien aankomen, 't zy het gebragt of van buiten toegezonden word, uit vreeze, van Goud en de moeilykheden daaruit voort-

1750. komende, welke veelal, zelfs onder anders goede vrienden en goede luiden, tot kyven uitbarsten, en dezelve met moeilykheden van een doen scheiden, zonder de voorgenomene Negotie te beginnen of te volvoeren; om niet te spreeken, van 't geene dat onophoudelyk van buiten toegezonden wordt, waardoor men byna geen Rekeningen kan sluiten, en ten minsten van vyftig wel dertig ongesloten moeten blyven, terwyl aan de een tien, andere vyf, andere drie of minder mankeerende is, en van verscheidenene na lang openstaan toch niets komt. Ook word 'er veel geld gezonden, dat geheel voor Rekening van den Afzender moet blyven leggen, en andere Posten moeten in *natura* te rug gaan, vermids de zenders het niet tot die Cours of dat gewigt willen afstaan, als de ontvangers het konnen aanneemen, waardoor ze beiden in dubbele vragten en zwaare onkosten vervallen, en de verkooper inmasschen geen betaaling heeft, welke hier door dikwils wel ¼ of een ½ jaar vertraagt; en dit alles causeert een onbegrypelyke moeite en meerder schryven, zodanig dat men de tyd, welke men hoognoodig heeft, om zyn Negotie of neering voort te zetten, aan deeze verdrietige materie moet wetspillen, en waardoor men steeds hoort klagen en zeggen, byzonder door lieden uit andere Provintiën komende, och! dat toch eens die disorders hersteld mogten worden, want men word gedwongen, aan te neemen dat men niet mede kan betaalen. En zo lang

dat

dat blyft duuren, namelyk dat het Goud, 1750.
te ligt zynde of boven de Cours, door opdringen aangenomen moet worden, zullen niet alleen de Particulieren, maar zelfs de Lands, de Provintiaale en Stede Kassen daarvan overkropt zyn en blyven. Want het is gantsch Naturel, zo lang als men te Amsterdam op de Beurs of by Speciehandelaars Dukaaten kan koopen voor ½ per cent minder als 5:-5:- om nog niet te spreeken van slegter vreemde speciën, en die men in de Noord- en Zuid-Hollandsche Steden, of andere Provintiën, als Friesland, Gelderland, Overysfel, 't zy vrywillig, of by opdringen kan kwyt maken, zo worden daartoe altoos baatzugtige gevonden; hoe veel meer nu daar 'er 1½ à twee per cent op kan geprofiteerd worden? en dat is de reden, dat 'er duizenden uit de Munten naar Duitschland en elders verzonden, en voor gekogte goederen, weder met zo veel voordeel in ons Land ingebragt worden; behalve de meenigte nieuwe Keulsche Dukaaten, die men thans invoert, welke doorgaans ligter dan de Hollandsche vallen. Zelfs buitenlanders, die te Haarlem, Leiden, en Rotterdam, enz. Fabrieken of andere goederen zullen koopen, komen met hunne Wissels op Amsterdam, koopen Dukaaten tot de Cours, (zomtyds ligter daar nog meer voordeel op is) ook Spaansch Goud tegen *f* 9:-4:- à 4½, en betaalen daar mede in die Steden tegen *f* 9:-9: - om niet te zeggen, dat andere voor zilver Geld expres Spaansch Goud koopen,

1750. pen, waar mede hun arbeidsvolk als Timmerlieden, Metzelaars, Hout- en Steenkoopers, ook Boeren voor de Beesten of het zuivel betaalen, om winst te behaalen. Uit het voorschreven dan blykt klaar, dat het ruim zo veel de zaak van de andere Steden en Provintiën is daarop te staan, dat H. H. M. hierin voorzien, als die van Amsterdam en Rotterdam, schoon meestal gedagt word, dat die Steden hier in byzonder of meerder belang hebben, en aanhouden dat geen Goud boven de Cours ontvangen zal mogen worden; en op dien voet zullen Dukaaten, offchoon men die niet zal behoeven te ontvangen, zo gangbaar en waardig zyn als Guldens, en van ieder gaarne aangenomen worden, en een gantsche doorstraaling in de Negotie en Speciën verwekken, en ons Land zal voor zulke schaden, als het sedert agt à tien jaaren geleden heeft, altoos gedekt zyn. Want slapt het goud of de goude speciën buiten 's Lands, zelfs zodaanig, dat een Dukaat minder dan *f* 4 : - rendeert, gelyk wel eer gebeurd is, de Cours alhier volgt terstond; en ryst het buiten, even zo volgt het in ons Land, en doet ons altyd overvloed hebben. De Staat zal ook die naauwkeurige oplettenheid niet noodig hebben, wanneer in andere Landen gelden afgezet, verminderd, of tegen te hooge Pryzen boven de intrinsique waarde geslagen worden, om door Plakaaten zyne onderdaanen te waarschouwen, gelyk nu in opzigt van de Brabandsche Munten wel zoude schynen te vereisschen, van waar

waar men zig nog veel in ons land zal 1750.
ontlasten van Gouden Dukatonnen tegen
f 15:-15:- zo als ze by de eenvoudige bekend ſtaan en aangenomen worden, als
zynde van een mindere waarde of Cours
(welke nu maar *f* 15:-7:- of minder is)
onkundig, nog weetende, dat ze dezelve
mogen weigeren. En die brengen of zenden
ze ons dan weder by meenigte, waardoor
wy alzo onbeſchryfelyke moeilykheden,
maar zelden vergoeding krygen. Even zo
is het thans met de Lunenburger Pistoolen,
die onlangs in dat Land verminderd zyn,
en waar van de Cours alhier circa *f* 9:-:-
is, en door veele nog voor *f* 9:-9:- worden uitgegeeven; en in dergelyke gevallen
heeft ons Land veelmaalen, tot voordeel
van andere Landen, groote ſchade geleden.
Maar als 't Goud niet boven de Cours mag
gaan, zal een ieder zig zelfs, en daardoor
tevens Lands ſchade konnen verhoeden,
daar nu een groot gedeelte der Ingezeetenen niet weeten dat 'er Negotie Cours
is, en wonder op hooren als men zegt
dat een wigtige Dukaat maar *f* 5:-3:- à
3¼ waardig is.

„ Men zou konnen denken of vraagen,
hoe zullen allen, en byzonder de geringe
lieden daaglyks de Cours kundig worden?
Het is zeker dat allen Ingezeetenen niet
alle wetten van ons Land bekend zyn,
maar van die, welke ieder in zyn privé aangaan, en vooral zodaanige, waar ze voordeel en gemak by hebben, en naar reikhalzen, zal niemand, hoe eenvoudig anders,

1750. ders, onkundig blyven; alzo zal het ook met deezen zyn, en vind men 'er, egter, nog, die worden van anderen genoeg onderrigt. En men heeft de mogelykheid tot de uitvoering hier van niet minder te vermoeden, dan van 't Plakaat van den eenendertigsten Maart 1749, het welk zyn volkomen effect erlangt, in zo verre het gevolgd kan worden, en onze Hoogloffelyke Overheden niet genoeg voor te danken zyn. Want door hunne hooge Authoriteit hebben wy al wat meer als vier azen boven de remedie te ligt was, zonder tegenspraak of opdringen konnen weigeren en ontgaan, en zyn tot daartoe op eenmaal gered en daarvan verlost geworden; niettegenstaande veele te voren zeiden: dergelyks is niet uittevoeren, want men mogt dan wel schaaltjes by zig draagen, dat ook thans al geschied; en wat weten geringe lieden van Goud wegen?

„ Maar een andere zwaarigheid blyft 'er over, om voorzeide Plakaat letterlyk te volgen. H. H. M. stellen dat men by alle stukken twee azen voor remedie zal leggen, 't geen in de eerste plaats inpracticabel en ten anderen geen remedie is, zo lang 'er geen orde of reglement op de zwaarte der gewigten of blokjes gesteld is, waartegen men het goud weegt, en waardoor nu groote wanorders en disputen ryzen; want men vindt drieërlei gewigten voor de Dukaaten in de wandeling, en een iegelyk wil het zyne voor goed laaten doorgaan, maar alle vallen ze zwaarder dan de goude spe-

ſpeciën, gelyk de onderſtaande vierde Co- lom aanwyst. 1750.

	Waar gewigt van 't Goud.		*Van de Blokjes.*		
Een Dukaat	2 Eng.	8¼ à 8½ Aas	2 Eng.	10¼ Aas	2 Aaz.
Een dubbele dito	4 —	16½ à 17	4 —	18½ —	2 —
Een Dukaton	7 —	6 —	7 —	8 —	2 —
½ Dito	3 —	19 —	3 —	20 —	1 —
½ Pistool	2 —	6 —	2 —	7 —	1 —
Een heele dito	4 —	12 —	4 —	14 —	2 —
2 Dubbelde —	8 —	24 —	8 —	28 —	4 —
4 Dubbelde —	17 —	16 —	17 —	24 —	8 —
1 Guinie	5 —	12 —	5 —	14 —	2 —
¼ Cruſaat	1 —	24 —	1 —	24½ —	½ —
½ Dito	3 —	16 —	3 —	17 —	1 —
Een heele dito	7 —		7 —	2 —	2 —

„Zo dat de vier dubbelde Pistoolen met de twee aazen, daarby allen nog zes aazen te ligt vallen, en een Dukaat met twee aazen daarby, het blokje maar kan evenaaren; en derhalven de twee aazen niet als remedie zyn aantemerken. Daarom heeft men altoos de Dukaaten gewoogen gehad met drie aazen, zynde tot gelykmaaking van 't blokje twee, en een voor remedie, en hebben, op dien voet, door de geheele waereld doorgang gehad. Maar nu werd vereischt, dat men by ieder ſtuk een different getal aazen ligt, daar eenvoudigen zig continueel in verabuſeeren en verwarren, en door op en afleggen en afvallen dier aazen wordt zeer gezukkeld en veel tyds verſpild. Daarom word in het Request verzogt, dat geene andere gewigten of blokjes verkogt zullen mogen wor-

1750. worden, dan die in evenwigt zyn, met de goude speciën. En dat het H. H. Mog. gelieve de zwaarte derzelve te publiceeren, even als het hun gelieft heeft te doen in het laatste Plakaat van de Goude Ryders, en dat met een aas remedie, die dan reëel remedie, en ook (zo wy meenen) genoeg is: want meer remedie geeft aanleiding tot afsnoeijing. Dit aas kan aan het schaalsnoertje vastgehegt blyven, en aldus in weinig tyd een groot getal gewikt, en het zwaare vaardig uit het ligte onderkend worden. De oude of thans in gebruik zynde blokjes alzo te veranderen, baart weinig onkosten en omslag, en niet meer dan men die wel eer pleeg te eiken.

„ Het oogmerk van deeze Deductie is alleen om de aanmerkingen, welke ons tegen het Request zyn voorgekoomen, by voorraad uit den weg te ruimen, en het geen wy daaglyks omtrent deeze materie ervaaren, met allen eerbied te communiceeren, daar het zelve zoude konnen dienen; met verlangen, ingeval nog zwaarigheden mogten opkoomen, daarover gehoord te mogen worden."

Byvoegzel.

„ Men heeft niet konnen mankeeren, hier nog by te voegen, dat niettegenstaande een ieder verblyd was te zien, een Request tot weeringe der ongemakken en schade op de goude speciën vallende, wy, na

na dat de Deductie geschreeven en het Request in gereedheid was, nog Kooplieden ontmoet hebben, die van de volgende gedagten zyn: 1750.

1. „Dat als H. H. Mogende vryheid geeven om Dukaaten en vreemde goude speciën te mogen ontvangen, en de boven verzogte orders gesteld worden op de gewigten, als ook omtrent de Cours, dat daaruit zeer ligt begreepen zal worden, dat een ieder verpligt is, dezelven te moeten ontvangen, even als het nu is, omtrent het Plakaat van den eenendertigsten Maart 1749, waar by het H. H. Mogende geliefd heeft, ons te ontlasten van dat, geen dat meer dan zes Azen te ligt is; ergo, zegt men, word het andere voor gangbaar verklaard of gehouden, en wy worden genoodzaakt dat te ontvangen, derhalven ook gy lieden.

2. „Dat niettegenstaande de verzogte veranderingen ten uitterste goed te keuren zyn, en zeer veel schade op de Negotie Penningen voorgekoomen zullen worden, dezelve nogthans geen Courante gelden worden, maar Incourant blyven; en de ervaarenheid heeft geleerd, dat ieder zig daar van het eerste tragt te ontdoen, zo zullen veelen daartoe, uit aanmerking van de voorz. vryheid, vooraf bedingen met die speciën te betaalen, terwyl sommige, om by hunne nabuuren in de Negotie voor te leggen, dezelve gereedlyk zullen aanneemen, waardoor dan meest alle anderen ook weder genoodzaakt of gedrongen

1750. zullen worden, die te ontvangen, en alzo de Courante gelden, gelyk als nu, byna blyven, offchoon dezelve overvloedig zullen wezen, onzigtbaar, dewyl men fustineert, door middel van den Gouden Ryder dubbelde fomme te zullen hebben; maar ieder steeds onder zig zal behouden, en dat dus zal continueeren niets te rouleeren dan Negotie penningen of vreemde fpecien.

„ Hierom was hun ieder verlangen, dat het H. H. Mogende mogte behagen, dat alle Negotie penningen, zo vreemde als eigo Munten, voor ongangbaar werden verklaard, of anders dat de Onderdaanen van den Staat malkander daarmede niet zullen konnen of mogen betaalen, maar alleen met Staate Staatspenningen, en dat de voorz. Negotie penningen alleen van buitenlanderen zullen mogen worden aangenoomen, en alzo hun volkoomen Effect als Negotie penningen blyven doen, konnende vry in en uitgaan, en buitenlanders hunne gekogte waren, tot en niet boven de Courrs daarmede betaalen. En die, welke ze van buitenlands ontvangen, wederom konnen verhandelen of verwisselen met een ½ of ten hoogsten ¼ per cent schade, daar 'er nu 1½ per cent of meer verlies op is.

„ Aldus fustineeren ze, zouden de Difficulteiten, die in 't voorige nog mogten opgeslooten gebleven zyn, weggeruimd worden, terwyl dan Particuliere perfoonen, als lieden van Rang, Renteniers, geringe en Arbeidslieden enz. niet met Courfe nog gewigten te doen zouden hebben, zelfs binnen-

land-

landsche Kooplieden niet. En die, welke dezelve van buitenslands ontvangen, zyn altoos de waarde of Cours kundig, even als de Agio van de Bank, en alzo zou de Speciehandel en verwisselinge meerder zyn, en de toevloed van Goud overvloedig blyven, en tevens de Koopman van de groote schade ten voordeele der Buitenlanderen bevryd zyn. 1750.

„ Tot slot, dat de ingekroopen misbruiken gevaarlyk en de herstelling of stuiting daarin ten uitersten noodig zyn, zal zig ten klaarsten opdoen, wanneer men overweegt, dat de speciën veel al voor ½ en ¼ per cent omgezet, Millioenen aan Goud om 1 per cent voordeel uit Engeland ontboden, en veele Koopmanschappen, om twee à drie per cent winst verhandeld, en daarentegen aan de voor Koopmanschap ontvangene speciën by verwisseling twee à vyf per cent verlooren moet worden. Op zulk een fondament kan geen goed gebouw blyven staan".

In dit zelfde jaar, in 't welk de Nieuwe Synagoge der Hoogduitsche Jooden, op de Houtmarkt, werdt voltooid, benoemde zyne Hoogheid, als Gouverneur Generaal der Westindische Maatschappye, tot Directeurs der Societeit van Suriname, de Heeren *Gerrit Hooft Gerritz.* en *G. Kuisten van Hoesen*; en zulks in de plaats der Heeren *Gerrit Corver* en Mr. *Herman van de Poll*, die, daarvan, vrywilligen afstand gedaan hadden.

Gerrit Hooft Gerritz. en G. Kuisten van Hoesen worden Directeurs van de Societeit van Suriname.

Ter gelegenheid van het geschil, tusschen 1751.

1751. schen de Hollanders en Zeeuwen ontstaan, over het regt op de Kolonie Essequebo, werdt, in het volgende jaar, een zeer breedvoerig Advis uitgebragt door de Voorzittende Kamer van Amsterdam (f).

Verschil met Zeeland, over het regt op de Kolonie Essequebo.

Geen klein genoegen, hoewel tevens eenige verwondering, baarde het, by veelen, wanneer, in de maand Maart deezes jaars, de Heer en Mr. *Pieter van de Poll*, ten zynen tyde, door zyne Hoogheid, als Burgemeester, ontslagen, nu tot Baljuw van Amstelland werdt aangesteld.

P. van de Poll wordt Baljuw van Amstelland.

Van nieuws ontstondt, omtrent deezen tyd, ginds en elders, merkelyke beweeging. In de maand May deezes jaars was, door de Staaten van Holland en Westfriesland, vastgesteld en afgekondigd, een Plakaat, inhoudende eene verdere uitbreiding van eene voorgaande Ordonnantie, op den Impost van Wynen en Brandewyn. Volgens dit Plakaat moesten alle Wynkoopers, in deeze Provintie, binnen den tyd van zes weeken, na de afkondiging, en vervolgens jaarlyks, afleggen den volgenden Eed: *Ik N. N. Wynkooper beloof en zweer, dat ik den Impost op de Wynen, Mee, Azynen, mitsgaders op de Brandewynen en Gedestilleerde wateren gesteld niet zal frauderen of doen frauderen, of gedoogen dat zulks met myne kennisse geschiede directelyk of indirectelyk. Zo waarlyk helpe my God Almagtig!* Ingevolge hier-

Ordonnantie voor de Wynkoopers in Holland.

Eed, van hun gevorderd.

(f) Nederlandsche Jaarboeken 1751. bl. 180—201. *Vaderlandsch Woordenboek* op het Artikel Essequebo.

van werden de Wynkoopers, in alle de Steden, door Schepenen-Kommissarissen, gedagvaard tot het doen van deezen Eed. Die van Amsterdam en Rotterdam weigerden zig daar aan te onderwerpen; voor reden geevende, dat zy zig daar omtrent bezwaard vonden. Het gerugt hier van kwam niet ter ooren der Dordrechtsche Wynhandelaaren, welke den Eed gedaan hadden, of zy verzogten, daar van ontslagen te zyn, vermids zy, aan 't bevel van 's Lands Staaten, hadden gehoorzaamd, in de onderstelling, dat zulks, door alle de Wynkoopers in Holland, was geschied. Om den Eedweigeraaren, in de gemelde Steden, eenigermaate, te gemoete te koomen, werdt, op den zevenden van Juny, by Hun Ed. Groot Mogende vastgesteld eene nadere Afkondiging, behelzende eenige verzagtingen van den gevorderden Eed, en tevens vrywaaring, beloovende aan de geenen, welke dien Eed zouden doen. Tevens werden Schepenen-Kommissarissen, te Amsterdam en Rotterdam, gelast, om aan den Gaarder der gemelde Middelen eenen dag te stellen, tegen welken hy de Wynkoopers moest oproepen tot het doen van den voorgeschreevenen Eed. De veertiende der genoemde Maand was daar toe bepaald. De volgende orde moest, daar by, worden in agt genomen. Eerst moesten opgeroepen worden de Hoofdlieden, en vervolgens de oudste Gildebroeders, elk naar zynen rang van jaaren. Byaldien een of meer Wynkoopers, dus op-

1751.

Die geweigerd wordt.

Nader Plakaat.

1751. opgeroepen, weigeragtig bleeven in het doen van den voorgeleiden Eed, zouden, op staanden voet, hunne Kelders en Pakhuizen geslooten, en aan dezelve geene Uitslagbiljetten mogen gegeeven worden, tot dat zy den Eed zouden gedaan hebben.

Publicatie alhier gedaan, ter weeringe van alle zamenrottingen.

Ter voorkoominge van alle opschuddingen en ongeregeldheden, geduurende het afneemen en doen van den Eed, deeden Myne Heeren van den Geregte, op den negenden der gemelde Maand, eene ernstige Waarschuwing afkondigen. Dezelve behelsde een streng verbod, aan de Wynkoopersknegts, om, in al dien tyd, op of omtrent het Stadhuis te verschynen; onder bedreiging, dat al wie bevonden werdt, dit gebod te hebben overtreeden, genomen zelfs dat hy geene onbehoorlykheden hadt gepleegd, voor den tyd van zes Maanden, in het Rasphuis, opgeslooten, en voorts, ten eeuwigen dage, buiten de Stad zou gebannen worden. Hoognoodig was zulk eene Waarschuwing, omdat kwalykgezinde lieden niet geschroomd hadden, van tyd tot tyd, zwaare dreigementen uit te slaan, tegen de Wynkoopers, ingevalle zy den Eed deeden; als mede, omdat, al eenigen tyd geleeden, eenige Wynkoopersknegts zig vervoegd hadden op de Zaal van het Stadhuis, met hunne Kopmessen gewapend, om daar mede hunne Meesters af te schrikken.

Niet zonder vrugt was deeze Waarschuwing. Op den veertienden en eenige

ge

ge volgende dagen, verscheiden ongehinderd, te Amsterdam, voor Schepenen Kommissarissen, een goed aantal Wynkoopers, en deedt den gevorderden Eed. Te Rotterdam, egter, bleef men by de weigering: weshalven ook geene Biljetten van Uit- of Inslag aan hun werden uitgegeeven; 't welk aldaar een genoegzaamen stilstand in den Wynhandel ten gevolge hadt. Dit duurde aldaar drie weeken, geduurende welke, uit hoofde van de menigvuldige Kommissiën, herwaarts gezonden, het getal van hun, welke den Eed deeden, dagelyks toenam. De Rotterdammers, een geheel verloop van Wynhandel dugtende, werden thans te raade, uit het midden hunner, eenigen der voornaamsten naar 's Graavenhage, aan Hun Ed. Groot Mogende, te zenden, tot het doen van hun beklag. Het zelfde geschiedde ook van Amsterdam, door de zulken, die, omtrent het doen van den Eed, nog weigeragtig bleeven. Doch zy deeden eene vergeefsche reize. Thans werdt het besluit genomen, zig te vervoegen by den Prins Erfstadhouder. Maar dit hadt geenen voortgang, doordien de Rotterdamsche Wynkooper G. Haagedoorn, middlerwyl, goedvondt, den Eed te doen; 't welk eene zo geweldige gisting, in de gemoederen van 't gemeen, veroorzaakte, dat zyne Wooning en Pakhuizen geplonderd werden, en hy eene schade leedt, welke op ruim vyftienduizend guldens werdt geschat.

1751.

Eenigen doen alhier den Eed.

De Rotterdammers volharden by de weigering.

Vergeefsche Kommissie naar 's Graavenhage.

Aldus bleef de zaak hangen, tot op den

1751. veertienden van Augustus, wanneer, om de Eedweigerende Wynkoopers, in de gemelde twee Steden, tot het doen van den Eed te verpligten, by Hun Ed. Groot Mogenden, eene nadere Publikatie werdt vastgesteld. Zy behelsde een nieuw aanschryven, aan de Gaarders der gemeene Middelen, om de Wynkoopers, welke den Eed nog niet hadden afgeleid, te dagvaarden, voor Schepenen-Kommisfarisfen; met byvoeging, dat de zulken, welke niet verscheenen, niet meer als Wynkoopers zouden worden aangemerkt, noch binnen den tyd der twee eerstkoomende jaaren, tot den Wynhandel, mogen toegelaaten worden. Opdat, evenwel, de Koophandel, hier door, geen nadeel zoude lyden, werdt vastgesteld, dat aan de zodanigen, in de hoedanigheid van Faktoors, Zeehandelaars of Grosfiers, biljetten van In- en Uitslag zouden mogen afgegeeven worden: mids zy, ten opzigte van de hoeveelheid, welke zy uit- of insloegen, zig zorgvuldig gedroegen naar de Ordonnantie op de Wynen en andere Sterke dranken. Thans geschiedde de Eed bykans algemeen, uitgezonderd door de zodanigen, welke zig voor Faktoors of Zeehandelaars verklaard hadden.

Sterk Plakaat der Staaten.

Waar op meest allen den Eed doen.

Het gevreesde onweder was naauwlyks overgedreeven, of men zag, uit een anderen hoek, eene buy opkoomen. In en nog geruimen tyd na het jaar 1748, hadt het, gestadig, spotschriften geregend. Het geslagt der Broodschryvertjes was nog niet uit-

Zeker Vraagboekje wordt verbooden.

uitgestorven; van tyd tot tyd vernieuwden zy hunne aanvallen tegen sommige Regenten, met oogmerk om de Gemeente tegen dezelve op te zetten. Inzonderheid hadt men zulks vernomen, zints het afkondigen van het Plakaat, raakende den Eed der Wynkoopers. Onder andere werdt, in deeze Stad, onder de hand, verspreid zeker *Kort en Beknopt Vraagboekje*, waar in de Prins Erfstadhouder, en verscheiden Leden der Regeeringe van deeze Stad, zeer smaadelyk werden ten toon gesteld. Tegen dit en andere schandschriften deeden Myne Heeren van den Geregte, op den agtsten van September, eene ernstige Publikatie afkondigen (*g*). 1751.

Zyne Hoogheid de Prins Erfstadhouder, gelyk, van elders, bekend is, was, op den zevenentwintigsten van Augustus, verscheenen in de Vergadering der Algemeene Staaten, tot het doen van eenen allezins loflyken voorslag, strekkende tot herstel van den Koophandel. Zo veel genoegen gaf deeze Voorslag ter Beurse van Amsterdam, dat, in eene Vergadering der aanzienlykste Kooplieden, werdt beslooten, eenigen hunner af te vaardigen naar 's Hage, om, uit aller naam, den Prinse te bedanken voor deszelfs zorge en oplettendheid, en tevens, over nog eene andere zaak, zyne Hoogheid te onderhouden. Tot deeze plegtige bezendinge werden benoemd de Heeren *Hendrik Bicker*, voor het Comptoir

Deputatie van Amsterdamsche Kooplieden, aan zyne Hoogheid.

(*g*) Nederlandsche Jaarboeken 1751, bl. 841.

1751. zoo van *Andries Pels* en Zoonen; *Jan Clifford*, voor *George Clifford* en Zoonen; *Jan Testas*, voor *Pieter Testas* en Zoonen; *Abraham Scherenberg*, *Louis Michel* en *Bartholomeus van den Santheuvel*. Zyne Hoogheid ontving de Heeren met zyne gewoone minzaamheid. Doch eene ontsteeking in de keel, nevens eenige koortsagtige ongesteldheid, gedoogde thans geen breedvoerig gesprek. Nogthans beloofde dezelve, zo ras de staat zyner gezondheid zulks zou gedoogen, de Heeren, tot eene nadere byeenkomst, te zullen uitnoodigen. Door den Generaal Baron *van Burmania*, 's Prinsen Opperhofmeester, werdt de Bezending op een pragtig middagmaal onthaald.

Zyne Hoogheid wordt ziek.

Eene onverwagte verergering van 's Prinsen ongesteldheid verhinderde hem, zyne gedaane belofte te volbrengen. By de koortse, van welke zyne Hoogheid, op den zeventienden October, werdt aangetast, kwamen andere toevallen, welke, spoedig, toenamen, met zulk eene hevigheid, dat men, op den twintigsten, aan deszelfs herstellinge wanhoopte. Niet ongegrond was deeze vreeze. In den nagt van den tweeëntwintigsten overleedt de Erfstadhouder, van welken men, niet 't onregt, zig zeer veel goeds beloofd hadt.

P. Burman doet een Lyk-Oratie op

Op den eigen dag van 's Prinsen overlyden, deedt de Hoogleeraar *Pieter Burman*, alhier, in de Nieuwe Kerk, op den gewoonen Predikstoel, eene zeer fraaije Lykrede, in de Latynsche taale, op het af-

afsterven van Mr. *Jacob Philip d'Orville*, Oud Hoogleeraar in de Historiën, Welsprekendheid en Taalen, op den veertienden van September, in den ouderdom van vyfenvyftig jaaren, overleeden. De Predikstoel en het gestoelte van Burgemeesteren waren, by die gelegenheid, met zwart laken bekleed. 1751. J. P. d'Orville.

Geene kleine droefheid veroorzaakte de tyding van 's Prinsen dood, by zeer veelen, in deeze Stad, alwaar, vervolgens, op last van 's Lands Staaten, eenen tyd lang, op gezette uuren, driemaal 's daags, de Klokken geluid werden. Op den agtëntwintigsten nam de Vroedschap het besluit, over dit Sterfgeval den rouw te draagen; om zynen aanvang te neemen, overeenkomstig met de schikking van het Hof, op den zevenden van November. By den Krygsraad, gelyk ook by den Kerkenraad der Hervormde Gemeente, werdt diergelyk een besluit genomen. Ten blyke van het belang, welk Heeren Burgemeesteren in het overlyden van zyne Hoogheid, stelden, gaven dezelve bevel, dat de Nederduitsche Schouwburg, van den drieëntwintigsten van October tot aan den vyftienden van November, zou geslooten worden.

De Vroedschap, Krygsraad en Kerkenraad neemen den rouw aan over den Prins.

De Schouwburg geslooten.

Ter gelegenheid van 't Vorstelyk sterfgeval, werden de voorheen gemelde Afgevaardigden, uit het midden der Amsterdamsche Kooplieden, van nieuws, benoemd tot eene bezending naar 's Hage. Hun last hieldt in, om der Prinsesse Gouvernan-

Kommissie van de Kooplieden naar den Haage,

1751. naamte den rouw te beklaagen, over 't verlies van haaren Gemaal; doch tevens om de goede diensten en medewerking van haare Koninklyke Hoogheid te verzoeken, ter bevorderinge van de gewigtige belangen des Koophandels. Op den dertienden van November hadden de Afgevaardigden gehoor ten Hove. In hoe verre de beloften, door Mevrouwe de Gouvernante, by die gelegenheid, gedaan, zyn nagekoomen, zal uit het vervolg blyken.

om H. K. H. den rouw te beklaagen.

Volgens Besluit van den jaare 1735, was de Diakonie der Hervormde Gemeente, in deeze Stad, aangesteld tot Erfgenaame van zodanige persoonen, welke, geduurende den tyd, dat zy, van haar, onderstand genooten, overleeden. Op den zestienden van Juny deezes jaars werdt dit Besluit verder uitgebreid, en gemelde Diakonie gemagtigd, ingevalle haare gealimenteerden, door erfenis of anderzins, bevoorregt werden, en vervolgens geenen uitkoop gedaan hadden, het geheele beloop van den gedaanen onderstand te mogen aftrekken (*h*).

(*h*) Vervolg der Handvesten, bl. 17.

DER-

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN

VAN

AMSTERDAM.

ZEVENENTWINTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar 1752, tot in het jaar 1759.*

Een droevig ongeluk gebeurde, te Amsterdam, op Zondag, den zestienden van January des jaars 1752. De steenen Sluis, of brug, leggende over de Heeregragt, tusschen de Leidschestraat en het Koningsplein, een gevaarte, lang tagtig en breed dertig voeten, stortte in, in zulker voege, dat de puinhoopen eene zeer zonderlinge vertooning maakten. Verscheiden menschen, terwyl het ongeval gebeurde, zig op de Sluis bevindende, werden daar door ongelukkig. Twee kinderen en eene vrouw verlooren hun leeven onder de puinhoopen. Anderen, in 't water gevallen, werden, met moeite, gered. Sints dien tyd heeft men naauwkeuriger agt geslagen op den toestand der Sluizen; en, tot bedeg- 1752. Een Sluis over de Heeregragt stort in.

1752. toe, genoegzaam zonder tusschenpoozen, nieuwe Sluizen, of bruggen, aangeleid, of de oude hersteld.

Stads-Schoolen opgerigt en eene jaarlyksche Kollekte daar voor vastgesteld.

Reeds in het jaar 1745, hadden de Regenten der Huiszittende Armen, aan Heeren Burgemeesteren, kennis gegeeven van het groot aantal behoeftigen, die door hen bedeeld werden; doch tevens, dat hun het vermogen ontbrak, om derzelver kinderen in de gronden der noodzaaklykste weetenschappen te doen onderwyzen; terwyl, volgens de Keuren, het hun niet vry stondt, zig te bedienen van het onderwys in de Diakonie-Schoolen. Hierom gaven ze aan Hunne Ed. Groot Agtbaarheden in bedenking, of dezelve niet zouden kunnen goedvinden, eenige Stads-Schoolen op te rigten, voor kinderen van allerlei Gezindheden, en zonder eenig bezwaar van schoolpenningen voor derzelver Ouderen. Burgemeesteren en Vroedschap, dit voorstel in overweeging genomen hebbende, namen 'er zo veel genoegen in, dat ze, terstond, besloten, dit ontwerp in het werk te stellen: gelyk het ook, met een goeden uitslag, werdt volvoerd. De kosten der Stads-Schoolen, welke, sedert dien tyd, jaarlyks, hadden bedraagen veertienduizend Guldens, waren, tot nog toe, verstrekt uit Stads Kasse. Thans, egter, liepen dezelve zo hoog, dat men zwarigheid vondt, dezelve, voortaan, op den gewoonen voet, te verschieten. Dit deedt Heeren Burgemeesteren, op den agtsten Maart deezes jaars, het besluit neemen,

jaar-

jaarlyks, aan de huizen der goede Inge- 175[illegible]
zeetenen, eene Kollekte of Inzameling te laaten doen, door de Wykmeesters; en, opdat elk daar van mogt verwittigd zyn, des Zondags te vooren, in de Kerken van alle Gezinten, door het voorleezen van eene aankondiginge, daar van kennis te geeven. Dit geschiedt nog, en met een zeer gewenschten uitslag. Niet ondienstig hebben wy het geoordeeld, hier te plaatzen het Reglement, behelzende de schikkingen op deeze nutte Inrigting.

Orde wegens de directie van den Schoolmeester en Schoolmeesteresse.

„ 1. Het School zal moeten gehouden worden, des Zomers van agt uuren, tot des middags ten half twaalf; en des nademiddags van twee tot vyf uuren; en des Winters van negen tot twaalf uuren des morgens, en des nademiddags van twee tot half vyf uuren, en zal des Winters alleen worden Avond-School gehouden, van den eersten October tot den eersten April van zes tot agt uuren. Reglement der Stads-Schoolen.

„ 2. 'Er zullen geen Vacantien zyn, dan op de Feestdagen en Hoogtyden van Kerstyd, Nieuwe Jaar, Paasschen, Hemelvaartsdag, Pinxteren, de Zondagen, Bededagen en geduurende de Kermis; zullende het aan den Meester gepermitteert zyn voor de Kermis van September drie dagen, en daartoe verkiezen zodanige dagen van de week als hy zal goedvinden, of voorts zal

ook

1752. ook geen School gehouden worden des Zaturdags namiddags.

„ 3. En alzo de vreeze des Heeren het beginzel is van alle wysheid en gelukzaligheid, zo zullen de Schoolmeesters en Schoolmeesteresfen, als hunne eerste en voornaamste pligt, hunne uitterste betragting hebben aan te wenden, om door hun eigen en godvrugtig voorbeeld, zo wel als een goed en trouw onderwys, in het hart van de hun toebetrouwde jeugd, met alle zagtzinnigheid, vriendelykheid en overtuiging en aandrang, by alle gelegendheid in te preinten, een levend begrip van Gods Alomtegenwoordige Majesteit, midsgaders van haare verpligting om aan haaren Schepper te leeren denken, in de dagen haarer jonglingschap.

„ 4. Ten dien einde zullen de Schoolmeesters en Meesteresfen, op de beste en bekwaamste wyze, met allen ernst tragten te verhoeden, dat hunne Schoolieren, nog in het School, nog (zo veel mooglyk) buiten hetzelve op de straaten, zig komen te bezondigen met vloeken, zweeren of Gods heiligen Naam te misbruiken; als mede dat de Schoolieren geen andere kwaade dertelheden of boosheden, als krakeelen, scheldnaamen te geeven of vegteryen, 't zy onder malkanderen, of tegen andere kinderen of menschen, komen te pleegen.

„ 5. Integendeel zullen de Meesters en Meesteresfen de kinderen tragten in te scherpen, dat zy zig allezints en ten allen tyden stil houden en geschikt aanstellen

en

en wel voornaamentlyk dat zy, zo in het 1752.
school als op de straaten, en in hunne huizen, zig eerbiedig moeten gedraagen, tegen alle die God de Heere tot eenige aanzienlyke bedieningen zo in 't Politiek, als in 't Kerklyke, boven hen gesteld heeft, en in 't byzonder tegen hunne Magistraaten, Leeraars, Ouders en Meesters; doende hen tevens begrypen, wat dankbaarheid, liefde en gehoorzaamheid zy aan dezelve verschuldigd zyn.

„ 6. Die hier tegen doen, zullen zy daarover vermaanen en bestraffen, en, zulks niet helpende, behoorlyk *kastyden*, doch met alle vaderlyke bescheidenheid, niet in toorn, niet heftig, maar onder vermaaninge en met klaare bewyzen, aan hun te geeven, van zulks alleen te doen uit pligt, en tot hun eigen best, om hen van den weg des bederfs te redden; en indien zulks alles niet helpen kan, of de kwaadaartigheid van humeur en gedrag van een schoolier te hoog loopt; zal de Meester daarvan kennisse geeven aan de Inspectooren, om daarin naar bevinding te voorzien.

„ 7. Voorts zullen de Meesters en Meesteressen hun best doen, om op de bekwaamste wyze de kinderen van jongs aan in te scherpen, de eerste beginzelen van de Christelyke Religie; en ten dien einde aan de kleinste of minst gevorderden, zo dra zulks doenlyk zyn zal, van buiten doen leeren: *Het Gebed onzes Heeren; de XII Artikelen des Geloofs; de X Geboden; het Morgen en Avond Gebed*, als mede

1752. *het Gebed voor en na den Eeten*, zo als die staan agter de Gedrukte Psalmboeken; en het *Kort Begrip der Christelyke Religie*, staande mede agter de Gereformeerde Psalmboeken.

„ 8. Die dit alles van buiten kunnen, zullen zy verder laaten leeren eenige voornaame Schriftuurplaatzen of Psalmen, en dan voorts alle weeken, die geene, welke daar toe reeds bekwaam zyn, doen van buiten leeren een Zondag van de *Heidelbergsche Catechismus*, en wel den Zondag, welke des Zondags daarna staat gepredikt te worden.

„ 9. En van dit alles zal de Meester, daarover Catechiseerende, elk kind naar maate van deszelfs begrip eenen verstandigen indruk zoeken te geeven, en de zelven van jongs af te gewennen, zyn eigen verstand en oordeel te gebruiken; en wyders zal hy de grooteren zo veel mooglyk vermaanen en verpligten om des Zondags ter Kerke te gaan, en in des Zondags Catechisatie, en des Maandags rekenschap eischen, of zy ter Kerke en in de Catechisatie geweest zyn, en wat zy daarvan onthouden hebben.

„ 10. Tot de oeffening in den Godsdienst, zullen worden besteed des Woensdags nademiddag en des Zaturdags voordemiddag, als wanneer de kinderen zullen moeten opzeggen, het geen hun is gegeeven van buiten te leeren, als mede om te worden gecatechiseerd en geoeffend in het zingen van Psalmen op Nooten.

„ 11. De

„ 11. De Schoolmeester en Meesteresse 1752.
zullen de kinderen wyders met alle neerstigheid onderwyzen, in het spelden en leezen, en de Schoolmeester in het byzonder zal de geene, die daartoe beginnen bekwaam te worden, ook leeren het schryven en de beginzelen van de Cysferkonst.

„ 12. De Schoolmeesteresse zal de Meisjes mede onderwyzen, in het braaijen of eenig ander nuttig handwerk.

„ 13. Geene andere schoolboeken zullen mogen worden gebruikt, als welke by de Inspectooren *zullen geoordeeld worden*, het beste tot *goed onderwys* en *stigting te dienen*.

„ 14. De Schoolmeester en Meesteresse, zullen den tyd tot school houden bestemd mede neerstig waarneemen, zonder zig van het school te absenteeren, of andere in hunne plaats hetzelve te laaten waarneemen, gelyk zy ook de kinderen daartoe stiptelyk houden zullen, dat zy zig by tyds in 't school laten vinden en buiten ziekte niet thuis blyven; ten welken einde ieder schooltyd, door een van de oudste schoolieren, de naam'yst van alle zal worden opgeleezen, om de afweezende aan te teekenen, en aanstonds naa den schooltyd, door een van de oudste en bekwaamste schoolieren naar de reden van hunne absentie by de Ouders te doen verneemen. En zullen de Meesters en Meesteressen de kinderen daar benevens ook gewennen om alle goede burgerlyke gemanierdheid, zo in het inkomen als uitgaan van het school,

1752. en verder daar het te pasſe mag komen, te betoonen.

„ 15. Zoo dra de kinderen zyn ter ſchoole gekomen, zal de Meester door een van de bekwaamſte discipelen, by toerbeurten, ſtaande by deszelfs ſtoel, met alle eerbiedigheid, terwyl alle andere mede over einde ſtaan, laaten doen des morgens het ordinaire Morgen-Gebed, en, by 't uitgaan, het Gebed voor den Eeten, en des nademiddags, by het aangaan van 't School, het Gebed na den Eeten, en by het uitgaan het Avond-Gebed, zo als ook de Meester van den hoofdzaaklyken zin en inhoud van die Gebeden ter occaſie van het Catechiſeeren, de kinderen zo veel mooglyk een begrip en indruk zal zoeken te geeven.

„ 16. En om de kinderen te gevoeglyker en met des te dieper indruk tot het Gebed te leiden, zal hy voor het doen van elk Gebed, laaten zingen, een van de Rym-Gebeden, met zodanigen einde agter onze Pſalmboeken, door onze Voorouderen geſteld, onder de naamen van Morgen- en Avond-Gebed, en het Gebed voor- en na den Eeten, om dus met een levendiger inprenting de gemoederen van die jonge en meerendeels onbeſchaafde jeugd te doen gedenken aan haare dagelykſche pligt tegens God den Heere.

„ 17. Nog zal dezelve Meester, door een van de daartoe bekwaamſte discipelen, ſtaande by des Meesters ſtoel, by beurten, na het gedaane Gebed doen leezen, des voor-

voordemiddags een Kapittel uit het Oude 1752.
Testament, en voornamelyk uit een der Historische Boeken, als *Genesis*, *Exodus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, *Josua*, *Rigteren*, de *twee Boeken Samuels*, die der *Koningen*, *Ezra*, *Nehemia* en *Esther*, en des nademiddags uit het Nieuwe Testament, in de Euangelien en Handelingen, als wanneer de andere schoolieren met ontbloote hoofden zullen toeluisteren, en, die zo verre gevorderd zyn, in hunne Bybeltjes en Testamenten stilletjes naleezen, om zig dus te gelyk aan het net leezen en aan Gods Woord te gewennen.

„ 18. In het Avondschool zullen toegelaaten worden de kinderen zo jongens als meisjes boven de twaalf tot zestien jaaren, en daarin worden onderweezen in het leezen, schryven en cyfferen; als mede die geene, welke daartoe bekwaamheid en genegenheid zullen hebben, in de Navigatie en beginzelen van de Wiskunst, en zal het zelve Avondschool begonnen met *Onze Vader*, en geëindigd worden met het Avond-Gebed, 't welk gedaan zal worden door een van de oudsten, aan welke de Meester zulks zal gebieden.

„ 19. Om de kinderen te meer tot iever en naarstigheid aantespooren, zullen door Inspectooren, met een daartoe gepaste vermaaninge aan die geene, die zig meest geëvertueert hebben, tweemaal des jaars, te weeten op het einde van ieder zes maanden, te beginnen met den eersten January, uitgedeeld worden zes prysjes, te wee-

 ten,

1752. ten; drie voor de jongens en drie voor de meisjes, bestaande de eerste prys in een Bybeltje, de tweede in een Testamentje en de derde in een Psalmboekje, en zal de Meester op het eerste blad zulks noteeren, met den naam van het kind, en den tyd, waar op de prys is uitgedeeld.

„ 20. De Schoolmeester zal geene kinderen inneemen, dan op schriftelyke order van de Regenten van de Huiszitten-Huizen, voor zo veel derzelver kinderen aangaat, en van de Inspectooren, voor zo veel betreft de kinderen, welker Ouders van den Armen niet zyn gealimenteert, of gesustineert worden; welke schriftelyke orde zal zyn van het volgende Formulier;

De Meester in 't Publiek Kinderschool,
staande op zal gelieven in zyn Onderwys
aantenemen oud jaaren
waar van de Ouders (of Vader of Moeder) zyn
NN. en NN.
woonende
NN. *Regent*
of
NN. *Inspector.*

„ 21. De Meester zal gehouden zyn een exacte Lyst of Notitie te moeten houden van de kinderen, derzelver Naamen, ouderdom, woonplaatzen, en den tyd, waarop dezelven in 't School gekoomen zyn, als mede van die geenen, welke met kennisse en goedvinden van de Inspectooren daar uit weder zullen vertrekken, midsgaders

ders den tyd van derzelver vertrek, en eindelyk van den naam van den Regent of Inspector, die het briefje zal getekend hebben, waarop eenig kind in de Schoole werd geadmitteert, of daar uit gedimitteert werd. 1752.

„ 22. En voor zo verre eenige kinderen zonder permissie van de voornoemde Inspectooren, doch met kennisse hunner Ouderen, het School komen te verlaten, zal de Meester gehouden zyn, daar van kennisse by een schriftelyk Notitie te geeven, welke dan de Ouders van zodanige kinderen (geene *Huiszittenden* zynde) voor hun, of voor een van hun zullen mogen ontbieden, en daar over berispen en vermaanen, zo als zy vermeenen zullen te behooren.

„ 23. De Schoolmeester zal ook gehouden zyn, alle veertien dagen te zenden aan den eersten Inspector, en ook aan den oudsten Regent van de Huiszitten-Huizen, ten opzigte van de kinderen tot dezelve gehoorende, een Lyst of Notitie van de kinderen, die in de School gekoomen, en van de geenen, die daar zyn uitgegaan, met byvoeging van derzelver naam, ouderdom, die van hunne Ouders en woonplaatsen.

„ 24. De Schoolmeester zal aan de Inspectooren, by derzelver drie maandelyksche Visitatie, opregt berigt hebben te doen van de vordering en het gedrag der schoolieren, ten einde dezelven daar over gepreezen, en met premien op zyn tyd beloond, of anderzints gestraft en gecorri-

 geert

1752. geert zullen mogen worden naar behooren.

„ 25. Indien eenige Ouders, gealimenteerd of gesubsidieerd wordende, nalatig of weigerig zouden mogen zyn, hunne kinderen, niet gaande op een Ambacht of Handwerk, noch werkende op het Zyde-Windhuis, ter Schoole te laaten gaan, of dezelve, zonder voorafgaande Permissie van de Inspectooren, van het School zouden neemen, of thuis houden, zo zullen de Inspectooren van 't zelve School de Regenten van de Huiszitten-Huizen daar van Informeeren, welke als dan zodaanige Ouders geen verder alimentatie of subsidie zullen geeven.

„ 26. Ook zullen alle zodaanige Ouders mede in die penaliteit vervallen, byaldien zy hunne kinderen ter School gaande, niet behoorlyk schikkelyk en zuiver van ongedierte houden, en zy daartoe, een en andermaal, te vergeefsch door de Inspectooren vermaand en bestraft zullen zyn.

„ 27. De Schoolbehoeften zo van Papier, Pennen, Inkt, als van de nodige Boekjes tot leeringe, zullen aan den Schoolmeester gefurneert worden door de Inspectooren, wanneer hy dezelven zal verzoeken, en daarvan overgeeven een Lyst of Notitie; welke Schoolbehoeften hy Schoolmeester zal gehouden zyn, spaarzaamlyk uittedeelen en te gebruiken, als mede de kinderen te vermaanen, dezelve rein en ongebroken te bewaaren, en niet alleen der kinderen naamen op het aan hun gegeeven

ven wordende Boekje te schryven, met den tyd wanneer dezelven aan hun zyn uitgedeeld, maar ook daarvan Notitie houden, om daaruit ten allen tyden te konnen zien, of en wat aan ieder gegeeven is. 1752.

„ 28. Voor ieder School zal aan den Schoolmeester gegeeven worden de kwantiteit van Manden Turf en ponden Kaarsen.

„ 29. De Schoolmeesters en Schoolmeesteressen zullen zig wel hebben te wagten, van de kinderen eenige Presentjes of Beloonitigen te vorderen of te ontvangen, onder wat pretext of benaaminge zulks ook zoude moge wezen; ook van eenige snoeperyen aan de kinderen te verkoopen; als mede geduurende den schooltyd, aan iemand buiten het School eenig onderwys te geeven.

„ 30. Aan den ingang van ieder School zal een Armbos geplaatst worden, welke ieder vierendeel jaars zal geopend worden door de Inspeetooren, die daarvan de sleutel zullen hebben en bewaaren; en zullen dezelve Inspectooren van het geene daarin bevonden zal worden, als dan disponeeren, zo als hier na in Artikel vyfendertig breeder zal worden geordonneert.

Nopens de orde buiten het School.

„ 31. Tot Schoolmeesters en Schoolmeesteressen zullen geene andere Persoonen worden aangesteld, als die gehuwd en lidmaaten zyn van de Gereformeerde Ker-

1752. ke, en daarenboven na voorafgaande examinatie bevonden zullen worden, tot het Schoolhouden de vereischte bekwaamheid te hebben, en bekent te staan voor lieden van een allezints onbesproken en stigtelyken handel en wandel; en zal dezelve aanstellinge geschieden door de respective Inspectooren, onder Approbatie van Hun Ed. Groot Agtbaare de Heeren Burgemeesteren, zo als ook het Examen door de Inspectooren zal geschieden.

„ 32. De Schoolmeesters en Meesteressen zullen hebben vrye woning in het Schoolhuis, en boven de Turf en Kaarsen, tot jaarlyks Tractement genieten de somma van zeven- of agt honderd guldens, het welk aan hun zal worden betaald in vier termynen, te weeten ieder vierendeel jaars een geregte vierdepart. En wanneer het komt te gebeuren dat de aangestelde Schoolmeester of Meesteresse komt te overlyden, zo zal het aan de Inspectooren staan, den overblyvenden Man of Vrouw in derzelver bediening te continueeren, of te dimitteeren, zo als dezelve best en raadzaamst zullen oordeelen: met dien verstanden egter, dat de langstlevende gecontinueert wordende, ook teffens zorge zal moeten gedragen worden, dat een ander bekwaam Meester of Meesteresse, daarby gevoegd worde, en het gestelde Tractement tusschen dezelve dan zodanig verdeeld word, als met onderling genoegen, naar reden en billykheid zal bevonden worden te behooren.

„ 33. Ten

„ 33. Ten einde de goede order en observatie van al het geene hier bevoorens nopens de Schoolen geordonneert en gestatueert is, stand houde en zyn behoorlyk effect hebbe, is goedgevonden en verstaan, dat tot Opzigters of Inspectooren door de Heeren Burgemeesteren zullen worden genomineerd en aangesteld vier Persoonen over ieder School: te weeten over ieder van de vyf Schoolen, in welke voornaamelyk kinderen, van de Huiszitten-Huizen, zo van de oude als nieuwe zyde, zullen worden onderweezen, één Predikant, één Ouderling, één Regent van ieder der *Huiszitten-Huizen* en *één* Diaken, en over ieder der drie anderen, één Predikant, twee Ouderlingen en één Diaken, die om de twee jaaren, en de Predikanten en Regenten respective om de drie jaaren zullen afgaan, en anderen in der afgaanden plaatsen zullen genomen en aangesteld worden (*a*). 1752.

„ 34. Dezelve Inspectooren zullen, 't zy te zaamen, het zy ieder afzonderlyk, ten allen tyden de respective Schoolen, aan hunne zorge en toezigt aanbevoolen, konnen en mogen bezoeken en visiteeren; doch zullen dezelven niet te min gehouden zyn, ten minsten ieder vierendeel jaars gezamentlyk de respective Schoolen van hun departement te gaan inspecteeren, en zig op de regeering en gesteldheid van het [illegible] zel-

(*a*) Hierin is naderhand eenige verandering gekoomen, door het vermeerderen der Schoolen tot agt in getal.

1752. zelve, zo met opzigt tot de Meesters en Meesteresſen als tot de kinderen en Scholieren, informeeren, of ieder zig behoorlyk van zynen pligt kwyte.

„ 35. De Inſpectooren zullen ook by gelegenheid de neerſtige en weltoeneemende ſcholieren pryzen, de luije of nalaatige ernſtig beſtraffen, en aan die geenen, welke zy, op het getuigeniſſe van den Meester, zullen oordeelen zulks te verdienen, geven ieder naar proportie van zyne jaaren, en naar maate de Inſpectooren zullen oordeelen het best beſteed te zyn, een kleine gifte, uit het geene in den Armbos zal bevonden worden, zo verre het daarin bevonden wordende zal konnen toereiken; en, zullen boven dien alle half jaaren, in de maanden Juny en December, worden uitgedeeld de Prysjes in Artikel negentien vermeld.

„ 36. Indien zal bevonden worden, dat eenige der ſcholieren reeds genoegzaam gevordert zyn, om te konnen worden gedimiteerd van het ter ſchool gaan, zo zullen de Inſpectooren, op het verzoek van de ouders, of van die geenen, die het opzigt over dezelven hebben, aan de zodanige geeven een behoorlyk Afſcheids-Biljet, door hun allen ondertekend, en by de overgifte daarvan de kinderen vermaanen tot verdere betragting van Godsvrugt, deugd en naarſtigheid.

„ 37. Het geen tot betaalinge der Schoolbehoeften, zo van Boekjes, Papier, Pennen en Inkt, als Prysjes, enz. zal worden

den vereischt, zal alle vierendeel jaars, 1752.
op ordonnantie van Hun Ed. Groot Agtbaare de Heeren Burgemeesteren, aan de Heeren Inspectooren worden gefurneert en voldaan, volgends een specificatie of Notitie, by dezelven aan Hun Ed. Groot Agtbaare ten dien einde overtegeeven.

„ 38. De Inspectooren van alle de Schoolen zullen op het einde van ieder vierendeel jaars te zaamen by den anderen komen, en vergadering houden in de Consistorie-Kamer; en zullen dezelven by rapport elkanderen verslag doen van de gesteldheid van ieder *School*, en in overweeging *neemen*, *of* en wat verder ten beste van dezelve Schoolen en Schoolieren gedaan en geordonneert zoude behooren te worden; doende van tyd tot tyd ordentlyk Notitie houden van al het wezentlyk, 't welke zal worden beraamd en gedaan, zo in vergaderingen van Inspectooren van alle de Schoolen, als van de Inspectooren van ieder *School in het byzonder*.

„ 39. De *Inspectooren* zullen vervolgends ook gehouden zyn, door hunne gezamenlyke Gecommitteerden, van ieder School één, met het begin van de maand Maart van ieder jaar, aan Hun Ed. Groot Agtbaare rapport te doen, en verslag geeven van hunne bevinding en omtrent de gesteldheid derzelve Schoolen, en daar benevens dienen van hunne consideratien en advis, indien zy zouden vermeenen, dat iets verders of anders ten nutte en beste

zou-

1752. zoude konnen of behooren gedaan te worden.

„ 40. Dat ingevalle by de driemaandelykſche Inſpectie bevonden zoude mogen worden eenige disorder of defect, 't geen een prompter of ſpoediger voorzieninge vereischt, zo zullen de Inſpectooren van zodanig een School, waarin zodanig defect of disorder zal voorkoomen, gehouden zyn, daar van telken reize zonder vertrek aan Hun Ed. Groot Agtbaare kennisſe te geeven, ten fine van voorzieninge en redres.

„ 41. De Inſpectooren zullen tot het beleggen van de Generaale Vergaderingen van Inſpectooren van ieder School in het byzonder, midsgaders tot het verrigten van zaaken en doen van boodſchappen tot de Schoolen ſpecteerende, en geene andere, mogen gebruiken, den dienst van de oudſte en bekwaamſte Schoolieren, onder hun reſpectif opzigt ſtaande.

„ 42. En zullen van dit Reglement gedrukte Exemplaaren gegeeven worden, zo aan de Inſpectooren, als door dezelven aan de reſpective Schoolmeesteren, ten einde dezelven zig daarna preciſelyk moeten reguleeren."

Lotery ten behoeve van Urk en Emmeloord. Op den veertienden January deezes jaars, werdt; te deezer Stede, met verlof van Hun Ed. Groot Mogende, eene Lotery uitgeſchreeven, ten behoeve van de Stads Ambagtsheerlykheden *Urk* en *Emmeloord*. Zy beſtondt uit twaalfduizend Loten, ieder van vyftig Guldens, bedraagende dus eene ſom-

somme van zesmaal honderdduizend Guldens. Niet meer dan de helft der penningen behoefde, door de Inleggers, gefourneerd te worden. Zy betaalden, in de Eerste Klasse, tien, in de Tweede, zestien, en in de Derde Klasse vierëntwintig Guldens. De Inzameling geschiedde, van den zeventienden April tot den dertienden May, in het geweezen Wyn-Comptoir, en de Trekking, van de Eerste Klasse, in de Stads Herberg, in de Plantaadje. Alles liep af in eene voegzaame orde. 1752.

Boven hebben wy melding gemaakt, van eene *bezendinge*, van eenigen der aanzienlykste Kooplieden, aan wylen zyne Hoogheid, met oogmerk om dezelve te bedanken voor de gedaane voorslagen, ter verbeteringe van den Koophandel. De Algemeene Staaten, die 's Prinsen voorslagen, insgelyks, met dankerkentenisse, hadden aangenomen, hadden, vervolgens, dezelve verzonden aan de byzondere Gewesten, en deeze wederom afschriften daar van ter hand gesteld aan de Kollegiën ter Admiraliteit, met verzoek, om, zo dra mogelyk, Hun Hoog Mogenden te dienen van advis. Het leedt niet lang, of de Kollegiën van Holland en Zeeland deeden hunne bedenkingen inbrengen, ter tafel der Algemeene Staaten, die, kort daar op, vaststelden, een Project-Plakaat, Reglement en Orde, omtrent het aangeeven der Koopmanschappen, en alles, 't geen, deswegen, moest in agt genomen worden. Het Plakaat bestondt uit tweehonderd vierën- 1753.

De Kollegiën ter Admiraliteit geeven hun Advis, over de verbetering van den Koophandel.

1753. entachtig Artikelen. Hierop volgde een *Project-Ordonnantie op het Transitoir*, in vierendertig Artikelen; en, eindelyk, eene Project-Lyst van de inkoomende en uitgaande Goederen (*b*).

Generaal Post-Comptoir gebouwd. 't Is bekend, dat de Posteryen, in 't jaar 1748, aan zyne Hoogheid Prinse Willem den IV opgedraagen, door denzelven aan het Gemeene Land werden afgestaan. Vóór dien tyd hadt men, in deeze Stad, verscheiden Post-Comptoiren, hier en daar verspreid. Sedert werdt men te raade, alle dezelven in ééne plaatze te verzamelen. Geenen voegzaamer plek vondt men, ten dien einde, dan de Stads Paardestal en Apotheek, staande op de Nieuwe-Zyds-Voorburgwal, agter en tegenover het Stadhuis. Burgemeesteren verkogten deeze gebouwen aan 't Gemeene Land, voor de somme van vyfenveertigduizend Guldens. Men ging straks aan het vertimmeren, en bragt het *Generaal Post-Comptoir* tot stand, 't welk nog in weezen is.

1754. In 't begin deezes jaars stierf de beruchte *Daniel Raap*. Zyne begraafenis vorderde de aandagt der Regeeringe, ter bewaaringe der openbaare ruste. Zie hier, in 't kort, 's Mans leevensschetze.

Kenschetze van D. Raap. Hy dan, die zig, sedert het jaar 1747, zo bekend gemaakt hadt, en beschouwd wêrdt als de beweegoorzaak van zo

(*b*) Alle deeze stukken vindt men in de Nederlandsche Jaarboeken, 1752, van bl. 1001 tot bl. 1170.

zo veele beweegingen en opschuddingen 1754.
in onze Stad, was van natuure vry wel
bespraakt; maar afgunstig, trotsch en on-
verzettelyk van aart zynde, verpynde hy
zig, zedert jaaren herwaarts, met den ver-
heven staat, in welken hy Mannen van
rang boven zig geplaatst zag, niet alleen-
lyk met afgunstige oogen aan te zien, maar
ook geene eenigzins mogelyke middelen
onbeproefd te laaten, om hen, in hun-
nen staat van eere, of op eene bedekte,
of, zo deeze niet kragtig genoeg ware,
op eene geweldige wyze, te behagen,
den voet te ligten en aan zyne heersch-
zugt, zo veel hem mogelyk ware, onder-
worpen te maaken.

Na dat hy tot manlyke jaaren gekoo-
men was, bleek dit, allereerst, in de be-
weegingen, die hy omtrent den Godsdienst
veroorzaakte. Opgewiegd in den schoot
van den ouden befaamden Deurhóviaan,
Abraham Raap, was hy niet alleen een
groot voorstander en verdeediger van het
Systema van W. Deurhof, maar ook, be-
nevens den eertyds berugten Nieuwmarkt-
schen Kousenkoper, en daarna, als Diemer-
meerschen Deïst, bekenden Pieter Bakker,
en anderen van dien aanhang, een groot
yveraar onder hen, die, met het onder-
mynen van het Kerklyke gezag, het zaad,
ter voortplantinge van de gevoelens van
Godverloocheninge en ontzenuwinge van
den Christelyken Godsdienst, zo veel mo-
gelyk, zogten te verspreiden. Raap was
mede een der voornaame deelgenooten

1754. onder hen, die Deurhof's *Verklaaring over het Boek Job*, voor hunne rekening, ter Drukperse bezorgden, en heeft, uit dien hoofde, behalven den spyt over die mislukte onderneeming, ook mede gevoel van de schade, die de aanleggers van dit Werk leeden, by het verstooren der geheime Drukkerye, waar op het zelve gedrukt werdt.

Hier zyn er, die opgemerkt hebben, dat dit voorval, by Raap, den allereersten grond gelegd heeft van zyn misnoegen tegen de Regeering; en dat, dewyl dit, aan eenigen, bekend was, hy, in den jaare 1747, opgezogt en gereedelyk overgehaald werdt, om, benevens Rousset, Boekelman en Gimnich, de oogmerken van hun, die, door verandering in de Regeering, hun belang dagten te bejaagen, te ondersteunen en kragt by te zetten.

Wy hebben gezien, dat, in het jaar 1748, toen het gantsche land geschud werdt, door opgeraapte klagten tegen de Regeering, en de Doele, alhier, de dagelyksche vergaderplaats was van eene menigte, zo men zeide, misnoegden, maar, in der waarheid, meestal van lieden, die hunne bevordering in de verandering beoogden, Raap niet alleenlyk zig mede aan het hoofd derzelven stelde, maar zynen afgunst zelfs zo verre den teugel vierde, dat, ware het hem, door eerlyker lieden, onder hen, die toen met hem zamenspanden, niet, met geweld, belet geworden, hy, met zynen aanhang, bewerkt zou hebben, dat, door

een

een hoop gestige lieden, dagen vóór de komst van zyne Hoogheid in deeze Stad, het geheele lichaam der Regeeringe niet alleenlyk een openlyk schandaal aangedaan, maar de vrye Constitutie van Regeeringe, waar in Amsterdam, wat zwarigheden den Staat ook overkwamen, altoos haare verkwikkinge gevonden heeft, voor altoos vernietigd zou geworden zyn. 1754.

Niettegenstaande deeze oogmerken, by lieden van een weinig kennisse, ras zigtbaar werden, wist Raap, egter, door het gezwets, dat hy van zynen invloed maakte, en de voorspraak, welke hy, voor geringe lieden, om hun amptjes te bezorgen, met goed gevolg, in 't werk stelde, zulk eene agting by het gemeene volk te verwerven, dat hy, voor eenigen tyd, het oog der geheele waereld naar zig trok, en de vraagbaak was van veelen, die, of wegens hunne misdryven, of wegens zwarigheden, waar in zy, of de hunnen, gewikkeld waren, raad en hulpe zogten.

Dan, gelyk eene geblankette schoonheid, wanneer zy aangeraakt en van naby besien wordt, niet alleenlyk haaren luister verliest, maar ook in een voorwerp van veragtinge en afgryzen verandert, zo ging het ook met Raap. Na dat de blanketzels, van verligtinge in het ophelpen der lasten, en herstellinge der aloude voorregten, welke hy en de zynen breed uitstalden, die de veranderde Regeering te weege brengen zoude, van naby bezien, en door de ondervinding, valsch bevonden

1754. waren, zag men dat alle deeze voorgeevens geen ander oogmerk hadden, dan om hun, die niet verder zagen, de oogen te blinden, nopens een zo vuilaartig voorneemen, om eerlyke en braave Regenten, die, door veelheid van jaaren, in de bezorging van 's Lands welzyn grys geworden, en in de kennisse van deszelfs waar belang geheel doorkneed waren, zonder eenige de minste reden, van den stoel der eere te stooten.

Van den beginne der beweegingen aan, was, onder al het gewoel van Raap en de zynen, door eenige, in 's Lands Historiekundige, mannen, die opgemerkt hadden, dat, by voorige buitengewoone veranderingen van Regeeringe, de zelfde praktyken in 't werk gesteld waren, dit oogmerk reeds gezien, en, daarom, de handelingen op de Doele, als voor den burgerstaat ten uitersten verderflyk, ten hoogsten verfoeid. Maar toen de ondervinding deeze oogmerken, ook voor den minst opmerkenden, ten duidelykste ontvouwde, veranderde de agting, die Raap en zyn aanhang, by sommigen, in den beginne, verkreegen hadden, allengskens, in eenen algemeenen haat, en verlangen, dat de aanleggers van zulke verfoeijelyke handelingen, ten voorbeelde van de tegenwoordige eeuwe, en het laate nageslagt, openlyk, gestraft mogten worden.

Niet zeer lang na de verandering in de Regeering begon men de blyken daar van te zien, in zekere onder de hand uit-

uitgegeeven Schimpprent, waar in Raap en andere voornaame aandryvers der beweegingen vertoond werden, als aan den galg gehangen te zyn, en dus loon naar verdienste ontvangen te hebben. 1754.

Van alle de overigen was Raap, egter, het meest gehaat, om dat men hem aanmerkte als een allerverderflykst werktuig, voor de vryheid der Stad en haaren welvaart. Daarom jookte het hart van veelen reeds voorlang 'er na, dat, aan hem, een voorbeeld, ten afschrikke van alle de overigen, gesteld mogt worden. Eenige blyken daar van zag men, in het algemeen genoegen over de, hem in ongelyk stellende, uitspraak van het zogenaamde Asch-proces (c). Nog duidelyker vertoonde zig dit, in de beantwoordinge van het geen hy, ter aanwyzinge van de noodzaakelykheid, dat de Wynkoopers onder eenen eed gesteld moesten worden, schreef; als ook in eene menigte smaadschriften, die, op zyn persoon en bedryf, in dien tyd, gemaakt en greetig gekogt werden. Doch allerduidelykst zag men het in de berugte omstandigheden, die zynen dood en de begraafenis van zyn lyk vergezelden; waar over wy nu omstandiger spreeken zullen.

Toen het gerugt zig verspreidde, dat hy zodanig aan de Waterzugt kwynde, dat die kwaal, waarschynelyk, in 't kort, zynen leevensdraad zou afsnyden, zag men,

(c) Zie de Nederlandsche Jaarboeken van 1751, bl. 809, 380, 1067.

1754. men, in zeker Testament, opgevuld met zo genaamde op zyn persoon en bedryven zeer *choquante dispositiën*, by uitersten wille, betreffende zyne na te laatene Vrouw, twee Zoons, vyf Dogters en veele anderen, die, in den beginne der beweegingen, of vervolgens, zyner afgunstige oogmerken toegedaan waren, welk Testament, in grooten getale, onder het volk verspreid werdt, den haat, in welken hy geraakt was, maar die nog in 't verborgen gekoesterd werdt, zig reeds eenigermaate openbaaren. Dan, deeze en meer andere blyken waren niets meer dan voorloopers van het geen, by en kort na zynen dood, stondt te geschieden.

Zyn dood. Hy stierf, op Donderdag, den tienden January, des avonds omtrent zeven uure. Terstond zag men de blyken van het misnoegen, dat men, in 't verborgen, tegen hem opgevat hadt, zig openlyker vertoonen. Zyne Weduw zondt om veele Aanspreekers, die, naar de gewoonte deezer Stad, van zynen dood aan de huizen bekendmaaking zouden doen; doch zy kon daar toe naauwlyks iemand vinden.

Zinryk was [illegible] schildery, met welke, op den zelfden avond, toen Ramp gestorven was, en op eenige volgende avonden, van zeker Huis (*a*), alwaar te vooren wel meer eens een geestige scherts, in beeldspraak, op lieden, die [illegible] den aanhang

(*a*) Naamlyk in de Warmoesstraat, by een Schilder Bugge; doch dien zulks, op hooge order, verbooden werdt.

hang van Raap behoorden, vertoond was, 1754.
geillumineerd werdt. Men had een' Sater geſchilderd, op zyne agterſte pooten ſtaande, die, in zyne twee voorſte pooten, een knol hadt met een langen ſtaart, dien hy zo geweldig ſcheen te knypen, dat 'er, langs den ſtaart, in een fles, die onder denzelven ſtondt, en op welke de Schilder geſchreeven hadt, *Raapſop*, vogt uitdroop. Op een volle fles, naast deeze ſtaande, was het zelfde te leezen. Onder aan het Schildery zag men, met groote letteren, geſchreeven: *Al weer een Knol.* Even als of het verbeelden wilde, dat de *Duivel* Raap, nu hy geſtorven was, in zyne klaauwen gekreegen hadt, en zig met hem, als met een prooi, vermaakte.

De tyding van den dood van Raap werdt, den volgenden dag, door de geheele Stad bekend. Doch de rouwmaare was by de meesten eene reden van gejuich, vermits zy deezen dood aanmerkten, wel verre van den Burgerſtaat nadeelig te zyn, als die verloſſende van een zynen welſtand benydend en voor deszelfs behoudenis zeer gevaarlyk lid; van een voorwerp, dat vermaak vondt in de Beſtuurders van het gemeene welzyn met vuilen laster te bekladden, en, door geduurig zaad van tweedragt te ſtrooijen, de rust, zo noodig voor den bloei en welvaart der Stad, te verſtooren. Alleenlyk ſcheen het hun te ſmarten, dat de oorzaak van zo veele verderflyke onderneemingen, als Raap zig, in zyn lee-

1754. leeven vertoond hadt te zyn, ongestraft gestorven was.

Daarom hoorde men, by het verhaal van zynen dood, niet weinigen wenschen, dat hy, die in zyn leeven de gevoelige straffe van den Regter ontkoomen was, na zynen dood, van zyne euveldaaden nog de smaadheid draagen, en zyn lyk, daarom, in plaatse van eene eerlyke Begraafenis te erlangen, ten schrik van alle oproermaakeren, aan de galge opgehangen mogt worden.

Onder het maaken van deeze en dergelyke aanmerkingen, in welke de haat en afkeer zig, beurtelings, langs hoe openlyker begonnen te ontdekken, zag men vast uit naar den dag, op welken Raap begraaven zou worden, terwyl veelen verzekerden, dat dan eerst de regte blyken der verbitteringe, waar in hy geraakt was, te zien zouden zyn.

Men wil dat de Heeren van de Magistraat deezer Stad, de drift der gemeente, by deeze gelegenheid zò hevig ziende blaaken, om de rust der Stad, zo veel mogelyk, te bewaaren, van ter zyde de Weduwe van Raap hadden laaten raaden, dat zy het Lyk, in stilte, uit de Stad brengen en elders, buiten, al ware het in eene der vrye Heerlykheden van de Stad, zou laaten begraaven; in welk geval Hun Ed. Groot Agtbaare betuigden, genegen te weezen, daar toe den noodigen bystand te verleenen; doch dat de trotsche aart van Raap,

by

by zyn nagebleven' huisgezin, overgeërfd 1754.
zynde, dit aanbod, met veel veragtinge, afgeslagen werdt, onder voorgeeven, dat Raap zig, in zyn leeven, als een man van fatsoen gedraagen hadt, en, derhalven, na zynen dood, ook eene eerlyke begraafenis hebben moest.

En, inderdaad, het was niet zonder reden dat de Heeren van de Magistraat best dagten, deeze voorzorge, ter bewaaringe van de rust der Stad, ter hand te neemen; want het gevolg toonde duidelyk, hoe noodig zulks ware; gelyk wy nu verhaalen zullen.

Op Maandag werden de briefjes verspreid, waar uit bleek, dat men voorneemens was, den volgenden dag, zynde Dingsdag den vyftienden January, het lyk van Raap, des middags ten twee uure, in de Oude Kerk te doen begraaven. Op den avond van dien dag zag men reeds de beginzelen der beweegingen, waar mede de dag der begraafenisse gedreigd werdt. Eene menigte volks vergaderde voor het huis van Raap. Of het geschied zy, om dat zy vreesden dat het lyk, des nagts, weggevoerd wordende, haare handen ontkoomen zou, of om eene andere reden, is niet klaar gebleeken. Zeker is het, dat dit volk, onder het uitbraaken van veelerlei smaadredenen op Raap en zyne oproerige bedryven, in de duisternisse reeds een begin maakte van openlyk te toonen, dat zy nu juist het grootste ontzag niet hadden voor hem, die hen, in zyn leeven, zo grootlyks bedroo-

1784. gen hadt. Dit geschiedde, door, nu en dan, met steenen in de glazen te werpen, die allen, in den morgenstond, wederom gestopt werden.

Om der verbitteringe het voedzel te geeven, dat de partyzugt haar thans zogt op te disschen, hadden eenigen zeker liedje doen zamenstellen, op het afsterven van Raap, 't welk dien avond, langs de straaten, gezongen werdt, en dus aanving:

Raap is dood! Raap is dood!

Zeker gezelschap, welk dit liedje zong, kwam, dien zelfden avond, op den Vygendam, voor het huis van Raap, alwaar, gelyk wy zeiden, reeds veel volks vergaderd was, en vondt daar den knegt van zekere Mevrouw, die zig, in veroordeelinge van de drift des volks en in verdeediginge van den overleedenen, eenigzins sterk haamde hooren, welhaast eene menigte der aanschouweren om zig heen geschaard zag. Hy, dezelven willende ontvlugten, werdt van hun gevolgd en agterhaald in de Beursteeg, alwaar hy genoodzaakt werdt, met den hoed in de hand, al het volk om vergiffenis te verzoeken, en, driemaal, met den hoed om 't hoofd zwaaijende, uit te roepen: Raap *is een schurk, om dat hy de Oude Regeering van den throon gebonsd, en de Doelisten daarop gebragt heeft*.

Het bovengemelde gezelschap, hier op, in

in zeker huis een glaasje gaande drinken, kwam voorby hetzelve een kaerel, die als een Lieroman, met een Toverlantaarn, by den weg liep. Zy, hem hoorende, riepen hem in, en vraagden, of hy genegen waare, voor eenig geld, al speelende, agter hen te loopen; het welk hy aannam. Terstond keerden zy weder naar den Vygendam, kwamen aldaar, onder het gezang van 't bovengemelde liedje, met den Lieroman agter hen speelende, en bleeven onder den hoop staan; doch de Dienaar van de Justitie, die op den stoep stondt, waarschuwde den Lieroman, dat het daar de tyd en plaats niet was om te speelen, en dat hy, derhalven, heen moest gaan; het welk hy dan ook deedt. Maar het gezelschap, dat hem gehuurd hadt, zeide, dat zy hem aangenomen hadden om te speelen, en dat hy derhalven zulks ook doen moest; en dat zy naar andere plaatsen zouden gaan. *Zy* namen den gang naar de Beursteeg, en vonden aldaar een tweeden speeler; dezen namen zy ook aan. Van beiden, gelyk ook van eene menigte nieuwsgierigen, vergezeld, gingen zy, al zingende, *Raap is dood*, *enz.* en speelende, de voornaamste straaten der Stad op en neder; terwyl zy voor sommige huizen, in welke zy wisten dat menschen woonden, die ook verre waren van hartzeer te hebben over den dood van Raap, een pauze maakten, met een weinig stil te staan en eenige reizen uit te roepen: *Hoe zoet! Raap is dood!* 1764.

In

1754. In den morgenſtond van den dag der begraafenisſe, vergaderde, voor het huis van Raap, reeds eene menigte volks, die, als aanſchouwers, van het begraaven van 't Lyk getuigenis zouden draagen. Dit getal, hoe meer de tyd der begraavinge naderde, werdt langs hoe grooter, zodanig dat omtrent één uur op den middag, in de Warmoesſtraat, op den Vygendam en op den Dam voor 't Stadhuis, reeds veel meer volks verzameld was, dan doorgaans by het doen van Juſtitie gezien wordt. Het volk ſtondt op den Vygendam zo digt in één gepakt, dat niemand, dan met de uiterſte moeite, door het zelve heen konde dringen. Aldaar en in de Warmoesſtraat, tot aan de Oude Kerkſteeg, waren alle de huizen geſlooten, en van beneden tot boven met nieuwsgierige aanſchouweren opgepropt.

Opſchudding by zyne begraaving.

In deeze omſtandigheden moesten zy, die het lyk draagen en de begraafenis bywoonen zouden, in het ſterfhuis vergaderen. Op dat zulks met te minder bezwaaringe geſchieden mogte, hadt men de Baar en Roef, waar mede het lyk gedraagen en bedekt zou worden, zo digt aan den ſtoep gezet, dat 'er maar even vóór dezelve een toegang tot het huis was, terwyl op den ſtoep, behalven twee Aanſpreekers, gelyk den voorigen avond, om wat ruimte te houden, ook wederom een Dienaar van de Juſtitie geplaatst ſtondt, die zig, in dien post, wonder wel gedroeg. De leezer zal misſchien verwonderd zyn, dat het nog mo-

mogelyk was, voor hun, die de lykstaatsie vergezellen zouden, door zulk een menigte volks heen en in huis te komen. En met reden voorwaar: want dit geschiedde niet dan met de uiterste bezwaarlykheid; waarom dan ook slegts zeer weinige persoonen, op verre na niet genoeg om de halve lykstaatsie uit te maaken, in huis kwamen, van welken sommigen, door behulp van den Geregtsdienaar en de Aanspreekeren, over de baar of over het pothuis heen klommen. Onder deeze, wil men, dat 'er een geweest is, die in den stryd zynen mantel en bef verloor, terwyl de overigen, door het gedrang van 't volk, zo sterk van het huis afgedreeven werden, dat zy, na lang martelens, eindelyk blyde waren, in de ruimte te koomen en onverrigter zaake naar huis te kunnen keeren. Andere feitlykheden geschiedden 'er op dien tyd nog niet. 1764.

Onder al dit gewoel was de Magistraat vergaderd gebleeven, en zag van verre, door de glasen van het Stadhuis, den grooten toevloed van aanschouwers, welke de begraafenis van het lyk onmogelyk maakten. Hierom zonden hunne Edel Groot Agtbaare, omtrent kwartier vóór twee uuren, éénen hunner roedraagende Boden, om het volk, uit naame van myne Heeren van den Geregte, te beveelen, dat zy plaats zouden hebben te maaken, op dat het lyk ter aarde besteld mogt worden. Het volk hoorde hem, met den vereischten eerbied, zulks, op drie plaatsen, onder de

1748. de menigte openlyk uitroepen: maar vermits niemand iets anders scheen te doen, dan alleenlyk te zien hoe de lykstaatsie afloopen zoude, en alzo nieuwsgierigheid daar naar bleef uitblinken, had deeze orde geene uitwerking: integendeel, na dat de Lyke vertrokken was, werdt de aandrang zo groot, dat de Dienaars van de Justitie, met de Aanspreekers, het volk niet langer van den stoep kunnende houden, besloten, de toegangen tot denzelven te stoppen, door de baar en zo tegen de posthuizen van het huis van Raap en van het daar naast staande huis, zo digt aan te zetten, dat 'er niemand tusschen door kon gaan.

In deezen toestand zag het volk vast uit, of 'er geene toebereidzelen gemaakt zouden worden, om het lyk uit het huis te dragen en op de Baar te zetten; want het was nu de tyd dat zulks geschieden moest. Maar juist gebeurde 't. Door het geweldig dringen van het volk, dat rondsom de Baar stondt, en dewyl sommigen nu en dan op dezelve klommen, kwam 'er een breuk in den eenen arm der Baare; en deeze wordt, door gedurige nieuwe aanstuwingen onder de menigte, schielyk zo groot, dat de geheele arm nederviel. Niet zo ras was dit geschied, of één onder den hoop neemt het afgebroken stuk in de hand, heft het om hoog voor 't oog der omstanderen, en doet daar door de lugt weergalmen van een algemeen Hoezé! over de toen zo genoemde bevogten victorie; terwyl een

een ander, onder dit gejuig, het stuk uit de hand van den eersten rukte, en, na het bezien te hebben, verder overreikte aan anderen, die onder zo groot een gedrang niet stonden; welke het op den grond wierpen en 'er vrolyk op dansten: waarna anderen het weder in de hand namen, en 'er de Warmoesstraat mede doorliepen, om alle de aanschouwers te vertoonen, dat de Baar reeds gebroken was. 1754.

Hierna werdt de aandrang van het volk, in plaats van te verminderen, allengskens grooter, en zelfs zo groot, dat, omtrent half drie uure, de Baar, in het midden, andermaal, aan stukken brak: waar op aanstonds eenige jongens een touw aan het eene stuk bonden, en het den Vygendam langs voortsleepten tot op den Dam, omtrent voor het Kromelleboogsteegje, alwaar zy, in het oog krygende, dat, op het Stadhuis, eenige Heeren voor de glazen stonden om het werk van verre te aanschouwen, ylings hunnen prooi verlieten, en met veel spoeds de vlugt namen, terwyl ondertusschen de een en ander aldaar een brokje van het afgebroken stuk van de Baar plukte, om het als een *Relique*, ter gedagtenisse van den uitvaart van Raap, te bewaaren.

Onder al dit gewoel, waar door de lykbaar en roef aan stukken geraakt waren, werdt onder het volk, voor het huis van Raap, een vaandeltje opgeworpen, op het welk, met groote letteren, geschreeven stondt, D. Raap Landverrader; waar mede het

1754. het volk, door het nu hier, dan ginds heen te werpen, zig ruim een half uur vermaakte; terwyl sommigen veel werks deeden, na dat zy het aan een stuk van de gebroken roef vastgemaakt hadden, om het aan den luiffel van het huis, dat tegenover het huis van Raap stondt, te doen opgehangen worden; doch te vergeefsch. Want de bewooners van hetzelve bewoogen het volk, dat op den luiffel zat, om zig daar toe niet te laaten gebruiken, door hun te verstaan te geeven, dat, dewyl de onkundige menigte, het vaandeltje voor dit huis ziende hangen, misschien meenen zou dat Raap aldaar woonde, of dat zy groote vrienden van hem waren, hen zulks in het uiterste gevaar zou brengen, om andermaal eene plundering te ondergaan (e).

Terwyl voor het huis van Raap alles dus in beweeginge was, zag men een nieuwe blyk van de trotschheid, die by zyn Huisgezin nog overgebleeven was. De Kollecteur Romans, Behuwdbroeder van den overleedenen, ging by Burgemeesteren verzoeken, dat het der Weduwe, dewyl, door het verbreeken van de lykbaar, de begraafenis, op de gewoone wyze, onmogelyk was geworden, vergund mogt weezen, het lyk, van haaren afgestorven man, met een lykkoets, te laaten be-

(e) Dit huis was, toen Raap en de zynen de ooren van het volk hadden vol geblaazen, wegens de noodzaakelykheid van het afschaffen der pagten, in het Jaar 1748, geplonderd, om dat 'er een der Directeuren van het Wynkoopersgild in woonde.

begraaven; doch Burgemeesteren floegen het af. 1754.

In de avondſchemering begon de aandrang der menigte op de deur van het huis van Raap, tot welke, vermits de lykbaar nu geheel weg was, geen ander beletzel in den weg ſtondt, dan alleen de Dienaar der Juſtitie en twee Aanſpreekers op de ſtoep, langs hoe ſterker te worden. Men wil dat, in deezen toeſtand, de Zoons van Raap, en anderen van zynen aanhang, die nog in huis gekoomen waren om de lykſtaatſie by te woonen, het water des gevaars thans tot aan de *lippen ziende geklommen*, met den *blooten degen in de hand*, zig in *postuur* geſteld hebben, om het volk, indien het, met geweld, zou koomen binnen dringen, een geweldigen tegenſtand te bieden.

Voorzigtiger, egter, begreep het de Wethouderſchap, die, omtrent zes uure, andermaal, eenen haarer Boden naar het huis van Raap zondt, om deszelfs gezin, dewyl de ondervinding thans maar al te duidelyk leerde, hoe noodig het ware geweest den raad van Burgemeesteren te volgen, nogmaals aan te raaden, dat zy het lyk, elders buiten, zouden laaten begraaven, met aanbiedinge om daar toe den noodigen byſtand te verleenen. Doch zulks, met de voorige bitsheid, wederom afgeſlagen wordende, gebruikten Hun Ed. Groot Agtbaaren derzelver gezag, ter bewaaringe van de rust der Stad, en gebooden dat de Weduwe zig zoude hebben te wagten, voor de

1754. begraafenisse verdere zorg te draagen; want dat Hun Ed. Agtbaarh. daarop order zouden stellen.

Terstond werdt de trom geroerd, om eenige Kompagniën Burgers, tegen agt uure, in de wapenen te doen komen. Voor het huis van Raap werden eenige Onderschouten en Dienaars der Justitie geplaatst, om het volk, zo veel mogelyk, af te keeren. De Burgery, op den bepaalden tyd, verzameld zynde, werden, behalven op andere gewoone posten, buitengewoon, twee Kompagniën geleid in de Nieuwe Kerk; en ééne, behalven de Kompagnie, welke dien nagt de wagt moest hebben, op het Stadhuis; op dat, indien het volk tot buitenspoorigheden oversloeg, zy aanstonds by de hand mogten weezen om het geweld te kunnen stuiten. Ondertusschen bleef de Magistraat vergaderd, en twee Kolonellen der Burgerye plaatsten zig op eene kamer, over het huis van Raap, om de beweegingen van naby gade te slaan, en op dezelven een waakend oog te houden.

Niettegenstaande deeze voorzorgen, in den beginne, eenigen indruk maakten op het volk, dat voor het Huis van Raap vergaderd was, zo dat deszelfs gedrang toen sterk verminderde, en veelen, die gekoomen waren om alleenlyk te zien, hoe het werk af zou loopen, naar huis gegaan waren, bleef 'er egter, nog een goed aantal van aanschouweren staan; door sommigen van welken, nu uit deezen en dan weder uit

een

een anderen hoek, over het hoofd der 1754.
Dienaaren van de Justitie heenen, door
de glazen van het huis van Raap, nu en dan
eenige steenen geworpen werden. Deeze
onordentelykheid vermeerderde in den laaten avond grootlyks: zo dat de Dienaars
van den geregte, niet dan met veele moeite en gevaar, hunnen post konden waarneemen.

Door de Officiers der waakende Burgerye werden, om de beweegingen, zo veel mogelyk, te stuiten, nu en dan Patrouljes uitgezonden, om agt te geeven, hoe het, langs de naastbygelegen *straaten aan het* huis van Raap, *inzonderheid* op den Vygendam, gesteld ware, en geduurig door de menigte heen te trekken, om dezelve, ware het mogelyk, te verdeelen en naar huis te doen gaan. Daarenboven deeden de Bevelhebbers van die Patrouljes, terwyl zy, met hunne manschap, voor het huis van Raap halte hielden, eens en andermaal aanspraaken aan het volk, om het te vermaanen, dat het tog niet langer zig hier ophouden, maar ieder naar zyn huis gaan zoude: want dat zy last hadden om de minste feitelykheid met geweld te keer te gaan. Onder anderen muntte, hier in, uit, de Ed. Manhafte Heer Dirk Steenhof, Kapitein van de Kompagnie Burgeren uit Wyk No. VI, die met zyn volk, als de Kompagnie, die de wagt niet hadt, op het Stadhuis lag, en verscheidene reizen, in persoon, met den uitersten nadruk, deeze aanspraaken deedt. Doch

1754. het mogt alles niet helpen: de menigte bleef daar zy was, en, zo ras de Burgery haar den rug hadt toegekeerd, beantwoordde zy telkens, met het werpen van eene menigte van steenen in de glazen van het huis, de goede meening der geenen, die hen vermaand hadden.

Na elf uure, in den nagt, zag men die geweld langs hoe openlyker pleegen, zodanig dat zelfs één onder den hoop, als Kapitein, ten aanhooren van alle de omstanderen, order gaf, dat 'er op nieuws een begin gemaakt zou worden met gooien, door te roepen: *bombardeer nu aan de linkerzyde*, en dan weder, *bombardeer aan de regterzyde*, enz. waar op dan terstond een geheele zwerm steenen volgde. De Magistraat van den toestand der zaaken kennis krygende, werdt aanstonds aan de Kompagnie Burgers, onder den bovengemelden Ed. Manh. Kapitein D. Steenhof, bevel gegeeven, om de toegangen tot den Vygendam te bezetten; 't geen de woede van het volk, voor eenigen tyd, beteugelde.

Ondertusschen hadden Hun Ed. Groot Agtbaare de Heeren Burgemeesteren, in 't voorneemen, om het lyk, dien nagt, op een' tyd, als het veiligst geschieden kon, te laaten begraaven, den Doodgraaver van de Oude Kerk kennis gegeeven, dat hy, dien nagt, het zelve aan de Kerk te verwagten en in te neemen hadt; doch, om zeker te weezen, dat zig geene anderen aandienden, dan die uit order van Hun Ed. Groot Achtbaaren kwamen, hy niemand zou

zou hebben in te laaten, dan die het 1754.
Woord *Amsterdam* hadt.

Na dat de Kompagnie van Steenhof den Vygendam bezet hadt, oordeelden Hun Ed. Groot Agtbaaren dat het tyd was, om te bezorgen dat de begraafenis, met de vereischte veiligheid, geschieden kon. Ten dien einde ontbooden Hun Ed. Groot Agtbaaren de Kapiteinen, die in de Nieuwe Kerk, en elders met hun volk lagen, by zig, en gaven dezelven order nopens het bezetten van den weg, dien men met het lyk zou neemen. Daarenboven gelastten zy den Kapitein der Ratelwagten, dat hy eenigen van zyn volk in gereedheid hadde te brengen, om tegen alle aanvallen veilig te kunnen zyn.

Het een en andere werdt terstond ten uitvoer gebragt. De twee Kompagniën, die in de Nieuwe Kerk lagen, waren die der Wel Ed. Manhafte Kapiteinen Frans Bosboom, uit Wyk No. XXIII, en Reinier Dibbits Brouerius, uit Wyk No. XXIV. De laatstgenoemde trok den Dam over, den Vygendam langs, en bezette de toegangen tot de Warmoesstraat, in de Pyl- en Visch-Steeg en eenige andere straaten daar omtrent; de andere trok het Water langs, den Ouden Brug over, en zo de Warmoesstraat in, naar de Oude Kerksteeg, en sloot de Warmoesstraat en voorts de Oude Kerksteeg af: terwyl twee andere Korporaalschappen, het eene van de Kompagnie van Wyk No. III, 't welk de hoofdwagt hadt op de Anthonys-Waag,

1734. en het andere van de Kompagnie, die de hoofdwagt hadt op de Waag op de Botermarkt, de overige in de Warmoesstraat uitkoomende dwarsstraaten toeslooten.

Toen alles bezet was, zonden Hun Ed. Groot Agtbaaren hunnen Secretaris, den Heer Nicolaas Geelvink den Jongen, vergezeld van een Officier en vier Schutters uit de waakende Burgerye, om, den Vygendam langs en de Warmoesstraat door gaande, toezigt te neemen, of de bezetting wel in goede orde geschied ware. De Heer Geelvink berigtte dat hy alles zo wel geschikt gevonden hadt, dat hy zig durfde vleijen, indien Burgemeesteren ooit besluiten mogten, om order te stellen ter begraavinge van het lyk, 'er nimmer voegelyker tydsomstandigheden zouden uit te denken weezen, dan die 'er toen waren; waarop order gegeeven werdt, dat de begraafenis voortgang zou hebben. Dezelve geschiedde op de volgende wyze.

Wyze van Begraavinge. Het was nu ruim half drie uure in den nagt. De drie Onderschouten en meer dan twintig Dienaars van de Justitie, met omtrent twintig of dertig Ratelwagts, kwamen, vergezeld van een wit Sleeperspaard en zogenaamde Koeksleede zonder leuningen (niet van den Sleeper, die de geëxecuteerden van de Justitie gewoonlyk wegsleept: want deeze stondt als Burger mede in de wapenen, en kon derhalven niet; maar van een Sleeper, die naast by deezen woonde, en van de bedienden der Justitie, toen

toen zy aan 't huis van den gewoonen Sleeper hoorden dat die niet met hun gaan kon, als de gereedste opgetogt werdt) aan het huis van Raap, met order van Myne Heeren van den Geregte, dat het lyk thans begraaven zou worden; waar op zy ylings, door eenige mannen, de kist deeden opneemen, uitdraagen en op de sleede, die voor de deur stondt, nederzetten, zonder eenig kleed of andere dekking 'er over te leggen. Zo ras dit gedaan was, geboodden zy den sleeper om zo schielyk en met zo veel haast als hem immers mogelyk ware, zynen weg te vervorderen: want men vreesde nog al, dat het volk toeschieten en het lyk zou tragten meester te worden. Zo als de sleeper het paard de zweep gaf, ziet men dat de kist, door de verhaasting, verkeerd, en dus met het hoofdeinde naast aan de agterste deelen van het paard, gezet was. Men neemt derhalven in een schielyk overleg, wat raadzaamer ware, de kist nog om te laaten zetten, of, ten einde geene gelegenheid te geeven om wegens het volk in gevaar te komen, slegts voort te ryden; het laatste werdt best geoordeeld. De sleeper jaagt daar op voort. Eene menigte Dienaars van de Justitie met hunne Onderschouten, gelyk ook de in gereedheid gebragte Ratelwagts, schaarden zig rondsom de sleede, en met deezen volgde de Zoon van den overleedenen, Daniel Raap, in den rouw gekleed, met een hangenden lamfer, doch zonder mantel, de Kollecteur 1754.

 Ro-

1754. Romans, met een opgetoomden hoed, zonder lamfer en mantel, en nog eenige anderen; doch de laatsten zonder eenige orde of rang in agt te neemen, alleen maar, zo 't scheen, om te kunnen getuigen, of het lyk ook elders anders heen, als naar het graf, gebragt werdt. Dus ging die lykstaatsie, met de uiterste verhaastinge, de Warmoesstraat in, en vervolgens de Wyde Kerksteeg door, tot voor de deur van de Oude Kerk.

Hier bevondt zig één van hun, welke, van wegen de Magistraat, het lyk mede geleiden zouden, en die, terwyl men bezig was met hetzelve, voor het huis van Raap, op de slede te zetten, vooruit gegaan, en derhalven, even voor dat men, met de lykstaatsie, tot aan de Kerkdeur voortsnelde, aan dezelve gekoomen was. Hy klopt aan en roept den Doodgraaversknegt toe, hy zou de deur hebben te openen. Deeze vraagt hem, wat zyn Woord was? hy antwoordt *Edam*; dan doe ik den geheelen nagt de deur niet open, zegt de knegt, of gy moet my nadere order van Burgemeesteren brengen; hy zegt hier op, wel het is immers het regte Woord? de knegt wederom: het is niet. Zy raakten hierop met elkander aan 't redentwisten, onder het beweeren des eenen, dat hy het regte Woord sal, en het stellen des anderen dat hy het niet hadt. Terwyl dit geschiedt, nadert de sleede, en men roept den knegt op nieuw toe: doe de deur open; deez' zingt wederom zynen ouden zang, en dit baarde veel verle-

legenheids en navraagens, wat het regte 1754.
Woord dan zyn mogte; waar op één van allen zeide dat de Doodgraaver gelyk hadt: want dat het Woord niet *Edam*, maar *Amsterdam* was. Daar op roepen zy aan den knegt: gy hebt gelyk; want het Woord is Amsterdam; doe ons nu open. Dat zal ik dan doen, zeide de knegt; en zo ras was het niet uit zynen mond, of hy rukte, als met ééne hand, de deuren open, en men reedt, met sleede met al, het portaal van de Kerk in.

Door dit getalm kreeg het volk, dat aldaar het lyk stondt op te wagten, gelegenheid, om nog voor 't laatst te beproeven, of zy hetzelve eindelyk niet in hunne handen zouden kunnen krygen; men begon dus, op de Dienaars van de Justitie en Ratelwagts, zo heftig met steenen te smyten, dat deeze zig genoodzaakt vonden, ter hunner verdeedigingе, met hunne stokken, braaf onder de menigte te slaan.

Niettegenstaande alle deeze hindernissen, geraakte de kist egter in de Kerk, en werdt aldaar door eenige mannen in de handen genomen, en gebragt in het Graf No. 45, dat voor Raap bereid was, en waar in het, met de uiterste verhaastinge, om dat men vreeze hadt voor de woede van het volk, geworpen werdt.

Na dat de begraafenis geschied was, keerden zy, die het lyk begeleid hadden, weder naar het huis van den overleedenen,

1764. terwyl het paard met de sleede de Bierkaai langs reedt.

Kort daar op verscheen de Kolonel Hartjens, en bedankte de Kapiteinen, wier Kompagniën de bezetting gedaan hadden, en het volk, uit naame der Ed. Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren en de gezamentlyke Heeren Kolonellen, voor den yver en getrouwen bystand, die, ter bewaaringe van de rust der Stad, in deeze omstandigheid, zo vaardiglyk door hen getoond was; en gaf daar op order dat het volk weder naar hunne posten aftrekken zoude.

Veelen van het Gemeen begaven zig wederom naar den Vygendam, met oogmerk om hunnen moed aan het huis te koelen; doch zy werden daar in door anderen wederhouden. En dus eindigde dan ook deeze nieuwe beweeging, die van erger gevolgen hadde kunnen zyn.

Verbod tegen naamlooze Geschriften. Met den aanvang deezes Jaars, vonden de Heeren van den Geregte, ter weeringe van veelvuldige schriften, waar in de eer van de Hooge Regeeringe deezer Landen ten uiterste geschonden werdt, zig wederom genoodzaakt, eene scherpe Waarschuwing te doen, met belofte van eene premie van duizend guldens, voor hen, die de Maakers, Drukkers en Verspreiders van dergelyke geschriften wisten aan te wyzen. Des niettegenstaande ging men stout daar mede voort, en wel in zo verre, dat men die stoutheid ten hoogsten top voerde,

de, met het uitgeeven van twee Stukjes, waar van het eene ten tytel voerde, *Het Gedrag der Stadhoudersgezinden verdeedigd*, door Mr. A. v. K. *Regtsgeleerde*; en het andere, *Het Stadhouderschap wettiger gehandhaafd, en de Doelisterygezinden kragtiger verdeedigd, als door den Regtsgeleerden Advocaat* V. Kwaazaaken. Beide Geschriften werden den vyftienden Mey, op het kleine schavot, anders de Kaak genaamd, openlyk, door Beulshanden verbrand, en vervolgens, by afkondiging, door de Heeren van den Geregte, beloofd eene premie van drieduizend Guldens, aan hun, die de Maakers, Drukkers of Uitgeevers daar van wisten aan te wyzen. Evenwel werden dezelve niet alleenlyk herdrukt, maar ook, met de Publicatie daar agter, verkogt.

1754. Executie aan twee van dezelven gedaan.

Geduurende dit jaar, geschiedden groote verbeteringen aan Stads- en andere Publieke Gebouwen. Met goedkeuringe van Hun Ed. Groot Agtbaaren, werdt de Ingang voor de Luthersche Oude Kerk veel ruimer gemaakt, door het afbreeken van twee huizen, staande op het geweezen Verlaat, of zogenaamde Boerenverdriet. Dergelyke vergrooting van ruimte vondt mede plaats aan den Ingang van het Gasthuis, door het wegbreeken van eenige oude Huisjes, staande op het Plein, de Blyde-Hoek genaamd. Nog werdt toen ook de Ingang van den Bayerd vernieuwd, de Stads Apotheek aldaar in order gebragt, en het Mannen-Gasthuis merkelyk verbeterd.

Ingang van de Luthersche Oude Kerk verbreed.

Ook die van het Gasthuis.

Ook

1754. Ook geschiedde, tusschen dit en het jaar 1757, merkelyke verbetering aan het Oude Zyds Huis-Zittenhuis.

O. Z. H. Z. Huis.

Al het voorgemelde was, egter, niet te rekenen, by de verbouwing van het Oude Mannen- en Vrouwen-Gasthuis, waar van, volgens het ontwerp van den bouwkundigen Burgemeester, den Heere en Mr. Pieter Rendorp, in dit jaar, een aanvang gemaakt, en het welk in 't jaar 1757 volbouwd werdt. Van deszelfs aloude gedaante bleef niets overig, dan alleenlyk de Ingang op den Kloveniers Burgwal, die, zedert, in het jaar 1787, geheel vernieuwd is, in een overfraaien smaak.

Oude Mannen huis verbouwd.

In dit jaar, werdt, uit de nalaatenschap van Vrouwe Petronelle Calkoen, Weduwe van den Heer en Mr. Joan Fontaine, het Fontaine-Hofje gestigt, aan de Oostzyde van de Keizersgragt, tusschen de Heerestraat en Brouwersgragt. Dit Hofje heeft een destigen Ingang, en bestaat uit zestien wooningen, als zes huisjes, met even zo veele kamers, en nog twee dergelyke huisjes, agter den Bloemtuin. De bewoonsters genieten daar in, behalven de vrye inwooning, eenigen onderstand, en jaarlyks vyftien tonnen turf. Ook worden zy, eens ter weeke, door een Gereformeerden Krankbezoeker bezogt en onderweezen. Het staat onder het bestuur van twee Regenten.

Fontaine Hofje gestigt.

Nog moet op dit jaar aangetekend worden, dat de Fransche Schouwburg, op den Overtoomschen Weg, gebouwd in het jaar 1752, in den voornagt, tusschen den

De Fransche Schouwburg in brand.

den twaalfden en dertienden Augustus, in brand geraakte, en door de vlam geheel vernield werdt; 't welk niet weinig ontsteltenis in de Stad veroorzaakte. 1754.

In het begin van de maand May, werdt, door Heeren Burgemeesteren en het Geregt van Amstelveen of Nieuwer-Amstel, eene Conventie gesloten, raakende de Grensscheiding of het Regtsgebied, tusschen de Stad en Amstelland (*f*).

Conventie tusschen de Stad en Nieuwer-Amstel, wegens de Limietscheiding.

Een zeer zeldzaam voorval, op den twaalfden October deezes jaars, in de Oude Waale Kerk gebeurd, verwekte een zeer algemeen gerugt, en, *voor de aanschouwers, eene bystere ontsteltenis.* In den morgen van dien dag, zynde een Zondag, omtrent negen uure, zag men zekeren persoon, die naderhand bleek de knegt te zyn van eenen Franschen Bakker, met een Snaphaan voorzien, op den Dam, by den Nieuwendyk, ginds en herwaarts wandelen. Het speelwerk van den Stadhuistoren hadt geen kwartier gespeeld, of hy stak over naar den Vygendam, nam voorts gang naar *'t St. Joris Hof*, en, over 't Plein van hetzelve, naar het Portaal van gemelde Kerk, die aldaar haaren Westlyken ingang heeft. Voor de kleine deur stondt thans een der Deurwaarderen of opensluiters der Mannenbanken, nevens eenen zyner bedienden. Den Man met zynen Snaphaan verneemende, vraagden ze hem, tot wat einde hy daar mede in de Kerk

Zinnelooze daad van een Bakkersknegt.

(*f*) Zie tweede Vervolg der Handvesten, bl. 1.

1755. Kerk ging? doch geen antwoord bekoomende, hielden ze hem voor eenen Vreemdeling, welken de nieuwsgierigheid herwaarts hadt gelokt, en lieten, onvoorzigtig, hem voorby gaan. Naauwlyks was hy in het Portaal getreeden, en daar in eenige schreden gevorderd, of hy leide aan op den Predikant JEAN HENRY FRANÇOIS, die thans in het Voorgebed was, en brandde los, zonder, egter, den Leeraar verder leed te doen, dan een geringen schampschoot aan het agterhoofd, met den hagel, waar mede de Snaphaan was gelaaden. Ligt kan men zig verbeelden, hoe groote ontsteltenis, door dit voorval, in de Vergadering ontstondt: te meer, naardien de Leeraar, denkelyk, van den schrik, agterover gevallen, onzigtbaar was geworden. Men bragt hem in de Kerkekamer, alwaar de wonde veel ligter, dan men gevreesd hadt, wierdt bevonden. Hy herstelde binnen korten tyd. De Daader, intusschen, gegreepen en in verzekering gebragt, bleek een Fransche Bakkersknegt te zyn. Volgens eenigen was de aanleiding tot zynen moorddaadigen toeleg op den Leeraar, omdat deeze geweigerd hadt, hem behulpzaam te zyn in een huwelyk, verre boven zynen staat. Volgens anderen ontstondt het uit krankheid van harsenen; van welke hy, in zyn Verhoor voor Heeren Schepenen, duidelyke blyken gaf. By vonnis werdt hy opgesllooten, in eene afgezonderde plaats in het Rasphuis.

Ge-

Gelyk door het gantsche land, dus bespeurde men ook, omtrent deezen tyd, in deeze Stad, eene buitengewoone Aard en Waterberoering; zy viel voor op den eersten van November. De eerste blyken daar van bespeurde men op 's Lands Timmerwerf en dien der Oostindische Maatschappye, in het Rokkin, in den Singel en in andere gragten. Verscheidene vaartuigen werden losgerukt van hunne touwen; zwaare schepen zelfs begonnen te slingeren. Zo sterk was, op sommige plaatsen, de beweeging, dat eenige vaartuigen, van den wal losgerukt, naar den overkant dreeven. Aan eenen Timmerwerf, op 't Reaalen-Eiland, liep het water, in een oogenblik, acht of tien voeten over de Helling, medevoerende eene menigte modder, die ook elders uit den grond opborrelde. In de Kerken der meeste Gezinten zag men de Kroonen slingeren, en in verscheiden Burgerwooningen de Spiegels en andere hangende huisgeraaden. Vóór en onder dit verschynsel was, in 't eerst, de lucht helder, doch betrok in een oogenblik. Voorts was het dood stil. 1755. Buitengewoone Waterberoering.

Hoewel schrikwekkende in zig zelve, niet zo geducht, nogthans, was dit voorval, als 't geen, in het volgende jaar, plaats hadt, op den achttienden February; dag, door 's Lands Staaten, tot een Algemeenen Dank- en Bededag bestemd; op welken, door het gantsche Land doch in deeze Stad sterker dan elders, eene Aardbeeving werdt gevoeld. Reeds ten zes uure 1756. Aardbeeving.

1756. uure hadden sommigen eene schudding gevoeld, doch op verre na niet zo zwaar als twee uuren laater; tot bystere ontsteltenisse, vooral van de *zulken*, die, om behoorlyk plaats te *hebben*, *zig* vroeg naar de Kerken *begeeven* hadden. Nergens, egter, was de schrik zo groot, als in de Luthersche Oude Kerk, alwaar de menigte, reeds vervaard door het slingeren der Kerkkroonen, nog meer ontsteld werdt, door een valsch gerugt, dat 'er brand in de Kerk was. Veelen zogten om een goed heen koomen, en verlieten ylings de Vergaderplaats. De beroemde Holtzhey vervaardigde eenen Gedenkpenning op dit voorval.

Gedenkpenning daar op.

1757. De ongemeen hooge prys, tot welken het koorn was geklommen, deedt, in January deezes jaars, Hun Hoog Mogenden besluiten, om den uitvoer, buiten de Vereenigde Gewesten en de Generaliteitslanden, te verbieden. Naauwlyks was dit besluit ter kennisse der Graanhandelaars gekoomen, of zy beschouwden het als eene zaak van zo veel gewigts, dat zy het noodig oordeelden, de gevolgen daar van voor Hun Hoog Mogenden open te leggen.

Besluit van H. H. Mog. tot het verbod van uitvoer van Graanen.

Terwyl in de byzondere Provinciën hier over werdt geraadpleegd, stelden drie der voornaamste Handelaars, binnen deeze Stad, door de overigen daar toe gemagtigd, eene Deductie in handen van Burgemeesteren, met verzoek dat Hun Ed. Groot Agtbaarheden dezelve geliefden te brengen ter tafel van Hun Ed. Groot Mogen-

Verrigting der Kooplieden ten dien opzigte.

gen-

genden. Den Leezer, des begeerig, wyzen wy naar het Werk, op den voet deezer bladzyde aangetekend (g); zynde de Declaratie te uitgebreid, om hier geplaatst te worden. Wy vergenoegen ons met het melden van eenige byzondere Aanmerkingen, den Koornhandel deezer Stad betreffende. De Stellers bedienen zig, in dezelve, van de volgende redeneeringen. 1757.

Aanmerkingen der Amsterdamsche Kooplieden.

„ Het is zeker dat de Graanhandel voornamelyk resideert in Amsterdam; dat het slegts eenige weinige Steden zyn, welke daarin eenig medebelang komen te hebben; dat het grootste gedeelte daarby geen het minste Intrest heeft, en dat over zulks het nadeel, het welk aan deezen handel en daarin verseerende Kooplieden zoude worden toegebragt, hoofdzaaklyk de Stad Amsterdam zoude treffen. Inhæreerende dan de generaale Remarques, welke met verschuldigd respect zyn voorgesteld, zal men daarby alleen voegen, dat het eene groote hardigheid zoude zyn, indien, door een verbod van Uitvoer van Graanen, aan eene gantsche Klassis van menschen, zo als zig in en omtrent den Graanhandel geneeren, en dat partikulierlyk en voornamelyk in deeze Stad, hunne geheele Negotie, en alzo het middel van bestaan, benomen wierde; het geen uit een Verbod van Uitvoer noodzaaklyk

„ zou

(g) De Deductie in de Nederlandsche Jaarboeken, van 't jaar 1757. van bl. 94—104.

1757. „ zou moeten volgen. Zy en andere
„ Kooplieden, die sedert veele jaaren
„ Magazynen van Graanen hebben be-
„ waard, waarvan sommigen hun, door de
„ zwaare onkosten en Intresten, reeds
„ meer kosten, dan zy by verkoop als nog
„ daar van zouden kunnen maaken, zouden
„ zig op een ogenblik versteeken zien van
„ het middel en de verwagtinge van een
„ gedeelte hunner schade te recouvreren,
„ en derhalven afgeschrikt worden ooit
„ wederom zodaanige entreprises te doen;
„ of hun geld op deeze wyze aan te leg-
„ gen. Zou het niet met reden voor dee-
„ ze menschen zeer gevoelig zyn, dat
„ men de verligting van de geheele Natie
„ alleen ten hunnen laste en kosten zou
„ brengen, en dat een zo klein getal van
„ byzondere Persoonen genoodzaakt zou
„ worden, niet alleen de behoeftige ge-
„ meente, maar ook de vermogende en
„ middelbaare Ingezeetenen, van Brood
„ tot een lager prys te verzorgen, dan
„ waarop het zelve, buiten den Impost,
„ thans in eenig ander Land is, terwyl
„ nooit eenig ander Koopman in zynen
„ Handel zodaanige belemmering te vree-
„ zen heeft? En zou het niet natuurlyker
„ en meer overeenkomstig zyn, met on-
„ ze Constitutie, dat, indien de kleine
„ Gemeente in dit opzigt moet ontlast
„ worden, deeze last, door de geheele
„ Natie naar evenredigheid gedraagen wier-
„ de? Hier uit zouden dan ook verder
„ voortvloeijen alle die nadeelen, die aan

„ de

„ de vermindering van den Koophandel 1757.
„ onafscheidelyk verknogt zyn; als ver-
„ mindering van Scheepvaart, Konvooigel-
„ den, Imposten, Accynsen, en verval
„ der kostwinninge van Ligterlieden,
„ Schuitevoerders, Koorndragers, Ver-
„ schieters en andere Arbeidslieden; ge-
„ lyk ook het ledigstaan van Pakhuizen en
„ meer andere moeilyke en schadelyke ge-
„ volgen; onder welke niet van de min-
„ sten te vreezen is, dat de Graannego-
„ tie, door zodanige gebeurtenis eenmaal
„ naar elders verlegt zynde, en de alge-
„ meene Markt, die sedert eenige Eeuwen
„ alhier is geweest, op eene andere plaats
„ zynde gevestigd, mogelyk naderhand niet
„ ligt weder alhier zou kunnen te rug ge-
„ bragt worden: dewyl buiten allen twyf-
„ fel die Mogendheid, onder wier gebied
„ zig de zamenloop dezes Handels fixeerde,
„ alle mogelyke middelen in het werk zou
„ stellen, om zig de voordeelen daarvan,
„ voor altoos, te verzekeren. Tegen dit
„ zo notabel verlies, alleen de Stad Am-
„ sterdam treffende, zoude het egter niet
„ zyn de Stad Amsterdam, welke alleen het
„ voordeel daarvan zou genieten. Wier-
„ de een Verbod gedaan van uitvoer uit
„ deeze Stad, men hadt voor dezelve een
„ voorraad voor eenige jaaren in handen,
„ en men kon eenig genoegen stellen daarin
„ dat de overvloed binnen deeze Stad, voor
„ zo langen tyd, werdt verzeekerd. Maar
„ men weet, welk een ongenoegen het
„ heeft veroorzaakt, wanneer in vroegere

1757. „ tyden, diergelyk particulier Verbod van „ Uitvoer door deeze Stad is gedaan. En „ moet dan nu een Verbod van Uitvoer „ aan den gantschen Staat worden mede„ gedeeld, zo kan de voorraad, zonder „ nieuwe bykomst, niet reiken tot het „ volgend gewas, en wy zullen alleen „ onze vermogens en voordeelen hebben „ gesacrifieert; om vervolgens te zaa„ men met onze gebuuren in gelyk gebrek „ te vallen. Het is zeker dat, om deeze „ en dergelyke Consideratiën, in het jaar „ 1709 en 1740, zodaanig Verbod niet is „ gedaan, hoewel de pryzen toenmaals „ merklyk hooger zyn geweest, dan te„ genwoordig, te weten in 1709 van de „ Tarwe 320 tot 360 ggl., de Rogge van „ 220 tot 260 ggl.; in 1740 van de Tarwe „ van 230 tot 290, en de Rogge van „ 165 tot 176 ggl., daar men de Tarwe „ thans nog kan koopen voor 140—160 „ ggl. en de Rogge voor 135 tot 150 ggl. „ Onze voorouders schynen zo overtuigd „ geweest te zyn van de schadelykheid „ van zodanig Verbod, dat men ongeraa„ den gedagt heeft, zelfs in den uitersten „ nood, daar toe te koomen. Bekend is „ het, hoe de loffelyke Regeering deezer „ Stad, in het jaar 1501, wanneer een „ Verbod van Uitvoer van Graanen was „ geschied, zig deswegen hebbe gead„ dresseert aan den Hertog *Filips van* „ *Bourgondien*, en van denzelven, wegens „ den toestand van hunne Stad, en tot be„ houd van deszelfs Kommercie, hebbe

„ ver-

„ verkreegen de byzondere Permissie, 1757.
„ dat de Graanen, welke alhier gekogt
„ waren, vryelyk uitgevoerd mogten
„ worden. En merkwaardig is, eindelyk,
„ het gepasseerde in den Jaare 1595, wan-
„ neer de Rogge in Holland tot 150 ggl.
„ steigerde, (te dier tyd een Excesfive Prys,
„ gemerkt de groote waarde van 't geld,
„ inzonderheid in ons Gemeenebest) als
„ wanneer de Wethouders van Amsterdam,
„ den voorraad hebbende doen opneemen,
„ denzelven zo gering vonden, dat zy
„ elkander by Eede verbonden, niemand,
„ dan den Raadpensionaris, daarvan ken-
„ nis te geeven, uit vreeze voor opschud-
„ dinge en NB. voor Verbod van Uitvoer,
„ waartoe men immers zoude denken, dat
„ toen dubbele reden was, indien 'er te-
„ genwoordig een schyn van reden toe is."

In weerwil, van alle deeze redenen en bedenkingen, volhardden de Algemeene Staaten by het genomene besluit. De tyd van het Verbod van den Uitvoer werdt bepaald, te zullen duuren, tot aan den eersten Juny deezes jaars.

In Grasmaand van dit zelfde jaar, werdt het *Regt van Exue*, tusschen Londen en deeze Stad, vernietigd. In het volgende jaar geschiedde zulks, ten aanzien van Luik en Woerden. *Regt van Exue met Londen, enz. vernietigd.*

1758.

In het voorgaande jaar was, te Haarlem, hevige twist ontstaan, tusschen de Leden der Vroedschap, over het zenden der Nominatie, tot de verandering der Regeeringe. Dit hadt ten gevolge, het *Geschil te Haarlem, over de Nominatie der Regeeringe.*

 over-

1758. overzenden van twee Geschriften of Memorien, aan de Staaten der Provincie. Het eene behelsde klagten, over de weigering van Heeren Gekommitteerde Raaden, om, op verzoek der Regeeringe van Haarlem, eene buitengewoone Vergadering van 's Lands Staaten te beschryven. Het ander hield in, een verzoek aan Hun Ed. Groot Mogende, om de gemaakte Nominatie te verklaaren voor wettig, en als overeenkoomende met Stads Privilegiën en Octrooijen. Eer deeze Geschriften ter kennisse van 's Lands Staaten kwamen, hadden Gekommitteerde Raaden en de Vrouwe Gouvernante, op den vyfden van October des gemelden jaars, ter Staatsvergaderinge, ingeleverd een uitvoerig Berigt; 't welk, nog vóór het einde dier maand, gevolgd werdt van een Tegen-Berigt, briefswyze medegedeeld door de Regeering van Haarlem, waar in dezelve haaren voorslag nader aandrong. De Afgevaardigden van Dordrecht, Leiden, Amsterdam, Rotterdam en den Briel namen dit Tegen-Berigt Copiëlyk over, om deswegen, het goedvinden hunner Principaalen te verstaan; wordende voorts het neemen van een bepaald Besluit, tot nadere overweeginge, uitgesteld: tegen welk Besluit, egter, de Ridderschap en Haarlem byzondere aantekeningen lieten doen. In een nader Besluit, in November daar aan volgende genomen, raakende het beschryven der Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden, weigerden de Afgevaardigden der ge-

gemelde Steden, zelf in het stemmen daar toe, deel te neemen. Die van Amsterdam verklaarden *dat zy Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam op Expresse order en last van de Heeren hunne Principaalen, verklaarden, in de voorenstaande Resolutie niet te hebben geconsenteert, maar dezelve gecontradiceert, als laboreerende aan informaliteit en nulliteit; reserveerende aan de Heeren hunne Principaalen, het regt van zodanige verdere of nadere aantekeningen te doen, als zy zouden vermeenen te behooren.* 1752. Aantekening van Amsterdam.

Ingevolge deezer verklaaringen, werdt, van wegen deeze Stad, eerlang, eene Aantekening gedaan, van den volgenden inhoud:

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad Amsteldam hebben, uit kragte van de gedane reserve, op expresse last van de Heeren, derzelver Principaalen, op de Resolutie, onder den datum van den negentienden der gepasseerde maand November gevonden wordende, nader doen aantekenen en verklaaren: Dat gemelde Heeren, hunne Principaalen, met veel surprise en leedweezen, daar uit hebben gezien, dat, ongeagt de daar tegens gedaane representatien en protestatien, zoo van de Heeren, hunne Gedeputeerden ter Dagvaart, als van verscheide andere notabele Leden, de voorschreve Resolutie is genomen *door de Pluraliteit*, op eene wyze, *strydig met de Order van Regeringe en met de Regten, Privilegiën en Vryheden, aan de Leden* Nadere Aantekening van Amsterdam, op de Resolutie van den negentienden November.

1758. *van Hun Ed. Groot Mogende Vergaderinge competerende.*

„ Dat de waarheid van dit geavanceerde, onder anderen, daar uit genoegzaam kwam te blyken, dat, niettegenstaande de Propositie, door de Heeren Gedeputeerden der Stad Haarlem, uit speciaale last en order van de Heeren, derzelver Principalen, op den agtentwintigsten September, ter hooggemelde Vergaderinge, gedaan, behelsde *het eenige poinct*, *het geen ter deliberatie van Hun Ed. Groot Mogende werdt gebragt*, *en waar op hoogst derzelver Resolutie werdt geïmploreerd*, men egter heeft gelieven goed te vinden, dezelve Propositie niet in deliberatie te neemen, maar die buiten dispositie te laaten, zonder eenige de minste redenen te geven, waarom zulks geschiedde? of zonder zelfs te melden dat dezelve *by provisie*, of *voor als nog*, *werdt gehouden in* of *buiten deliberatie*. En dat men daarentegen heeft gelieven te resolveren op een point, het gunt in het geheel in geen kwestie was, en het welk men egter, in weerwil en tegens de Protestatien, zoo van de Regeringe der Stad Haarlem voornoemd, als van de Gedeputeerden van deeze Stad en andere notabele Leden, in de voorschrevene Resolutie heeft goedgevonden te doen stellen *dat het zelve was*, *of hadde geweest het eenig poinct van kwestie*. Dat men daarop hadde doen volgen eene generale Verklaring en Resolutie, *dat het Regt*

Regt van Informatie aan haare Koninklyke Hoogheid, in derzelver hooge kwaliteit van Gouvernante, als custodierende de Regten van het Stadhouderschap, competeert, zonder dat daar by is gevoegd geworden, wat men door het zelve Regt van Informatie verstond? hoedanig men het begreep? of wanneer, in wat voegen, en in welke gevallen het zelve zoude mogen of kunnen plaats vinden? Dat, de bovengemelde gegronde reflexien gemoveerd zynde door eenige Leden, daar op wel was gedeclareerd, dat men begreep dat het zig zelve wees, dat de voorschrevene Verklaring en Resolutie alleen zag op, en zig bepaalde tot het *cas subject* of tot *de subjecte materie*; doch dat men zulks egter in de voorschrevene Resolutie niet alleen niet heeft gelieven uit te drukken of daar van ietwes te melden; maar dat men, daarenboven, op requisitie van de Heeren van de Ridderschap en Edelen, heeft gelieven goed te vinden van in de Concept-Extensie, zoo als die op den negentienden November was ingerigt, en waar van reeds gedrukte Copyen aan de Leden waren toegezonden, behalven eenige andere gemaakte veranderingen, ook nog te maken deeze, dat men, agter de woorden *om door hoogst derzelver interessie de gerezen differenten*, enz., heeft getraceert de volgende, *over de voorschrevene Nominatie*; zonder al wederom eenig agt te slaan op de remarques en protestatien, 1758

 wel-

1758. welke door verscheide notabele Leden daar tegens werden geformeerd.

„ Dat men, boven dat alles, nog heeft kunnen goedvinden om die alzoo geëxtendeerde en nog op den vyfëntwintigsten November laatstleden veranderde Concept-Resolutie, by *Pluraliteit*, tot conclusie te brengen, en die te doen stellen onder den datum van den negentienden daar bevorens, zonder dat aan de Leden, welke tyd verzogten te mogen hebben om van den staat der Deliberatien aan de Heeren, hunne Principaalen, nader rapport te kunnen doen en nader last te vraagen, een zoo billyk en met de order van de Regeeringe zoo zeer overeenkomstig verzoek is ingewilligd geworden; en ongeagt dat de Heeren van de Ridderschap en Edelen zelfs, op den negentienden November, hadden betuigt, dat, indien de voorschrevene Concept-Extensie van de te nemen Resolutie, door de Heeren, Principaalen van die Leden, welke hadden aangenomen zich op de resumptie te verklaaren, niet mogt worden geapprobeerd, de zaak zoude blyven in haar geheel, en dat gemelde Concept-Resolutie als dan zoude worden gehouden, als niet genomen en gelaaten buiten de Notulen.

„ Dat, voor het overige, de voorschrevene op eene zoo vreemde en precipitante wyze, by de Pluraliteit, geformeerde Conclusie, met verwerpinge van alle minnelyke conciliatoire voorslagen, welke, zoo

van

van wegen deeze Stad, als door andere Leden, gedaan zyn, zonder zelfs zich daar op uit te laaten, of eenige plausibele redenen te geven, waarom zulks geschiedde, hoe zeer daar op iterativelyk is geinsteerd geworden, vervolgens niet alleen is genomen] geworden tegens de Protestatien van de Heeren Gedeputeerden van Dordrecht, Haarlem, van deeze Stad, Rotterdam en den Briele; maar ook strydig tegens de bevorens gemaakte difficulteiten van alle die Leden zelf, welke (buiten de Heeren van de Ridderschap, Gorinchem, Schiedam, Schoonhoven en Purmerende,) op den twaalfden derzelfde maand November, hadden verklaard, niet te kunnen bewilligen *van dat een dag zoude worden vastgesteld om de zaak tot Conclusie te brengen*, vermits dezelve apprehendeerden *dat zulks in effecte zoude involveren eene Resolutie, om de zaak af te doen en te concluderen by Pluraliteit*, waar toe zy begrepen dat dezelve niet was gedisponeerd; maar dat het te wenschen was, dat die mogt worden getermineerd met Eenparigheid en Harmonie van alle de Leden. En waarlyk met reden, dewyl daar in niet alleen waren geconcerneerd het Regt, midsgaders de Privilegiën, van de Stad Haarlem; maar ook het Regt en de Hoogheid van den Souverein zelf, zoo wel als het geene betrof het Regt en de Bevoegdheid van den Heere Stadhouder, waar van de Custodie, boven allen, aan Hun Ed. Groot Mogenden, met betrekkinge tot dee- 1758.

1758. deeze Provintie, indisputabel competeerde.

„Dat, derhalven, alle de bovengemelde behandelingen, waar van men niet gelooft dat eenig diergelyk voorbeeld in de Registers van Hun Ed. Groot Mogenden zal gevonden worden, en waar van de Heeren, hunne Principaalen, de fatale gevolgen ten uiterften apprehendeeren, hen hebben genoodzaakt, om, zonder voor tegenswoordig zich in het byzondere op het voorschreve Regt van Informatie nader uit te laaten, als waar over geene deliberatie is aangelegd geworden, tegens de voorschreve Informeele behandelingen, zoo wel als tegens de voorschreve Resolutie, nogmaals op het solemneelste te protesteeren, en te verklaaren dat zy de voorschreve Resolutie, als onbestaanbaar met de order van de Regeeringe, als nog zyn houdende voor informeel, nietig en van onwaarde."

't Is bekend, dat Mevrouwe de Gouvernante den uitslag van dit geschil niet beleefd heeft. Na haar overlyden, werdt, by de Staaten, het besluit genomen, in het gehouden gedrag, vóór deeze reize, te berusten; mids 'er, in het toekoomende, zorge werdt gedraagen, dat zulks niet andermaal gebeurde.

Vertoogen der Koopliedden, tegen de Sedert geruimen tyd werdt de Nederlandsche Koophandel, merkelyk benadeeld, door de plonderingen der Engelsche Roovers. Van tyd tot tyd nam dit kwaad, meer

meer en meer, de overhand. Dit bewoog de Kooplieden der voornaamste handeldryvende Steden, Dordrecht, Amsterdam en Rotterdam, daar over, klagtig te vallen, by de Algemeene Staaten der Vereenigde Gewesten. De Verzoekschriften, door de Kooplieden deezer Stad, by Hun Hoog Mogenden, ingeleverd, waren van tweederleien aart. Het eerste kwam van zodanige Handelaars, die by den Scheepvaart, in 't algemeen, belang hadden: het ander van de zulken, welke meer onmiddelyk deel hadden in den handel op de Westindiën. Daarenboven vervoegden zig nog de Kooplieden, met een afzonderlyk geschrift, by de Staaten van Holland, waar by zy verzogten, om derzelver medewerking, tot het neemen van een kragtdaadig besluit, op hunne gegronde klagten. Eindelyk wendden zy zig nog tot de Vrouwe Gouvernante, met verzoek dat dezelve zoude gelieven mede te werken, tot het beraamen van gepaste maatregelen, ter beveiliginge van den Koophandel en Scheepvaart, tegen de wederregtelyke bedryven der Engelschen.

1758. plonderingen der Engelschen.

Het Verzoekschrift der Kooplieden in 't algemeen, was van deezen inhoud:

Aan de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

„ Geven, onderdaniglyk, te kennen de Kooplieden, Assuradeurs en Reeders van Schepen binnen deeze Landen, hier onder-

Request van de Kooplieden te

1758. Amsterdam, die by den Scheepvaart in 't algemeen belang hadden.

dergeteekend, dat de Geweldenaryen en onregtvaardige Depredatien van de Engelsche Oorlogschepen en Kommissievaarders, op de Schepen en Goederen der Onderdaanen van deezen Staat, niet alleen continueeren, maar meer en meer toeneemen, en tot zoo verregaande buitenspoorigheden voortslaan, dat de Supplianten zig genoodzaakt vinden, de hulpe van Uw Hoog Mogende te moeten imploreren, ten einde de Kommercie en Scheepvaart deezer Landen, en daar mede te gelyk een groot gedeelte van derzelver Ingezeetenen, zoo wel als de Inkomsten van het Land zelf, niet binnen korten zyn gebragt tot eene geheele ruine.

„ Dat de Supplianten hier niet zullen insereeren een lang reciet van alle de onwettige Aanhoudingen en Opbrengingen, midsgaders Rooveryen en Geweldenaryen, nu sedert een geruimen tyd aan de Onderdaanen deezer Republiek aangedaan, en met welke Onmenschelykheid dezelven veelmaalen zyn verzeld geworden: in diervoegen, dat van een gedeclareerden Vyand minder woede zoude zyn uit te staan, dan van Onderdaanen eener Mogendheid, met welke de Staat door de allersolemneelste Traktaaten van Vriendschap verbonden is; al het welke publiek en waareldkundig is.

„ Dat de Supplianten zig insgelyks niet in 't breede zullen uitlaaten over de Insultes aan de Vlag, het hoog Gezag en de Souverainiteit van Uw Hoog Mogende, met

met de uiterste kleinagting gepleegd, wetende de Supplianten al te wel dat dit Poinct niet is binnen den omtrek van hunne sphære. 1751

„ Maar dat de Supplianten moeten bidden de permissie, om, met alle verschuldigde onderwerpinge, aan Uw Hoog Mogende voor te draagen, dat de Supplianten, die alhier gezeeten zyn ter Handel en om de Zeevaart te dryven, niet kunnen begrypen, dat zy alleen zouden wezen die ongelukkige Onderzaaten van den Staat, die in hun bedryf niet mogen meriteeren de Protectie; welke zoo wyslyk en billyk, ter bescherminge van de Ingezeetenen ter Landbouw, en alle anderen, op gemeene kosten van den Staat, word geëmploieerd, waar van dezelven jouisseren, en tot welke kosten ook de Supplianten het hunne toebrengen.

„ Dat de Supplianten integendeel zig vleijen dat hunne arbeid, in het risiqueren van hunne Middelen aan de gevaaren van de Zee, zodaanige invloeijinge komt te hebben op het gemeene lighaam van den Staat, dat wanneer de Negotianten van dit Land zig moeten zien geabandonneerd ter discretie van een gedeelte dier Natien, met wien de Staat op het naauwste verbonden is, duizenden van Arbeidslieden, en minvermogende huisgezinnen, nevens de tot nog toe welgezeten Negotianten, niet alleen zullen zyn gebragt tot armoede en de uiterste elende, maar dat de stuiting van den bovengemelden

In-

1758. Invloed, het zy door de vernielinge van de vermogens en bezittingen der alhier en by hun Vaderland getrouwelyk verblyvende Kooplieden, het zy door de retraite van de zulken, die genoodzaakt zullen zyn hun Vaderland te zoeken, daar de bescherming hen te gemoet word gebragt, eene doodelyke alteratie zal veroorzaaken, ook tot in de uiterste leden.

„ Redenen, waarom de Supplianten zig nogmaals keeren tot Uw Hoog Mogenden, ootmoediglyk smekende, zoo in hunne naamen, als in de naamen van zulk een groot getal ongelukkige Menschen, die zig vinden op den oever van ontzet te worden van hun bestaan, en te vervallen tot den Bedelstaf en uiterste elende, dat Uw Hoog Mogende eindelyk gelieven zodaanige prompte, kragtdaadige en wezentlyke Bescherminge aan de Negotie en Zeevaart te verleenen, dat de gehoorzaame Onderzaaten van deezen vryen Staat de vereischte zekerheid hunner bezittinge kunnen genieten.

„ 't Welk doende, enz".

Het tweede Request, veel uitvoeriger dan het voorgaande, ingeleeverd door de zulken, die meer onmiddelyk belang hadden by den Westindischen handel, was begreepen in deeze bewoordingen:

Aan de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Request van de „ **Geven, met allen verschuldigden eer,** *bied,*

bied, te kennen de ondergeteekende Koop- 1758.
lieden, Reeders en Assuradeurs, van Amsterdam, handelende en equiperende of geïnteresseerd zynde by den Handel en de Equipagie, inzonderheid naar West-Indiën en de Voor-Eilanden van Amerika.

Kooplieden te Amsterdam, deelgenooten van den Handel op de West-Indiën.

„ Dat de Suppliantten, reeds lang voor het ontstaan des tegenwoordigen Oorlogs tusschen de Kroonen van Engeland en Vrankryk, in den gemelden Handel en de daar toe benoodigde kostbaare Equipagiën, of derzelver Assurantie, geëngageerd geweest zynde, sedert, zoo wel op den grondslag van het Traktaat van Marine, in December 1674 geslooten, tusschen zyne Koninklyke Majesteit van Groot-Brittannien en Uw Hoog Mogende, als de Explicatoire Konventie van het naastvolgende jaar 1675, geene zwaarigheid hebben gemaakt om hunne Schepen ook te laaten aandoen zoodaanige Plaatsen en Havens in de Fransche Eilanden of Kolonien, als zy voor den profitabelsten Verkoop der respective Ladingen, en weder Inkoop van Retouren, raadzaam vonden; met deeze restrictie nogthans, dat, ten aanzien van zulke Schepen, zorgvuldig, uit hoofde van den voorschreven Oorlog, vermyd is de Bevragting en Verzending of het Assureeren van zoogenaamde Kontrabande Goederen, expresselyk, in dat geval, uitgezonderd by Artikel III, van het evenaangehaalde Traktaat. Zulks dat zy, door deeze gebruikte preeautien, redelyker wyze, vermeenden gedekt te wezen,

1758. en met alle gerustheid zoodaanig te mogen doen vertoonen de Zeebrieven, Paspoorten of andere Bescheiden, noopens de Konsignatie en Lading, het zy in eenige Haven, het zy in *volle Zee*, aan Oorlogschepen of Kommissievaarderen, behoorende onder de Kroon van Groot-Brittannien, als het vyfde Artikel des Traktaats breeder voorschryft.

„ Dat egter, al kort na de begonnen Vyandelykheden tusschen de hoogstgemelde twee Kroonen en derzelver Onderdaanen, de Engelsche Oorlogschepen, en boven al de Kommissievaarders, de Navigatie en Kommercie der Ingezeetenen van den Staat, niet alleen, ten uiterften hebben beginnen te ontrusten; maar ook zulke verregaande Exorbitantien te pleegen, als reeds aan Uw Hoog Mogende, by eene overgroote meenigte Adresfen en Requesten, verzeld met de noodige Bewysstukken, zyn vertoond, en nog nader in deezen vertoond zullen moeten worden: zoo dat 'er genoegzaam geen van hier geëquipeerd Schip, door deeze Armateuren, in Zee is ontmoet, zonder geabbordeerd, deszelfs Lading voor een gedeelte, of in 't geheel, gespolieerd, de Officiers en het Volk gruwzaam mishandeld, ja dikwerf, onder de frivoolste pretexten, opgebragt, of, ter nood, in eenige Engelsche Haven loopende, aangehouden, en aldaar Regters gevonden zyn, om zulke opgebragte of aangehouden Schepen, met derzelver Kargazoenen, verbeurd te ver-

klaa-

klaaren, en dus de voorschreeve Geweldenaryen, door pretense Vonnissen, te styven of daar aan een schyn van Wettigheid te geven. 1758.

„ Dat dit, onder de veelvuldige exempelen, daar van op te tellen, by uitstek wedervaaren is aan de Schepen en Goederen, gedestineerd naar of retourneerende van de Fransche Eilanden of Kolonien in Amerika, en waar by derhalven de Suppliantenꝫ als directe Eigenaars, Bevragters of Assuradeurs, belang hadden, even of die Navigatie minder aan de Ingezeetenen der Vereenigde Nederlandsche Provintiën geoorloofd was, dan de Navigatie op andere Plaatsen, ten reguarde der Kroon van Groot-Brittannien neutraal, of daar mede in Allientie staande; schoon nogthans het tweede Artikel, in het bewuste Traktaat van Marine, zoo duidelyk medebrengt, dat de vryheid van Vaart en Handel, by het anterieure eerste Artikel, ten behoeve der wederzydsche Onderdaanen, gestipuleerd, in geen soort van Koopmanschap, ter occasie of oorzaak van eenigen Oorlog, indragt lyden, maar zig uitbreiden zoude tot alle Waren, welke ooit in Vrede mogten worden vervoerd, behalven alleen tot die, welke met den naam van Kontrebande, in het naastvolgende derde Artikel, wierden uitgedrukt; ja dat zelfs nog, daarenboven, by de Explicatie van het jaar 1675, in ronde woorden, is verklaard de waare zin en intentie hier van te wezen, dat de Schepen en Vaartuigen,

 toe-

1758. toebehoorende aan een uit beide de Kontracteerende Partyen, niet alleen zouden kunnen passeeren, trafiqueeren en handelen van eene neutrale Haven of Plaats, maar eene vyandelyke Plaats van de andere Partye, of van eene vyandelyke naar eene neutraale Plaats, maar ook van eene vyandelyke Plaats of Haven naar eene vyandelyke Plaats of Haven van de andere Partye, het zy dat de gemelde Plaatsen toebehoorden aan den zelfden Vorst of Staat, dan wel aan diverse Vorsten of Staaten, met welken de andere Party in Oorlog mogt zyn.

„ Dat, gelyk men, na deeze klaare Explicatie, niet vernomen heeft by Uw Hoog Mogende ooit eenige verdere twyfelingen of bedenkelykheden daar omtrent te wezen gevallen, de Supplianten alzoo ook, nog des te minder, van den voorschreven Handel, Vaart en Assurantie naar de Amerikaansche Eilanden en Kolonien hebben geoordeeld te moeten afzien, overmids dat poinct sedert altoos, en speciaal nog gedurende den voorgaanden Oorlog met Spanje en Vrankryk, zelf mede even eens begrepen is in Groot-Brittannien; zulks dat zyne tegenwoordige Majesteit nog, by eenen openen Brief van den dertigsten April 1744, had gelieven te declareeren, dat de Spaansche of Fransche Effecten, aan boord van Hollandsche Schepen, zoo wel in Europa als in Amerika, niet voor Kontrabande aangemerkt, veel min onder dat pretext geconfisqueerd, maar, integendeel,

zorg-

zorgvuldiglyk en heiliglyk geobserveerd 1758.
moesten worden de subsisterende Traktaaten op dit stuk; naar welk expres koninklyk voorschrift en bevel, de ondervinding, bovendien, geleerd heeft, dat diverse Koopvaarders, toenmaals, door de Engelsche Oorlogschepen of Kapers, ten onregte genomen en opgebragt, vervolgens weder met hunne Ladingen zyn vry gegeeven, daar onder ook wel de zulken, waar tegen de lagere Geregten reeds Vonnissen tot Confiscatie hadden geveld, na dat 'er aan het Admiraliteits Hof te Londen van was geappelleerd geweest, zonder dat de Supplianten, onder reverentie, de minste wettige reden kunnen vinden, waarom, sedert het ontstaan van deezen Oorlog, schoon t'eenemaal buiten relatie tot de Republiek, egter ten haaren opzigte aan de Groot-Brittannische zyde een direct strydige behandeling gehouden, en aldaar niets uit het Traktaat van den jaare 1674 meer geobserveerd word.

„ Dat, om hier van een korte en ordentelyke schetze te geven, de Supplianten de vryheid moeten nemen meest by simpele herinneringe, aan Uw Hoog Mogende te remonstreeren, dat, wel verre van de Ingezeetenen der Vereenigde Nederlanden te doen en te laaten genieten de Vryheid, hun by het eerste Artikel zoo plegtig beloofd, om met alle zekerheid te varen, handelen en Koopmanschap te dryven in alle Koninkryken, Landschappen en Staaten, in Vrede, Vriendschap

1758 of Neutraliteit met Uw Hoog Mogende, zonder daarom niet door geweld van Soldaaten, Oorlogschepen of eenigerhande slag van Vaartuigen, het zy den doorlugtigsten Koning van Groot-Brittannien, het zy deszelfs Onderdaanen toebehoorende, ter occasie of onder pretext van eenige hostiliteit of tweedragt, welke tusschen hoogstgemelden Koning en de Prinsen of Volkeren, wie ze ook zouden mogen zyn, in Vrede en Neutraliteit met Uw Hoog Mogende zynde, reeds was ontstaan of in der tyd mogt komen te ontstaan, eenigszints verhinderd of gemolesteerd te worden; regt ter contrarie, alle middelen worden aangewend, om deeze Vryheid door de geweldadigste Entreprises, Rooveryen en Depredatien te krenken; ja zelfs geen Schip, zoo in Europa, als in Amerika, en elders, slegts onder het bereik der Engelsche Kaperen of Kommissievaarderen komende, ongemolesteerd te laaten.

„ Dat derhalven den Naviganten deezer Republiek weinig meer baten, of hun tegen zulke hooggaande molesten dekken kan, het niet vervoeren van 't geen, waar aan de tweede en derde Artikelen den naam geven van Kontrabande, te weeten allerlei slag van Wapenen en Krygsgereedschap, met deszelfs toebehooren; veelmin dat de andere Handelwaaren, daar onder inzonderheid de Scheeps-Materiaalen en Levensmiddelen, vermeld by Artikel IV, eenigszins zouden beletten het plegen van de onlydelykste brutaliteiten of het uitvin-

den

den van de frivoolste pretexten, om dikwerf de Schepen direct op te brengen, en, wanneer dezelven ('t geen egter zeer zelden gebeurt) de finaale Confiscatie al by geluk ontsnappen, den Eigenaaren nog, als een specie van faveur, toe te rekenen de gepretendeerde betaaling van een derde of vierde part der wezenlyke waarde, voor de gedeeltelyke of geheele Lading, om daar van, ten minsten langs dien weg, meester te worden; gelyk inzonderheid gebleeken is, omtrent de aangehouden Masten, Deelen en Pypendugen, uit het Schip de *Katharina Margaretha*; zoo dat de Goederen, welke door het Traktaat zelve uitdrukkelyk voor *vry zyn verklaard*, dus al mede ten eenemaale onvry of dependent gemaakt worden van de arbitraire willekeure der eene partye, schoon, niet minder dan de andere, verbonden tot de letterlyke prestatie van het onderling geconvenieerde. 1758.

„ Dat ook de vertooning van behoorlyke Zeebrieven en Paspoorten, met de Facturen of Lysten der Ladinge, in de generaale of speciaale gevallen, by de vyfde, zesde en zevende Artikelen gedesigneerd, de Kroon-Officieren van Groot-Brittannien binnen de respective Havenen, of de voorschreve Armateurs in volle Zee, even zoo weinig meer de handen bind, om, ten beste genomen, de Schepen der Ingezeetenen van den Staat een geruimen tyd op te houden, en onder dat pretext geld of goed af te persen, als om de Lui-

1758. ken te ontsluiten, dan wel te forceeren, Kisten, Doozen, Pakken of Vaten aan stukken te breeken, en alles, wat van hunne gading is, weg te steelen, ja zelfs zoodaanige Schepen, des niettegenstaande, nog te meermaalen aan te slaan, of op te brengen, en zig van de Lading meester te maaken, zonder, naar de duidelyke letter van het laatstgeciteerde zevende Artikel, eens te wagten tot dat die, in presentie van de Officieren ter Admiraliteit, op het Land gelost, geinventariseerd, daar tegen wettig geprocedeerd en een Vonnis van Confiscatie geveld zy; ook zonder dat, in het afdoen van zulke Proceduren, doorgaans reflexie genomen word op de Schepen en Goederen, welke, volgens het Traktaat, vry moeten verklaard, en niet, ter zaake van de gepretendeerde besmettinge der verbooden Waren, aangeslaagen of voor wettigen Prys geconfisqueerd mogen worden.

Dat dus al met een zeer ligt te beseffen is, hoe vrugteloos de Kooplieden en Reeders, of denzelver Kommissionarissen, zig voor eenige Regtbank, onder de Kroon van Groot-Brittannien, in of buiten Europa, thans, naar gelegenheid, beroepen op de Turksche Pasceduilen en andere beëdigde Bewyzen, wegens hunnen vollen eigendom aan de Schepen en dat die effective in deeze Republiek t'huis behooren, ten einde, volgens Artikel VIII. van het Traktaat, des te kragtiger te kunnen insisteeren op eene gereede restitutie, nu daar

daar by vry en vrank gehouden worden 1758.
zelfs zoodaanige Goederen, geen Contrabande weezende, welken aan de Vyanden zyner Koninklyke Majesteit mogten toekoomen, en slegts in Hollandsche Schepen gelaaden zyn; dewyl 'er onderscheide exempelen leggen, dat de eenvoudige destinatie naar, of het retour van, eene Fransche Plaatse, den Regteren een suspicie doet opvatten, dat zoodaanige Schepen aan den Koning van Vrankryk, zyne Vasallen en Onderdaanen, of anderen, in zyne Landen en Heerschappyen woonende, toebehooren, achtende zulk eene naakte en wederregtelyke suspicie gewigtig genoeg, om te vonnisfen tot eene finaale Confiscatie van Schip en Goed; zoo dat ook de verzekerdheid, by de negende en tiende Artikelen, den Onderdaanen der contracteerende Partyen, over en weder, beloofd, om malkanders ongelyk en schade te verhoeden, midsgaders de Contraventeurs te straffen en de toegebragte schade, daarenboven, te doen repareeren; als mede, om, ten dien einde, aan de Opperhoofden der Schepen, by Particulieren ten Oorlog uitgerust, voor den ontvangst hunner Kommisfien, het stellen eener suffisante Borgtogt op te leggen, niet meer dan een doode letter geworden is voor de Ingezeetenen van den Staat, als die men, hoe eclatant de geleeden mishandelingen, en hoe manifest de bewyzen daar van zyn, egter, in Engeland of deszelfs onderhoorige Plaatsen en Havenen, genoegzaam

1758. nooit verongelykt of beschadigd oordeelt; 't geen dan, onder reverentie, zeer verre afwykt van die regelen van Regt en Billykheid; midsgaders van die insuspecte en gedisinteresseerde Regeeren, waar naar en waar door het elfde Artikel medebrengt, dat, op de noodige en precise orders van hooger hand, de Justitie, in dusdaanige gevallen, zoude worden geadministreerd; daar het ook reeds aan geene publieke en probabele blyken ontbreekt, van actueele Mede Reederen der Kaperen, waar door Hollandsche Schepen waren opgebragt, welken niet geschroomd hebben om zig met eenen, van wegens de Admiraliteit, tot de instructie der Proceduren, ten fine van Confiscatie, te laaten gebruiken.

„ Dat aan de Supplianten, in hunne byzondere Kommercie, Navigatie en Assurantie op de West-Indiën, door de voorschreve handelwyze (gelyk uit deugdelyke en gecertificeerde Rekeningen zoude kunnen worden gedoceerd) reeds een schade is toegebragt van veele Millioenen Guldens, die zy, voor zoo verre daar over Vonnissen zyn geveld, gehoopt hadden, uit kragte van Artikel XII, in het meergewaagd Traktaat, nog eenigermaate gerepareerd te krygen, by middel van adres en ootmoedig verzoek aan Uw Hoog Mogende, dat derzelver publieke Minister te Londen mogt worden gelast de notoire onbillykheid van dien, aan zyne Groot-Brittannische Majesteit, in niet min ernstige dan wel gepaste termen, te repre-

sen-

senteeren, met de noodige instantien, ten einde de gemelde Vonnissen, in den Koninklyken Raad, ter revisie en examinatie mogten worden gebragt, om dus te doen blyken, en, binnen den tyd van drie maanden, uit te spreeken, of de Ordres en Cautelen, by het Traktaat voorgeschreeven, onderhouden waren en een behoorlyk effect bekoomen hadden; gelyk dan door sommigen der Suppliantèn, by geleegenheid van het rampspoedig geval, bejegend aan het Schip en de Lading van Kapitein *Louis Ferret*, reeds met zoo veel nadruk was geschied, dat zelfs de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland dit point, onder meer anderen van dien aart, in serieuse aanmerking nemende, zig daar over, by eene expresse Resolutie, op eene wyze hadden gelieven te verklaaren, welke door getrouwe Onderdaanen nooit dankbaarlyk genoeg erkend of geëxtolleerd kan worden; alhoewel men, na verloop van nu al tweemaalen drie maanden, nog niets, altoos wegens eenig goed succes uit Engeland, maar veeleer het tegendeel, vernomen heeft.

1758.

„ Dat de Suppliantèn zig nog, bovendien, met geene minder gefundeerde redenen, beklaagen moeten over de aldaar in zwang gaande Contraventien der verdere contenue van het even geciteerd twaalfde en naastvolgende dertiende Artikel, voor zoo verre de Opbrengers der Nederlandsche Schepen zich ook dikwerf niet ontzien,

1758. zien, boven al in Amerika, om, hangende de Proceduren of Appellen, de Goederen in kwestie te ontlaaden, en meest verre beneden de helft van de waarde te verkoopen, buiten toestemminge, ja zelfs tegen de Protesten der Eigenaaren of hunne Representanten; aan dezelven als dan borgen opdringende, welke niets hebben by te zetten, en dus de order invertee-rende van het beding, 't geen alleen den Reclamant, na bekoomen sententie tot zyn voordeel, de Executie onder borgtogt, niettegenstaande het Appel, toestaat, maar daarentegen den nemer, in een gelyk geval, hier van wel expresselyk uitsluit: waar door, zoo 'er by het hooger beroep, of de Doleantie, al iets mogt te winnen zyn, men egter, aan den anderen kant, weder word geëxponeerd aan eén nieuw gevaar om zulks te verliezen.

„ Dat het, voor 't overige, in 't oneindige zoude loopen, wanneer de Supplianten nog moesten optellen de meer dan Barbaarsche wreedheden en het onmenschelyk woeden der voorschreve Kaperen (al mede direct contrarie aan de letter van het veertiende Artikel des Traktaats) tegens de Officiéren, Passagieren en mindere Zeelieden op de Nederlandsche Koopvaardy-Schepen; met hun te kappen, te slaan, in boeijen en banden te zetten, van kleederen te berooven, door naaktheid, het lyden van honger en dorst, tormenten en allerhande ondraaglyke mishandelingen, waar by reeds veelen het leven hebben

in-

ingeschooten, te forceeren tot valsche Eed- 1758.
zweeringen, of tot de teekeninge van Papieren in blanco, om naderhand boven de namen Verklaaringen te schryven naar eigen willekeur en meest voldoende aan den toomeloozen roofzugt dier Zeeschuimeren; ja zelfs, wanneer zoodaanige geweldenaaryen het gewenscht effect niet hebben, de Schepelingen met geld of geldswaarde daar toe om te koopen, zonder dat de wettigste en klaarste blyken wegens deeze booze feiten, by de Admiraliteits-Regteren, onder de uitgestrektheid des Gebieds van Groot-Brittannien, of in 't geheel aangenoomen en onderzogt, of immers daar op tot dus verre gelet word, dat de schuldigen hunne regtvaardige straffe, anderen ten exempel en afschrik, krygen; veel min dat eenig Schip, waar van 't Volk, of de Passagiers, de Tortuur, dan wel een dagelyks en overzulks nog erger soort van tiranniseeren, hebben ondergaan, losgelaaten, midsgaders van alle verder onderzoek en eisch, zoo in als buiten Regten, ooit uit dien hoofde, met deszelfs Lading, ontslaagen zouden weezen.

„ Dat, buiten de ontegenzeggelyke bewyzen van alle de boven geremonstreerde gevallen en omstandigheden, welke in eene meerdere of mindere uitgestrektheid, naar dat die ieder op zig zelven gelegen hebben, reeds onder de oogen Uwer Hoog Mogende zyn gebragt geweest, en nog dagelyks de publieke Nieuwspapieren, door verschiet van versche Stoffe, doen over-

1758. overvloeijen, de Suppliänten alleen uit het geen aan de Schepen en Equipagien, waar by hun Intrest op de West-Indiën loopt, is wedervaaren, zig ook bereid en in staat vinden, om, in eene aparte Memorie, verzeld met de noodige Bylagen, deeze Generaale Poincten te particulariseeren, te illustreeren en te doceren, zoo dra zulks van hun zal worden gerequireerd; als uit geen andere oorzaak in reserve gehouden zynde, dan ter vermydinge van een al te overmaatige longeur, en in vooronderstellinge dat Uw Hoog Mogende reeds overvloedig genoeg zullen weezen overtuigd, dat het thans, aan de Groot-Brittannische zyde, tot die extremiteit is gebragt, als of 'er geen Traktaat van Marine met den Staat, ja geen algemeen Regt der Volkeren, meer bestond, en als of de sterkste gedaane representatien wegens Uw Hoog Mogende, ten fine van redres en justitie, maar bloote formaliteiten, buiten eenige merite van attentie, geworden waren; waar uit men niet duister, onder reverentie, schynt te moeten besluiten, de eigentlyke toeleg te weezen, om zoo wel de Kommercie, als de Navigatie, van de Ingezeetenen, en te gelyk daar mede de kragten deezer Republiek, totaliter te ruïneeren, midsgaders hier toe een gebaanden weg te vinden in de verpligting, waar onder de Nederlandsche Koopvaarders volgens het Traktaat leggen, om, by alle ontmoetingen van Engelsche Oorlogschepen en Armateuren, (die thans, het zy

op

op de Heen- of op de Retour-Reizen, 1758.
by na nooit meer te vermyden zyn) de Visitatie, zonder de minste oppositie tegen feitelykheden of excesfen, te gedoogen, en dus als Schaapen ter Slagtbank gevoerd, of in effecte van een veel erger conditie gemaakt te worden, dan de Scheepen der Kroon, of der Onderdaanen van Vrankryk, welke, in een gedeclaréerden Oorlog met Groot-Brittannien, en als zoodaanig bevoegd weezende geweld met geweld te keeren, nog kans hebben om hunne Aanranders af te wyzen of zelf te overmeesteren.

„ Dat egter de Vryheid, welke de Engelsche Schepen in de Havenen deezer Republiek, beide ten aanzien van derzelver komst en vertrek, gelykstandig met die der natuurlyke Onderdaanen, genieten; als mede het byzonder prerogatief, om de overgroote meenigte hunner Fabrieken, ten merkelyken nadeele onzer eigene, nevens andere Koopwaaren uit alle gewesten der waareld, onder zekere geringe belastingen, in te voeren; daar, ter contrarie, de weinige Producten hier te Lande vallende, 'er alleen direct van daan naar de Groot-Brittannische Havenen mogen worden gebragt, des te minder moest hebben doen verwagten de voorschreve Hostiliteiten van de zyde eener zoo zeer begunstigde Natie, welke buiten dien, onder reverentie, niet meer schynt te considereeren, dat, volgens een smalen regel van het publiek en privaat Regt, de Sehending eener aan-

1758. aangegaane Verbintenisse door de eene party de andere daar van insgelyks losmaakt, en dat overzulks de letterlyke naarkoming van het vyftiende Artikel des bewusten Traktaats, spreekende wegens het nemen van Vyandelyke Kommisfien, den beledigden op hunne beurt met geene gevoeglykheid langer zoude kunnen worden afgevergd, of immers dat de Hooge Overheid, waar onder de Supplianten het geluk genieten om te leven, en die zig, van alle tyden, niet minder heeft gedistingueert door de heilige onderhoudinge haarer Verbintenisfen met vreemde Mogendheden, dan door de kragtdaadige bescherminge haarer eigen Onderdaanen tegen alle buitenlands geweld en overlast, ook wel zelve eens bedagt mogt worden op directer, en even zeer in het publiek Regt gerecipieerde middelen, om de alhier t'huis behoorende Schepen tegen de willekeurige Entreprises der Engelsche Kaperen te beveiligen, midsgaders de onnoemlyke schaaden en feitelyke opresfien, reeds geleeden, indien al niet geheel, ten minsten gedeeltelyk, gerepareerd te krygen.

„ Dan nademaal de Supplianten, hoe zeer gedrongen en geperst door de overgroote importantie en verreuitziende gevolgen der boven geremonstreerde zaaken, egter de reflectien, welken daar op misschien niet t'onpasse al verder zouden kunnen gemaakt worden, liefst met een eerbiedig stilzwygen willen passeeren, en zig met die hoope vleijen, dat de nadere me-

su-

sures, door Uw Hoog Mogende te nee- 1758.
men, om, des doenlyk, nog meer kragt en klem by te zetten aan de nadrukkelyke Representatien, van tyd tot tyd, dog voor al over ruim zes maanden, in Engeland gedaan, ten einde alle Schepen, welke tegens de Traktaaten, op eene onwettige wyze aldaar zyn aangehouden, kost- en schadeloos ontslagen, en wyders aan Uw Hoog Mogende eene volkomen gerustheid mogte gegeeven worden, dat de Ingezeetenen deezer Republiek, in hunne Vaart en Handel, ongestoord zouden worden gelaaten, ten laatsten eens mogen weezen van een goed effect; waar toe nu de Ordinaire middelen voor als nog vrugteloos zyn gebleeven, veel ligt het Extraordinair middel eener expresse Bezendinge uit het lichaam Uwer Hoog Mogende op de allerkragtigste wyze zoude kunnen induceeren de volstrekte onvermydelykheid van het redres, tot preventie van onaangenaamere extremiteiten.

„ Zoo keeren de Suppliauten zig tot Uw Hoog Mogende, ootmoediglyk verzoekende dat het van derzelver goede gelieste mag weezen, om, het zy door zulk een expresse Bezendinge, het zy door tusschenkomste van den publieken Minister te Londen, of in diervoegen, als Uw Hoog Mogende anderszins, naar derzelver hooge wysheid, zullen verstaan te behooren, aan zyne Koninklyke Majesteit van Groot-Brittannien, in termen, waardig der Hoogheid en Souverainiteit van

1758. den Staat, mogen gedaan worden: directe en openbaare Klagten over de volslaagen en iterative Infractien der Traktaaten van Vrede en Marine, tusschen de hoogstgemelde Kroon, en Uw Hoog Mogende subsisteerende, met de sterkste instantien, om daar tegen te neemen en te doen neemen zoodaanige promte en efficacieuse voorzieninge, als dezelve Traktaaten in hun vigeur kan herstellen, en het Regt der Volkeren medebrengt.

„ Welk doende enz."

Eindelyk vervoegden zig nog de Amsterdamsche Kooplieden by de Staaten van Holland, om een kragtdaadig besluit, in deeze bewoordingen:

Aan hunne Ed. Groot Mogende, de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Verzoek der Kooplieden van Amsterdam, aan Hunne Ed. Groot Mogenden.

„ Geven, onderdaaniglyk, te kennen de ondergeschreve Kooplieden en Geïnteresseerden in den Handel en de Zeevaart deezer Landen, woonende binnen de Stad Amsterdam.

„ Dat de Supplianten, uit hoofde van de steeds toenemende Geweldenaryen, Rooveryen en Depredatien, door de Engelsche Naviganten, Kaperen of Kommissievaarderen gepleegd, tegen de Schepen en Goederen der Ingezeetenen van den Staat, maar boven al tegen die op de West-Indiën, waarby de Supplianten zoo considerabel zyn geïnteresseerd, zig genood-

noodzaakt hebben gevonden hun recours 1758.
te neemen tot de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, om ten dien einde aan Hun Hoog Mogende te presenteeren zoodaanig een Request, als zy Supplianten de vryheid neemen, copielyk, hier nevens te voegen, om 'er zig, kortheidshalven, respectueusselyk toe te kunnen gedraagen. In vertrouwen dat Uw Ed. Groot Mogende daar uit nader zullen gelieven te remarqueeren, tot welke extremiteiten het thans, aan de Groot-Brittannische zyde, ongeagt de respective Traktaaten van Vrede en Marine met den Staat, is gebragt; ook hoe onmogelyk de zaaken buiten eene totaale ruïne der Vaart en Kommercie van deeze Provintie in 't gemeen, en van de Supplianten in 't byzonder, op den tegenwoordigen voet kunnen blyven; dat de Supplianten, als Onderdaanen van Uw Ed. Groot Mogende, (wier illustre Vergadering reeds in dit stuk zoo waakzaam is geweest, onder anderen by zekere Resolutie van den elfden November 1757, waardig om tot een Gedenkteeken van vaderlyke goedheid en protectie, in deeze en de toekomende Eeuwen, te verstrekken) geoordeelt hebben zulk eene hooge en wettige Overigheid direct te moeten in den arm neemen en hunne welgegronde redenen van Klagten onder het oog te brengen, uit overtuiginge dat het support Uwer Ed. Groot Mogende niet minder noodig, dan van eene kragtdadige uitwer-

 kin-

1758. kinge, zal weezen voor de reüssite van den bovengemelden Requeste.

„ Om welke redenen zy Suppliantén zig keeren tot Uw Ed. Groot Mogende, met de uiterste eerbied verzoekende, ten einde Uw Ed. Groot Mogende het ter Generaliteit daar heenen gelieven te dirigeeren, dat Hun Hoog Mogende, op der Suppliantén Request, mogen neemen eene zoo spoedige, ernstige en peremtoire Resolutie, als aan de ongemeene importantie der geremonstreerde zaaken, en aan de intentie van het gene ter dier materie is verzogt, bevonden zal worden meest te kunnen beantwoorden. 't Welk doende enz."

De Gouvernante dringt op de vermeerdering der Landmagt.

Ruim tweé maanden, voor dat deeze Verzoekschriften werdén ingeleverd, was Mevrouwe de Gouvernante, op den zevenden van May, in de Vergadering van Holland verscheenen, en hadt aldaar eene Aanspraak gedaan, om aan te toonen de noodzaaklykheid der Vermeerderinge van de Landmagt. Ruim veertien dagen laaten, op den drieëntwintigsten dier maand, drong Haare Koninklyke Hoogheid dit stuk nader aan, in eene tweede Aanspraak; waar in dezelve haare bekommering te kennen gaf, over de versterking der Fransche Legermagt met Oostenrykfche Troepen; als mede, wegens het naderen van het Geallieerde Leger in de nabyheid van den Staat. Zonder ons in te laaten over 't geen, in andere Steden, hier over voorviel, zullen wy alleenlyk melden het Advis, 't welk, raakende deeze veel gerugtmaa-

ken-

kende zaak, van wegen deeze Stad, ter Staatsvergaderinge werdt ingeleverd. Ten duidelykste zal hier uit den Leezer blyken, hoe ontydig en nadeelig de voorgeslagene vermeerdering der Landmagt zou geweest zyn, in de toenmaalige omstandigheden, in welke men beslooten hadt, eene volstrekte Onzydigheid te bewaaren. Het Advis der Amsterdamsche Regeeringe luidde aldus. 1758.

Advis van Amsterdam, betreffende de Vermeerderinge van Troepen.

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, hebben, op speciaalen last en order van de Heeren, hunne Principaalen, over het subject van de twee ter Generaliteit overgenomen Resolutien van de Provintiën Vriesland en Stad en Lande, rakende het doen van eene Augmentatie van de Militie van den Staat; het reduceeren van twee Man per Kompagnie, door de Heeren Staaten van Zeeland; en het brengen van de Troepen, in dienst en soldye van den Staat, in Duitschland zynde, op den nationaalen voet en binnen het gebied van den Staat; als mede op de Aanspraak en Nadere Aanspraak van Haare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, op den zevenden én drieëntwintigsten der afgeloopene maand Juny, in de Vergadering van Hun Ed. Groot Mogende gedaan, tot Aanpryzinge van de Noodzaakelykheid, om de op den negenden July 1755, door Haare Koninklyke Hoogheid en den Raad van Staate, voorgeslagen Augmentatie van de Troepen van den Staat met dertienduizend vierhonderdvyftig Hoofden en duizend

 twee-

1758. tweeënnegentig Paarden, ten spoedigsten tot conclusie te brengen, voor derzelver Advies uitgebragt:

„ Dat het werk van de Augmentatie nu, sedert drie jaaren, te meermaalen heeft uitgelevert het object van de serieuse Deliberatien van Hun Ed. Groot Mogende; doch dat de middelen, die tot aanpryzinge en betoog van de Noodzaakelykheid van dezelve, van tyd tot tyd, zyn geëmploieerd, zeer veel van den anderen hebben gedifferereert.

„ Dat, in den eersten aanvang, wanneer de ontstaane Differenten, tusschen de Hoven van Versailles en Groot-Brittannien, over de Uitgestrektheid van derzelver wederzydsche Bezittingen in Amerika, tot die hoogte waren gereezen, dat men gegronde redenen had om te denken dat de gemelde ontstaane Differenten zig tot dat Waerelddeel niet zouden blyven bepaalen, maar, naar alle uiterlyke apparentien, eerlang tot Europa stonden te worden overgebragt, tot een motief heeft gestrekt een Vreeze, dat de Kroon van Vrankryk, tegens de groote overmagt van Groot-Brittannien, zoo in Amerika als ter Zee, niet bestand zynde, tot bekominge van een honorabelen Vrede, een diversie zoude tragten te maken en het theater des Oorlogs in de Nederlanden overbrengen.

„ Dat tot dat motief aanleiding heeft gegeeven de sekrete communicatie, die door den Heere Graave van Holdernes, Sekretaris van Staat van zyne Majesteit, den

den Koning van Groot-Brittannien, op 1758.
order van hoogstgemelde zyne Majesteit, in het begin van de maand May van den jaare 1755, aan Haare Koninklyke Hoogheid is gegeeven, en vervolgens door hoogstdezelve ter kennisse van den Staat is gebragt, dat, namelyk de Marquis de Mirepoix, ter dier tyd Ambassadeur van zyne Allerchristelykste Majesteit te Londen, in zyne conversatien met de Heeren Ministers van Groot-Brittannien, zeer duidelyk zoude hebben geïnsinueert, dat, indien de Brouillerien in Amerika verderen voortgang mogten hebben, het *Hof* van Vrankryk het Traktaat van Aken zoude houden voor verbroken, het theater van den Oorlog in de Nederlanden zoude overbrengen, en zyn verhaal zoude weten te vinden op de Geallieerden van Groot-Brittannien: doch dat, daar tegen in overweginge genomen zynde, dat de Staat met beide de dissentierende Mogendheden was geallieerd, dat de Differenten over de Amerikaansche Possessien de Republiek in het geheel niet raakten, dat dezelve door geene Traktaaten was verbonden om daarin deel te moeten nemen, en vervolgens zig aan eene onverschoonelyke imprudentie zoude schuldig maaken, als zy een pas deedt, waar uit men met reden een partykiezing zoude kunnen infereeren, en zig daar door in deszelfs bekrompen toestand van Finantie, met een open Barriere, kwam bloot te stellen aan de facheuse en ruïneuse gevolgen, die een diergelyke op-

1758. vatting waarschynlyk zoude moeten naar zig sleepen, en dat eindelyk de Staat geheel onkundig was, by wat geleegenheid en in welke termen de voorschreeve Insinuatien (welker executie even zoo min met de trouwe der Traktaaten, als met het Regt der Volkeren, te compasseeren zoude zyn geweest) zouden zyn geschied, en of en hoe verre de gemelde Heer van Mirepoix daar toe door zyn Hof zoude mogen zyn gelast, in die critieke omstandigheden, geoordeeld is dat de Staat, welke, aan den eenen kant, zonder zig aan onvoorzigtigheid schuldig te maaken, op de bekomen communicatie van de voorschreeve insinuatien en dreigementen niet wel konde blyven stilzitten, en aan den anderen kant zig door te precipitante Resolutien in gevaar zoude kunnen brengen, van in een ruïneusen Oorlog over Differenten, waar in de Republiek niet was geconcerneerd, te worden geënveloppeerd, geen omzigtiger conduites konde houden, dan zig nopens de ware intentie van het Hof van Vrankryk nader te doen informeeren, en de deliberatien over een te arresteren Augmentatie van Troepen te surcheeren, tot dat men in staat zoude zyn gesteld, om, met meer zekerheid, te kunnen overleggen, welke middelen, als de convenabelste voor het nut en welzyn van de Republiek, behoorden te worden aangemerkt.

„ Dat de voorschreve voorzigtige handelwyze tot haar gevolg gehad hebbende dat de Republiek zig naderhand, door

het

het vastſtellen van de Neutraliteit, zoo wel 1758.
voor de Oostenrykſche Nederlanden, als voor het eigen Territoir van den Staat, uit het voorſchreve embarras heeft gered, en dat daar mede al de Vreeze voor eene invaſie van den kant van Vrankryk compleetelyk is verdweenen, tot een tweede motief, om de voorſchreeve Augmentatie aan te pryzen, is geëmploieerd de Nabyheid van magtige Legers, de vreeze voor Inſultes van, en Retraites op het Territoir van den Staat, en de onmagt van de Republiek, om het zelve met de geringe Forces, die dezelve op de been heeft, te kunnen weeren, en zig by de aangenomen Neutraliteit naar behooren te kunnen mainteneeren.

„ Dat tot dit laatſte motief de eerſte aanleiding is gegeeven door de Provintie Gelderland, wanneer dezelve, in de maand January van het gepasſeerde jaar 1757, by het inbrengen van haar Conſent in de alstoen voorgeſlagen Extraordinaris Equipage van veertien Schepen van Oorlog, ofſchoon, volgens bekomen informatien, de Leden van die Provintie het met den anderen over het werk van de Augmentatie gantsch niet eens waren, met alle empresſement ter Generaliteit heeft doen inſteeren en aanhouden, dat de Heeren Staaten van de reſpective Provintien, in de hagchelyke omſtandigheden, waar in de Republiek zig bevond, met haar zouden gelieven te concurreeren in zoodaanige Vermeerdering van de Landmagt, als tot

1758. voorkominge van alle onheilen noodig en dienstig zoude worden bevonden; doch dat, in de deliberatien, daar over in Holland gehouden, by verscheide Leden geoordeeld zynde dat de Republiek, welke geen part of deel in de ontstaane Differenten tusschen de oorlogende Mogendheden had genomen, of aan dezelven eenige aanleiding tot het opvatten van een misnoegen tegen den Staat had gegeeven, geen reden had om voor een attacque van deszelfs Territoir bedugt te zyn, maar zig op de trouwe der Traktaaten moest verlaaten; dat de bekrompen toestand van de Finantie die conduites volstrekt noodzaakelyk maakte, en niet permitteerde, buiten het geval van de uiterste noodzaakelykheid, op Vermeerdering van Depenses te denken; dat het ook geenszins te presumeeren was, dat de respective oorlogende Mogendheden, welken ieder de handen vry vol hadden, zig meer Vyanden zouden zoeken op den hals te halen; en dat, eindelyk, zoo men reden had om voor een vyandelyken Aanval bedugt te zyn, een Augmentatie van dertienduizend vierhonderdvyftig Man veel te gering zoude zyn; en, zoo het alleen te doen was om Avanies en Insultes van Marodeurs en stroopende Partyen af te weeren, de voet, waar op de Troepen van den Staat zyn, daar toe genoegzaam voldoende was: al het zelve van die uitwerking is geweest, dat het point van de Augmentatie is gehouden buiten conclusie, en dat de deliberatien daar

over

over zyn gesurcheerd gebleven, tot dat de Provintie Overysfel, op den veertienden April deezes jaars, en de Provintie Gelderland op den agtsten May, daar aan volgende, ter Generaliteit hebben ingebragt derzelver nadere instantien tot het doen van de voorschreeve Augmentatie, en daar by speciaal hebben geurgeert, dat, inmiddels, ten allereersten die voorziening zoude mogen worden gedaan, dat de Troepen, in dienst en soldye van de Republiek in Duitschland zynde, op den nationaalen voet gebragt, en binnen de Frontieren van den Staat getrokken mogen worden, om tot afweeringe van stroopende Partyen van den Bodem van de Republiek, en de bevrydinge voor insultes en plunderingen te worden geëmploieerd. 1758.

„ Dat de voorsz. Resolutien van Gelderland en Overysfel, welken door den Heere Raadpensionaris, op den negenden May van dit jaar, in Holland zyn gecommuniceerd, en alstoen door alle de Leden, uitgezondert alleen de Heeren van de Ridderschap en de Gedeputeerden der Stad Alkmaar, zyn overgenomen, om daarop te verstaan de intentie van de Heeren, hunne Principaalen, dus wederom geworden zynde het onderwerp van de nadere serieuse deliberatien van de respective Leden, by de Heeren, hunne Principaalen, is geoordeeld dat 'er geen de minste redenen waren, om, ten aanzien van het point van de Augmentatie, van de vorige gedagten af te gaan, en dat voor de Vermeer-

1758. meerdering en het Opontbod der Troepen, actueel in dienst en soldye van den Staat in Duitschland zynde, al mede geene valabele redenen waren militerende; doch dat men egter dat laatste point, als niet zullende zyn van zoo een groot bezwaar voor de Finantie, ingevalle de verdere Leden van Holland, of immers het meerder gedeelte van dezelven, zig daar voor geneegen zouden mogen toonen, uit eene pure condescendance voor de instantien van de gemelde Provintiën, en om de zaken met alle mogelyke harmonie te behandelen, zoude kunnen faciliteeren; doch dan tevens, by dat in te brengen Consent, ter Generaliteit, met alle nadruk zoude behooren te urgeren op de spoedige voortzetting en afdoening van de deliberatien over de pointen van Menage, en op een dadelyk redres van de privative Reductie van twee Man per Kompagnie, welke de Provintie Zeeland, buiten kennisse en toestemminge van de Bondgenooten, *propria autoritate*, heeft ondernomen, met eene bygevoegde Verklaaring, dat Hun Ed. Groot Mogende in de voorsz. Vermeerdering en het Opontbod der gemelde Duitsche Battaillons niet zouden kunnen bewilligen, voor en aleer de voorsz. desorder door de Provintie Zeeland zoude zyn geredresseerd, en dat de Provintie Holland, voor het overige, in die absolute verwagting bleef, dat alle de Provintiën zig zouden bevlytigen, om derzelver respective kwotes in de meerdere kosten, die

die door de voorsz. Vermeerdering en 1758.
Herwaartkomste zouden worden veroorzaakt, promptelyk te furneeren.

„ Dat, van den voorsz. last, door de Heeren deezer Stads Gedeputeerden ter Dagvaart, in de laatstvoorgaande byeenkomste van de Vergaderinge, het noodige gebruik zynde gemaakt, men wel het genoegen heeft gehad van verscheide notabele Leden te vinden in die zelfde gedagten; doch dat men, met leedweezen, heeft gezien dat de dissentieerende Leden dezelven niet alleen in getal hebben overtroffen, maar dat zelfs Haare Koninklyke Hoogheid, by de twee bovengementioneerde Aanspraaken, de sentimenten van de dissentieerende Leden heeft gelieven te appuieren, en de spoedige conclusie van de voorgeslaagen Augmentatie, met veel nadruk, te recommandeeren.

„ Dat de Heeren, hunne Principaalen, zig tot dus verre bezig gehouden hebbende, met aan de Leden open te leggen den waren toestand van de deliberatien, die over deeze importante materie succesfivelyk zyn gehouden, en met een summier detail van de redenen, die, in dezelven, zoo voor als tegens de Augmentatie zyn geallegueerd, het niet noodig agten, zig by dit Advis over de ingekomen Resolutien van de Provintiën Vriesland en Stad en Lande in het byzonder uit te laaten, om dat de eerstgemelde Provintie, wel verre van in de voorgeslagen Augmentatie consent te draagen, de deliberatien daar over,

1758 by provisie, heeft uitgesteld; en de laatste wel op de conclusie van de Augmentatie heeft aangedrongen, doch geene redenen, tot stavinge van dat gevoelen, heeft bygebragt, en mitsdien geoordeelt hebben, zig blootelyk tot een examen en discussie van de motiven, *in* de voorsz. Aanspraaken van Haare Koninklyke Hoogheid voorkomende, te moeten bepaalen.

„ Dat, om dat onderzoek in order te behandelen, het nutteloos zoude zyn de Leden op te houden met te willen treden in eene scrupuleuse perquisitie, wat men, politice raisonneerende, tot de bezorginge van een volmaakte morele zekerheid voor de Republiek zoude kunnen requireeren, om dat men begrypt dat dierglyke discussien, als de redenen van Politie met die van Finantie niet gepaard gaan, uitkomen op iedele speculatien, die van geen de minste vrugt kunnen zyn; en dat de Heeren, hunne Principaalen, wel verre van daar in met Haare Koninklyke Hoogheid te kunnen convenieren, dat, by het ontstaan der Troubles tusschen de Hoven van Vrankryk en Groot-Brittannien, het kragtdaadigste middel om daar buiten te blyven, in eene Vermeerdering van 's Lands Magt zoude zyn te vinden geweest, zy ter contrarie bemigen moeten van begrip te zyn dat een Augmentatie in dien tyd, precise, zoude hebben moeten doen een contrarie effect, nademaal zo eene demarche, op de iterative instantien van Engeland, nergens anders toe konde strekken, als om

om de Kroon van Vrankryk te doen vallen 1758.
in een begrip, dat de Republiek, hoe zeer in de Amerikaansche Differenten in het geheel niet geconcerneerd zynde, gezind was, als de Troubles tot Europa oversloegen, even als in vorige tyden, zig dezelven aan te trekken, en de natuurlyke gevolgen daar van zouden geweest zyn, dat men zig, door het doen van de voorsz. Augmentatie, zoude hebben op den hals gehaald dat gevaar, dat men daar door poogde te eviteren, en waar uit de Republiek zelfs niet door middel van een veel grooter Augmentatie zoude hebben kunnen worden gered; en dat het, misdien, naast den zegen van God Almagtig, alleen aan de prudente conduites en maatregelen, welke de Republiek in die critieke omstandigheden gehouden en genomen heeft, te attribueren is, dat de Staat niet alleen tot dus verre buiten den Oorlog is gebleven, maar zelfs naderhand, door middel van de vastgestelde Neutraliteit, tegens alle vreeze van den kant van Vrankryk, behoorlyk is gesecureerd geworden.

„ Dat dit argument, op zig zelf genoomen, naar de gedagten van de Heeren, hunne Principaalen, de voorsz. Hoofdstelling van Haare Koninklyke Hoogheid genoegzaam enerveert, en een dubbelde kragt ontvangt, als men het oog slaat op de situatie, waar in de Republiek zig met betrekkinge tot deszelfs gearcabuleerde Finantien bevind.

„ Dat, om niet te spreeken van die Pro-

1758. Provintiën, die nu reeds eenige jaaren herwaart, by het inbrengen van hunne Consenten in de Staaten van Oolog, met veel nadruk geklaagd hebben dat zy niet langer in staat waren om de Lasten van de Unie, op dien voet, als dezelve nu actueel nog zyn, te kunnen helpen dragen; als mede, om geene melding te maaken van dat de privative Reductie, welke de Provintie Zeeland, buiten weeten van de Bondgenooten, eigener authoriteit, heeft ondernomen, alleen zyn source schynt te hebben uit eene onmagt, om by continuatie de last van het Bondgenootschap te helpen onderschragen, de Heeren, hunne Principaalen, zig alleen tot de Provintie Holland, waar op de last van eene Augmentatie, zoó niet geheel, ten minsten voor het grootste gedeelte, zoude aankomen, zullen bepaalen, en dienaangaande aan de Leden onder het oog brengen, dat het een bekende zaak is, dat deeze Provintie, niettegenstaande dezelve nog al meer ressources, dan de andere Provintiën, heeft, en daar van albereids, tot verbeteringe van haare Finantie, in verscheide opzigten gebruik heeft gemaakt, en daarenboven nog, na een tienjaarigen Vrede blyft heffen, met uitzonderinge alleen van een tweehonderdsten Penning op de Huizen, geduurende de laatste vyf jaaren, alle de extraordinaris Middelen, die in de voorgaande Troubles geheven zyn, nog jaarlyks blyft belast met een important Kort van omtrent vyf tonnen Gouds; dat dit

dit Kort voornaamelyk mede zyne source 1758.
heeft uit de groote lasten van den Staat van Oorlog, in zoo verre, dat, bereids een geruimen tyd geleeden, hoewel tot nog toe zonder vrugt, van deezer Stads wegen, in Holland iterative en ernstige instantien zyn gedaan, om die last, onder anderen, door het brengen van de meest kostbaare Troepen op een min kostbaaren voet, en het afschaffen van den Hoogen Krygsraad, te verminderen; dat, by aldien de Augmentatie zoude mogen worden geconcludeerd, de lasten, uit den Staat van Oorlog profluerende, behalven de Aanritsgelden, die niet verre van een millioen bedraagen, nog met negentien en een halve tonnen Gouds jaarlyks zouden worden vermeerderd; dat dit tot zyn noodzaakelyk gevolg zoude moeten hebben, dat men de goede Ingezeetenen, zoo men de Troepen niet zoude willen onbetaald laten, en daar door alles in confusie brengen, boven de zwaare lasten, die dezelve nu reeds supporteeren, met de introductie van nieuwe of verhooginge van de in train zynde Middelen, zoude moeten bezwaaren, en dat mitsdien alle de voorschreeve consideratien, by den anderen genomen, ten klaarsten bewyzen dat in de situatie, daar de Republiek zig, met betrekkinge tot haare Finantie, in bevind, om geen Augmentatie, buiten het geval van de uiterste noodzaakelykheid, behoort te worden gedagt.

„ Dat de Heeren, hunne Principaalen,

1758. wel hebben in agting genomen, dat hier tegens, by de voorschreeve eerste Aanspraak, is geallegueerd dat die lasten alleen zouden zyn voor een tyd, en dat de Onderdaanen die blymoedig zouden helpen draagen, als zy wisten dat dezelven alleen dienen zouden om de Republiek te beveiligen tegens alle overlast, en haar daar door te bewaaren by haare Vryheid en Godsdienst, onafhankelyk van het goeddunken van anderen, zoo als de eer van een vryen Staat vordert, en dat de Heeren, hunne Principaalen, zig daar in ten hoogsten verheugen, dat in de Vaderlandsche zugt en iever van 's Lands getrouwe Ingezeetenen nog zoo veele ressources te vinden zyn; doch dat zy tevens begrypen, dat het de post en pligt van cordaate Regenten is, om zorge te draagen dat diergelyke Plegtankers niet nutteloos worden verspild, maar gespaard tot een tyd, dat de Republiek daar door eenig wezentlyk nut zoude kunnen consequeeren, het welk, naar hunne gedagten, in het concludeeren van de voorgeslaagen Augmentatie, niet te vinden is, om dat men niet weet dat de Republiek, die geene passen gedaan heeft, die met de aangenomen Neutraliteit incompatibel zyn, aan een der in Oorlog zynde Mogendheden eenige reden van een regtmatig misnoegen zoude hebben gegeeven, en dus niet verwagten kan, dat de respective Oorlogende Mogendheden, die zig in de ontstaane Troubles zoo verre ingewikkeld

vin-

vinden, dat het niet te denken is, dat de- 1758.
zelven het zouden toeleggen om het getal
haarer Vyanden te vergrooten, en die tot
dus verre getoont hebben met alle om-
zigtigheid het Territoir van den Staat te
hebben willen menageeren, een voornee-
men zouden hebben om de Republiek te
attacqueeren; dat daar by nog kómt, dat,
zoo men reden had om te besluiten, dat
'er zoo een voorneemen by één der in
Oorlog zynde Mogendheden was, een
Augmentatie van dertienduizend vierhon-
derdenvyftig Man veel te gering, en dus
van geen de minste vrugt zoude zyn, om
den Staat uit dat gevaar te redden; en dat
daarentegen, zoo het alleen te doen is om
Insultes en Avanies van Marodeurs en
stroopende Partyen af te weeren, de Magt,
welke de Republiek op de been heeft,
daar toe overbodig sufficient is, nademaal
de Krygsmagt van den Staat, zonder het
Corps Artillery en de Mineurs daar onder
te begrypen, in omtrent drieëndertigdui-
zend Combattanten bestaat (het welk, ge-
compareerd tegens de prima plana van vo-
rige tyden, meer dan veertigduizend Man
op het papier uitmaakt,) en het gansch
niet moeielyk schynt met zoo een aan-
zienlyke Magt, zoo door het formeeren
van Cordons, als het leggen van sterke
Guarnizoenen in de meestgeëxponeerde
Plaatsen, het Territoir van den Staat van
Insultes en Plunderingen te bevryden;
vooral, als men considereert dat de Bar-
riere steden, als voor het grootste gedeelte

1758. sedert de laatste Troubles nog gedemolieerd liggende, met geen vrugt kunnen worden bezet, en dat dus de voorschreeve Krygsmagt genoegzaam geheel tot dekking van de Frontieren kan worden geëmploieerd.

„ Dat eindelyk de vreeze, welke Haare Koninklyke Hoogheid schynt te hebben, dat een van de Oorlogende Partyen, het te kwaad krygende, zyne veiligheid op het Territoir van den Staat zoude kunnen zoeken, en dat door zoo een middel het theater des Oorlogs op den eigen grond van den Staat zoude kunnen worden gebragt, zekerlyk zyne opmerkinge verdient; doch dat het vooreerst niet zeer presumtief is, dat een succumberende Armée, die door eene victorieuse Armée vervolgd word, eene retraite zoude zoeken op een Territoir, daar dezelve, in plaatse van de behulpzaame hand, natuurlyker wyze, resistentie zoude te wagten hebben, en zig daar door aan een nieuw gevaar bloot stellen; en dat, ten tweeden, een bloote vreeze of mogelykheid, dat het een of ander kwaad zoude kunnen gebeuren, geen genoegzaam puissant motief uitlevert, om de Finantie door zoo eene notabele vermeerdering van lasten verder te abimeeren, in een tyd, dat men tot die laagte gekomen is, dat men, om een fonds tot de protectie van de Kommercie tegens de Algerynen te vinden, zyn recours heeft moeten neemen tot de Kasse van het verhoogde Last- en Veilgeld, en dat men

nog

nog dagelyks moet aanzien, dat de Vlag 1758.
van den Staat word geschonden, en de Kommercie, die de bronader van de welvaart en de zenuw van den Staat is, door eene Mogendheid, van welke men het zelve, uit hoofde van de byzondere relatien met den Staat, niet te wagten scheen te hebben, tegens de klaare letter van de Traktaaten, op zeer verregaande wyzen mishandeld en geruïneerd word, zonder dat men tot dus verre de noodige Geldmiddelen, tot protectie van dezelve, op eene andere wyze heeft kunnen vinden, als door het leggen van nieuwe Lasten op de Kommercie, tot goedmaakinge van de kosten, die tot het geven van eenige meerdere protectie gerequireerd worden.

„ Dat, de zaaken in die termen staande, de Heeren, hunne Principaalen, zig verbeelden, dat, hoe wenschelyk men het anderszins ook zoude mogen agten, dat de Republiek zig in staat bevond, om altoos een grooter Krygsmagt, zoo te Land als te Water, te kunnen aanhouden, alle considerantien van dien aart, voor het tegenwoordige, om den geaccableerden toestand van de Finantie, moeten stilstaan; dat de Republiek, even als andere Mogendheden, die door magtige Nabuuren omringd zyn, zig op de trouw der Traktaaten verlaaten, alle gelegenheden, die aanleiding tot misnoegen geven kunnen, zoo veel mogelyk, eviteeren, en de laatste ressources, die nog voor handen zyn, zorgvuldig spaaren moet, om daar van, als

1758. ongelukkig de nood aan den man mogt komen, een nuttig en heilzaam gebruik te kunnen maaken, of dat, by faulte van dien, te wagten is, dat de Republiek zig, door het maaken van nutteloozе depenses, zal brengen tot dien staat, dat 'er geene middelen van herstellinge overig zullen zyn, en dat zy, tot de compleete uitwerkinge van haare volkomen ruïne en ondergang, geen Vyand van buiten zoude noodig hebben, en de hooge Regeering daar door op zig zoude laden een regtmatig verwyt van de goede Ingezeetenen, dat dezelve de ware interessen van de Republiek niet naar behooren had gaade geslagen en behartigt.

„ Dat de Heeren, hunne Principaalen, geoordeelt hebben deeze importante zaak zoo uitvoerig te moeten behandelen, om op eene doorsteekende wyze te doen zien, dat het niet geschied uit een geest van tegenstreevinge, maar dat het zyn solide gronden, die hen noodzaaken, om by de vorige begrippen te moeten persisteeren, en in de voorgeslagen Augmentatie als nog te blyven difficulteeren; en dat zy derhalven de Heeren, derzelver Gedeputeerden ter Dagvaart, hebben gelast om te insteeren, dat dit hun Advies, tot derzelver decharge by de Posteriteit, in de Notulen moge worden geinsereerd, en dat verder Haare Koninklyke Hoogheid, op het vriendelykste en serieuste, moge worden verzogt, om, volgens hoogstdeszelfs gewoone iever en waakzaamheid, de noodi-

dige voorziening te doen, en orders te stellen, dat zoodaanige Militie, die in andere Plaatsen kan worden gemist, naar de meestgeëxponeerde Plaatsen op de Frontieren moge worden gezonden, om, zoo tot dekkinge als beveiliginge van het Territoir van den Staat te worden geëmploieerd." 1758.

Tegen dit Advis, 't welk, in 't laatst van July, werdt ingeleverd, stelden de Heeren van de Ridderschap, omtrent het midden der volgende maand, een ander; waar mede zy, egter, niets anders uitwerkten, dan Haare Koninklyke Hoogheid, in derzelver opzet, nog meer te sterken, en by de weigering, ter vermeerderinge van de Zeemagt, te yveriger te doen volharden.

Bewindhebbers van de W. I. C. klaagen mede over de Rooveryen der Engelschen in Amerika.

Om te meer kragts te geven aan alle deeze klagten en verzoeken, gaven de Heeren Bewindhebbers der Westindische Maatschappye, ter Presidiaale Kamer van Amsterdam, door eenen Brief, kennis aan Hun Hoog Mogenden, van de rooveryen en plonderingen, door de Engelsche Kommissievaarders, in Amerika, omtrent de Nederlandsche Schepen gepleegd, en van de wederregtelyke vonnissen, door de Geregtshoven aldaar, in deeze zaaken, geveld. Op dat berigt besloten Hun Hoog Mogenden, zig te vervoegen by den Engelschen Afgezant, den Ridder York; doch met hoedanig eenen uitslag, blykt uit het volgende antwoord van dien Groot-Brittannischen Staatsdienaar.

1758.

De Engelsche Ambassadeur ontvouwt de redenen, waarom de Nederlandsche Schepen worden opgebragt.

„ De Heeren Pieck van Zoelen en anderen Hunner Hoog Mogende Gedeputeerden tot de Buitenlandsche Zaaken, ingevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie van den eersten deezer loopende maand, in conferentie geweest zynde met den Heere York, Minister Plenipotentiaris van zyne Majesteit, den Koning van Groot-Brittannien, hebben, ter Vergaderinge, gerapporteert dat zy, in de voorsz. Conferentie, aan gemelden Heere York ter hand gestelt hadden Hun Hoog Mogende voorsz. Resolutie van den eersten deezer, genomen op eene Missive van de Bewindhebberen van de West-Indische Kompagnie, ter Præsidiale Kamer te Amsterdam, raakende de onbehoorlyke behandelingen en vyandelyke Rooveryen der Engelsche Kommisfievaarderen, tegens de Schepen en Vaartuigen van Hun Hoog-Mogenden Onderdaanen in Amerika, en de onwettige Proceduuren, door de Rechters, aldaar, tegens dezelven gehouden; met verzoek aan gemelden Heere York, den inhoud van de voorsz. Resolutie door zyne goede officien te willen appuieren en seconderen. Dat gemelde Heer York daar op verklaart hadde, dat hem zeer leed was te zien de geduurige klagten, die hunne Hoog Mogende zich verpligt vonden te doen in faveur van hunne Onderdaanen, en dat de Koning hem gelast hadde, zulks, en daar het te passe zoude komen, te zeggen, dat zyne Majesteit

„ met

„ met het grootste genoegen zoude zien 1758.
„ alle middelen, die men zoude kunnen
„ voorslaan om satisfactie te geven aan
„ Hun Hoog Mogende, met welken zyne
„ Majesteit standvastig gezogt hadde te
„ leven in de allervolmaaktste Eenigheid;
„ maar dat de Koning hem ter zelfder tyd
„ gepermitteert hadde te declareeren, dat
„ zyne Majesteit geresolveerd was te be-
„ letten, dat de Kommercie van het
„ Fransch Amerika niet geschiede door
„ andere Mogendheden, onder het specieus
„ pretext van eene Neutraliteit, en niet
„ toe te laten dat een chicane over woor-
„ den uitgelegd worde, als een permissie,
„ om met zyne Vyanden een Kommercie
„ te dryven, die, hoe zeer dezelve niet
„ opgeteld was in de specifieke Klasse van
„ Artikelen van Contrabanden, egter, in
„ allen opzigte en in allen zin, zoodanig
„ wierd door de byzondere omstandighe-
„ den. Dat zy Heeren Gedeputeerden zou-
„ den zien, dat de Orders, die hy aan hun
„ kwam te communiceeren, en die hy,
„ sedert weinige dagen, had ontvangen,
„ hem in het geval stelden van aan hun te
„ representeeren, dat, zoo lang de geoor-
„ loofde Kommercie van de Onderdaanen
„ van Hun Hoog Mogende, die zyne Ma-
„ jesteit nooit voorneemens was geweest
„ te interrumpeeren, zich geconfundeerd
„ vond met een andere, die de Koning
„ voor ongeoorloofd aanzag, alle deeze
„ representatien vrugteloos moesten we-
„ zen; te meer daar de Traktaaten bepaalt

 „ had-

1758. „ hadden de Manier van Procedeeren in „ diergelyke gevallen, en dat de Kroon „ geen kennis konde nemen van gevallen, „ die behooren tot het onderzoek van de „ ordinaris Rechtbank.

„ Waarop gedelibereerd zynde, hebben „ de Heeren Gedeputeerden van de Pro- „ vintiën Holland en Westvriesland, Zee- „ land, Utrecht en Vriesland het voorsz. „ gerapporteerde Copyelyk overgenomen, „ om in den hunne breeder gecommuni- „ ceerd te worden. En is, dien onver- „ minderd, goedgevonden en verstaan, dat „ Copy van het voorsz. gerapporteerde „ gesteld zal worden in handen van de „ Heeren Nagel en anderen hunner Hoog „ Mogenden Gedeputeerden tot de Zaa- „ ken van de Zee, om te visiteeren, exa- „ mineeren en van alles alhier ter Ver- „ gaderinge rapport te doen."

Lyst der opgebragte Schepen, en van de daar door veroorzaakte schaden.

In de maand September werdt, in deeze Stad, gedrukt en algemeen verspreid, eene drievoudige Lyst van genomene of geplonderde schepen. De eerste Lyst, bestaande uit de zulke, welke op Curaçao en St. Eustatius voeren, behelsde een getal van eenëntwintig schepen, die, op derzelver te rug reize, door de Engelschen, genomen en opgebragt waren. De schade, welke de Koopliedsn daar by leeden, werdt begroot op drie Millioenen, vyfhonderdzevenenvyftigduizend en vyfhonderd guldens. Op de tweede Lyst stonden aangetekend, de genomene en opgebragte schepen, ten getale van vierender-

dertig, op derzelver uit- of thuisreize naar of uit de Westindiën; van welke, volgens opgaave, de schade bedroeg vyf Millioenen, honderdvierënveertigduizend Guldens. Het getal der Schepen, op de derde Lyst aangetekend, die niet genomen, maar alleen beroofd of geplonderd waren, beliep een getal van honderd, en het nadeel, aan dezelve toegebragt, een somme van vierhonderdnegenëndertigduizend honderdeenënnegentig Guldens en zes stuivers. In ééne hoofdsomme beliep dus deeze schade, negen Millioenen, honderdveertigduizend zeshonderdeenënnegentig Guldens, zes stuivers. 1758.

Doch, hoe aanmerkelyk, en drukkende voor veelen, dit nadeel ook ware, hoe regtmaatig, diensvolgens, ook de klaagstemme, welke de Kooplieden ophieven; de Vrouwe Gouvernante bleef doof voor dezelve, en kon niet besluiten, om gepaste maatregels in het werk te stellen, ter betengelinge van den roof- en plonderlust haarer Landgenooten. Niet ondienstig oordeelen wy het, een verhaal van den toedragt en afloop deezer veel gerugtmaakende gebeurtenisse, hier nevens te voegen.

De Gouvernante blyft Convooi weigeren.

In gevolge van het Antwoord, door Haare Koninklyke Hoogheid, op de laatste Memorie gegeeven, dat den Kooplieden, zo ras mogelyk, rapport zou worden gedaan, werden, den vierentwintigsten van Slagtmaand, door eenen daartoe byzonderlyk afgezonden Bode, eenige Ge-

Eenige Kooplieden worden in 's Hage ontbooden.

1758. Gedeputeerden uit de Kooplieden van Amsterdam en Rotterdam, verzogt, ten allerspoedigsten, in den Hage te koomen. Dewyl de Kooplieden van die Steden, uit de verhaastinge, waar mede dezelven herwaarts ontboden werden, zig vleiden de eene of andere gunstige tydinge op hunne Klagten te zullen bekomen, begaven zig, zo spoedig hun mogelyk was, van Amsterdam naar 's Hage, de Kooplieden *van de Poll*, *Testas*, *ter Borch* en *Neel*, en, van Rotterdam, de Kooplieden *Baalde* en *van de Walle*. Deeze zes Gedeputeerden hadden, daags daar aan volgende, den vyfentwintigsten van die maand, gehoor by de Vrouwe Gouvernante, en by haaren Geheimen Raad, den Heere de Larrey. In dit gehoor werdt hun ter hand gesteld, het Afschrift van eenen Brief, raakende den staat der onderhandelingen, tusschen het Engelsche Hof en Hun Hoog Mogenden, over de klagten, betreffende den Koophandel, door den Hollandschen Afgezant in Engeland, aan den Heere Griffier Fagel, alhier, geschreven; die dus luidde:

Wel Ed. Gestrenge Heer!

MYN HEER!

Brief van den Heere Hop, wegens den

„ Eergister avond is 'er eene Byeenkomst geweest van de voornaamste Heeren van het Ministerie; en hebben dezelven alstoen in consideratie genomen Hunner

ner Hoog Mogende Resolutie van den twaalfden September, laatstleden. Zoo ras ik daar van kennis had bekomen, heb ik getragt te weten wat daar gepasseerd was, en of 'er iets finaals besloten was ten opzigte van bovengemelde Resolutie. Mylord Holderness onpasselyk zynde, heb ik my daar over geadresseert aan den Heere Pitt, die my geliefde te zeggen, dat die Heeren tot laat in den nacht by den anderen waren geweest; doch dat, van wegen de volumineusheid der zaaken, nog al een geruimen tyd zoude verloopen, eer een behoorlyk Rapport zoude kunnen worden uitgebragt, om voor den Koning te worden gelegd; dat hy my ondertusschen wel konde verzekeren, zoo voor zig zelven, als voor de andere Heeren van het Ministerie, dat 'er eene genegenheid was, om aan Hun Hoog Mogende genoegen te geven, voor zoo ver de Klagten van derzelver Onderdaanen wel gefundeerd waren, en tot removeringe van alle verwyderinge. Doch dat hy my, ter zelfder tyd, moest zeggen dat 'er zig twee zaaken opdeeden, die men alhier niet zoude kunnen toegeeven, dat is, vooreerst het navigeeren en trafiqueeren op de Fransche Eilanden, en dat, schoon onder gefingeerde naamen, voor Rekening der Franschen geschiedde, waar door men wist dat Vrankryk Millioenen had geprofiteert; en dat men hier van begrip was, dat zulks zelfs door de letter van de Traktaaten niet ge-

1758.

Staat der Onderhandelingen over de Klagten, nopens den Koophandel.

1758. gepermitteerd was; en dan, ten anderen, den Aanvoer, naar Vrankryk, van Materiaalen tot Aanbouw van Schepen; dat, schoon die Materiaalen, by het IV Artikel van het Traktaat van 't jaar 1674, genumereerd stonden, als geene Waren van Kontrabande zynde, dezelven door de omstandigheden Kontrabande Goederen wierden, strekkende tot Aanbouw van de Fransche Navaale Magt; dat hy hoopte dat Hun Hoog Mogende zig, ten dien opzigte, naar redelykheid zouden laten vinden; my verder zeggende, dat men, ten opzigte van de Abuizen, zoo door het neemen en opbrengen der Schepen, zoo door des Konings Schepen, als wel Armateuren, zoude tragten te redresseeren; gelyk mede ten opzigte van de Gerechtspleegingen, indien ten dien opzigte eenige Abuizen zouden mogen wezen begaan; dat mede, by het aanstaande Parlement, zoude tragten te bewerken, dat de Acte van het Parlement, tot encourageeringe van Zeelieden, by welken de genomen Pryzen hun in eigendom worden gegeven, voor zoo verre mogt worden gealtereerd, dat daar door alle Vexatien mogten worden belet; daar verder byvoegende, dat, om dit alles uit te werken, daar toe arbeid en tyd wierd vereischt; en dat hy Hun Hoog Mogende konde verzekeren, van deszelfs iever en genegenheid om dit alles tot een goed einde te brengen; niets meer wenschende, dan eene goede en ver-

trouw-

trouwde harmonie en intelligentie, tus- 1758.
schen deeze Kroon en den Staat van Hun Hoog Mogenden.

Blyve met zeer diep respect,

Wel Edele Gestrenge Heer!

Uw Wel Ed. Gestr. zeer ootmoedige en gehoorzaame Dienaar

Londen den 17 November 1758. (*Was geteekend.*) H. HOP."

De Kooplieden, in de twee gemelde Steden, by de thuiskomste deezer Afgezondenen, van hun verneemende, dat de reden, waarom zy in den Hage ontbooden waren, alleenlyk geweest was om hun bekend te maaken, dat nog al een geruime tyd zou moeten verloopen, eer een behoorlyk rapport wegens hunne klagten zou kunnen uitgebragt worden, en dat men toonde, in Engeland, ten opzigte van het weezenlyke der zaake, ongenegen te zyn om de minste verandering te maaken, waren hier over niet weinig ontzet, ziende dat zy, wegens het bekoomen van schadeloosstellinge der geleeden verongelykingen, en verzekerdheid dat hunne volgens de Traktaaten geoorlofde Handel vervolgens vry zoude zyn van de kwellingen der Engelschen, nog niets gevorderd waren. Dezelven besloten hier op, dat eenigen, uit hun lichaam afgevaardigd, te Alphen, een Dorp, aan den Rhyn, omtrent in het midden tusschen Amsterdam en Rotterdam, gelegen, zouden te zamen koo-

men,

1758. men, en aldaar overleggen, wat, ter gemeene voortzettinge van hunne wederzydsche belangen, van welke de welvaart van het gantsche Land afhangt, zoude behooren ondernomen te worden. Deeze Kooplieden hielden hunne byeenkomst, in dat Dorp, op Zondag, den vyfentwintigsten van de gemelde Slagtmaand; alwaar besllooten werdt, dat, op nieuws, eene Deputatie van Kooplieden naar den Hage zou gaan, om aldaar, ten vierdemaale, nadrukkelyke Vertoogen te doen over den gedrukt wordenden Koophandel. In gevolge van dit besluit werdt, te Amsterdam, eene Aanspraak opgesteld en gedrukt, die men, by dit vernieuwd adres, aan de Vrouwe Gouvernante zoude doen. De Kooplieden, welke, ten deezen einde, naar den Hage reisden, en, op den zevenden van Wintermaand, by Haare Koninklyke Hoogheid, gehoor hadden, waren veertig in getal; naamelyk, wegens Dordrecht, de Kooplieden *Krena* en *Hoogstraten*; wegens Amsterdam, de Kooplieden *van de Poll*, *ter Borch*, *Locquet*, *Dedel*, *Neel*, *de Harde*, *van Eeghen*, *van Vollenhoven*, *Bruin*, *van Hoboke*, *Angely*, *Texier*, *Reigerbosch*, *Raap*, *de Neufville*, *Amyot*, *Fizeaux*, *de Wit*, *Ameshof*, *du Tilk*, *Bosch*, *van Kerchem*, *de Vry* en *Tavarez*; wegens Rotterdam, de Kooplieden *Jz. Hope*, *Meiners*, *van de Walle*, *Baalde*, *van den Einde*, *Osy*, *van Zwyndrecht*, *van Yzendoorn*, *Rochussen* en *de*

Glaz;

Glaz; uit Noordholland, de Kooplieden *Brouwer*, *Visser*, *Lyns Rogge* en *A. Rogge*. De Aanspraak aan de Vrouwe Gouvernante, welke zy, by deeze gelegenheid, deeden, was van den volgenden aanmerkelyken inhoud: 1758.

Doorlugtige Koninklyke Princesse!

„ De Kooplieden der Kommercierende Steden en Plaatsen deezer Provintie begrypen niet dan al te wel, hoe lastig en vervelend het voor Uwe Koninklyke Hoogheid moet vallen, dagelyks, opgehouden te worden met Klagten, hoe rechtmaatig die ook zyn, over het onredelyk gedrag, het welk de Oorlogschepen en Kommissievaarders der Engelschen, met de Schepen en Koopmanschappen, de Onderdaanen der Republiek toebehoorende, houden.

Aanspraak der Kooplieden, in hun vierde gehoor by de Vrouwe Gouvernante.

„ Maar zy vinden zich, desniettegenstaande, verpligt, nogmaals, verlof van Uwe Koninklyke Hoogheid te smeeken om hunne zielzuchten en regtvaardige Klagten, aan hoogst dezelve, uit 's harten grond, uit te stotten.

„ Zy betuigen, op het allerserieuste, niet dan ongaarne en door hoogen nood geperst, hier ten vierdenmaale toe te komen; en alleen in 't oog te hebben, en altoos te zullen houden, buiten en behalven hun eigen welzyn, de welvaart van 't Vaderland, en de prosperiteit en eer van het doorluchtig Huis van Oranje.

„ Wel considereerende, dat, wanneer

1758. zy, en duizenden van Medeburgeren en Vaderlanderen, zonder herstel zullen geruïneerd zyn, de luister en het aanzien der Regeeringe, aan wiens hoofd zy het geluk hebben Uwe *Koninklyke* Hoogheid te zien, niet meer *zal zyn* als van ouds; wanneer de Republiek mede eene Mogendheid, en wel eene *Zeemogendheid*, uitmaakte; en dat zy de smerte zullen hebben het doorluchtig Huis van Uwe Koninklyke Hoogheid, thans, door den allernaauwsten band, voor altoos, aan ons lieve Vaderland verknogt, te zien deel hebben aan het generaal verval en de ruïne van de Republiek.

„ Zy neemen dan de vryheid om aan Uwe Koninklyke Hoogheid op nieuws te herinneren alle de redenen van Klagten, die zy nu zoo dikwils, ja al driemaalen, mondeling hebben voorgedragen. Zy zouden die allen op nieuws kunnen optellen, indien zy niet dagten en vreesden, dat Uwe Koninklyke Hoogheid hen voor indiscreet zoude houden, en uit dien hoofde met vooroordeel aanhooren.

„ De Kooplieden zullen, derhalven, zig alleen vergenoegen met Uwe Koninklyke Hoogheid te betuigen, dat het 'er verre van af is, dat de omstandigheden der Kommercie, sedert dien kleinen tyd, dat zy laatst de eere hadden voor Uwe Koninklyke Hoogheid te verschynen, zouden zyn verbeterd; dat, integendeel, de zaaken van dag tot dag op eenen erger en nog erger voet gebragt worden.

„ Uwe

„ Uwe Koninklyke Hoogheid heeft, zoo gratieus als ernstig, op de voorgaande instantien der Kooplieden gelieven te antwoorden en te betuigen „ dat zy wel „ onderrigt en ten hoogsten aangedaan „ was over de importante Schade, die de „ Kommercie kwam te lyden; dat hoogstdezelve niets meer ter harte ging, dan „ de Welvaart van 't Vaderland, welk zy „ geliefde te verklaaren voor het haare te „ houden; terwyl van 't welwezen van „ het zelve haar eigen belang, dat van „ haare twee Vorstelyke Kinderen en 't „ geheele Vorstelyk Huis afhing; dat wyders, van harentwegen, sterke instantien „ gedaan wierden aan het Hof van Engeland, en dat hoogst dezelve reden had „ te gelooven, dat 'er in Engeland aan „ wierd gewerkt; maar dat 'er zaaken „ waren, welke by het Parlement geschikt moesten worden; dat men daarom vier a vyf weken geduld moest hebben; doch dat hoogst dezelve reden had „ te gelooven, dat 'er van den Koning „ van Groot-Brittannien, haaren Vader, „ binnen dien tyd, wel eenige goede tydingen te verwagten waren." 1758.

„ De Kooplieden, op het hoogste voldaan van de allergratieuste receptie, die zy de eer gehad hebben by Uwe Koninklyke Hoogheid te ontvangen, smerte het, niettemin, dat zy een uitstel van vier of vyf weeken zouden moeten ondergaan; terwyl ieder dag, ja ieder uur, tot haare verdere ruïne gelegenheid geeft. Maar,

 aan-

1758. aangedaan door de opregte en hartelyke betuigingen van Uwe Koninklyke Hoogheid, hebben zy, met alle gehoorzaame onderdaanigheid, in het verlangen derzelve geacquiesceert; tot dat het Uwe Koninklyke Hoogheid behaagt heeft, vier Kooplieden van Amsterdam, en twee van Rotterdam, ten Hove te requireeren, om aan hun eenige ontvangen tyding mede te deelen.

„ Zy kunnen niet uitspreeken, hoe groot het verlangen in die twee Steden, zoo by groot als klein, was, om de gemelde zes Kooplieden, ieder by de zynen, te zien wederkeeren, in hoope dat zy, met eene volkomen troostelyke en voldoende tyding zouden gemunieerd zyn, en dat daar door eens een einde, zoo wel aan de hoop en het verlangen, als aan de vreeze, mogt gesteld geworden zyn. Doch zy moeten, tot hunne alleruiterste smerte, zeggen, dat de uitslag niet heeft voldaan aan de verwagtinge.

„ De ontbooden Kooplieden, t'huis gekoomen zynde, hebben, ten spoedigsten, hun werk gemaakt met aan hunne Medeleden kennisse van het gepasseerde te geeven.

„ En, om niet te missen, hebben zy de Missive van den Heer Envoyé Hop, aan den Heere Griffier Fagel, in dato den zeventienden November, uit Londen geschreven, aan eene talryke Vergaderinge van Kooplieden voorgeleezen.

„ Maar, Mevrouw, wat was de surprise!

ſe! wat was hunne hoop, wat was hunne verwagting ydel! als zy conſidereerden den inhoud van de gemelde Misſive, die niet vervat dan uitſtel en onaanneemelyke voorwaarden. 1758.

„ Als de Kooplieden dezelve in haare deelen ontleeden, vervat die drie poincten:

„ *Eerst*, een verhandeling over het Traktaat van Marine, van 't jaar 1674.

„ Ten *tweeden*, een te ontwerpen Concept, om de Abuizen in het neemen en opbrengen der Schepen; als mede ten opzigte der Regtspleegingen, indien 'er mogten zyn, te redresſeeren.

„ En *ten derden*, een Verandering der Prysakte van 1756, voor zoo veel dezelve tot Vexatien geleegenheid geeft.

„ Wat het eerſte poinct belangt; hebben de Kooplieden met de alleruiterſte vreugde gezien, dat de Heer Pitt en andere Heeren van het Ministerie genoegen waren, om aan Hun Hoog Mogende genoegen te geven, voor zoo ver de Klagten van derzelver Onderdaanen wel gefundeerd waren. Maar zy verklaaren even daar uit te moeten vreezen en beſluiten, dat het Ministerie in Engeland weinigen van de Klagten der Onderdaanen deezer Republiek zullen willen admitteeren als wel gefundeerd; dewyl de ondervinding leert waar de gedagten, in 't generaal door geheel Engeland, met opzigte tot de opgebragte Schepen, den Nederlanderen toebehoorende, heenloopen.

„ Te meer, daar het ſchynt dat men

 het

1758. het geven van genoegen aan Hun Hoog Mogende zoekt te accrocheeren aan twee en misschien meer poincten, die vooraf door Hun Hoog Mogende aan Engeland zouden moeten toegestaan worden.

„ En deezen zyn, met naamen, het Trafiqueeren en Navigeeren op de Fransche Eilanden.

„ En, ten anderen, de Aanvoer, naar Vrankryk, van Materiaalen, tot Aanbouw van Schepen.

„ De Kooplieden kunnen niet voorby op deeze poincten een weinig stil te staan, om dat in het eerste hunne eer, en in beiden, het welzyn van de Kommercie der Republiek geëngageerd is.

„ Want de Heer Pitt heeft zeer stout geposeert, en aan den Heere Envoyé Hop gezegt, dat de Navigatie en Trafiek op de Fransche Eilanden geschiedde voor rekeninge der Franschen, schoon onder gefingeerde naamen; in dit zeggen ligt opgeslooten, dat alle de beëedigde Certificaaten, die tot bewys van den Hollandschen eigendom, by de Schepen en Goederen, naar de gemelde Eilanden gedestineerd, bevonden zyn, valsch en verdigt zyn; en dat de Kooplieden, in die Kommercie geïnteresseerd, hun gewin boven hun eeuwig geluk gesteld, en hunne ziel voor eeuwig ten verderve gezwooren hebben. Wie schrikt niet, als hy aan dergelyke gruwelen denkt? Men zwyge van het gros eener Natie daar mede te fugilleeren,

„ Dit

„ Dit nogthans doet de Heer Pitt. De 1758.
Kooplieden kunnen niet genoeg hunne gevoeligheid over deeze zoo verregaande beschuldiging uiten. Zy vertrouwen dat Uwe Koninklyke Hoogheid, volgens haare gewoone equiteit, betere gedagten van de Inwooners van Nederland heeft, dan dat zy dit gezegde van den Heere Pitt voor waarheid zoude aanneemen, en de Kommercie in 't generaal met zodanigen blaam beklad houden.

„ Hoe zeer nu de Navigatie en Kommercie op de gemelde Eilanden, hier te Lande, zelfs door den Souverein, voor gepermitteerd gehouden word, is het zo ver van daan, dat de Kooplieden dezelve met geweld zouden willen gesouteneert hebben; zy zyn te wel overtuigd dat het niet het Interest van de Republiek is, om een Tak van Kommercie, waar van zy toch in vredestyd niet zeker zyn te zullen profiteeren, eene nabuurige Mogendheid te desobligeeren; maar zy zyn verbaasd, als zy zien dat het in Engeland een Systema van Konvenientie is geworden, ons te beletten die Waren te vervoeren, die de Engelschen zelf erkennen dat ons gepermitteerd zyn, volgens het IV Artikel van 't Traktaat van 1674, overal en alom met onze Schepen te brengen, behalven in Plaatsen, welken belegerd zyn, in 't Fransch *bloquées ou investies* genaamd.

„ Hier door word de Kommercie en Navigatie van de Onderdaanen der Republiek, op de Oostzee en geheel Muskovien, ten

eenen-

1758. eenenmaale vernietigd; want niemand zal Goederen ontbieden, zoo hy ze niet weder uit kan voeren.

„ En wanneer daar dan, in de derde plaatse, bykomt, de Kabottage, dat is de Vaart van de eene Fransche Plaats naar de andere, waar in de Scheepvaart van Vriesland zoo sterk geïnteresseerd is, en dat de Engelschen, gedurende deezen geheelen Oorlog, zoo zeer tegengestaan heeft; dan komt het den Kooplieden voor, dat de overige Artikelen van 't gemelde Traktaat van 1674 niet der pyne waard zyn, om daar voor den Engelschen eenige obligatie te hebben; dewyl, op dien voet, het essentiele van het Traktaat den bodem is ingeslaagen; boven en behalven, dat geene andere Mogendheid reden zal hebben ons eenige meerdere voordeelen boven andere Natien toe te staan.

„ Het tweede point der gemelde Missive flatteert ons met een redres, in opzigte der Abuizen, in het neemen en opbrengen der Schepen, door Oorlogschepen en Armateurs, als mede ten opzigte der Regtspleegingen, indien, ten dien reguarde, eenige abuizen mogten weezen begaan.

„ De Kooplieden durven zig niet flatteeren, dat dit zoo eenvoudig de meening van het Ministerie in Engeland is. Zy ondervinden dagelyks dat nieuwe capties en zwarigheden gemaakt worden, en dat het voornaame oogmerk is de zaaken op het allersterkst te embrouilleeren. Wie ziet niet, dat het onmogelyk is de Goederen

te

te distingueeren, die, op de Reede van 't Eiland St. Eustatius, van Land of uit een Bark gelaaden zyn? Wien is dat bekend? Noch Schipper, noch Volk, veel minder een Koopman in Holland, is in staat om het voor of tegen te verklaaren. En wat doet het 'er toe? De Goederen zyn veranderd van meester; uit de Bark, zoo wel als van Land, is 'er koop en verkoop tusschen beide gegaan, en de Inscheeping is niet geschied in Zee, maar op eene Reede, op het Territoir van den Staat, onder het bereik van 't Geschut van het Fort. En al was 'er geen koop of verkoop, en verandering van Eigendom voorafgegaan, het Traktaat permitteert den Nederlander te voeren Vyands Goederen. Het lyd daarom geen speculatie, dat, als men ons regt wilde doen, men zoude vinden dat 'er grove abuizen begaan waren, die niet spoedig genoeg kunnen geredresseerd worden. Doch daar van schynt men in Engeland nog in het minste niet overtuigd. 1758.

„ Als men dat was, zoude men overlang gezien hebben de ongerymdheid van de periode der Prysakte, waar by de Pryzen aan de Nemers in Eigendom worden gegeeven, of de ongerymde uitlegging, die men aan dezelve zoo studieuslyk geeft; en dit is het derde poinct, in de gemelde Missive vervat.

„ Hoe zeer dit eene burgerlyke schikking in Engeland is, intresseert die evenwel alle Mogendheden; wyl dezelve eene licentie aan de Oorlogschepen en Armateu-

1758. teuren geeft, die tot vexatie en verderf der Kommercie van neutrale Staaten, op het allerkragtigste, medewerkt.

„ De gemelde Akte geeft aan Zeevaarenden de Pryzen, by hen genoomen, in Eigendom; maar wat zyn dat voor Pryzen? Immers de zodanigen, die op den Vyand genoomen worden. Dit kunnen zulke Schepen niet zyn, die, ingevolge van een Traktaat, met de Kroon solemneelyk gemaakt en onderhouden, navigeeren; *of men moet stellen, dat de Wetten van 't Ryk meer gelden, dan de Traktaaten.*

„ Maar wat staat is 'er dan op Traktaaten en Verbindenissen te maaken? Zoude het dan, onder verbeteringe, niet veiliger zyn, geen Traktaat te hebben, en voor de onnoemelyke Sommen, die men, uit zodanige kwaade stellingen en andere malitieuse interpretatien van de Traktaaten, verliest, zyne veiligheid en bloei in de protectie en uitbreidinge der Kommercie, onder een genoegzaam aantal Oorlogschepen, te zoeken?

„ Doch nog eens. Is de gemelde Akte gemaakt tot Encourageringe van den Zeeman, om *den Vyand* afbreuk te doen; dan heeft het geen plaats omtrent Vrienden; dan behoeft 'er ook geen verandering in gemaakt; dan is het maar een frivool pretext van uitstel; dat daar omtrent verandering in het Parlement moet gemaakt worden.

„ Doch het zy hoe het wil, men behoeft

hoeft geen ander bewys van het dilai, dat men zoekt te maaken; dan de eigen woorden van den Heere Pitt, in de Missive van den Heer Envoyé Hop vervat; dat, naamelyk „ van wegen *de Volumineus-* „ *heid der zaaken*, nog eenen geruimen „ tyd zoude verloopen, eer een behoor- „ lyk rapport zoude kunnen worden uit- „ gebragt, om voor den Koning te wor- „ den gelegd". 1758.

„ En, verder, na optellinge van alle de poincten, repeteert die Heer nog eens, *dat, om dat alles uit te werken*, arbeid en tyd *vereischt word*.

„ Uwe Koninklyke Hoogheid ziet uit allen deezen klaar, dat by het uitstel, dat de Kommercie, nu sedert de gepasseerde maand May, heeft moeten ondergaan, nog een *onbepaalde geruime tyd* zal moeten gevoegd worden, eer men eenig antwoord, men zwyge iets voldoende, ontvange.

„ Waar zal het, in dien tusschentyd en naderhand, met de Kommercie en Navigatie heen? Wat moet 'er van worden? Eerst goede Woorden op goede Woorden; dan Uitstel op Uitstel, en eindelyk een Voorschrift van Voorwaarden, waar aan de lydende Kooplieden niet kunnen voldoen, en die voor de Kommercie in 't generaal onaanneemelyk zyn.

„ De Kooplieden hebben het oog op het onderscheid, dat men in Engeland wil maaken, met opzigte tot Goederen uit Barken, of van Land geladen; en,

wy-

1758. wyders, op de ruïne van de Kommercie en Navigatie op de Oostzee en geheel Rusland; en op de Vaart van de eene Plaats in Vrankryk naar de andere.

„ Dan zal 'er aan de twee groote oogmerken voldaan zyn; de zeven Provintiën kunnen dan niet meer Neutraal gehouden worden; zy zyn ingewikkeld in den Oorlog; en haare Navigatie en Kommercie is geruïneerd. . . . . .

„ De dagelyksche ondervinding toont dit klaar aan, al zyn de woorden niet dan honing en zuiker.

„ En men flatteere zig niet, dat het beter zoude zyn, wanneer de Staat in alle de mesures van Engeland blindelings trad; dewyl de Historien van vorige tyden leeren, dat even toen, wanneer de Staat op 't naauwst met Engeland verknogt was, de Schepen van de Onderdaanen der Republiek op dezelfde wyze behandeld wierden, en dat op den tyd, wanneer onze Troepen het Koninkryk van Engeland, en allen welmeenenden Britten, de hand boden tot hunne verlossinge van de laatste zeer gevaarlyke Rebellie, de Schade, door de Engelschen aan onze Navigatie en Kommercie toegebragt, op tien Millioenen Guldens begroot wierd. . . . . .

„ Laat het Uwe Koninklyke Hoogheid dan niet verveelen, dat de Kommercie, door alle deeze redenen geperst en tot het uiterste gebragt, zig wederom tot hoogstdezelve keere, met reïtereerend verzoek, en eerbiedige instantie, dat het Uwe Koninkinklyke

ninklyke Hoogheid behaage haar te helpen uit haaren dringenden nood. 1758.

„ Laaten de Kooplieden daarom de vryheid neemen Uwe Koninklyke Hoogheid deeze twee middelen voor te ſtellen, die de Kommercie met reden mag denken van de uiterſte nuttigheid te zullen zyn.

„ Het aanwenden, naamelyk, van de allerkragtigſte devoiren, tot het bewerken van redres in Engeland, tot vrygevinge van den zoo grooten ſchat, aldaar tegens regt en reden opgehouden wordende.

„ En het verleenen van ſuffiſante protectie voor de Navigatie *door de geheele Waereld.*

„ Deeze twee zaaken meenen de Kooplieden, onder reverentie, ten uiterſten en op het allerſpoedigſte noodig te zyn, om dien importanten ſchat van de Kommercie, die in Engeland legt en dagelyks aanwast, te recupereeren; op dat, met hulpe van God Almagtig, voorgekomen worde de ruïne van zoo veele braave en eerlyke lieden, de ſteunen van de Kommercie, wien haar eer zoo lief is, als hun leven: Welkers val immediaat naar zig zal ſleepen het verderf van alle Handwerken, Manufacturen en Ambachten; en aan min Vermogenden den allerbitterſten honger en kommer, in den op handen zynde winter, zal doen gevoelen.

„ De eerſte bewyzen daar van komen niet aan het Hof van Uwe Koninklyke Hoogheid; wy ondervinden het reeds; wat zal het in het vervolg zyn? Uwe Koninklyke

1758. ninklyke Hoogheid geloove ons, het water is aan de lippen; de elende word dagelyks grooter, en men zal in 't kort buiten staat zyn, hoe geneegen anderszins, aan de Armen handreiking te doen.

„ Hoe noodzaakelyk en important de goede uitslag van dit eerste poinct voor de Kommercie is, niet min dringende is de nood om de Kooplieden het tweede poinct van hun verzoek toe te staan, naamelyk *suffisante Protectie door de geheele Waereld.*

„ OORLOGSCHEPEN, MEVROUW! ZYN 'ER NOODIG om hen te beveiligen; op dat men hier te Lande niet verder geruïneerd raake; op dat, wanneer de minzaame handelingen, en de groote beloften, niet beantwoorden aan de verwagting, die men nog ten goede voed, de Republiek in staat moge zyn op haare eigen magt te vertrouwen; en dat, wanneer al het onze, het welk in Engeland is, verlooren zal zyn, wy ons zelf kunnen helpen, en in staat zyn het geleden ongelyk te wreeken.

„ Laaten de Kooplieden voor hun zelven, en voor allen, die van den Koophandel moeten leeven, deeze voorzorg van Uwe Koninklyke Hoogheid mogen affmeeken; stel hen in staat, door Oorlogschepen, haare Vaart en Handel gerust te kunnen voeren; laaten zy daar op staat mogen maaken, en van Uwe Koninklyke Hoogheid, die de voornaamste directie in de Staatsschikkingen van de Republiek heeft, niet

niet weder gerenvoieerd worden naar anderen. Het dependeert, vertrouwen ze, alleen van Uwe Koninklyke Hoogheid, hen te helpen; het behoeft Uwe Koninklyke Hoogheid maar één woord te kosten, om tot de noodige formidable Equipagie te doen besluiten. Niemand, die dezelve tegenwoordig aan de Augmentatie of iets anders accrocheert, zal zig daar verder tegens stellen. Te minder, om dat men wel mag vaststellen dat niemand van de Leden van de Hooge Regeeringe aan de Noodzaakelykheid van de Protectie ter *Zee* twyfelt. 1758.

„ Wie van *de Kooplieden zou zig* verder durven inlaaten in deeze zaak van Staat? Wie van hen zou durven onderstaan te decideeren, of de Augmentatie te Lande even noodig is, als zy verzekerd zyn dat eene formidabele Equipagie is? Niemand zal zóo stout zyn.

„ Dit meenen zy evenwel, onder reverentie en met de uiterste hoogagting voor de wyze Raadsbesluiten der Staaten, te mogen zeggen, dat, wanneer de Augmentatie gedestineerd is om, vroeg of laat, gebruikt te worden aan dien kant, daar de Republiek nu sedert zoo lang aangetast en beledigd is, met naame tot Protectie van de Kommercie, men dezelve niet morgen, maar heden, wenscht geconcludeerd te zien.

„ Wanneer dezelve dan gepaard gaat met een genoegzaam getal Oorlogschepen, dan is 'er middel over, dat de Republiek, en

1758. en derzelver gezag, wederom als van ouds geëerd en ontzien worde.

„ Heeft een wanhoopende drift, Mevrouw en Koninklyke Prinses, de Kooplieden te ver verleid, vergeef het hen; zy spreeken voor Vrouw, voor Kinderen, voor 't Vaderland en voor uw Vorstelyk Huis.

„ 't Is 'er ver van daan, dat zy de Republiek in een twyfelagtigen Oorlog tegens een magtig Koninkryk zouden willen inwikkelen; neen, zy verlangen niets, als een zekere Neutraliteit en gelukkigen Vrede te mogen genieten.

„ *Zy weeten dat de kans des Oorlogs* onzeker is; maar zulks moet, onder verbeteringe, niet maaken dat men zig te laat in staat stelle, als men zoo ver onderdrukt is, dat 'er geen opkomen meer gehoopt kan worden.

„ En, om te toonen, doorlugtige Vorstin, hoe ver de Kooplieden, aan den eenen kant, afzyn van Oorlog tegens hunne Onderdrukkers te willen; maar, aan den anderen kant, wenschten dat de Republiek, door haare eigen magt en nieuwe Alliantien, zig in postuur stelde om haaren verderen ondergang te voorkomen, zoo neemen zy de Vryheid, nogmaals, te herhaalen, 't geen zy zoo meenigmaal voorgedraagen hebben; dat, namelyk, eene aanzienlyke Deputatie, uit het midden van hunner Hoog Mogende Illustre Vergaderinge, naar Engeland gedaan worde, om by den Koning van Groot-Brittannien een

spoe-

fpoedig en voldoenend redres te befolliciteeren, en daar op ten fterkften aan te dringen, om eindelyk een volkomen genoegdoening van de geleden fchade te erlangen. 1758.

„ En, zoo zy niet dagten dat het zoude gelyken als of zy de deliberatien van hunne wettige Regeeringe wilden voor uit loopen, zouden zy tevens voorftellen, dat 'er, gelykelyk met de Deputatie naar Engeland, verfcheide Kommisfien, naar Rusland, Spanje, Zweeden en Denemarken, gedecerneerd wierden; om, by een weigerend antwoord van het Engelfche Hof, zig te kunnen verzekeren van de Alliantien, hulp en byftand der gemelde Hoven, om de alleenheerfching der Engelfchen ter Zee met ons te helpen tegengaan.

„ God zegene Uwe Koninklyke Hoogheid, den Heere Prinfe Erf-Stadhouder en het gantfche Vorftelyk Huis, en doe hunne Regeering gelukkig en voorfpoedig zyn, tot grootmaakinge van het lieve Vaderland."

Het behaagde Haare Koninklyke Hoogheid, op deeze Aanfpraak, te antwoorden „ dat zy met leedweezen den te„ genwoordigen ftaat van den Koophan„ del aanzag, en over den zelven niet „ minder aangedaan was, dan iemand der „ Kooplieden; doch dat het haare fchuld „ niet was dat dezelve niet meer be„ fchermd wierd; dat aan de Magiftraa„ ten der Steden Dordrecht, Haarlem,

1758. „ Amsterdam, Gouda, Rotterdam en „ Brielle de reden moest toegeschreven „ worden waarom de Land- en Zeemagt „ in geen beteren staat zyn; dat zy Gou„ vernante niet had opgehouden te wer„ ken om aan de Kooplieden genoegen te „ geven, waar van ten getuigen strekte „ zekere Brief, door den Koning van „ Engeland, haaren Heere Vader, aan „ haar geschreven (h); dat zy onderrigt „ was dat de Kollonel Yorke verzogt had „ dien zelfden morgen een mondgesprek „ met Hun Hoog Mogende te houden, „ om in Onderhandeling te treden over „ deeze zaak; en dat zy hoopte dat zulks „ van eene gewenschte uitwerking zoude „ weezen." Meer antwoordde Haare Koninklyke Hoogheid den Kooplieden niet; maar zy begaf zig naar een ander vertrek, en zeide, in 't heen-gaan, dat, zoo de Kooplieden zulks goedvonden, zy verder met den Heere de Larrey, haaren Geheimen Raad, konden spreeken. De Afgezondenen, hier op ook weggegaan zynde, verzogten terstond gehoor te hebben by den gemelden Geheimen Raad;

(h) Van deezen Brief, oorspronglyk in de Fransche taal geschreven, werd den Kooplieden een Afschrift gegeeven, dat, vertaald zynde, dus luid: „ Men is thans metterdaad „ bezig om de zaaken der Hollanderen te behandelen, en „ York zal eerstdaags de noodige Instructien hebben om „ eene Overeenkomst te beramen naar het genoegen van de „ Republiek. Men zal verder middelen tragten vast te „ stellen om de Buitenspoorigheden der Kaperen te beteugelen. Ik ben

„ *Uwe goede Vader*
„ GEORGE R."

Raad; en eenigen, uit het midden van hen daar toe gevolmagtigd, spraken met den zelven zeer omstandig over de smertelyke omstandigheden, waar in dit Gemeenebest zig thans bevond; vertoonende dat de Vermeerdering van de Landmagt iets anders is, dan de Equipagie van Oorlogschepen; dat de eene van de andere verschilt als het ligt van de duisternis; en dat 'er voor de eerste geene redenen zyn, die dezelve aanstonds noodzaakelyk maaken, maar zeer veele ten sterksten dringende redenen voor de laatste; welke omstandig tot overtuiginge beweezen werden. Op alle deeze redenen antwoordde de Heer de Larrey, even als de Gouvernante gedaan had, dat het de schuld van Haare Koninklyke Hoogheid niet was dat 'er geene Herstelling kwam. Doch de Kooplieden, hier tegens het hunne inbrengende, antwoordde hy, tot besluit, „dat het voor „de Vrouwe Gouvernante was geworden „een *point d'honneur*, om in geene „Equipagie ter Zee te bewilligen, zon„der eene Vermeerdering van Troepen „te Land; en dat hy de Kooplieden niet „dorst vleien met de teruggave der Sche„pen en Goederen, die door de Engel„schen genoomen zyn." Met dit troosteloos Antwoord vertrokken de Kooplieden naar hunne Medegenooten; en, vervolgens, ieder derzelven naar de Steden en Plaatsen, van waar zy afgezonden waren, om van hunne verrigtinge verslag te doen. De Aanspraak, die zy aan Haare

1758.

1758. Koninklyke Hoogheid gedaan hadden, was, gelyk wy gezegd hebben, by voorraad gedrukt; en dezelve werd, zo ras zy was gedaan, openlyk in de Boekwinkels verkogt. Deeze omstandigheid, en het gewigt, welk de Vrouwe Gouvernante in de Klagten der Kooplieden beschouwde, deed haar besluiten om, den elfden van Wintermaand, in de Vergadering der Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal, in persoon, eene nieuwe Propositie te doen over de Noodzaakelykheid der Vermeerderinge van de Land- en Zeemagt, die dus luidt:

Hoog Mogende Heeren!

Propositie van Haare Koninklyke Hoogheid in de Vergadering der Staaten Generaal, na dat deKooplieden by haar gehoor gehad hadden.

„ Ik zoude te kort doen aan den iever en de waakzaamheid van Uw Hoog Mogende, voor de Conservatie van den Staat, indien ik dezelven daar toe nader zoude willen opwekken. De blyken, die voor handen zyn, hebben my daar van voor lang overtuigt; en het is alleen op dien grond, dat ik alhier in Uwer Hoog Mogende Vergadering verschyne, om aan dezelven voor te draagen, dat, terwyl de ernstige en herhaalde poogingen van Uw Hoog Mogende, by de Provintiën van Holland en Westvriesland, Zeeland en Vriesland, ten einde de voorgeslaagen Augmentatie en Equipagie tot besluit mogte worden gebragt, tot nog toe vrugteloos zyn geweest, Uw Hoog Mogende op middelen gelieven bedagt te weezen om daar

daar een einde van te maaken; en dat wel 1758.
hoe eerder zoo beter; deels, om te voldoen aan de sterke en regtmaatige instantien van de Provintiën Gelderland, Utrecht, Overysfel en Stad en Lande; deels, om te gemoet te koomen aan het vuurig en gegrond verlangen van de Kommercieerende Ingezeetenen deezer Landen, welken, schoon door my geinformeerd van de Onderhandelingen tusschen Groot Brittannien en Uw Hoog Mogende, ter vereffeninge der gereezen Geschillen, en van de onophoudelyke devoiren, die ik, in myn particulier, tot bevorderinge van een æquitabel Accommodement heb aangewend, als mede van de gevolgen, die dezelven hebben gehad, egter, voor de vierde reize, my eene Deputatie hebben gedaan, om aan te dringen op eene notabele Vermeerdering van 's Lands Navale Magt.

„ Die Deputatie heeft bestaan in een nombreus getal van veertig Kooplieden, niet minder opmerking verdienende, dan de Aanspraak, die zy my hebben voorgeleezen, en waar van een ruim getal Exemplaaren, by voorraad gedrukt, onmiddelyk alom is gedistribueerd geworden. Ik zal voor het tegenwoordige daar op geene aanmerking maaken, als alleen dat dezelve Aanspraak niet schynt ingerigt te weezen om de aangevangen Onderhandelingen met Engeland te faciliteeren, of de Natie te induceeren tot gevoelens om een Verdrag te prefereeren aan eene Rupture met die Kroon. Verder zal ik my hier omtrent

1738. niet uitlaaten, en liever alles defereeren aan het hoogwys en doordringend oordeel van Uw Hoog Mogende, welken uit de gemelde Aanspraak ook zullen kunnen zien, dat het meer dan tyd is een einde te maaken van de deliberatien over de voorgeslaagen Augmentatie te Lande en Equipagie ter Zee, op welke beiden ik altoos met het uiterste empressement geinsteert heb, en zonder welke beiden ik, in gemoede, overreed ben dat de Staat aan alle onheil en gevaar, zoo voor het tegenwoordige als voor het toekomende, geëxponeerd is en blyven zal."

Dit Voorstel in de Vergadering van Hun Hoog Mogende gedaan zynde, werd het zelve, door de Gedeputeerden van de Provintien Holland en Westvriesland, en van Vriesland, overgenomen, om in de Staatsvergaderingen van die Provintiën nader overwogen te worden; doch, niettemin, besllooten dat Haare Koninklyke Hoogheid, wegens haaren onophoudelyken yver, zorg en waakzaamheid voor het gemeene welzyn, zou worden bedankt; en voorts een Afschrift van dit Voorstel, met een daar by gevoegden Brief, gezonden aan de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, en de Ed. Mogende Heeren Staaten van Zeeland en Vriesland. Deeze Brief werd nog ten zelfden dage afgezonden, en luidde woordelyk dus:

Ede-

Edele Groot Mogende Heeren! 1758.

„ Haare Koninklyke Hoogheid, de Vrouw Gouvernante, deezen morgen in Onze Vergadering gecompareerd zynde, heeft, ter geleegenheid van eene Deputatie van Kooplieden, die voor eenige dagen by hoogstdezelve is geweest, om aan te dringen op eene notabele Vermeerdering van 's Lands Navale Magt, opnieuws aan Ons voorgedraagen de hooge Noodzaakelykheid om een einde te maaken van de deliberatien, zoo op het fobject van de voorgeflaagen Augmentatie te Land, als van de Equipagie ter Zee, op beide welken Haare Koninklyke Hoogheid altoos met het uiterfte empresfement heeft geinfteert, en zonder welken de Staat aan alle onheil en gevaar, zoo voor het tegenwoordige als voor het toekomende, geëxponeerd is en blyven zal.

Brief van de Staaten Generaal, ten geleide van de vernieuwde Propofitie Haarer Koninklyke Hoogheid.

„ Wy hebben van onzen pligt geoordeelt Copie van de voorfz. Propofitie aan Uw Ed. Groot Mogende, gelyk mede aan de Heeren Staaten van de Provintiën Zeeland en Vriesland, toe te zenden, en daar by aan dezelven te reprefenteeren, dat het aan Ons voorkomt dat, zoo ooit, het tegenwoordig tyd is om beide deeze zaaken ten fpoedigften in eene ernftige overweeginge te neemen, en door een heilzaam en eenpaarig befluit werkftellig te maaken.

„ Het zoude overtollig en ook verveelende zyn, indien Wy wederom, by herhalinge, aan Uw Ed. Groot Mogende

1758. onder het oog bragten den bekommerlyken toestand, waar in de Republiek zig bevind door den Oorlog, die gansch Europa in vuur en vlam heeft gezet, en tot aan de Frontieren van deezen *Staat is* genaderd, zonder dat tot nog *toe* de minste apparentie is van, in het aanstaande jaar, een einde daar van te zien, terwyl Wy, van alle zyden, geïnformeerd worden dat de voornaamste Mogendheden, die daar in deel hebben, alle mogelyke toestel maaken om dien met nog meer hevigheid, zoo het mogelyk was, eene volgende Campagne voort te zetten.

„ Niemand, *die bedagt is* op de onzekere gevolgen, die een Oorlog tusschen magtige Nabuuren voor een Staat, van vreemde Troepen aan alle kanten omsingeld, zoude kunnen hebben, kan daar van disconvenieeren, of ontkennen dat het niet ten hoogsten te wenschen zoude zyn, dat de Republiek, daar de Oorlog op haare Grenzen word gevoerd, in een behoorlyken staat van defensie was. Niet minder moet een iegelyk, die begrypt dat het Welzyn van ons Vaderland afhangt van het behoud van de Kommercie, overtuigd zyn dat, in deeze hagchelyke omstandigheden, waar in de Navigatie op eene ongehoorde wyze word ontrust, eene Equipagie ter *Zee* volstrekt noodzaakelyk is, en dat het onverantwoordelyk zoude weezen 's Lands Navale Magt in deeze tyden te verwaarloozen.

„ Wy hebben nooit anders, als ten uiter-

tersten, gebillykt de ieverige poogingen, 1758.
die Uw Ed. Groot Mogende van tyd tot tyd hebben aangewend om hunne Mede-Bondgenooten daar toe op te wekken, en Wy hebben, naar ons vermogen, die altoos getragt te secondeeren.

„ Wy kunnen ook niet als ten goede houden, dat de lydende Kommercianten hun beklag dieswegens ter behoorlyker plaatse inbrengen, wanneer het zelve op eene gepaste en betaamelyke wyze geschied. Maar gelyk het de pligt van wyze en cordaate-Regenten is, niet alleen voor een gedeelte van hunne Ingezeetenen, maar voor allen te gelyk, zorg te draagen; en het voornaame oogmerk van een Souverain moet weezen, aan den eenen kant, te zorgen voor het geluk van de Onderdaanen, en, aan den anderen kant, hen te beschermen tegens alle geweld van buiten, zoo achten Wy dat, in eene zodanige situatie, als waar in de Republiek thans verseert, zoo wel eene Augmentatie van 's Lands Militie, tot veiligheid van de Frontieren, als eene Equipagie ter Zee, tot conservatie van de Kommercie, onvermydelyk is, en dat het een van het ander niet gesepareerd behoort te worden. De Heeren Staaten van de Provintien Gelderland, Utrecht, Overysfel en Stad en Lande zyn, met Haare Koninklyke Hoogheid en met Ons, van de zelfde gedagten, en hebben daarom, by verscheide Missiven en Propositien, op beide die zaaken, zoo

1758. weezenlyk voor het gemeene belang, onophoudelyk aangedrongen.

„ Wy twyfelen niet, of hooggemelde Heeren Staaten zullen directelyk hun gevoelen daar omtrent aan Uw Ed. Groot Mogende openleggen, en daar by te kennen geven hunne bereidwilligheid om de belangen van de Kommercierende Ingezeetenen te behartigen, by aldien Uw Ed. Groot Mogende ook de veiligheid van hunne Ingezeetenen met 'er daad willen bevorderen.

„ Wanneer Wy nu reflecteeren dat niet alleen het belang van de Republiek in het gemeen vereischt, dat de Staat, zoo te Land als te Water, in postuur van defensie word gebragt, maar dat geen uitkomst van deeze deliberatie is te wagten, zoo niet, door onderlinge toegevendheid, de eene Bondgenoot aan den anderen te gemoet komt, zoo willen wy gaarn aan het oordeel van Uw Ed. Groot Mogende overlaaten, of, door een langer uitstel van de Konclusie, zoo van de Augmentatie als Equipagie, niet een verderffelyke voet gelegd zal worden tot scheuring en verdeeldheid onder de Bondgenooten, waar van de gevolgen ten hoogsten beklaagelyk zullen weezen, terwyl ondertusschen de Republiek, zoo te Land als te Water, in een weerloozen staat zal blyven, en afhankelyk worden van de willekeur van haare Nabuuren.

„ Wy verzoeken derhalven, met allen ernst,

ernst, dat Uw. Ed. Groot Mogende, zoo 1758.
lief als hun is het behoud van het Vaderland, met al wat daar in dierbaar is, zoo zeer als hun ter harte gaat de Protectie van de goede Ingezeetenen, en zoo hoog als zy prys zetten op de goede Eenigheid en Harmonie, die altyd, maar vooral in het present gevaar, ten hoogsten noodig is, serieuse reflectie willen maaken op de exhortatien van Haare Koninklyke Hoogheid, en op de instantien van de meerderheid der Bondgenooten, en eene gave en salutaire Resolutie neemen op de voorgeslaagen Augmentatie van 's Lands Militie, ten einde die, te gelyk met de Equipagie ter Zee, hoe eerder zoo beter, met Eenpaarigheid, ter Konclusie worde gebragt.

„ Waar mede" enz.

De Kooplieden, met de troostelooze maare van het geene zy alhier, by Haare Koninklyke Hoogheid en den Heere de Larrey, gehoort hadden, t'huis gekomen zynde, en daar van aan het lichaam der handeldryvende Ingezeetenen verslag gedaan hebbende, was 'er eene algemeene neêrslagtigheid by het voornaamste gedeelte der Inwooneren in de Koopsteden; en men wist naauwlyks hoe de zaak verder aan te vatten. Te Amsterdam en Rotterdam, egter, besloot men niet op te houden met nederige Vertoogen te doen; en ten dien einde zig met Smeekschriften te wenden tot de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van deeze Provincie. Hier van werd, in ieder Stad, met een afzonderlyk Request,

1758. quest, kennis gegeeven aan de Ed. Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren, en derzelver kragtige ondersteuning van het verzoek, dat gedaan zou worden, afgesmeekt. Het Request, by de Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam ingegeeven, luidde dus:

Aan de Ed Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam.

Request der Kooplieden aan de Heeren Burgemeesteren der Stad Amsterdam.

„ Geven, reverentelyk, te kennen de ondergeschreve Kooplieden, laatst gecommitteerd geweest zynde, wegens de Beurse van Amsterdam, in den Hage, dat zy Supplianten, met kennisse van Uw Ed. Groot Agtbaare, nu al viermaalen zyn geweest in den Hage, om aldaar, zoo wel aan Haare Koninklyke Hoogheid, als Hun Hoog Mogende, de Heeren Staaten Generaal, by Monde en Requeste, voor te draagèn de importante Schade, die de Kommercie van de Onderdaanen der Republiek lydt door de onregtmaatige Behandelingen der Engelsche Oorlogschepen en Kommissievaarderen; als mede de onredelyke Regtspleegingen, ten dien opzigte in Engeland gehouden wordende; dat alle die Klagten, tot nog toe, niets ten goede hebben uitgewerkt; dat zulks, verre van te verbeteren, dagelyks erger word; dat zy Supplianten, de laatste reize, den zevenden December, in den Hage zynde, aan Haare Koninklyke Hoogheid hebben gedaan de alhier geannexeerde Aanspraak

ſpraak (*i*); dat hun daar op, van wegens Mevrouwe, de Prinſesſe Gouvernante, is gegeeven zodanig Antwoord, als hier in ſubſtantie by gevoegd is (*k*); dat zy Supplianten door het zelve, tot hun leedweezen, hebben gehoort dat 'er weinig hoop tot een ſpoedig redres in Engeland en ſufſiſante Protectie alhier was te verwagten; dat zy daarom te raade geworden zyn zig, by Requeste, te adresſeeren aan Hun Ed. Groot Mogende, de Staaten van Holland en Westvriesland, met ootmoedige beede, dat het Hun Ed. Groot Mogende behaage den noodlydenden ſtaat der Kommercie in overweeginge te neemen, en, tot ſoutien van dezelve, zodanige beſluiten te neemen, als Hun Ed. Groot Mogende, volgens hunne hooge wysheid, meest oirbaar zullen oordeelen, tot voorkoominge van het verval der Kommercie en Navigatie; dat zy Supplianten op het hoogst verzekerd zyn, dat (zal zulks van een goed gevolg zyn) zy noodig hebben het veelvermogend appui van Uw Ed. Groot Agtbaaren. Weshalven zy zig keeren tot Uw Ed. Groot Agtbaaren, met eerbiedig verzoek, dat Hun Ed. Groot Agtbaaren, als integreerende Leden der Vergaderinge van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, der Supplianten gedaan verzoek, op het kragtigſte, gelieven te onderſteunen, en zodanige middelen gelieven te helpen be- 1758.

(*i*) (*k*) } Beide origineele Stukken zyn boven geplaatst.

1758. beraamen, die Hun Ed. Groot Mogende het meest oirbaar in de tegenwoordige omstandigheden van tyd zullen meenen te zyn. „. 't Welk doende" enz.

Het Request, welk, wegens deeze Stad, aan de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van deeze Provintie werd ingeleverd, was van den volgenden inhoud:

Aan de Ed. Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Request der Kooplieden van Amsterdam aan Hun Ed. Groot Mogende.

„ Geven, met alle onderdaanigheid, te kennen de ondergeschreeve Kooplieden, laatst Gecommitteerden geweest zynde van de Beurse van Amsterdam in den Hage; dat zy Suppllanten reeds meenigmaalen, zoo by Requeste als Monde, de vryheid genoomen hebben zig te adresseeren aan Hun Hoog Mogende, de Heeren Staaten Generaal, en aan Mevrouwe, de Prinsesse Gouvernante, (*zoo als de Registers van Hun Hoog Mogende Vergadering ten overvloede kunnen uitwyzen*) om zig te beklaagen over de vetregaande Rooveryen, Depredatiën, Opbrengingen, Confisqueeringen en onbillyke Regts-Oefeningen der Engelschen, met relatie tot de Scheepsvaart van den Staat; maar dat alle hunne Klagten, tot nog toe, zyn geweest zonder effect; dat, integendeel, de Schade, die aan de geheele Kommercie veroorzaakt word, dagelyks hoe langer hoe meerder aangroeit; dat zy Supplianten, de ruïne van de Kommercie in 't generaal vooruitzien-

ziende, door hoogen nood geperst, zig laatstleeden Donderdag, den zevenden December, nogmaals, ten vierden reize, by Monde, hebben geadresseert aan Mevrouwe, de Prinsesse Gouvernante, en alstoen aan Haare Koninklyke Hoogheid te kennen gegeeven dat het water aan de lippen was gekomen, en dat het ten uiterssten noodig was dat 'er middelen in het werk wierden gesteld; naamelyk, sterke Instantien by het Hof van Engeland, tot Vrygevinge van een zeer groot getal Schepen, met derzelver Ladingen, in de Havens van het gemelde Koninkryk van Groot-Brittannien opgebragt zynde, en suffisante Protectie door de geheele Waereld; zoo als zulks in het breede is blykende by de Aanspraake, aan Haare Koninklyke Hoogheid, ten deezen geannexeerd, en waar aan de Suppilanten de vryheid neemen zig, kortheidshalven, te refereeren; gelyk mede aan het Antwoord, welk zy Suppilanten, in substantie, hebben onthouden, en van Haare Koninklyke Hoogheid, en van wegen hoogstdezelve, te hebben gekreegen; dat zy Suppilanten, uit het gemelde Antwoord, tot hun leedweezen, moeten opmaaken dat 'er weinig hoop van een spoedig redres in Engeland, en tot suffisante Protectie alhier, overig is. En nademaal het een en ander, op het allerspoedigste, vereischt word, wil men niet duizenden van Ingezeetenen, van allerlei soort, groot en klein, geruineerd zien, zoo keeren zy Suppilanten zig tot Uw Ed. Groot Mogen-

1758. gende, als Vaderen des Vaderlands, aan wien ieder gedeelte van de Republiek even lief is, met ootmoedige bede, dat het Uw Ed. Groot Mogende behaage den noodlydenden staat der Kommercie in overweeginge te neemen, en, tot soutien van dezelve, zodanige besluiten te neemen, als Uw Ed. Groot Mogende, volgens hunne hooge wysheid, meest oirbaar zullen oordeelen, tot voorkominge van het verval der Kommercie en Navigatie, en tot grootmaakinge van het Vaderland.

„ 't Welk doende" enz.

Onderhandelingen met den Ridder Yorke.

Op den zelfden dag, op welken de Kooplieden gehoor hadden by Mevrouwe de Gouvernante, verzogt de Engelsche Afgezant, Ridder York, met de Algemeene Staaten in onderhandeling te treeden, ter beraaminge van maatregelen tot het wegneemen der heerschende geschillen. Men bewilligde in zyn verzoek, en benoemde, ten dien einde, eenige Gevolmagtigden. Doch, al wat, in de eerste zaamenkomst, voorviel, bestondt alleenlyk in schoone woorden. Op den tweeëntwintigsten verzogt de Afgezant om eene tweede byeenkomst. In dezelve leverde hy, aan de Afgevaardigden van Hun Hoog Mogende, over, eene schriftlyke breedvoerige Memorie, behelzende de eischen raakende den Koophandel, van de zyde zyner Groot-Brittannische Majesteit. Het geschrift was van deezen inhoud:

Hoog

Hoog Mogende Heeren! 1758.

„ In de Byeenkomste van den zevenden deezer-maand, had ik de eer Uwe Hoog Mogenden te kennen te geven, dat de Koning, myn Meester, my door deszelfs beveelen in staat gestelt en gemagtigt had om in Onderhandelinge te treeden met zodanige Persoonen, als Uwe Hoog Mogende zouden goedvinden tot dit einde te benoemen. Maar dat, vermits deeze zaak vorderde in haare byzonderheden onderzogt te worden, het onmogelyk was, zonder eenige nadere ophelderingen, tot een besluit te komen. Het is met veel genoegen, dat ik onze Onderhandelingen, wegens dat gewigtig onderwerp, heden zie openen; en ik vleije my, dat, ingeval Uwe Hoog Mogenden, door een evengelyk verlangen, als zyne Majesteit, ter verzoeninge worden aangespoord, wy dezelve wel haast tot eenen trap van volkoomenheid gebragt zullen zien.

Memorie van den Engelschen Afgezant, by de eerste Onderhandelingen, wegens de gepleegde Rooveryen, enz. overgegeeven.

„ By de twee Resolutien, van den twaalfden en vyfentwintigsten der Herfstmaand deezes jaars, welke my des anderen daags ter hand gesteld werden, vonden Uwe Hoog Mogenden goed, eenige zwaarigheid te maaken over de aanneminge der Verklaaringe, die ik de eer gehad had, uit naam van den Koning, te doen tegens den Koophandel, die hunne Onderdaanen op de Fransche Volkplantingen in America, en voor rekening dier zelfde Volkplantingen, dryven. Waarop zyne Majesteit,

1758. eerstgenoemde zyne reis niet durft vervolgen, en zig onder eene neutraale vlagge poogt te bergen, ten einde in Zee de ontmoeting van 's Konings Schepen te vermyden. Uwe Hoog Mogenden, de billykheid van myn eerste verzoek erkennende, zullen het tweede niet kunnen weigeren, vermits zy anderszins verklaaren zouden dat men ter goeder trouwe handelt, terwyl men ten zelfden tyde de gevaarlykste deur voor fraudes openlaat. Zodanig een gedrag zoude der billykheid van Uwe Hoog Mogenden onwaardig zyn, voor al in het tegenwoordig geval, waar in het doel is, alle oorzaak tot verdere Verschillen te verhoeden, en het goed verstand en de nabuurschap tusschen de beide Mogendheden te herstellen.

„„ Het laatste poinct myner Instructie, raakende de verzoeken, door zyne Majesteit, in het vriendelyke, aan Uwe Hoog Mogenden gedaan, vereischt omstandiger ontvouwd te worden. Hier in kan ik nog niet treeden, voorbehoudende my, deswegens, by vervolg duidelyker te uiten. Niettemin moet ik verklaaren, dat de Koning, sedert het begin van deezen Oorlog, niet zonder smerte, maar ook tevens zonder dezelven eenige moeielykheden te verwekken, neen, groot getal Hollandsche Schepen met Materiaalen, tot bouwinge en herstellinge der vyandelyke Vloten geladen, voorby zyne Havens heeft zien passeeren. Zyne Majesteit begeert, dat zekere Artikelen van Scheepsbehoeften on-

der

der de Klasse van Contrabande begreepen worden; doch zal zich met Uwe Hoog Mogenden verstaan, ten einde de onschuldige Koophandel hunner Onderdaanen op het Noorden van Europa, in dit Artikel, indien ik my dus uitdrukken mag, niet mede worde gewikkeld. Uwe Hoog Mogenden, die zelf eene *Zeemogendheid* zyn, en de voorregten daar van weeten te betwisten en te verdeedigen, zouden nooit kunnen wederspreeken dat het, in den tegenwoordigen Oorlog tegens Vrankryk, niet van 's Konings belang en pligt is, niet alleen te beletten dat de Zeemagt van zynen Vyand te ontzaglyk worde, maar alle zyne poogingen in te spannen om dezelve te verzwakken. Zal men betwisten, dat Scheepsbehoeften zoo schadelyk zyn als Kogels en Buskruid? Zoo het Vrankryk aan Schepen mangelt, zullen zyne Krygsmunitien Engeland niet vertsagen. Het gewigt van dat Artikel is zoo zonneklaar, dat de Koning het zelve aan het oordeel van Uwe Hoog Mogenden wel durft overlaaten. 1758.

„ *Zie* daar, myne Heeren, hoe verre myne Instructien loopen, met opzigt tot het genoegen, dat de Koning meenen zoude regt te hebben van de vriendschap en regtmatigheid der Republiek te verwagten; wanneer 'er zelfs geene andere gronden waren, met welke zyne Majesteit zyne eischen zoude kunnen onderschraagen. Doch ik heb reeds verklaard, dat de Koning zyne zekerheid wel wil hegten aan de gelyk-

 vor-

1758. vormigheid van die Uwer Hoog Mogenden, het welk my verhindert my deswegens breeder uit te laaten.

„ By het ontvouwen, gelyk ik gedaan heb, der poincten, op welke ik bevel heb by Uwe Hoog Mogenden aan te houden, heb ik getragt de manier te volgen, die zy zelf begonnen hebben in gebruik te brengen; naamelyk, derzelver eischen eerst onwrikbaar vast te stellen, en de middelen, daar toe dienende, vervolgens aan de hand te geven.

„ Thans treed ik tot de Artikelen hunner Resolutie van den vyfentwintigsten September deezes jaars.

„ I. Betreffende den eisch, in het eerste Artikel vervat, moet ik Uwe Hoog Mogenden doen opmerken, dat het zelfde Traktaat, waarop zy zig zoo sterk beroepen, de manier van procedeeren in geval van arrest of detentie voorschryft, en dat zy van zyne Majesteit, wiens handen, zoo ten aanzien zyner Onderdaanen door de Wetten, als ten aanzien der Buitenlanderen door de Traktaaten, gebonden *zyn*, geene extrajudiciele oefening van magt kunnen vergen. Zo Vonnissen buiten den regel geveld zyn, waar in de Regter zig, ten tyde der verhooringe, door schynbaarheden mogt hebben laaten misleiden, of dat Uitstellen plaats gehad hebben, waar over men gemeend heeft zig te kunnen beklaagen; daar toe heeft zig het Opper-Gerichtshof, gesteld om ter laatster instantie te oordeelen, steeds bereid ge-

toond

toond de abuizen, indien eenigen in de Gewysden der lagere Regtbanken geslopen mogten zyn, na te zien, en te verbeteren. Doch Uwe Hoog Mogenden zullen my wel vergunnen te zeggen, (zonder de kwestie te beslissen, dat het zonderling en zeer vreemd is, dat men, in weerwil der verzekeringen, door verscheide Persoonen aan Uwe Hoog Mogenden gedaan, tot hier toe geen eenig Appel geïnterjecteert heeft. Dit is een daad, waar over een ieder in Engeland verbaasd staat; en wanneer de Appellanten zig hadden willen laten hooren, zoude het getal dier Klagten ongetwyfeld grootlyks zyn afgenoomen. 1758.

„ Egter, om de Onderdaanen van Uwe Hoog Mogenden zoo veel mogelyk te helpen en te gemoet te komen, en de Onschuldigen niet met den Schuldigen gelyk te stellen, heeft zyne Majesteit gelast, dat hem van alle Hollandsche Schepen, in zyne Havenen aangehouden, een naauwkeurige Lyst zal worden geleeverd, ten einde het Scheepsvolk, dat dezelve onder beuzelagtige voorwendzelen mogt hebben weggeligt, maar, reden te doen luisteren, het te nopen die Schepen vry te laaten, en de uitspraak der Vonnissen in het algemeen te verhaasten. Indien 'er iets kan worden toegebragt tot hulpe, aan de eene zyde, en tot zekerheid der Zeevaart van de Republiek voor het toekomende, zal zyne Majesteit daar toe bereidwillig de hand leenen. De Natie verlangt de goede geneigdheden, in welke de Koning desaangaande is, te on-

1758. derfteunen; doch de zaaken, die het binnenlandfche betreffen, kunnen niet wel met de Buitenlanders verhandeld worden.

„ Ik vleie my dat deeze verzekeringen voldoenende zullen zyn, om de kwalykgegronde bekommeringen te ftillen, die de gemoederen van een zeker getal lieden in deeze Provinciën ingenoomen hebben. In zoo gewigtige en zoo zeer ingewikkelde zaaken word een weinig vertrouwen, en afwyking van het geene bitterheid baren kan, vereischt.

„ II. Wat het tweede Artikel van die zelfde Refolutie betreft, zoude ik Uwe Hoog Mogenden genoegzaam kunnen verzekeren, dat, zoo zy in den toeftand van zyne Majesteit in den tegenwoordigen Oorlog rondborftig belang neemen, en gemak toonen omtrent de poincten, welke de Koning van hen meent te kunnen vergen, zy desaangaande alle genoegen en mogelyke zekerheid zullen ontvangen. Zyne Majesteits voorneemen is, dat de Onderdaanen van Uwe Hoog Mogenden de Voorregten en Vryheden, uit het Traktaat van 1674 fpruitende, ten vollen genieten, in zoo verre de tegenwoordige overeenkomst den inhoud van het zelve niet vernietigt.

„ III. Aangaande het derde Artikel zal het, zoo dra Uwe Hoog Mogenden met zyne Majesteit nopens de poincten, welke ik in zynen naam heb ontvouwt, eens zyn, geenszins moeielyk vallen, elkander in dit opzigt te verftaan.

„ IV. Dit Artikel vervat Klagten, die

mogelyk niet dan te gegrond zyn, over de 1758.
Buitenspoorigheden van eenige Engelsche Kaperen, of die zig dusdanig noemen. Zodanige gewelddaadigheden, tot schande zyner Onderdaanen gepleegd, smerten waarlyk zyne Majesteit, en de gantsche Natie slaat de handen met den Koning te zaamen, om die Rooveryen te beteugelen. Derhalven neem ik de vryheid, de Ordonnantie bekend te maaken, door de Admiraliteit van Groot-Brittannien tegens dat gedrag en voor de eer der Beurse van Londen vastgesteld; en moet hier by voegen eene Bekendmaking, geschikt om de schuldigen in handen van de Justitie te doen komen. Zyne Majesteit bid Uwe Hoog Mogenden, hem ter deezer geleegenheid behulpzaam te zyn, door hunne Onderdaanen aan te maanen, de Bewerkers van een zoo verregaand bestaan geregtelyk te vervolgen; eene vervolging, waar in men hen alle mogelyke beschutting en gemak toezegt.

„ Voor het overige staat de Koning versteld, dat, na alle aanhoudingen, hier te Lande gedaan, om Getuigen te bekomen, nog niemand, ongeagt alle de aangeboden belooningen, de reize heeft willen onderneemen.

„ Ik gebruik de vryheid, my, tot beantwoordinge van het vyfde Artikel der Resolutie van Uwe Hoog Mogenden, op myn eerste Artikel te beroepen, en 'er by te voegen, dat het den Koning aangenaam zal zyn, alle middelen te ontvangen, welke men hem zal kunnen voorslaan, en die

1758. tot een bewys der egtheid van de Papieren der Schepen strekken zullen, onder welke tot heden niet dan te veele abuizen plaats gehad hebben."

Deeze Memorie in Hunner Hoog Mogende Vergadering ingeleverd zynde, werdt goedgevonden „ dat Copy van dezelve gesteld zoude worden in handen der Heeren van Welderen en anderen, Hunner „ Hoog Mogende Gedeputeerden tot de „ Buitenlandsche Zaaken, om dezelve na „ te zien en te onderzoeken, en daar op „ in te neemen de hoogwyze Considerarien „ en het Advies van Haare Koninklyke „ Hoogheid, en van alles ter Vergaderinge rapport te doen". Ook werdt dezelve, nog dien eigen dag, in de Vergadering van Hun Ed. Groot Mogende, de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, ingeleverd; waar na deeze, ten zelfden dage, goedvonden „ dat de voorschreeve Memorie zoude worden onderzogt door de „ Heeren van de Ridderschap, en verdere „ Hunner Ed. Groot Mogende Gecommitteerden tot de Zaaken van de Kommercie en Navigatie, met eenigen van de „ Hollandsche Raaden en Ministers van de „ Collegiën ter Admiraliteit, in deeze Provintie resideerende; en de Vergadering „ daar op te dienen van derzelver Considerarien".

Niet ondienstig hebben wy het geoordeeld, van den loop en afloop deezer zaaken, een omstandig en naauwkeurig verslag te doen. Duidelyk zal 'er den Leezer uit

uit gebleeken zyn, het belang, welk 's 1758.
Lands Staaten, in dien tyd, in den Koophandel stelden, en de zorge, door hen gedraagen, om denzelven te handhaaven en te beschermen.

Thans gaan wy vermelden, eenige byzondere voorvallen, onze Stad meer onmiddelyk betreffende. Door een allerhevigsten brand, werdt, op den zesentwintigsten van Juny, in de assche geleid, een Verfmolen, staande op een der Paden, aan den Buitensingel, tusschen de Raamen de Leidsche Poort. Gering, nogthans, was de schrik en schade, daar door veroorzaakt, in vergelyking van het springen van de Kruidmaakery *Sollenburg*, staande aan den Overtoomschen Weg, buiten de Leidsche Poort, regt tegen over de Brug, langs welke men, van dien Weg, naar het Pesthuis gaat. Het ongeval gebeurde, op den veertienden van Augustus, des morgens tusschen vyf en half zes uuren, en ging gepaard met de volgende omstandigheden. Tot deeze Kruidmaakery behoorden verscheide Gebouwen. Voor aan den Weg vondt men een Woonhuis; naast het zelve een Tuin, waar agter eene Stalling voor de Paerden; en naast den Tuin een Gebouw, dat het Korrelhuis genoemd werdt. Agter het Woon- en Korrelhuis stonden twee Pakhuizen, beide rondom met Boomen beplant, waar van het eene diende tot de plaats, alwaar het Kruid gedroogd werdt, de Stoof genoemd, en het andere tot een Magazyn, om het gemaakte

Het springen van een Kruidmaakery.

Kruid

1758. Kruid in te bewaaren, tot dat het, tot zekere hoeveelheid aangegroeid, gebragt werdt in de Torens, die by het Loopveld, naby Amstelveen, stonden. In een der twee gemelde Pakhuizen, door welk toeval is onbekend, dewyl de geenen, die het zouden moeten getuigen, ongelukkiglyk omgekomen zyn, in den gemelden vroegen morgenstond, toen het Werkvolk by een kwam, om den dagelykschen arbeid te beginnen, vatte het Kruid vuur, en sloeg eensklaps niet alleen in volle vlam; maar de lugt, hier door verdund, zette zig zo geweldiglyk uit, dat alles, met een slag, als by 't lossen van een zwaar stuk Geschut gehoord wordt, aan stukken sprong en zig wyd en zyd verspreidde. Hier door het naast daar by staande Magazyn ook aangestoken zynde, geraakte het daar in zynde Kruid mede in brand, en deedt dit Gebouw, met een tweeden veel zwaarer slag, insgelyks barsten en in de lugt vliegen. Van de ongelukkige Arbeiders, die hier hun werk dagten te beginnen, werden, ten minsten drie, deerlyk vernield; een half lichaam vondt men geslagen tegen de Kolfbaan van het Wynhuis Bloemendaal, dat het tweede huis is, van de Kruidmaakerye naar de Stad gerekend. Een Hand vondt men in de Laan van het Pesthuis; ééne andere op het Dak van zeker daar naby staande Huis, door een Kuiper bewoond; wel dertien Huizen voorby de Kruidmaakerye een ander lichaam, zonder hoofd, dat deerlyk gekwetst en aan

stuk-

ſtukken geſlagen was; elders vondt men 1758.
meer ſtukken en brokken van de ongelukkig omgekoomene Arbeidslieden. Gelyk deeze ſchielyke uitzetting der Lugt zulke deerlyke uitwerkzelen hadt omtrent de Arbeiders, die by en in de gemelde Pakhuizen waren, zo werden daar door ook de Gebouwen, en alles wat naby deeze Pakhuizen ſtondt, omtrent tweehonderd ſchreeden in 't rond, geweldiglyk bewoogen en zeer beſchadigd. Het Dak van de Paerdenſtal, en zelfs de Ruiven en Krebben in dezelve, waren weggeſlaagen; doch de Paerden, die 'er in ſtonden, niet gekwetst. Het Woonhuis en Korrelhuis waren zeer beſchadigd. De grond, waar op de Pakhuizen geſtaan hadden, was veranderd in een Poel. De Boomen, rondom dezelven, zag men uit den grond geſlagen; ſtukken en balken van de Gebouwen op de Landen geſmeeten. Het Water zelf was zodanig over de digtst by geleegene Landen geperst, dat zy in een Moeras ſcheenen veranderd te zyn. De meeste Huizen waren van hunne Pannen beroofd, en zommigen der naastbyſtaande van het grootſte gedeelte van 't geheele Dak; de Muuren geſcheurd; Deuren en Venſters aan ſtukken geſlagen; en de Boomen in de Tuinen, zo verre de vlam van 't Kruid zig hadt uitgeſtrekt, gezengd of van hunne basten beroofd; zommigen ter neder geſlagen; en van andere de Vrugten als met geweld geſchud. Zelfs waren veele Huizen in de Stad, op de Baangragt en het Spiegelplein,

1748. plein, zeer beschadigd. De breekbaare Meubelen, in veele Huizen, zag men vernield, of van hunne plaatsen gezet, en een Regenwatersbak, onder in den grond gemaakt, was gescheurd en lek gewonden. Uitwerkingen van deeze soort konden, in 't eerst; niet anders, dan schrik en ontsteltenis, te wege brengen in de menschen, die onkundig waren van derzelver oorzaak; veelen vlugtten haakt, zo als zy uit het bed sprongen, op den Overtoomschen Weg, meenende dat 'er eene Aardbeeving was, en stelden zig niet anders voor, dan dat hun uiterst oogenblik tegenwoordig was. Onder deezen was 'er eene Vrouw, met de Kaag van Leiden gekoomen, die, wel twaalf Huizen voorby de gemelde Brug van het Pesthuis, langs den Overtoomschen Weg liep, en een klein Jongsken aan de hand hadt; welke beide, door de beweeging en persing der Lugt, van den grond werden opgeheven, en naderhand ter neder vielen, zo geweldiglyk, dat het Kind tegen zyne Moeder zeide: *wy moeten hier sterven.* Na de eerste ontsteltenis verminderde de schrik, wanneer men ontdekte, welke de oorzaak was van alle deeze verschynselen. Men had in de Stad het gerugt van dit ongeval niet vernomen, of terstond werdt 'er eene Wagt gesteld by de toegangen tot de vernielde Gebouwen, om het rooven der overgebleevene Goederen te beletten; zy bleef 'er, tot dat deeze toegangen door Staketzelen waren geslooten; en dewyl die Wagt, door

ver-

versche Manschap, om zekeren bepaalden 1758.
tyd, geduurig werdt afgelost, stondt de Leidsche Poort, den volgenden nagt, open. Sedert heeft men berigten gekreegen, dat het springen der gemelde twee Gebouwen niet alleen vernomen is op het *Haarlammer Meir*, alwaar men, in een Schuit, van Aalsmeer gekoomen, twee zeer ongewoone stootingen van dezelve vernomen, maar ook zelfs te *Leiden*, *Gouda* en *Rotterdam*; in welke Steden men meende dat 'er eene Aardbeeving was; waarschynelyk door de uitzettinge der Lugt naar deeze plaatsen, werwaarts de wind dezelve meer, dan naar andere, voortdreef. Hoe groot de Schade, door dit ongeluk te weeg gebragt, zy, is niet wel te bepaalen, dewyl zeer veelen daar aan deelden. Zommigen hebben, om dezelve vergoed te krygen, geregtelyk laaten opneemen alles, wat by deeze gelegenheid vernield was: misschien met oogmerk om de Schade op den eigenaar van de Kruidmaakerye te verhaalen. Ook hebben veelen der Gebuuren, naast aan de gesprongen Gebouwen woonende, eenige dagen, na dat het ongeval gebeurd was, zamenkomsten gehad, om een Verzoekschrift te tekenen, ten einde de Kruidmaakery niet weder opgebouwd, en die gevaarlyke handteering aldaar vervolgens geweerd mogt worden. Op dit Request kwam een gunstig antwoord.

Op den dertienden January des jaars 1759.
1759, verspreidde zig, in deeze Stad, de Dood
tyding, wegens het overlyden van Haare van de
Ko-

1759. Vrouwe Gouvernante.

Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante. In gevolge der voorheen gemaakte schikkingen, met Hun Hoog Mogende beraamd, aanvaardde, terstond na dit sterfgeval, de toenmaalige Veldmaarschalk, Hertog Lodewyk van Brunswyk Wolfenbuttel, de voogdy over den minderjaarigen Erfstadhouder, en deszelfs insgelyks nog onmondige Zuster, Prinsesse Carolina. Op het luiden der Klokken, en het draagen van den Rouw, werden, zo in deeze Stad als elders, de noodige vaststellingen gemaakt. Het Vorstelyk Lyk, op den dertienden van February, van 's Graavenhage naar Delft gevoerd, werdt, aldaar, met veel luister en staatelyk, bygezet.

VERVOLG

OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

OF

ZEVENTIENDE STUK.

AMSTERDAM,
IN ZYNE
GESCHIEDENISSEN,
VOORREGTEN, KOOPHANDEL,
GEBOUWEN,
KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN
EN
REGEERINGE,
BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van

JAN WAGENAAR,

HISTORIESCHRYVER DER STAD.

ZEVENTIENDE STUK.

MET PLAATEN.

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. CONRADI en V. VAN DER PLAATS.
MDCCLXXXIX.
Als *Bezitters* der uitgegeevene Zestien Stukken.

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM.

AGTENTWINTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1759, *tot in het jaar* 1772.

De Kerkenraad der Hervormde Gemeente, in deeze Stad, vondt, in dit jaar, dienstig en geraaden, eenige nieuwe en nadere schikkingen te beraamen, betreffende het onderhouden van behoeftige Ledemaaten; om alzo te voorkoomen, dat de Kas, reeds merkelyk gedrukt, niet noodeloos bezwaard werdt. Volgens dezelve konden de behoeftigen, van buiten de overige Provintiën en Generaliteits Landen inkoomende, geenen onderstand genieten, ten zy ze blyken vertoonden, hier te Lande, vyf jaaren Ledemaaten der Gemeente geweest te zyn; de zulken, welke buitenlands het Lidmaatschap hadden ontvangen, moesten, na het inleveren van hun Getuigschrift, zes jaaren wagten. Wyders

1759. Nieuwe schikkingen, by den Kerkenraad der Hervormden.

1759. maakten Broeders Diakenen, met die der Luthersche en Doopsgezinde Gemeenten, eenige nadere bepaalingen, omtrent het onderhouden der wederzydsche behoeftige leden; wordende dit alles, door de Regeering, goedgekeurd en bekragtigd.

Oude-Vrouwenhuis der Doopsgezinden gebouwd.

Van de zorge, welke de Doopsgezinden, voor de nooddruftige Leden hunner Gemeente, draagen, zag men, in dit jaar, een nieuw bewys, in het bouwen van een net en zindelyk gebouw, geschikt ter inwooninge van behoeftige Weduwen of hoogbejaarde Vrysters. Dit Huis, staande in de Kerkstraat, niet verre van de Reguliersgragt, heeft, in gemelde Straat, alleen eenen ingang, als zynde getimmerd agter belendende Burgerhuizen, doch van agteren, uit het Weeshuis der genoemde Gezinte, staande regt agter dat gebouw op de Prinsegragt, een zeer deftig aanzien; pronkende, boven aan den Gevel, met een fraaien Uurwyzer, en voorzien van een staanden Klok.

Komst van den Ambassadeur van Marokko; als ook van de Prinsesse Maria Amelia.

Seddy Mahometh, Gezant des Keizers van Marokko, in Augustus, in deeze Stad gekomen, begaf zig voorts naar 's Hage, om aan Hunne Hoog Mogenden plegtig bekend te maaken de komst zyner Majesteit tot den Throon, en om, met een, het Verbond van Vrede, in den jaare 1752, tusschen den jongst overleedenen Keizer en de Algemeene Staaten gesloten, te vernieuwen. Ook vertoefde hier, in de zelfde maand, eenige dagen, *Maria Amelia*, Prinsesse van Oranje, Zuster van den voor

gaanden Stadhouder Willem den IV. Na 1759.
het merkwaardigste te hebben bezigtigd, vertrok de Prinsesse, te scheep, na Friesland.

De geweldenaaryen der Engelschen, zedert eenigen tyd, tegen de onderdaanen van den Staat gepleegd, waren nu tot die hoogte geklommen, dat, by Hun Hoog Mogenden, geraaden werdt geoordeeld, ten einde om, ware 't mogelyk, daar aan een paal te stellen, een buitengewoon Gezantschap naar Engeland te zenden. Het vertrok in de maand April, en werdt bekleed door de Heeren *J. Boreel Jansz.*, *Jan van de Poll Harmansz.* en Mr. *G. Meerman.* Op den zeventienden dier maand hadden ze hun eerste gehoor by den Koning, en deeden, by die gelegenheid, de volgende Aanspraak.

Buitengewoon gezantschap naar Engeland.

SIRE.

„Wy hebben de eer aan uwe Majesteit
„te presenteeren onze Geloofsbrieven van
„Hunne Hoog Mogenden, de Staaten Ge-
„neraal der Vereenigde Nederlanden, on-
„ze Heeren en Meesters. Uwe Majes-
„teit zal, uit derzelver inhoud, komen te
„zien hoe vuurigbyk Hunne Hoog Mog.
„wenschen, deeze zo lang gesubsisteerd heb-
„bende Vriendschap tusschen de beide
„Natien, te cultiveeren, als zynde van
„de uiterste noodzaaklykheid, voor der-
„zelver wederzydsch behoud en welvaart."
„Wy hoopen het geluk te zullen heb-

M A 2 „ben,

1759. „ ben, agtervolgends den last van onze
„ Meesters, zodanige bezwaarnisfen uit den
„ weg te ruimen, die, federt eenigen tyd,
„ de Vriendfchap hebben doen wankelen,
„ en zo zeer nadeelig geweest zyn voor
„ de principaalfte Ingezeetenen van de
„ Republiek, welke, ten opzigte van hun-
„ ne Negotie en Kommercie, de grootfte
„ fterkte en voornaamfte Onderftanden aan
„ dezelve toebrengen.

„ Wy ftellen ons vertrouwen geheel en
„ al in uwer Majesteits regtvaardigheid,
„ voor welke de Republiek de grootfte
„ agting heeft, mitsgaders in de Affectie,
„ welke uwe Majesteit altoos aan een
„ Staat beloofd heeft, die in alle gelegen-
„ heden zig zelve beyverde deszelfs Glorie
„ te bevorderen, en welke de waarborg
„ blyft van de onfchatbaare Panden, by
„ eene voor uwe Majesteit zo dierbaare
„ Prinfesfe nagelaaten.

„ Op deeze verzeekering fteunende,
„ durven wy ons vleyen, dat het uwe Ma-
„ jesteit goedgunftig zal behaagen, aan onze
„ regtmatige verzoeken gehoor te geeven,
„ en wy zullen geduurende ons Ministe-
„ rie, ons beyveren uwer Majesteits goed-
„ keuring te verdienen, en de banden van
„ vriendfchap vaster toe te haalen, om
„ de beide Natien voor altoos te ver-
„ eenigen.

Zyne Majesteit beantwoordde deeze Aanfpraak in den volgenden zin.

1759.

MYNE HEEREN!

„ Ik heb altoos groote agting voor de „ Republiek gehad, en Hunne Hoog Mo- „ genden voor myne beste vrienden gehou- „ den. Indien 'er eenige geschillen, ten op- „ zigte van den Koophandel, gereezen zyn, „ zo moeten dezelve aangezien worden, „ als de gevolgen van eenen lastigen oor- „ log, welken wy genoodzaakt zyn, met „ Frankryk te voeren. Gy lieden kunt „ Hunne Hoog Mogenden verzekeren, dat „ ik zal poogen, van myne zyde, alle hin- „ dernissen in die zaak uit den weg te rui- „ men, en ik ben verblyd, myne Heeren, „ dat gy lieden met gelyke genegenheid „ herwaarts zyt overgekoomen."

Antwoord van den Koning.

Doch, in weerwil deezer betuigingen, slaagden de Heeren Afgevaardigden niet, in het voornaam oogmerk hunner bezendinge, het bewerken van het ontslag van een aantal Nederlandsche Schepen, welke in de Engelsche havens waren opgebragt.

In de maand May deedt de Koning van Frankryk, door zynen Gezant in 's Hage, Hunne Hoog Mogenden aanbieden, een gedeelte van zyne Scheepsmagt, om gebruikt te worden ter beteugelinge van de Zeerooveryen der Engelschen. Doch 's Lands Staaten, het vast besluit hebbende genomen, om zig te houden aan het Plan van Onzydigheid, weezen, in beleefde bewoordingen, deeze aanbieding van de hand. Hoe groot deeze opoffering ook ware, het Hof van Groot-Brittannie kon zelfs

Aanbieding, door Frankryk gedaan, wordt van de hand geweezen.

1759. hier in nog geen genoegen neemen. Men scheen aldaar het vast besluit te hebben genomen, om den Nederlandschen Koophandel en Scheepvaart aan vaste banden te kluisteren, en geheel en al van zynen wil te doen afhangen. Althans de Ridder Yorke, Gezant van 't Hof van Londen, bragt, in eene Memorie, zyne klagten in, by Hun Hoog Mogenden, over het bezorgen van goederen en koopmanschappen, aan Frankryk, door onderdaanen van den Staat. Op de voegzaamste wyze, om aan Engeland genoegen te geeven, gaf men een antwoord op deeze klagten. Doch, terwyl men dus de eene ergernis zogt weg te neemen, gaf men die aan eene andere zyde. In October van dat zelfde jaar leverde de Fransche Gezant, aan Hun Hoog Mogenden, eene Memorie over, in naame van zynen Meester, inhoudende klagten over het aanhouden van Krygsbehoeften, aan zyne Majesteit van Frankryk toebehoorende. De Memorie was van deezen inhoud.

Klagten der Engelschen.

Hoog Mogende Heeren!

Memorie van den Franschen Gezant.

„'Er bevinden zig thans te Amsterdam, Yzergeschut en Kogels, van verscheiden Kaliber, aan den Koning mynen Meester behoorende. Op het verslag, dat ik aan zyne Majesteit gedaan heb, van de zwaarigheid, welke de uitvoering van de Amunitie ontmoet, heeft hy my gelast, te vertoonen, hoe zeer die zwaarigheid stryde tegen

gen de Neutraliteit, welke Uwe Hoog Mogenden hebben omhelsd. 1759

„ Uwe Hoog Mogenden gelieven zig te binnen te brengen, dat de Koning myn Meester, gedurende den loop van den Oorlog, niets van hunne vriendschap gevergd heeft, dan alleen dat geene, het welke de volmaaktste onzydigheid konde toelaaten; en indien zyne Majesteit van de verbintenissen, die tusschen Hem en Uwe Hoog Mogenden existeeren, is afgegaan; zo is zulks niets anders, dan door het toestaan van de weezenlykste en voordeeligste voorregten aan den Koophandel uwer Onderdaanen. Zy zouden nu de onnoemelyke vrugten, welke het beleid uwer Resolutien voor hen bezorgd heeft, plukken, indien de Vyanden des Konings en de benyders uwer Kommercie hen tegen de trouwe van de Authentieke Traktaaten niet belemmerd hadden (a).

„ Ik zal in geene omstandigheden treeden van alle de secoursen, die onze Vyanden, niet tegenstaande hunne behandelingen, ten opzigte van de Kommercie der Onderdaanen van Uwe Hoog Mogenden, genoten, noch van

(a) Dat men, hier te Lande, in het stuk van den Koophandel, zig volkomen onzydig hadt gedragen, kan blyken uit de volgende byzonderheden. Onder het distrikt van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, waren, in den jaare 1756, naar Frankryk uitgevoerd driehonderdduizend ponden Yzergeschut en tienduizend ponden Kruid; naar Londen zevenduizend Snaphaanen. In 't volgende jaar 1757 wederom naar Londen veertienhonderdduizend ponden kruid; in dat zelfde jaar naar Stade vyf miljoen, driehonderd en tienduizend ponden Kruid; in 't volgende jaar tweehonderdvyftigduizend ponden, en in 't tegenwoordige jaar 1759, honderdzestigduizend ponden.

1759. van de schuilplaatzen, welke hunne Effecten op het Territoir van de Republiek gevonden hebben. Ik kan egter niet voorby, aan Ulieden, *Hoog Mogende Heeren*, te binnen te brengen, dat het in de Vereenigde Provintiën is, in welke de Artillery, de Munitie en het Buskruid van Wezel is geborgen; dat niemand kan ontkennen, hoe weinig de Hanoversche Armee, by haare Passagie over den Rhyn, het Territoir van de Republiek gemenageerd heeft, veel min de omstandigheden, welke dat Evenement gevolgd hebben. Men is zelfs geinformeerd geweest, dat die Armee, wanneer zy genoodzaakt was, die Rivier te repasseeren, het eenigste middel gebruikt heeft, om ons een groot getal zieken en gekwetsten, welke zy genoodzaakt was agter te laaten, te onttrekken, door dezelve in te scheepen, en in plaatzen te zenden, alwaar zy wisten, dat onze agting voor de Neutraliteit ons belette, die te vervolgen. Het was op den zelfden tyd, dat de Hanoversche Armee de meeste Graanen, waar uit haare Magazynen bestonden, in zekerheid bragt. Het grootste gedeelte van die Graanen ligt nog in eenige Steden van de Republiek. Onze Vyanden hebben, in de geunieerde Provintiën, gekogt en Koop gemaakt, voor een Considerabele kwantiteit Buskruid.

„ Die omstandigheden, en verscheiden andere, konden tot reden van gegronde Klagten dienen. Maar zyne Majesteit heeft niet gedagt te moeten vergen, dat de

de vryheid en onafhanklykheid der Onder- 1759.
daanen van de Republiek werdt belemmerd, over Onderwerpen van de Kommercie, welke, volgends de Neutraliteit, konde geoorlofd zyn, naardemaal dezelve verzekerd is, dat de trouwe, die men aan de verbintenisfen verpligt is, niet tegenstaande eenige accidentele en voorbygaande nadeelen, niet min onschendbaar moet weezen. *Zyne* Majesteit, voor het overige, geinformeerd van den critiken staat, waarin zig de Republiek bevond, heeft haar eene weezenlyke blyk van zyne Vriendschap willen geeven, door aan de Generaals van zyne Armee te ordonneeren, om zorg te dragen van het Grondgebied van de Republiek niet te violeeren, veel min het Oorlogstooneel op het zelve overtebrengen; zo als de Generaals der Vyandelyke Armee, alvoorens dat zy verpligt waren den Rhyn te pasfeeren, hem, daar toe, scheenen uittelokken.

„ Uwe Hoog Mogenden zullen zekerlyk toestemmen, dat, na diergelyke Menagementen van den Koning mynen Meester, zyne Majesteit reden zoude hebben om de regtvaardigste Klagten te formeeren, indien hy, tegens alle zyne verwagting, verneeme dat de Artillery en Kogels, die hem toebehooren en te Amsterdam leggen, aldaar nog opgehouden wierden; en hy zou een diergelyke behandeling niet anders kunnen aanmerken, dan als eene verbreeking van de Neutraliteit, waartoe zig Uwe Hoog Mogenden plegtig verbonden hebben, ter-

 wyl

1759. wyl zyne Vyanden zig bedienen van den dekmantel van die Neutraliteit, om van de Onderdaanen van de Republiek alle secours, dat zy nodig hebben, te trekken.

„ Ik verzoek dan, in den naam van den Koning mynen Meester, dat uwe Hoog Mogenden, ten spoedigsten, de stiptste order willen geeven, ten einde die Artillery en Kogels, zonder langer uitstel, langs de binnevaarten en kanaalen van Amsterdam, naar de Nederlanden kunnen getransporteerd worden. Uwe Hoog Mogenden zullen, zonder twyffel, op die regtvaardige vraag, niet anders, dan hunne billykheid en de erkentenis, die zy voor de herhaalde blyken van de standvastigste vriendschap van den Koning myn Meester, verpligt zyn, hooren, zonder eenige de minste agt te geeven, op de heerschende en van allen grond ontbloote pretensien, van eene nabuurige en jaloersche Mogendheid, die niet te vrede met het belemmeren uwer Kommercie ter Zee, denkt regt te hebben, om wetten in het hart van uwen Staat voor te schryven, en welker Nationaal Systhema niet anders strekt, dan tot ruïne uwer Onderdaanen, indien hy hen niet kan doen deelen in de ongelukken en gevaaren van den Oorlog.

„ Engeland zal daar niet toe komen, en Uwe Hoog Mogenden zullen aan gantsch Europa doen zien, dat niets hen kan verwyderen van de stiptste Neutraliteit, die zy omhelsd hebben, door het verleenen van de

de stipste en promptste satisfactie aan den Koning myn Meester, op dat geene, het welk zyne Majesteit regt heeft, te eisschen; laatende dezelve aan hunne Onderdaanen de vryheid, die tot hunnen Koophandel nodig is, door hen zelfs eene bescherming te verleenen, die het Systhema en de Geweldenaryen der Engelschen onvermydelyk maaken." 1759.

L. C. D'AFFRY.

Deeze Memorie deedt eenige uitwerking. Dewyl de Engelschen niet aflieten van het pleegen van geweldenaaryen en mishandelingen, en de Nederlandsche Kooplieden, by aanhoudenheid, daar over klagtig vielen, werdt, eindelyk, in het volgende jaar, by Hun Hoog Mogenden, het besluit genomen tot het verleenen van meerdere en sterker Convooijen, ter beveiliginge van den Koophandel en Scheepvaart hunner Ingezeetenen. Doch dit vorderde merkelyke kosten. Om deeze te vinden, besloten Hun Hoog Mogenden, de bepaaling, omtrent het Last- en Veilgeld, van den eenendertigsten July des jaars 1752, die, met den vyftienden Maart deezes jaars, zou ten einde loopen, te verlengen tot den vyftienden Maart des eerstvolgenden jaars; en, daarenboven, eene verzwaarde belasting te leggen, van één ten honderd, op de inkoomende, en van één en een half ten honderd, op de uitgaande goederen. Ten behoeve van den Koophandel, werdt, in de maand Juny, omtrent deeze Or- 1760.

De vermeerdering van Convooijen, en verhooging van Last- en Veilgeld.

1760. Ordonnantie, eene nadere verklaaring uitgegeeven (*b*).

Ligte Aardbeeving hier gevoeld. Op den twintigsten van de maand January, bespeurde men, op verscheide plaatsen, eene ligte *Aardbeeving*, die, egter, nergens eenige schade veroorzaakte. *Regt van Exue met eenige Landen vernietigd.* Nog moeten wy hier aantekenen, dat, geduurende den loop deezes jaars, het regt van Exuë vernietigd werdt, tusschen deeze Stad en Wurtenburg, Wismar en Meklenburg.

Verschyning van een Komeet. De Komeet, welke, in April des volgenden jaars, zig, aan verscheiden oorden, vertoonde, werdt ook hier, eerst op den elfden dier maand, en vervolgens eenige avonden daar aan volgende, waargenomen. Het zeldzaam verschynsel, van den overtogt van den Planeet Venus voorby de Zon, 't welk, in alle Landen, de aandagt der Starrekundigen hadt gewekt, bleef ook niet onöpgemerkt, by alle deskundigen in deeze Stad. *M. Martens doet zyne waarneemingen omtrent Venus.* Op den zesden van Juny, op welken dit verschynsel, door de Wiskundigen, berekend was te moeten invallen, deedt de Heer *M. Martens*, Leeraar in de Starre- en Zeevaartkunde, zyne waarneemingen, in tegenwoordigheid van een aanzienlyk getal kundige Stadgenooten.

Burgemeesteren bezigtigen Niet slegts de handhaaving van het genot, maar ook de zorge voor het in weezen blyven van de oorspronklyke afschriften van Stads aloude Privilegiën, is een werk, in de mees-

(*b*) Nederlandsche Jaarboeken, 1760. *bl.* 85. enz.

meeste Steden, op Heeren Burgemeesteren berustende. Te Amsterdam worden dezelve bewaard in een Kast, geplaatst in den muur, van de Katechizeerkamer, in de Oude Kerk. Op den elfden van October geschiedde de plegtige bezigtiging deezer waardige Papieren, door de Heeren Burgemeesteren *de Dieu* en *Boudaan*, verzeld van den toenmaaligen Stads Historieschryver, wylen den Heere *Jan Wagenaar*. Men bevondt dezelve, in alles, gaaf en ongeschonden. Aan de gemelde Kerk, werdt, in dit jaar, op het kleine Plein, een nieuwe Ingang gemaakt, in plaats van den ouden, welken men, zints geruimen tyd, niet gebruikt hadt. Daarenboven werden, tusschen deezen nieuwen Ingang en het Kostershuis, drie wooningen gebouwd, die, behalven 't sieraad, welk zy aan de Kerk geeven, de gedaane kosten, sedert, rykelyk vergoed hebben. Wyders geschiedden, aan het Waale Weeshuis, zeer aanmerkelyke verbeteringen. Eindelyk moeten wy, onder de gebeurtenissen, de Stad betreffende, nog aantekenen, dat, volgens overeenkomst, tusschen de Commissarissen van het Zandpad, tusschen Amsterdam en Haarlem, in dit jaar, een aanvang werdt gemaakt van het bestraaten van den Haarlemmerweg, tot aan Sloterdyk.

1760. Stads oude Privilegiën.

Nieuwe Ingang, aan de Oude Kerk gemaakt.

Waale Weeshuis verbeterd.

Bestraating van den Haarlemmerweg.

1761. Klagten der Engelschen, over het voorgevallene in Bengale.

Reeds in het voorleedene jaar hadt men, hier te Lande, by gerugt, vernomen, dat, tusschen de bedienden der Engelsche en Nederlandsche Maatschappye, in Bengale, oneenigheden ontstaan, zelf tot daadelykhe-

1761. heden waren uitgeborsten. Met den aanvang deezes jaars werdt de ingekoomene tyding bevestigd, door de klagten des Engelschen Ambassadeurs, reeds voor eenigen tyd, onder de hand, gedaan, doch nu alomme ruchtbaar geworden. Zyne klagten waren begreepen in eene Memorie, aan Hun Hoog Mogenden, die verzeld ging van het uittreksel van eenen Brief, van President en Raaden van Bengale, aan de Bewindhebbers der Engelsche Oostindische Maatschappye (c). Hunne Hoog Mogenden stelden de ingeleverde stukken in handen van Bewindhebberen der Nederlandsche Oostindische Maatschappye, met last om, ten spoedigste, te dienen van berigt. Tevens betuigden Hun Hoog Mogenden, aan den Ridder Yorke, hunne uiterste verwondering, over de ingebragte klagten, als zo Hoogstdezelve van het gebeurde geene de minste kennis ontvangen, veel min tot hetzelve geen bevel hadden gegeeven. Sedert gaven de Heeren Bewindhebberen eene Verdeediging in 't licht, in welke 's Lands Staaten volkomen genoegen naamen.

Gezantschap naar Engeland.

Ontrent deezen tyd overleedt de Koning van Groot-Brittannie, George de II. Ten blyke van haare gezindheid om, met het Engelsche Hof, in goede verstandhouding en vriendschap te leeven, benoemden Hun Hoog Mogenden den Heer Mr. *Jacob Boreel Jansz.*, Raad en Advokaat Fiskaal by het

(c) Te vinden in de Nederlandsche Jaarboeken van 1761, *bl.* 13 enz.

het Kollegie ter Admiraliteit te Amster- 1761.
dam, tot hunnen Buitengewoonen Gezant, om zyne Majesteit, den thans regeerenden Koning George den III, in naame van Hun Hoog Mogenden, over deszelfs komst tot den throon, te begroeten. Op den twintigsten van May vertrok de Heer Borsel, van Hellevoetsluis, met een Engelsch Konings Jagt, en kwam, vier dagen daar na, te Londen. Op den negenentwintigsten hadt de Gezant een plegtig gehoor by den Koning, en deedt eene Aanspraak, in deezen zin.

SIRE!

„ Zoo veele beweegredenen doen Hun „ Hoog Mogenden, myne Heeren en Meesters, in het lot deezer Koninkryken deel „ neemen, dat zy niet dan met het grootst „ genoegen, de komst van uwe Majesteit „ tot den throon hebben kunnen ver„ neemen.

„ Dit hebben zy my gelast, SIRE, „ aan uwe Majesteit te betuigen en hem „ te verzekeren van hunne eerbiedige en „ onkreukbaare verknogtheid aan zynen „ Koninklyken Persoon, en van de opregte „ wenschen, welke zy doen voor den lan„ gen duur en voorspoed der Regeeringe, „ die Uwe Majesteit, onder eene zo ge„ lukkige hoede, begonnen heeft.

„ De gunstige verzekeringen, bereids „ door Uwe Majesteit van zyne goedwil„ ligheid jegens de Republiek gegeeven, „ heb-

1761. „ hebben hunne dankbaarheid geheel ge-
„ troffen, aangemerkt niets bekwaamer was,
„ om hen te troosten over het verlies, het
„ geen zy in den Koning, Grootvader van
„ Uwe Majesteit, geleeden hebben, in wien
„ zy niet alleen steeds een getrouwen
„ Bondgenoot, maar tevens een waaren
„ vriend, zullen regretteeren, wiens toege-
„ negenheid nimmer van hen afgeweeken
„ is, en onder wiens hoedanigheden van
„ een groot Vorst een opregtheid gevon-
„ den wordt, die een Particulier verluis-
„ terd zouden hebben.

„ Wat genoegen baart het Hun Hoog
„ Mogenden niet, in den Persoon van uwe
„ Majesteit, alle die hoedanigheden weder
„ te vinden, die zyne Doorl. Voorvaders
„ zo roemrugtig hebben doen uitmunten,
„ de bronwellen van het heil hunner On-
„ derdaanen geweest zyn, en de Repu-
„ bliek zo naauw aan hun verknogt heb-
„ ben! Wat menigvuldige redenen heb-
„ ben Hun Hoog Mogenden niet, daar uit
„ de intiemste Eenigheid tusschen twee
„ Natien te verwagten, die door zo vee-
„ le zaamgepaarde belangen aangespoord
„ worden, om onderling tot elkanders
„ voordeel zamen te streeven, en de in-
„ geevingen eener weinig verligte jalouzy
„ te veragten!

„ Dewyl Hun Hoog Mogenden de waar-
„ dy dier Eenigheid ten volle bevroeden,
„ verlangen zy niets vuuriger, dan dezel-
„ ve te handhaaven, en hunne banden
„ naauw toe te haalen.

„ Van

„ Van hunnent wegen gelast uwe Ma- 1761.
„ jesteit daar van te verzekeren, en, alle-
„ zints dezelfde gevoelens voedende, zal
„ ik alle myne poogingen aanwenden om
„ te beantwoorden aan de keuze, wel-
„ ke het hun gelieft heeft in myn persoon
„ te doen, en om de aanhouding te ver-
„ dienen der goedheden, waar mede uwe
„ Majesteit, alvoorens den throon te be-
„ stygen, my vereert heeft; vleiende ik
„ my, dat myn gantsch gedrag hem over-
„ tuigen zal, dat de erkentenis, die zy my
„ hebben ingeboezemt, als om stryd streeft
„ met de diepe Eerbied, welke ik aan
„ uwe Majesteit en zyne uitmuntende hoe-
„ danigheden verschuldigd ben."

Het behaagde den Koning, den Gezant, op deeze Aanspraak, een zeer minzaam antwoord toe te voegen, vol van betuigingen van vriendschap en genegenheid, omtrent de Republiek der Vereenigde Nederlanden. Klein voordeel, egter, trok de Staat uit alle deeze verzekeringen, vermids dezelve, reeds in 't volgende jaar, door het gedrag van zyner Majesteits Schepen, regelrecht wedersproken werden.

1762. Ontmoeting van den Kapitein Dedel met deszelfs Convooi.

Te weeten, onder de negenentwintig Oorlogschepen, welke de Staat thans in dienst hadt, behoorde ook het Schip *de Dankbaarheid*, waar op *Salomon Dedel de Jonge*, als Kapitein, het bevel voerde. Op den tweeëntwintigsten van Augustus, tot geleide van vier Koopvaardyschepen, uit Texel in Zee geloopen, werdt

1762. werdt hy, reeds in den naamiddag van dien dag, gepreid door een klein Engelsch Oorlogscheepje, van tien Stukken, de *Hasard Sloep* genaamd, onder 't gezag van Kapitein *J. John*. Met ronde woorden gaf deeze aan Kapitein Dedel kennis, dat hy bepaalden last hadt ontvangen, om alle Schepen, naar Fransche of Spaansche havens bestemd, te doorzoeken; en begeerde, diensvolgens, dat zulks, omtrent de Schepen onder zyn Convooi, hem niet zou belet worden. Uit kragt van den Inhoud des Traktaats van den jaare 1674, gaf Kapitein Dedel hier op een weigerend antwoord; hy zeide, *niet te kunnen toestaan, dat Schepen, onder zyn Convooi, welke hy verzekerd was, geene Contrabande goederen in te hebben, gevisiteerd werden*; deelende hem, met een, mede eene Lyst der goederen, welke in ieder Schip gelaaden waren. Op dit antwoord hieldt Kapitein John, geduurende den volgenden nacht, af. 's Anderendaags kwam, by 's Lands Schip, een ander Engelsch vaartuig, de *Tryal Chaloup* genaamd, van zestien Stukken Geschut, gevoerd by Kapitein *Cunigham*. Deeze, den zelfden eisch gedaan, doch ook een weigerend antwoord bekoomen hebbende, zeinde een Scheepje van veertien Stukken, *the Hunter Chaloup* genaamd, onder bevel van Kapitein *Vergus*, die voorts Kapitein Dedel op zyde bleef, terwyl Cunigham naar Duins te rug keerde.

Op den vierëntwintigsten der maand, in

den avond, zeilde Kapitein Dedel, met zyne onderhoorige Schepen, voorby de Hoofden. Thans deedt de Hunter-Sloep verscheiden schooten, en zeinen met vuuren; waar op, 's anderendaags, in den voormiddag, zeven, zo groote als kleine, Engelsche Schepen, by het Convooi kwamen. De Kommandeur *Adams*, voerende het Fregat *Diana*, van tweeëndertig Stukken Geschut en tweehonderddertig man, kwam spoedig 's Lands Oorlogschip op zyde, eischte, even als de voorgaande Kapiteinen, de Koopvaardyschepen te doorzoeken, en zondt, op 't weigerende antwoord van den Hollandschen Kapitein, eene Sloep naar 't Fregat de *Maria Elizabeth*, behoorende onder 't Convooi en naar St. Sebastiaan bestemd. Straks deedt Kapitein Dedel op de Sloep vuuren, en hieldt vervolgens, met zyn Schip, op dezelve aan; om de doorzoeking te beletten; doch de Sloep hieldt af, eer hy dezelve konde inhaalen. Dedel, voorts, eenen Luitenant met eenige Soldaaten, aan ieder der drie andere Koopvaardyschepen, hebbende afgevaardigd, met last om de Engelsche Sloepen van boord te houden, kwam de Kommandeur Adams hem, van nieuws, op zyde, en deedt hem, door twee Officieren, met eene Sloep aan hem gezonden, aanzeggen, dat, in eenen Krygsraad, was beslooten, om zyne onderhoorige Schepen te doorzoeken, en, in gevalle hy ondernam, zulks met geweld te beletten, men op hem vuuren zoude. In weinige woorden voerde De- 1762.

1762. del hier op hun te gemoete, hoe ongelyk ook de kans voor hem ware, uit hoofde zyner mindere magt, nogthans nooit te zullen toelaaten, dat de Schepen, onder zyn Convooi, door andere doorzogt werden. Met dit moedig antwoord vertrokken de twee Engelsche Officiers. Naauwlyks hadden zy hetzelve hunnen Kommandeur geboodschapt, of men zag drie Sloepen, met vliegende vlaggen, naar de Koopvaardyschepen stuuren. Dedel, terstond, op deeze Vaartuigen, met scherp, hebbende doen vuuren, ontving de volle laag van 't Engelsche Oorlogschip de Diana, 't welk hem op zyde lag. Thans raakten de beide Schepen in gevegt. Bykans een half uur hadt het geduurd, wanneer Dedel eene kwetzuure aan zynen Neus ontving; dit noodzaakte hem, voor een korten tyd, het Halfdek te verlaaten. Inmiddels begonnen de overige Engelsche Oorlogschepen, onder welke één was van vyftig Stukken, op 's Lands Oorlogschip te schieten. Voor zulk eene overmagt moest Kapitein Dedel, eindelyk, bukken. De Engelsche Sloepen maakten zig, hier op, meester van de Nederlandsche Koopvaardyschepen; die, voorts, nevens het Oorlogschip, in Duins werden opgebragt. Kapitein Dedel hadt twee dooden en elf gekwetsten; onder welke laatsten hy zelve zig bevondt. Daarenboven hadt hy, aan 't staande en loopende touwwerk, merkelyke schade geleeden. Dedel wierdt, met zyn Schip, eerlang, ontslagen; hy ver-

volg-

volgde zyne reize, en kwam behouden 1762.
te Mallaga.

Een deerlyk ongeval, zo niet eene geheele verwoesting, dreigde, in October deezes jaars, het Stadhuis van deeze Stad. In den nagt, tusschen den twaalfden en dertienden dier maand, werden de Inwooners, uit hunnen eersten slaap, gewekt, door een gerugt van Brand, in dat heerlyk gebouw. Dezelve was ontstaan op een der Bovenvertrekken, aan de Noordzyde van 't Stadhuis, alwaar veele doch meest oude Papieren bewaard werden. Eenige voorbygangers, zulks verneemende, gaven 'er kennis van aan de Burgers, die de Nagtwagt in 't gebouw hadden. Te grooter was, in den aanvang, de ontsteltenis, omdat de Sleutels van 't vertrek, daar 't onheil schuilde, niet by de hand waren, en, zo lang de vlamme niet naar buiten sloeg, de Toornwagters geen *Brand!* konden roepen, en alzo, aan de Ingezeetenen, van het dreigende gevaar, kennis geeven. Dit niettegenstaande werdt 'er spoedige hulp aangebragt; binnen weinige oogenblikken, hadt men verscheiden Spuiten in gereedheid. Nogthans deedt de menigte van water, in 't eerst, den schrik en vreeze, by veelen, toeneemen. Want naauwlyks waren de smeulende Papieren, daar door, eenigzins geroerd, of zy vatteden verder vlam, die, voorts, door zes groote Glasraamen tevens, naar buiten sloeg. 's Morgens ten vyf uure was men, egter, den Brand meester, en een uur daar na, allen gevaar

Brand in het Stadhuis.

1762. te boven. De Papieren smeulden nog den gantschen dag. Hoog werdt onder anderen, by deeze gelegenheid, geroemd de onverzaagdheid en vaardigheid van zekeren Vaarensgast, die, tot verwonderinge en verbaasdheid, langs den buitenmuur van 't Stadhuis, naar boven klouterde, voorts de glazen van 't Vertrek, alwaar de Brand was, in stukken sloeg, en den Pyp van den eersten Spuit naar binnen bragt. Voor deezen dienst werdt hy, reeds 's anderendaags, door Heeren Burgemeesteren, naar genoegen beloond.

Regt van Exue met Gouda en Keulen vernietigd.

Geduurende dit jaar, in 't welk het zo genaamde regt van Exue, tusschen deeze Stad en de Steden Gouda en Keulen, was vernietigd, kwamen hier, in de maand December, de Prins en Prinses van *Nassau-Weilburg*, en bezigtigden de voornaamste merkwaardigheden.

Onder dit alles gingen de Engelschen gestadig voort, met het schenden en mishandelen van de Nederlandsche Schepen; het hieldt nog aan in het begin des volgenden jaars, en deedt alzo voor nog heilloozer gevolgen dugten. Hoogstwelkoom was, daarom, de tyding van den geslooten Vrede, tusschen Frankryk en Engeland; dewyl, hierdoor, aan de Onderdaanen van het laatstgenoemde Koninkryk, de voorwendsels van hunne rooveryen ontnomen werden.

1763. Vrede tusschen Frankryk en Engeland.

Menigte van Bankbreuken

Een zeer zwaare ramp trof de Stad, in den Zomer deezes jaars, door een aanmerkelyk aantal van Bankeroeten, welks weer-

weergaê, in zo korten tyd, men zelden, indien ooit, hadt vernomen. In 't laatst van July vernam men, dat een voornaam Huis ophieldt van betaalen, en, nevens hetzelve, eenige andere van minder aanziens. Dit veroorzaakte schrik en wantrouwen, en hadt een zeer zigtbaaren invloed op het Openbaar Crediet. Dag aan dag hoorde men van andere Huizen, die reeds waren gevallen, of wankel stonden. Augustus was nog niet half verloopen, of men telde reeds bykans veertig, van meer of minder aanziens, die onder den slag waren bezweeken. Men vondt 'er, inderdaad, onder deeze, die, op eene eerlooze wyze, deeze gelegenheid te baate namen, om, ten koste hunner schuldeischeren, zig te verryken. Doch, ook zelf hier door, sloeg de Handel, meer en meer, aan 't kwynen, of dreigde een geheel verloop. Hier uit ontstondt eene algemeene verslagenheid. Geld was 'er niet te bekoomen, zelf niet tot eene zeer hooge Rente, of onder verband van goederen of papieren. Het *disconteeren* hieldt op. De Rentenier bleef op zyne Geldkist zitten, en hieldt 'er zorgvuldig de wagt. Nog grooter werdt de angst, wanneer men in aanmerking nam, dat ook van buitenlands ontroerende tydingen konden binnen koomen. Onder dit alles ontbrak het niet aan Ontwerpen, om den voortloopenden kanker, in deszelfs woede, te beteugelen, en het algemeen Crediet, eenigermaate, te herstellen. Minder nut deeden

1763.
doen den Handel genoegzaam stilstaan.

1763. deeze ontwerpen, dan de inkoomende tydingen van buitenlands, inhoudende gunstiger berigten, dan men verwagt hadt. Hier door, als mede door eenige andere schikkingen, werdt het vertrouwen, eenigzins, hersteld, en begon de Koophandel te herleeven.

Regt van Exue met verscheiden plaatsen vernietigd.

In dit, en ook in het volgende jaar, vernietigden Hun Ed. Groot Agtbaarheden het Regt van Exue, met verscheiden Steden en Gewesten, als met de Stad en het Hertogdom Cleeve, Wyk by Duurstede, 's Hertogenbosch, het Keurvorstendom van de Paltz en het geheele Koninkryk van Groot-Brittannie.

De Hernhutters bouwen eene Kerk.

Ook verleenden dezelve de vryheid, tot het bekwaam maaken van eene Godsdienstige Vergaderplaatze, aan de Hernhutsche Broederen, wien men, in voorgaande jaaren, het houden van byeenkomsten, meermaalen, hadt belet. Sedert vergaderden zy ongestoord. Naderhand, in den jaare 1774, bragten zy, in hunne Gemeente, in gebruik een nieuw verbeterd Gezangboek, en versierden hun Bedehuis met een keurlyk Orgel.

Ongemeen groote Diamant.

Als eene merkwaardige byzonderheid verdient nog vermeld te worden, dat, kort na den straks gemelden stilstand des Koophandels, in October, alhier, in 't openbaar, geveild en verkogt werdt, voor de somme van tagtig duizend Guldens, een zeer schoone Diamant, van ongemeene grootte, weegende driehonderdeenenvyftig en een halve Grein.

1764. Een aanmerkelyk sieraad ontving, in 't volgende jaar, de Oude-Zyds Agterburgwal,

wal. Verscheiden Huizen, staande agter, en behoorende aan het Admiraliteits-Huis, of zogenaamde Prinsen-Hof, werden tot zeer deftige en aanzienlyke wooningen vertimmerd, ten dienste, onder andere, van Heeren der Admiraliteit. Ook maakte men, aan 't Krankzinnigen-Huis, veele noodige verbeteringen.

1764. Huizen by 't Prinsenhof getimmerd. Verbeteringen aan 't Krankzinnigen-Huis.

In 't voorbygaan hebben wy, boven, met een woord gesproken, van de klagten der Engelschen, over de bedienden der Nederlandsche Oostindische Maatschappye in Bengale, en van het ter hand stellen van de Memorie van den Ridder Yorke, door Hun Hoog Mogenden, aan de Bewindhebbers der Maatschappye, om dezelve te dienen van berigt; als mede, van het vertrek van den Heere Boreel naar Engeland, om den Koning geluk te wenschen met deszelfs komst tot den throon. Zyn Gezantschap bedoelde nog een ander oogmerk. De zaak verdient, van den beginne af, hier, onafgebroken, verhaald te worden.

Verslag van zaaken van de O. I. Compagnie.

De Buitengewoone Gezant Boreel, verslag doende van zyn gehoor by den Koning, zondt, met een, op den negenentwintigsten van December des jaars 1761, berigt aan Hun Hoog Mogenden van een gesprek, gehouden met Lord Bute, Secretaris van Staat. In dit gesprek hadt hy zyner Lordschap zoeken onder 't oog te brengen, de regtmaatigheid der klagten, door Heeren Bewindhebberen der Neder-

Berigt van den Heere Boreel.

1764. landsche Maatschappye, gebragt ter Tafel van Hun Hoog Mogenden, tegen de bedienden der Engelsche Maatschappye; met byvoeging, dat hy geenzins twyfelde, of dit gedrag zoude, zo wel door den Koning als door zyne Lordschap, ten hoogste worden afgekeurd; en dat hy, uit dien hoofde, verzogt, dat, ten spoedigste, de noodige schikkingen mogten worden in 't werk gesteld, om de bedienden der Engelsche Maatschappye, in 't toekoomende, zig te doen wagten voor de daadelykheden, over welke de Nederlanders thans klaagden: met naame, dat zy heimelyk den Mooren bystonden, in stede van aan de Nederlandsche Maatschappye gepaste hulp te verleenen. Lord Bute gaf hier op tot antwoord, dat eenige oude klagten der Nederlandsche Oostindische Maatschappye nog niet in volkomene gereedheid gebragt waren; doch dat de Bewindhebbers te Londen hoope hadden gegeeven, dat dezelve, eerstdaags, zouden kunnen ingeleverd worden; dat, met opzigt tot de jongst ingekoomene klagten, hy van dezelve, aan Heeren Bewinhebberen, kennis hadt gegeeven; met bygevoegde verzekering, aan den Heere Boreel, dat de noodige bevelen naar de Indiën zouden worden afgevaardigd, om te beletten, dat, in 't toekoomende, geene redenen tot klaagen zouden gegeeven worden.

Intusschen gingen de Algemeene Staaten voort, met het beraamen van maatre-

ge-

gelen, welke zouden kunnen dienen, om 1764.
de gereezene onlusten, op eene minnelyke wyze, te vereffenen. Ten dien einde deeden zy, op den vyftienden February des jaars 1762, aanschryving aan de Bewindhebbers van de Kamer Amsterdam, omtrent eene bepaalde opgaave van eenige punten van bezwaar, welke zy zouden meenen te moeten uitleveren de onderwerpen, over welke, tusschen Commissarissen der Nederlandsche Maatschappye en de Engelsche, zoude moeten gehandeld worden. Op dit aanschryven vonden de gemelde Bewindhebbers noodig, ten spoedigste eene Vergadering te beleggen van alle de Kamers, ten einde om, in deeze algemeene byeenkomst, te overleggen en te besluiten, 't geen, in eene zaak van dat gewigt, en van algemeene aangelegenheid, meest dienstig zoude geoordeeld worden. Niet van die uitwerkinge was de Vergadering van Zeventienen, welke men zig daar van hadt voorgesteld. Wel ras bevonden de Leden, niet zo spoedig, als men gewenscht hadt, te kunnen gereed zyn met eene juiste opgaave van bezwaarpunten: om reden, dat, van wegen de Engelsche Maatschappye, tot nog toe, geen antwoord op de ingeleverde klagten was ingekoomen. Niets meer kon, daarom, in deeze Vergadering, verrigt worden, dan het maaken van de noodige schikkingen, om met de zaak te kunnen voortgaan, zo ras de Engelschen een antwoord zouden gezonden hebben. Van dit alles gaven de

1764. Bewindhebbers kennis aan Hun Hoog Mogenden, by eenen brief van den dertigsten van Maart (*d*).

Vyf dagen vroeger, dan dit antwoord der algemeene Vergaderinge van Zeventienen, ter Tafel van Hun Hoog Mogenden, gebragt werdt, hadt de Ridder Yorke, Groot-Brittannische Gezant, aldaar ingeleverd, een antwoord der Engelsche op de Memorie der Nederlandsche Oostindische Maatschappye, en daar nevens gevoegd eene Memorie, in welke hy, in naame van den Koning zynen Meester, verzekerde, geenzins te twyfelen, of Hun Hoog Mogenden, na dit stuk onderzogt, en de gevallen, daar in vermeld, naauwkeurig te hebben overwoogen, een gantsch ander oordeel zouden vellen, over het gedrag der wederzydsche bedienden van beide Maatschappyen in Bengale, en de zaak in een nieuw licht beschouwen. Hun Hoog Mogenden zonden dit antwoord aan Heeren Bewindhebberen; die, hier op, ter voldoeninge aan Hunner Hoog Mogenden Resolutie van den vyftienden February, besloten, alleen opgaave te doen van de punten van bezwaar, vermeld in een Berigt, in de maand Maart des voorgaanden jaars, ter hooge Staatsvergaderinge, ingediend; in de onderstelling dat de Engelsche Bewindhebbers, van hunnen kant, van geene andere punten zouden gewaagen, dan die vermeld werden in de eerste Memorie van

den

(*d*) Nederlandsche Jaarboeken, 1764. bl. 73.

den Groot-Britannischen Gezant, en in het Uittreksel van den Brief van Gouverneur en Raaden van Bengale (*e*). Ten zelfden tyde werden, door de Bewindhebbers, benoemd de Heeren Mr. *Thimon van Schoonhoven*, Burgemeester en Raad der Stad Leiden, Mr. *Pieter Duvelaar van Campen*, Burgemeester der Stad Middelburg, Bewindhebbers ter Kamer Amsterdam en Zeeland, nevens den Heer Mr. *Kornelis van der Hoop*, Eersten Advokaat der Nederlandsche Maatschappye, om, als Gemagtigden van dezelve, met die van Engeland, in onderhandeling te treeden, over het wegneemen der heerschende geschillen. Hun Hoog Mogenden, by eenen Brief van den agtsten van May, van dit alles kennis ontvangen hebbende, bepaalden, den dertienden daar op volgende, de punten van bezwaar, en zonden, vervolgens, dezelve aan hunnen Buitengewoonen Gezant Boreel (*f*). Deeze, de toegezondene stukken, ter behoorlyke plaatse gebragt hebbende, gaf, op den agtsten van Juny, kennis aan Hun Hoog Mogenden, dat, in Engeland, tot Commissarissen benoemd waren *Thomas Rous*, President, en *Jan Dorier*, Vice-President van het Hof van Bewindhebberen, nevens den Heer *Laurens Sullivan*, om met de Gemagtigden der Nederlandsche Maatschappye, over de voorgedraagene punten, in onderhandeling

1764.

Gemagtigden der O. I. Maatschappy.

Engelsche Gemagtigden.

(*e*) Nederlandsche Jaarboeken, 1761, *bl.* 13 enz.
(*f*) ———————— 1764, *bl.* 78.

1764. ling te treeden. Omtrent het midden van de maand July vertrokken de genoemde Gemagtigden, voorzien van Geloofsbrieven van Hun Hoog Mogenden aan den Koning van Groot-Brittannie.

Nieuwe klagten over de Engelschen. Terwyl de wederzydsche Gemagtigden, te Londen, hunne onderhandelingen voortzetteden, ontving men, hier te Lande, de tyding van nieuwe mishandelingen en ongelyken, de onzen, door de Engelschen, in de Oostindiën, aangedaan. Bewindhebbers gaven daar van kennis aan Hun Hoog Mogenden (g), die, vervolgens, den Brief van Bewindhebberen stelden in handen van Gedeputeerden tot de zaaken der Oostindische Maatschappye.

Onderhandelingen te Londen. Onder dit alles werden de Onderhandelingen, te Londen, voortgezet, tot in het midden van July des jaars 1763. Op den twaalfden dier maand berigtten de Heeren Bewindhebbers ter Kamer Amsterdam, aan de Algemeene Staaten, dat, uit hunne briefwisseling met de Gemagtigden der Maatschappye te Londen, hun gebleeken was, hoe de Nederlandsche Maatschappy geene de minste voldoening konde erlangen, op de klagten en eischen, vervat by de drie eerste der ingeleverde bezwaarpunten, hoewel het vierde punt volkomen vereffend ware; zo dat een langer verblyf te Londen als nutteloos moest worden aangemerkt: weshalven zy, aan Hun Hoog Mogenden, verzogten, dat de Gemagtigden mog-

(g) Nederlandsche Jaarboeken, 1764, bl. 86.

mogten te rug geroepen worden, om ver- 1764.
slag te doen van hunne verrigtingen. Hun Hoog Mogenden bewilligden in dit verzoek, doch gaven, met een, te kennen, hoe zy van de Bewindhebberen verwagtten, dat zy hunnen Gemagtigden zouden aanschryven „ om, vóór hun vertrek, daar van „ kennis te geeven aan de Engelsche Ge„ magtigden, en dezelven te doen weeten, „ geen oogmerk te hebben om de onder„ handelingen af te breeken, maar slegts „ voor een tyd te vertrekken, om ver„ slag te doen aan hunne Meesteren." Hun Hoog Mogenden voegden 'er nevens, van Heeren Bewindhebberen te verwagten, dat de Gemagtigden, na derzelver wederkomst, ook ter hooge Staatsvergaderinge verslag zouden doen van den staat der onderhandelingen.

Wederkomst der Afgevaardigden uit Engeland.

't Leedt niet lang, of de Gemagtigden kwamen uit Engeland te rug. Het verslag, door hen gedaan, aan Heeren Bewindhebberen, werdt, vervolgens, medegedeeld aan Hun Hoog Mogenden, die hetzelve stelden in handen van derzelver Gekommitteerden tot de zaaken van de Oostindische Maatschappye. Dit geschiedde by een Besluit van den dertienden van October, 't welk wy hier in zyn geheel zullen plaatsen, om dat daar uit kan blyken, om welke redenen de Onderhandelingen in Engeland afgebroken werden, en vervolgens niet wederom hervat zyn.

„ *Veneris* 13 *October* 1763.

„ Ont-

1764. Besluit van H. H. Mog. op het rapport van Bewindhebberen.

„ Ontvangen eene Missive van de Gecommitteerde Bewindhebberen uit de Respective Kameren van de Generaale Nederlandsche Geoctroijeerde O. I. Compagnie ter Vergaderinge van Zeventienen, geschreeven te Amsterdam den twaalfden deezer loopende maand, houdende een omstandig verslag en rapport van het verrigte van Gecommitteerden, die wegens de Nederlandsche Compagnie laatstelyk in Engeland zyn geweest, en, ingevolge van Hunner Hoog Mogenden Resolutie van den dertienden July jongstleden, hier te Lande zyn te rug gekoomen; van den staat hunner Negotiatie, en welke de uitslag is geweest van de Conferentien, met betrekking tot de vier vastgestelde Pointen: het eerste concerneerende de satisfactie en Vergoeding, welke de Nederlandsche Compagnie heeft gevraagd, wegens de verongelyking en schaden, die de bedienden van de Engelsche Compagnie in Bengale in den jaare 1759 aan haar hebben toegebragt, door de vyandelyke aggressiën van haare Troepen en Schepen; het tweede raakende den vryen inzaam van Salpeter in Bengale; het derde raakende de Klagten van de Nederlandsche Compagnie, over de verhinderingen, welke haare bedienden, door die van de Engelsche Compagnie, waren toegebragt, in den inzaam van Lywaaten; en het vierde ten einde gezaamenlyk te beraamen de vereischte schikkingen, om, in het toekoomende, te zorgen, dat de eene Compagnie

door

door de andere niet benadeeld of in haare verkreegene voorregten verkort worde, en om te beletten dat de wederzydsche Bedienden geene feytelykheden de een tegen den anderen pleegen; omtrent geen van welke pointen men tot eenig besluit had kunnen komen; zo dat een langer verblyf van gemelde Gecommitteerden te Londen ten eenemaal nutteloos zou zyn geweest, en dat, zonder tusschenkomst van wederzydsche Souvereinen, geen de minste vrugt van eenige verdere Conferentien met de Engelsche Gecommitteerden te wagten is. Sustineerende die van de Engelsche Compagnie, dat behoudens de Traktaaten, die tusschen zyne Groot-Brittannische Majesteit en Hunne Hoog Mogenden subsisteeren, de Engelschen in Bengalen bevoegd zyn geweest, als Ingezeetenen van 't Land, en als Geallieerden van den *Nabab*, het opkoomen van de troepen met geweld te beletten: van welk gesustineerde de Engelsche Compagnie, zonder de interpositie van de hooge Auctoriteit van zyne Groot-Brittannische Majesteit niet ligtelyk zoude konnen afgaan; gelyk ook geene schikkingen voor het toekomende met vrugt zullen kunnen worden geprojecteerd, zo lang de evengemelde kwestie niet is gedecideerd; insteerende gemelde Bewindhebberen derhalven op het ernstigste, dat Hun Hoog Mogenden, uit aanmerking dat het behoud of ruïne van 's Compagnies bezittinge in Bengale grootelyks afhangt van den uitslag der zaaken, daarin hoogstder- 1764.

1764. zelver byzondere bescherming aan de Compagnie deezer Landen gelieven te verleenen, en dat het Hun Hoog Mogenden vervolgens behaagen moge, de noodige representatien by zyne Groot-Brittannische Majesteit te laaten doen, ten einde de Oost-indische Compagnie deezer Landen moge genieten de zo billyk verschuldigde satisfactie en vergoeding, wegens de verongelyking haar in Bengalen aangedaan.

„ Dat, wyders, de Engelsche O. I. Compagnie moge worden verpligt afstezien van haare verbintenissen en Contracten met den *Nabab* van *Bengale*, in zo verre die stryden met de meergemelde Traktaaten, en de gemelde Compagnie voorts moge worden gelast, niets vyandelyks of met geweld, onder eenig pretext of schyn, tegen de O. I. Compagnie deezer Landen te onderneemen of te doen, nog haar in haare verkreegene regten te verkorten: op dat vervolgends zullen kunnen worden gemaakt de vereischt wordende schikkingen, om conform het oogmerk van Hun Hoog Mogenden en van Zyne Groot-Brittannische Majesteit, in het vervolg voor te koomen die verwyderingen, die tusschen de Compagniën kounen ontstaan uit het ongeoorloofd gedrag haarer bedienden.

„ Waarop gedelibereerd zynde, hebben de Heeren Gedeputeerden van Holland en Westfriesland en van Zeeland, de voorschreven Missive Copiëlyk overgenoomen, om in den haare gecommuniceerd te worden.

„ En

„ En is dien onverminderd goedgevonden en verstaan, dat de Copie van voorschreven Missive gesteld zal worden in handen van den Heere *Hoytema* en andere Heeren Gedeputeerden tot de zaaken van de O. I. Compagnie, om te visiteeren, examineeren en van alles hier ter vergadering verslag te doen. 1764.

Op den vierden van de maand January des jaars 1764, deeden Heeren Gemagtigden tot de zaaken van de O. I. Maatschappye, verslag van hun onderzoek. Zy berigtten in het zelve, hoe hun was gebleeken, dat de onderhandeling vrugteloos was afgeloopen, uit hoofde van de verschillende begrippen, welke de beide Maatschappyen hadden, over de Traktaaten van 1667 en 1674; beweerende de Engelschen, dat zy, behoudens dezelve, zodanige overeenkomsten, met den *Nabab* van Bengale, mogten aangaan, als hun goed dagten, zo ten opzigte van de onderlinge verdeediging, als met betrekkinge tot de Inzameling van Producten, die in dat gewest vallen. De Nederlanders, daarentegen, waren van oordeel, dat de gemelde Traktaaten als het rigtsnoer moesten worden aangemerkt, naar 't welk beide Maatschappyen zig hebben te gedraagen; en, gevolglyk, dat de Engelschen, wilden ze niet strydig met de Traktaaten handelen, geen regt hadden, om zulke overeenkomsten met den Nabab aan te gaan. Hun Hoog Mogenden, het geschil, over den regten zin en de toepassing van die Verbonden, met reden, aanmer-

Nader Verslag van Gemagtigden.

1764. merkende als eene zaak van de hoogste aangelegenheid, waren van oordeel, dat hetzelve, door eene nadere verklaaring, zo van de zyde des Konings van Groot-Brittannie, als van hunnentwege, ten spoedigste moest beslist worden; ten welken einde, aan hunnen Gezant te Londen, zodanige bevelen behoorden te worden afgevaardigd, als zy begreepen daar toe noodig te zyn; inhoudende een verzoek aan zyne Groot-Brittannische Majesteit, om eene nadere verklaaring van den zin der stand hebbende Verbonden (h). Op dien zelfden dag namen Hun Hoog Mogenden een besluit, op de nieuwe klagten, aan hun gedaan, door de Bewindhebbers der Oostindische Maatschappye, welke onlangs kennis hadden bekoomen, niet alleen van de onderhandelingen, aangegaan tusschen de Bedienden der Engelsche Maatschappye en den Koning van Kandia, tot merkelyk nadeel der Nederlanderen, welke thans met dien Koning in Oorlog waren; maar ook van de aanslagen op Natter en Tanpanioely, en van 't gedrag van eenige Engelsche Officieren, die, in weerwil der herbergzaamheid en vriendschap, aan hun betoond, zig niet ontzien hadden, verregaande buitenspoorigheden te pleegen, aan de bezittingen, schepen en onderdaanen der Nederlandsche Maatschappye in de Oostindiën. De Algemeene Staaten, dit alles, en de berigten deswegen, in ernstige overweeging

Hun Hoog Mog. vraagen van den Koning eene declaratie van den zin der Traktaaten,

en te rug gave van Natter en Tanpanioely; als ook satisfactie, wegens het gedrag der Engelsche Officieren.

(h) Nederlandsche Jaarboeken, 1764. bl. 93.

ging genomen hebbende, namen, op den vierden January des jaars 1764, een Besluit, om, door hunnen Gezant aan 't Engelsche Hof, de wedergaave te doen verzoeken van Natter en Tanpanioely; als mede eene gepaste voldoening, omtrent het gedrag der Engelsche Officieren in de Oostindiën (*i*). 1764.

Octrooi raakende den Bovenkerker-Polder.

Geduurende dit jaar hadden *François Hendrik van Hoorn*, *Mattheus Alewyn*, Oud-Schepen der Stad, en eenige andere Gekommitteerden der Ingelanden van den Bovenkerker-Polder, gelegen by Amstelveen, met goedvinden van Burgemeesteren en Regeerderen van Amsterdam, als Ambagtsheeren van Amstelveen en Nieuwer-Amstel, zig vervoegd by Hun Ed. Groot Mogenden de Staaten van Holland en Westfriesland, met verzoek om bovengemelden Polder te mogen droog maaken. Hun Ed. Groot Mogenden, dit verzoek in aanmerking hebbende genomen, namen daar op een gunstig besluit, door het verleenen van Octrooi tot de Bedyking, getekend den zevenden September 1764, met byvoeging van een Reglement, bestaande uit XXVIII Artikelen, 't welk in de Bedyking zou moeten gevolgd worden (*k*).

Keure omtrent het Illustre, en Latynsche School.

Volgens gewoonte werden, in het begin deezes jaars, tegen den tyd der Regeeringsverzettinge, verscheiden Keuren afgekondigd of vernieuwd. Eene van dezel-

(*i*) Nederlandsche Jaarboeken; 1764. bl. 101.
(*k*) Ibid. bl. 664 en 673.

1764. zelve verdient inzonderheid onze opmerking, by welke Hun Ed. Gr. Agtb. hunne zorge toonden voor de onderwyzers, die, van Stadswege, aan het Doorlugtige en Latynsche School waren aangesteld. By deeze Keure werdt verbooden: I. „ Dat, „ voortaan, geene Privaate Persoonen „ eenig Collegie zouden mogen houden of „ aanleggen, om onderwys of lessen te „ geeven in zodanige Weetenschappen, „ tot instructie in welke, van Stadswege, „ openbaare Hoogleeraars of Leeraars zyn „ beroepen en aangesteld, zonder, daar „ toe, alvoorens, verlof van de Heeren Bur„ gemeesteren bekoomen te hebben: op „ poene, dat de geenen, die voortaan zou„ den worden bevonden deeze orders te heb„ ben overtreeden, naar goedvinden zouden „ worden gestraft. II. Dat, na May eerst„ koomende, voortaan, niemand zig zou „ hebben te onderwinden of te vervorde„ ren, binnen deeze Stad of de Vryheid „ van dien, Latynsche Byschoolen te „ houden, op poene van arbitraire Cor„ rectie."

Besluit van het Collegie op de Maaze en klagten der W. I. M. daar over. Het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, hadt, in dit jaar, een besluit genomen, om geene Schippers, of anderen, toe te laaten tot het doen van den Eed, welke, volgens het Octrooi der Westindische Maatschappye van den jaare 1761, afgelegd moest worden, door de zulken, die, uit de Engelsche Volkplantingen, Ryst, hier te Lande, invoeren. Heeren Bewindhebberen, van dit Besluit aanzegging be-

bekoomen hebbende, stonden niet slegts 1764.
daar over verwonderd, maar beschouwden het, daarenboven, als strydig tegen de letter van het Octrooi, door 's Lands Staaten aan de Maatschappy verleend. De Bewindhebbers bragten hierom de zaak ter Tafel van Hun Hoog Mogenden, met verzoek om voorziening tegen de handelingen van 't Collegie, door welke de Kooplieden reeds genoodzaakt waren, hunne goederen te lossen onder betaalinge aan het Land, en dus de Maatschappy versteeken werdt van het regt, aan dezelve verleend; zynde genoegzaam haar eenig inkoomen in tyd van Vrede. Wyders grondden zy hunne klagten daar op, dat men voorgaf, dat de regten van den Lande, in Engeland op de Ryst gesteld, aldaar zouden zyn betaald: waaromtrent het Collegie zeide egte narigten te hebben, doch aangaande welke de Bewindhebbers verklaarden, niet te gelooven, dat ze zo voldoende zouden kunnen worden ten voorschyn gebragt, dat de Maatschappy daar door van haar goed regt konde ontzet worden, veel min het Collegie ter Admiraliteit het regt bekoomen, om, zonder hooger last, de zaken naar goedvinden te schikken.

Hunne Hoog Mogenden stelden deeze klagten in handen van het gemelde Collegie ter Admiraliteit, met verzoek om hun te dienen van berigt. Dit werdt ingeleverd, op den vyftienden van Augustus, en behelsde, hoofdzaakelyk, dat, by onderzoek, door den Staatschen Gezant, Graaf

1764. van Welderen, te Londen gedaan, was gebleeken, dat van ieder honderd pond Ryst, Engelsch gewigt, omtrent agt stuivers aan de kroon blyft, en dat, diensvolgens, met regt konde gezegd worden, dat de Regten daar van betaald waren; dat ook het verlies, welk de Maatschappy hier by leedt, van klein belang was, als bedraagende hetzelve weinig meer dan zevenentwintighonderd Guldens jaarlyks. Dit berigt, by Hun Hoog Mogenden, ingebragt, en vervolgens gesteld zynde in handen van Heeren Gedeputeerden tot de zaaken van de Zee, bragten dezelve vervolgens een Advys uit, zoer gunstig voor het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, en, gevolglyk, ten nadeele der Maatschappye.

Klagten van Kooplieden aan Burgemeesteren, over de Admiraliteit op de Maaze.

Van den anderen kant werdt, door verscheiden Kooplieden deezer Stad, handel dryvende op de Gewesten, gelegen binnen de Limiten van het Octrooi, aan de Westindische Maatschappy verleend, een Verzoekschrift ter hand gesteld aan Burgemeesteren en Regeerders deezer Stad, behelzende klagten over de Admiraliteiten, vooral over die van de Maaze. Zy gaven daar in te kennen; „Dat, indien zo by het in„koomen als uitgaan der Schepen en Goe„deren, vaarende naar en uit deeze Lan„den, op en van de plaatsen, binnen de „gezegde Limiten geleegen, aan de West„indische Compagnie, worden betaald „de Regten en Recognitien, overeen„komstig met het gemelde Octrooi, „de Negotie nog eenigzints heeft kun-

„nen

„ nen staande blyven; doch dat zy, tot 1764.
„ hun uiterste smerte, ondervonden, hoe,
„ by die van de Admiraliteit, verscheiden
„ nieuwigheden worden ondernomen,
„ strekkende tot volkome ruïne van dee-
„ ze Commercie; en dat byzonder, door
„ het Collegie ter Admiraliteit te Rotter-
„ dam, by de Heeren Staaten Generaal
„ der Vereenigde Nederlanden, ter occa-
„ sie van de Ryst, welke uit Carolina
„ naar herwaards gevoerd, en die eerst in
„ Engeland moet gebragt worden, instan-
„ tien worden gedaan tot veranderingen,
„ direct strydende tegens den waren zin
„ van het nu meergemelde Octrooi, en
„ tot versperringe van den Tak van Negotie
„ naar elders; dat wyders ten aanzien van
„ de ongegrondheid der Pretensien van de
„ Admiraliteit, zy zig refereeren tot het
„ geene deswegen, door de Bewindhebbe-
„ ren van de Westindische Compagnie,
„ zekerlyk zal worden gedemonstreerd;
„ maar dat zy, als particuliere Kooplie-
„ den, en houdende zig voor als nog be-
„ paaldelyk aan het Artikel van de Ryst,
„ op welke direct getenteerd word, moe-
„ ten zeggen, dat dezelve maakt een
„ deel van de Commercie, waar van de
„ Koopman alhier, by verhandeling, naauw-
„ lyks twee of drie percent kan profitee-
„ ren; dat, daarentegen, het verschil tus-
„ schen de Regten, die betaald zouden
„ moeten worden, volgends de Convooi-
„ lyst van de Admiraliteit, en tusschen de
„ Recognitien voor de Westindische Com-

 „ pag-

1764. „ pagnie, op een lading Ryst, omtrent
„ duizend Guldens, beloopt, en dat over
„ zulks deeze Negotie van hier eenslags
„ verbannen is, indien de onderneeming
„ van de Admiraliteit zal reusseeren; kon-
„ nende dit verloop niet worden geagt voor
„ Chimeere, of zwaarmoedig vooruitzigt,
„ aangezien gedurende dit loopende jaar,
„ reeds actueel vyf scheepsladingen Ryst
„ te Embden zyn aangekomen, van waar
„ alle omgeleegen streeken worden voor-
„ zien, direct tot Prejudice van de Ingezee-
„ tenen deezer Stad, by welke tot hier toe
„ het debiet word gedaan; en dewyl, door
„ het missen van deeze vertiering, de
„ Waag deezer Stad, over welke alles by
„ verkoop weder moet passeeren, conside-
„ rabel zoude lyden; en dat zy met reden
„ dugten, dat met de Ryst een proef ge-
„ nomen word, om vervolgends daar op
„ tot meerder en importanter Artikelen
„ voort te gaan, gelyk dan nu gantsch on-
„ langs mede omtrent het campechehout,
„ eene nieuwe belemmering alhier ter Ste-
„ de ondernomen is."

De Kooplieden eindigden hunne voor-
dragt, met een verzoek om de voorspraak
der Amsterdamsche Wethouderschap, zo by
Hun Ed. Groot Mogenden, als elders,
daar dezelve van den meesten dienst kon-
de zyn, tot weeringe van nieuwigheden,
en van alle bezwaaren van hunnen Koop-
handel.

Ordonnantie — Heeren Kolonellen, met overleg en
goedvinden van Hun Ed. Groot Agtbaare
he-

heden; namen, op den tweeëntwintigsten van May deezes jaars, een besluit, volgens 't welk, ter voorkoominge van allen bedrog en slinkschen handel, de Schutters, voortaan, gedurende het loopende jaar, zouden blyven onder de Kompagnie, onder welke zy, op den dag der jaarlyksche omschryvinge, waren opgetekend. 1764. van Heeren Kolonellen.

Een onverwagte Brand, op den zevenden December, in de Waag, op den Dam, ontstaan, werdt, door de wakkerheid der toeschietenden Burgers, spoedig gebluscht. Brand in de Waag.

Onder de beschryving der Kerkelyke Gebouwen deezer Stad is reeds gewag gemaakt van de Plegtigheid, die 'er plaats hadt, by de viering van 't Eeuwfeest van het *Aalmoesseniers-Weeshuis*, op den derden January deezes jaars, waar heen wy den Leezer te rug wyzen. Eeuwfeest van 't Aalmoesseniers-Weeshuis.

Een nieuw bewys verschafte dit jaar, dat, onder de drukten en beslommeringen van den Koophandel, te Amsterdam, de fraaije Kunsten niet vergeeten worden. In 't begin deezer Eeuwe, hadt men, in deeze Stad, opgerigt, een Tekenschool, in een vertrek boven de Leidschepoort, met oogmerk om in dezelve naar 't leeven te tekenen. Door verloop van tyd was dezelve in verval geraakt, en werdt aan de edele Tekenkunst niet meer behoorlyk de hand gehouden. Verscheiden Kunstvrienden beschouwden dit met leedwezen, en als eenen vlek op de vermaardheid der aanzien- Herstelling der Teken-Akademie.

1764. lyke Stad. In den jaare 1758 werden zy te raade, het geslootene School, van nieuws, te openen, en het te voorzien van alles, 't geen dienstig was ter bereikinge van de oogmerken der inrigtinge. Uit het midden der Leden verkoos men zes persoonen, welke, onder den naam van Directeuren of Bestuurders, zouden bezorgen, al wat tot onderwys, aanspooringe en orde noodig zou geoordeeld worden. Van deeze Directeuren, verdeeld in Oudsten en Jongsten, zou, beurtelings, één, geduurende eene maand, den post van Voorzitter bekleeden. Tot Oudste Directeuren werden verkoozen *Jacobus Buys*, toen reeds, en zedert nog meer, vermaard om zyne uitmuntende bekwaamheden in de Teken- en Schilderkunde; *Kornelis Ploos van Amstel Jakob Korneliszoon*, die, al zints eene reeks van jaaren, zyne snipperuuren hadt gewyd, behalven andere oeffeningen, aan de straks genoemde edele kunsten, en vooral eenen naam hadt gemaakt, door de fraaije uitvinding, om de tekeningen van de grootste Meesters, in derzelver eigen aart en kleuren, in Plaat over te brengen; en *Jakob Otten Husly*, insgelyks beroemd, om zyne ongemeene vorderingen in het boetzeeren en stukedooren, als mede door zyne Lessen in de Doorzigt- en Bouw-kunde. Volgens de keuze der Leden werden, tot Jongste Directeuren, aangesteld *Pieter Louw*, *Anthony Ziezenis* en *Reinier Vinkeles*: Mannen, niet min vermaard, dan de voorgemelden, om hun-

hunne bekwaamheid en verdiensten in de Schilder- Beeldhouw- en Plaatsnykunde. De laatstgenoemde werdt, daarenboven, tot Secretaris der Maatschappye aangesteld. De zes gemelde Directeuren gingen straks aan 't werk, tot het beraamen van schikkingen, om de edele Tekenkunst aan te moedigen; ten welken einde *zy*, onder andere, zig verbonden, aan de zulken, die, naar 't leeven, best getekend hadden, in drie onderscheiden klassen, jaarlyks, uit hunne eigen beurs, uit te deelen drie Pryzen, van verschillende waarde, doch te zamen, ten minste, honderd Guldens waardig. Heeren Burgemeesteren begunstigden deeze verbeterde Stigting met derzelver goedkeuring, op verzoek der Leden; doch het Tekenschool moest blyven onder 't opzigt van den Burgemeester *Jonas Witzen*; die, vervolgens, door de Maatschappy, tot Hoofdbestuurder werdt aangesteld. De eerste uitdeeling der Pryzen geschiedde op den zestienden April deezes jaars, in tegenwoordigheid van den Hoofd- en de overige Directeuren en verdere Leden. De Heer J. O. Husly opende deeze Plegtigheid met eene staatelyke redevoering, en stelde voorts, met gepaste Aanspraaken, de Eerepryzen in handen der drie veelbeloovende Kunstenaars *J. Andriessen*, *M. Houtman* en *Harmanus Vinkeles*. Heeren Burgemeesteren en Thesauriers deezer Stad, uit aanmerking van den toeneemenden bloei der Teken-Akademie, (want deezen naam heeft zy zedert gevoerd,) en dezelve nog meer wil- 1764.

1764. willende aanmoedigen, wierden, in 't begin van December deezes jaars, te raade, aan dezelve, tem gebruike, toe te staan, een der Benedenvertrekken in het Stadhuis.

Op den achttienden November des jaars 1768 (om dit nog, ten vervolge, op de Historie der Teken-Akademie aan te merken) deeden Heeren Burgemeesteren, aan de Directeuren, ter hand stellen een Reglement, volgens 't welk de boven gemelde vergunning was geschied. Zie hier eenige Artikelen daar van.

Reglement voor het gebruik van de Konst-Kamer, boven in 't Stadhuis, voor de Leden van de Teken-Akademie.

„ Burgemeesteren en Regeerders der Stad *Amsterdam*, goedgevonden hebbende aan den Heer Hoofd-Directeur, verdere Directeuren, en Leden van de Teken-Academie, tot wederzeggens toe, te accordeeren 't gebruik van de Konst-Kamer, boven in 't Stadhuis, hebben Haar Ed. Groot Agtbaaren, omtrent het gebruik van dezelve Kamer gearresteerd het volgend Reglement.

„ Art. 1. Alle Kunstenaars en Liefhebbers, mids zynde Leden van de Teken-Academie, zullen, zo lang deeze vergunning stand houd, op gemelde Kunst-Kamer, onder opzigt van de gemelde Directeuren, zig mogen oeffenen, in het Tekenen, Schilderen en Boetseeren, doch niet anders dan van half April, tot half October, en wel op zodanige dagen en uuren als gemelde Directeuren zullen bepaalen.

„ Art. 3. Daar zal geen vuur of ligt, onder wat pretext zulks zoude mogen zyn, op gemelde Kamer gebragt mogen worden.

„ Art.

„ Art. 5. Het zal aan de Kunstenaars en Liefhebbers wel vrystaan om naar eenige Prenten, Modellen of Pleister te tekenen, maar naar geene anderen, dan die hen door de Directeuren zullen voorgesteld worden. 1768.

„ Art. 6. Niemand wie hy zy zal vermogen eenige Modellen, Pleister of Printen, of iets anders de Stad toebehoorende, van de Kunst-Kamer afte brengen, onder wat voorwendzel het zoude mogen zyn, dan met speciaal en schriftelyk Consent van de Heeren Burgemeesteren, waar van aan Directeuren zal moeten bewys getoond worden, die dan daarvan ook behoorlyk aantekening zullen doen.

„ Art. 7. Zo iemand iets mogt schenden, zal hy gehouden zyn, de schade na voorgaande Taxatie van Directeuren te vergoeden, enz.

„ Art. 10. De Konstenaars en Liefhebbers, Leden van de Academie zynde, zullen vermogen eenige stukken van hun eigen werk op gemelde Konst-Kamer te doen plaatzen, doch de schikking daarvan zal staan aan Directeuren, en geene Leden zynde, niet anders als met speciaale Permissie van den Heer Hoofd-Directeur.

„ Art. 12. Hun Ed. Groot Agtbaare reserveeren aan zig, om deeze Permissie in het geheel in te trekken, en ook om deeze Artikelen, naar welgevallen, te altereeren of te amplieeren.

Actum Amsterdam 18 November 1768.
Present alle de Heeren Burgemeesteren.
(onderstond) In kennisse van my Secretaris
A. W. CLINKERLAND, D'r.

Eeni-

1764. Eenige Honoraire Leden, doch die niet wilden genoemd zyn, gaven, eerlang, aan de Teken-Akademie, ten geschenke, een Stempel tot eene Gouden Medailje, ter waarde van tagtig Guldens, om, jaarlyks, als een eerste Prys, te worden uitgedeeld. Deeze Medailje, gelyk ook de overige Pryzen, worden nu niet meer voor rekening der Directeuren, maar uit de Kas der Akademie bekostigd. Wy laaten hier nog volgen een Plan van Intekeninge, in den jaare 1773 uitgegeeven, volgens 't welk de Leden worden aangenomen.

„ Art. 1. Het onderwys in dit Leerschool word gegeeven tweemaal ter week, des Donderdags en Vrydags, van vyf tot zeven uuren; het neemt jaarlyks zyn begin met den eersten Donderdag in October, en eindigt met den tweeden Vrydag in September: men teekent des Winters in de Academie, en des Zomers op de Kunst-Kamer; uitgezonderd de week van Kerstyd, van Paaschen en van Pinxsteren; ook is in den Zomer een Vacantie van drie weeken. en Donderdags na Bededag en op den Nieuwjaarsdag word niet geteekend.

„ Art. 2. Voor dit onderwys betaalt ieder Leerling *f* 16-:-'s jaars, als *f* 4-:- op den eersten Teekendag, en zo vervolgens alle ¼ jaars *f* 4-:- tot *f* 16-:- toe, en bovendien *f* 1-:- voor een Nieuwjaarsgift aan den Pedel.

„ Art. 3. Voor de betaalinge deezer penningen moeten de Ouders of Voogden zig met het teekenen hunner naamen onder

der deeze Conditien en Reglementen verbinden, en voor Inteekengeld eens en aanstonds betaalen *f* 3-:-. Men is vervolgens vry van Inteekengeld; doch wanneer men niet gecontinueerd heeft en op nieuw weder inkomt, zal men deeze *f* 3-:- Inteekengeld ook wederom op nieuw moeten betaalen. 1764.

„ Art. 4. Niemant kan inteekenen, die zig niet verbinden kan, ten zy hy by de inteekening alles terstond betaale.

„ Art. 5. Wanneer iemand verhinderd word op de gestelde tyden te betaalen, zal het geld de naast volgende week medegebragt of gezonden moeten worden; en hierin gebrekig blyvende, zal de Pedel ten hunnen huize het geld komen ontfangen, wanneer aan hem vier stuivers voor zyn boodschap boven het verschuldigde geld zal moeten betaald worden: en als dan aan den Pedel niet betaald hebbende, zullen de Directeuren alle de resteerende penningen voor het gantsche jaar mogen vorderen, waartoe de ingeteekende met het onderteekenen van deeze Conditien en Reglementen gehouden zal worden zig verbonden te hebben.

„ Art. 6. De Leerlingen moeten hun eigen papier en Teekengereedschap zelf bekostigen en medebrengen, voorts de Directeuren en hunnen Leermeester behoorlyk respecteeren, zig stil en geschikt houden, en te vreden zyn met hunne aangeweezen plaatsen, of anders zullen zy door Directeuren het Teekenschool ontzegt

1764. worden, met verbeurte van alles wat zy in avans hebben betaald.

„ Art. 7. De Directeuren behouden aan zig de magt, om, met voorkennis van den Hoofd-Directeur, eenige kleine verschikkingen te mogen maaken, en de uuren, op welke men teekent, zo het noodig is, een uur vroeger of laater te mogen stellen, 't welk alsdan tydig bekend gemaakt zal worden.

„ *Deeze* Conditien *en* Reglementen, *geschreeven op een Zegel van twaalf stuivers, zullen jaarlyks ter Inteekening gereed liggen van het begin van July tot half September, alle Woensdagen, Donderdagen, Vrydagen en Saturdagen van vyf tot zeven uuren, op de Kunst-Kamer van het Stadhuis deezer Stad.*"

1766. Collecte voor Hilversum. Een treffend voorbeeld, zo wel van het vermogen als van den meedogenden aart der Amsterdammers, ondervondt men in September deezes jaars. Het nabuurige dorp *Hilversum*, door een schroomlyken brand, op den vyfden Juny, byna in een puinhoop veranderd zynde, werdt, na bekoomen verlof van Heeren Burgemeesteren, tot het doen eener Geldzamelinge, op den derden der gemelde maand, aan de huizen der Burgeren en Ingezeetenen, by een gebragt, eene somme van drieënvyftigduizend negenhonderdnegenënnegentig Guldens zeventien stuivers en agt penningen. Aan de berooide Dorpelingen werdt deeze somme uitgedeeld.

Op den dertigsten January zag men alhier

ten

ten voorschyn koomen, eene hoogst noodige Ampliatie op de algemeene Brand-Keuren deezer Stad (*l*). Niet lang daar na bevestigden Burgemeesteren de gemaakte schikking, tusschen de Regenten van 't Aalmoesseniers-Weeshuis en Broederen Diakenen, omtrent de Boedels van wederzyds gealimenteerden; als mede de Conventie, tusschen opgemelde Heeren Regenten en de Diakenen van de Luthersche Gemeente, geslooten den negenëntwintigsten December 1758.

1767. Ampliatie op de Brand-Keure.

Conventie tusschen de Regenten van 't Aalmoesseniers-Weeshuis en Diakenen.

In dit jaar werdt, in deeze Stad, de grond geleid van eene Stigtinge, door welke een groot aantal menschen, die, in gevolge van het wanbegrip of de kwaade behandelinge van vroegere dagen, aan de zamenleevinge zouden ontrukt geweest zyn, aan deeze en hunne bedroefde bloedverwanten werden te rug gegeeven. Ik heb het oog op de *Maatschappy tot redding der Drenkelingen*, of schynbaar verdronkene Persoonen. Van deeze heilzaame en pryswaardige inrigtinge hadt de Regeering geene kennis bekoomen, of zy tradt, met haar gezag, tusschen beiden, en beraamde eenige schikkingen, noodig om de oogmerken der Maatschappye te bereiken (*m*).

Maatschappy tot reddinge der Drenkelingen opgerecht.

Een

(*l*) Tweede vervolg der Handvesten, *bl.* 137.

(*m*) Over de nuttigheid deezer Maatschappye zal de Leezer kunnen oordeelen, uit het doorbladeren van de *Gedenkschriften* deezer Maatschappye, welke, van tyd tot tyd, worden uitgegeeven in den Boekwinkel van de *Erven van P. Meijer* en *G. Warnars*. Een omstandig bericht wegens derzelver oogmerk en inrigtinge vindt men in de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken*, Deel. IV. *bl.* 237 en 354. enz. Ik kan niet nalaaten hier aan te merken, dat op voorstel van den

1767. Een zwaare Brand, welke, op den drieëntwintigſten September, tegen den avond, zig openbaarde in de Lynbaan *de Arend*, ſtaande aan den Schans, by de Muiderpoort, deedt dezelve, ondanks alle toegebragte hulp, in een puinhoop veranderen.

Brand in de Lynbaan *de Arend*.

1768. Op den dertigſten May deezes jaars, werdt de Stad vereerd met de komst van zyne Hoogheid den Prinſe Erfſtadhouder en deszelfs Koninklyke Gemaalinne. Zy vertoefden 'er tot den vierden der volgende Maand; wordende de tusſchentyd doorgebragt met uitbondige eerbetooningen en vreugdebedryven; onder welke, inzonderheid, uitmuntte de pragtige Illuminatie der geheele Stad, op den avond van den eerſten dag, en het talryk Bal, 't welk, op Donderdag avond, werdt gegeeven, op de Zaal van 't Stadhuis, 't welk thans, voor 't Vorstlyk Paar, tot eenen intrek diende; waar by, al wat aanzien en vermogen hadt, tegenwoordig was, en de kostbaarheid van kleedy en kleinoodiën, by het helder kaarslicht, de oogen deedt ſchemeren. Saterdags, 's morgens, vertrokken de hoogaanzienlyke Gasten, de Stadsregeering deedt hun uitgeleide tot buiten de Utrechtſche poort. Tot loon van haaren

Komst en verblyf van den Prins en Prinſesſe van Oranje.

den Venetiaanſchen Geneesheer *Vircentini*, aan de Magiſtraat der Gezondheid van die Stad, de Raad vervolgens deeze inrigting met deszelfs gezag bekragtigd en openlyk heeft ingevoerd. Zelf hebben de Engelſchen, hoe agteriyk ook in 't overneemen van uitlandſche ſchikkingen, door het nut deezer Maatſchappye bewoogen, omtrent het redden van Drenkelingen de voetſtappen der *Hollanderen* betreeden.

ren yver, in het bewaaken en geleiden van Hunne Hoogheden, betoond, werdt, nog vóór het einde des jaars, uit naam der Vroedschap, aan de Schuttery, een Gedenkpenning ter hand gesteld, door den vermaarden Holtzhey vervaardigd. Verder verslag van deeze gebeurtenis agten wy hier onnoodig, dewyl de Stads Historieschryver Jan Wagenaar onder den tytel van *'t Verheugd Amsterdam* alle de byzonderheden heeft beschreeven: waarom wy den Leezer liever derwaarts wyzen. 1768.

Koornbeurs voltooid.

Ter plaatse, daar wy handelen over de Stads Openbaare Gebouwen, zullen wy spreeken van den opbouw eener nieuwe *Koornbeurse*. Hier tekenen wy alleenlyk aan, dat, op den vyfden van de maand September, op dezelve de eerste byeenkomst werdt gehouden. De Heer *H. Hagen* deedt aldaar den eersten handel.

Instorting van de Muiderpoort.

Reeds in 't begin van January deezes jaars, bespeurde men eenige verzakking aan de Muiderpoort; die, in weerwil van alle aangewende poogingen, om dezelve te keer te gaan, zodanig toenam, dat, in den nagt, tusschen den negenëntwintigsten en dertigsten dier Maand, 't geheele gebouw instortte. Het voorziene ongeval was oorzaak, dat elk zig van daar hadt verwyderd, en 'er geene ongelukken gebeurden. In een geheel anderen smaak, en veel fraaijer, is, zedert, de Poort herbouwd. 1769.

Maatschappy *Flor. Lib. Artes.*

In de toeneemende zugt van veele Landzaaten, tot het beoefenen en handhaaven van Weetenschappen en Kunsten, deelden

 ook

1769. ook onze Stadgenooten. In dit jaar leide zulks den grond tot het oprigten van eene Maatschappye, onder de Zinspreuk *Floreant Liberales Artes*. Over haare natuur en oogmerk zal men kunnen oordeelen, uit de twee eerste Vraagen, in dit jaar voorgesteld. De eerste hadt tot onderwerp den aart en voortteeling der Paalwormen, en de gemaklykste en minst kostbaare wyze, om het Houtwerk voor dezelve te beveiligen. By de andere werdt gevraagd naar het beste huwelyk, tot verkryginge eener geschikte huishoudinge, voor de hoogere, burger en mindere standen, om nuttig te zyn voor zig zelven en voor anderen. Aan het best gekeurde antwoord, op deeze Vraagen, werdt eene belooning van dertig Dukaaten toegezegd. Maar deeze Maatschappy schynt te zyn gescheiden; ten minsten men heeft in eenige jaaren weinig van dezelve zien aan het licht komen.

Verkooping van Erven op Wittenburg en 't Weesperveld.

Het telkens aangroeiend getal van inwooners was oorzaak, dat voor dezelven wooningen te kort kwamen. Op twee plaatsen in de Stad lagen opene Erven, welke men, inzonderheid, geschikt oordeelde, om met bekwaame woonhuizen betimmerd te worden: op *Wittenburg* en en 't zo genaamde *Weesperveld*. Heeren Burgemeesteren en Thesauriers besloten, hier om, tot de verkooping van dezelven. Met de bebouwing van laatstgemelde plek gronds werdt spoedig een aanvang gemaakt.

Hoewel de Stad, in de Straaten en langs de

de Gragten, reeds voorzien was van een aanmerkelyk getal Lantaarnen, vondt men, egter, dienstig, aan verscheiden oorden, nog eenigen te plaatsen, daar men oordeelde dat dezelve niet mogten ontbeerd worden. Tevens werdt vastgesteld, dezelven, geduurende 't geheele jaar, en dus langer dan voorheen, te laaten branden. Om de meerdere kosten te vinden, werdt beslooten, dat het Lantaarn- Brandspuit- Emmer- en Straatgeld, voor ieder huis, voortaan, met een agtste, van 't geen dus lang betaald was, zou verzwaard worden (n).

1769. Vermeerdering van de Lantaarnen.

Volgens onderlinge schikkingen en overeenkomsten werdt, ook in dit jaar, het regt van Exue, met verscheiden Landen en plaatsen, vernietigd: op den zesentwintigsten January met de Staaten en Landen van zyne Pruisische Majesteit; op den tweeëntwintigsten February met het Graafschap Lippen; en op den tweeëntwintigsten May met Isfenburg en Badingen (o).

1770. Regt van Exue met verscheiden plaatsen vernietigd.

In dit zelfde jaar kogten Heeren Burgemeesteren, voor Stads rekening, van Simon Boas, als gevolmagtigd van den Baron van Aarssen, deszelfs derde aandeel in de Colonie van Suriname, voor de somme van zevenhonderdduizend Guldens (p).

Aankoop van een derde in Suriname.

Haare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gemaalin van den Prinse Erfstadhouder, eene Prinsesse hebbende ter wae-

Geschenk aan de jonggeboorene

(n) Tweede vervolg der Handvesten, bl. 9.
(o) Aldaar, bl. 22, 26, 35.
(p) Aldaar, bl. 43, 44.

1770. Prinsesse van Oranje. waereld gebragt, werdt de jonggeboorene, van wegen de Stad, begiftigd met de Pillegaave eener jaarlyksche Rente van vyfentwintighonderd Guldens, en, in de Kraamkamer, een geschenk gedaan van honderd Dukaaten.

Schikkingen op het Bruggeld te Ouderkerk. Op den tweeëntwintigsten November, werden, op last van Burgemeesteren, de voorwaarden aangekondigd, volgens welke, van wegen deeze Stad, aan Dykgraave en Heemraaden van Nieuwer-Amstel, de helft van het Bruggeld, van de Brug te Ouderkerk, werdt afgestaan (q). Vier dagen te vooren, hadden Burgemeesteren hunne toestemming gegeeven aan eene overeenkomst, getroffen tusschen de Regenten der beide Huiszitten-Huizen en de Opzieners der Remonstrantsche Gemeente, raakende de verdeeling der nalaatenschap van persoonen, die van hun beiden onderstand hadden genooten.

Zwaare Storm. Een zeer zwaare storm, in den morgenstond van den negentienden December, veroorzaakte, zo hier als elders, zeer veele schade. Als eene zonderlinge uitwerking van den geweldigen wind, vindt men aangetekend, dat de Weerhaan, van den Toren der Oude-Kerk, van zyne spil geligt en op de stoep van eenen Kastemaaker, woonende aan het Plein by de Kerk, werdt nedergezet, zonder dat eenig mensch daar by letsel leedt.

Sints

(q) Tweede vervolg der Handvesten. bl. 59, 132.

Sints het verzakken van de Muiderpoort, waar van wy boven spraken, werdt, met het vervaardigen van een nieuw gebouw, zo veel spoeds gemaakt, dat hetzelve, op den dertigsten April, van voetgangers en rytuigen konde gebruikt worden. In den avond van dien dag werdt de nieuwe Poort, voor de eerste maal, gesloten, door de Schuttery, die, onder een fraai muziek, met slaanden trom en vliegend vaandel, derwaarts trok; en 's anderendaags morgens, met gelyke staatelykheid, de Poort wederom opende. 1771. Muiderpoort voltooid.

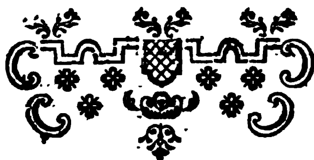
Van het Luthersche Besteedelinghuis, een zeer fraai gebouw, op een der nieuwe Erven, van het Weesperveld, in dit jaar, na genoeg, volbouwd, en, in 't begin van 't volgende, staatelyk ingewyd, zal onder de Godsdienstige Gestigten breeder gesproken worden, gelyk ook, ter zelfde plaatse, van het Eeuwfeest van het Waale Weeshuis, 't welk, op den tweeëntwintigsten April deezes jaars, gevierd werdt. Luthersche Besteedelinghuis.

Tot de zelfde Afdeeling deezes Werks, handelende over de Openbaare Waereldlyke Gebouwen, stellen wy insgelyks uit, een berigt wegens den Brand in den Ouden Schouwburg, voorgevallen in den avond en daar op volgenden nagt van den elfden May, en van de beschreienswaardige onheilen, daar by voorgevallen. 1772.

Drieënnegentig jaaren was het, op den eersten van February, geleeden, dat het Lyk van den onvergelykelyken *Vondel*, in de Nieuwe Kerk, ter aarde was besteld.

 Een

1772. Een gezelschap van Kunstgenooten, onder de Zinspreuk *Diligentiæ Omnia*, om 's Mans nagedagtenisse, hoewel zo lang na zyn overlyden, verschuldigde eere te betoonen, besloot, met goedkeuring van Heeren Burgemeesteren, tot het oprigten van een staatelyk Gedenkteken, vervaardigd door den Stads Beeldhouwer *Ziesenis*, naar de vinding van den Heere *Cornelis Ploos van Amstel*, *Jacob Korneliszoon*. Het bestaat in eene Tombe, naar de Dorische Orde, van wit en zwart Marmer gehouwen; hoog zes en breed vier voeten. In 't midden staat de naam VONDEL, daar boven, OVERLEEDEN MDCLXXIX, en daar onder, DOOR HET KUNSTGENOOTSCHAP DILIGENTIÆ OMNIA, MDCCLXXII.

DER-

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM.

NEGENENTWINTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1773, *tot in het jaar* 1779.

Een zwaaren schok leedt onze Stad, terstond met den aanvang des jaars. Een voornaam handeldryvend Huis, bekend en in vertrouwen door geheel Europa, verklaarde zig onvermogende om aan zyne schuldeischers te voldoen. Hoewel sommigen, reeds in 't einde des voorgaanden jaars, eene wolk hadden zien hangen, vervulde, egter, de nadere bevestiging, deeze zo wel als anderen, met schrik en verbaasdheid. Men wist niet, hoe verre het ongeval zig zou uitbreiden; en gelyk de Koophandel als een keten is van veele schakelen, moest de val van zo een aanzienlyk Huis dien van veele andere medesleepen. Verscheiden aanzienlyke Handelaars, zo binnen- als buitenlands, kwamen daar

1773. Een voornaam Huis verklaart zig onvermogend om te betaalen.

1773. daar door in ongelegenheid, en werden onvermogende om te voldoen aan hunne verbintenisſen. Wel haast hieldt het vertrouwen op; elk vorderde zyne uitſtaande ſchulden. Comptoiren, welke, tot nu toe, bekrompenheid van Kas niet dan by naame gekend hadden, geraakten nu in de uiterſte engte en verlegenheid. Het ongeval trof ook inzonderheid de Joodſche Natie, veelen van welke, zig met den Wisſelhandel geneerende, met het gevallene Comptoir zeer veel uitſtaan hadden. De gereede penningen ſcheenen eensſlag verdweenen te zyn: want zelf de vermogendſte Renteniers zaten op hunne Geldkisten, en weigerden, zelf op de meest voldoende onderpanden, dezelve te openen.

Middelen tot reddinge. Intusſchen deedt de nypende nood op middelen bedagt zyn, om den verderen voortgang van het kwaad te ſtuiten. Veelen ſpitſten hier op hun verſtand. Onder andere middelen, ten dien einde uitgedagt en voorgedraagen, wekte veeler opmerking zeker geſchrift, onder den tytel van *Project tot faciliteering der Circulatie van Penningen, in de tegenwoordige omſtandigheden; moetende ſtrekken tot maintien van het Crediet, ter Beurſe van Amſterdam* (*a*). Hoewel dit Geſchrift veele bedenkelykheden open liet, verdiende het, evenwel, van wegen het loſlyk oogmerk, niet met die ſtrengheid behandeld te worden,

(*a*) Men vindt dit Project in de Nieuwe Nederlandſche Jaarboeken, Deel VIII. *bl.* 83.

den, welke daar omtrent werdt te werk gesteld, in een ander Geschrift, onder den tytel van *Ontleeding van het Project.* 1773.

'Nadeelige gevolgen buitenlands.'

't Geen veelen gevreesd hadden, werdt, eerlang, bevestigd. 't Leedt niet lang, of men vernam, uit Engeland, dat verscheiden aanzienlyke Huizen hadden opgehouden met betaalen; doch te gelyk, dat men 'er met ernst bedagt was op het beraamen van middelen tot herstel: onder anderen, dat de Bank van Engeland zelfs op Zondagen zou open staan, tot het afgeeven van alle vreemde speciën ter verzendinge naar buiten. Ook kwamen, inderdaad, groote sommen over, zo uit Londen als Parys, door de aanzienlykste Kooplieden, herwaarts gezonden, om hunne Vrienden te Amsterdam, ware 't doenlyk, staande te houden. Niet stil zaten, onder dit alles, de Regeerders der Stad. Duidelyk begreepen dezelve, dat het voornaamste mangel was, gebrek aan omloop van gereed Geld, alzo het niet ontbrak aan goederen van weezenlyke waarde. Hierom gaf de Wethouderschap verlof tot het ligten van twee miljoenen uit Stads Kas, om te dienen ter beleeninge op dugtige onderpanden. Op den vyftienden January werdt hier mede een aanvang gemaakt. Agt Heeren Commisfarisfen, twee uit den Raad, de Heeren *Volkert van Jever* en Mr. *P. Hartsink*, en zes uit de Kooplieden, *Adriaan Floris Raep*, *Abraham Dedel*, *Jan C. van Notten*, *Jan Nicolaas van Eys*, *François Lilaar* en *Cornelis Jacob Gilles*, hadden

De Regeering voorziet daar tegen.

1773. den het bewind over deeze Bank van Beleeninge. Zy hielden hun Comptoir in de Kamer van Heeren Regenten van het Burger-Weeshuis, en beleenden aldaar Goederen, aan geen bederf onderhevig, Generaliteits- en Lands-Obligatien, Actien, Recipissen van de Oostindische Maatschappye deezer Landen en diergelyken. Niet toereikende, inderdaad, was eene somme van twee miljoenen, om te voldoen aan de behoeften der Amsterdamsche Beurse; maar zy was daarom niet nutteloos. Kooplieden hadden niet alleen, hier door, gelegenheid, om op hunne goederen gereede penningen te bekoomen by de Bank van Beleeninge; maar de Renteniers werden ook uitgelokt, om, tegen eene maatige rente, penningen uit te zetten. De twee miljoenen, uit Stads Kasse, lokten spoedig veel aanzienlyker sommen uit de Kisten der Burgeren. Dit deedt den zieltoogenden Koophandel een weinig ruimer adem scheppen, en nog meer bekoomen, zints men, van buitenlands, de tyding ontving, dat veele Huizen niet zo wankel stonden, als de eerste schrik dezelve beschreeven hadt. Men waagde het nu ook, uitstel te geeven aan overrompelde Kooplieden; dit gaf hun gelegenheid om hunne zaaken eenigzins in orde te brengen.

Verzoek tot het aanstellen van Sequesters. Intusschen waren, by minnelyke overeenkomst, tusschen de schuldenaars en veelen hunner schuldeischeren, uit de laatsten eenigen benoemd, om de Boeken na te zien, en de zaaken, zo veel mogelyk, te

te vereffenen; terwyl anderen zig verbonden, inmiddels, te zullen stil zitten, en geene geregtelyke vervolgingen te werk stellen. Doch van alle de schuldvorderaars hadt men zulk eene gunstige verwagting niet, maar veel eer grond om te vreezen, dat eenigen zig van hun streng regt zouden bedienen, en daar door de verlegene Huizen aan de Kamer van Desolaate Boedels vervallen; 't welk, uit hoofde der ongemakken, aan de gemelde Kamer verknogt, voor den gantschen Koophandel, zeer nadeelige gevolgen zoude hebben. Het een en ander bewoog een aanzienlyk aantal Kooplieden, zig, by een Verzoekschrift, te vervoegen aan de Edele Agtbaare Heeren van den Geregte deezer Stad, om aan dezelve voor te slaan, het stellen van de Boedels onder Sequestratie, met uitsluiting van de Kamer van Desolaate Boedels. Dit middel was hier in gelegen, dat, uit de schuldeischers, door het Geregt, of door Schepenen, eenigen tot Sequesters zouden worden aangesteld, om de Boedels, die zig in ongelegenheid bevonden, te bewaaren en te vereffenen, tot zekeren bepaalden tyd, geduurende welken de Boedels wel zouden gerekend worden in geregtelyke bewaaringe, doch niet in een staat van onbetaalinge te zyn: tot dat, na verloop van het gestelde tydperk, de staat der Boedels zoude blyken (b). 1773.

Hoewel dit Verzoekschrift met een goed oog- Wordt afgeweezen.

(b) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1773, bl. 212.

1773. oogmerk opgesteld en ingeleverd was, het ging, nogthans, mank aan verscheiden zwaarigheden; deeze werden, kort daar na, ontvouwd en aangeweezen, in eenige *Onzydige* Aanmerkingen op hetzelve (*c*). De aangeweezene zwaarigheden ontsnapten geenzins het scherpziend oog van Hun Ed. Groot Agtbaarheden: het voorgeslagen Ontwerp hadt geenen voortgang. Een ander middel, en met een zeer goeden uitslag, werdt, hier om, in 't werk gesteld. Door hunne voorspraak en goede diensten bragten eenige voornaame Heeren het zo verre, dat de schuldeischers, van hun streng regt, geen gebruik maakten, maar, aan eenige Gelastigden uit dezelven, de Comptoiren, welke zig in ongelegenheid bevonden, ter bereddinge werden opgedraagen.

Zwaare Branden. Behalven de nu gemelde rampen, voor den Koophandel, leeden eenige byzondere inwooners, geduurende dit jaar, merkelyke schade, door zwaare Branden. Op den vierentwintigsten July werdt eene Suikerrafinadery, op de Baangragt, by de Elandstraat, en eene andere, op den drieëntwintigsten Augustus, in de Roozestraat, genoegzaam geheel verteerd. Desgelyks ontstondt, door de zelfde oorzaak, merkelyke schade, op den zestienden September, in de kleine Wittenburgerstraat, en op den derden October, in een Agterhuis op de Boommarkt.

Na

(*c*) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, *bl.* 227.

Na dat, in het einde des voorgaanden jaars, het Regt van Exue, met het Eiland Texel, was vernietigd, geschiedde het zelfde, in het begin deezes jaars, volgens overeenkomst tusschen de Burgemeesters deezer Stad en de Regeeringen van Bazel en Zutfen. 1774. Regt van Exue vernietigd.

Zints onheugelyke tyden hadt, op de Nieuwezyds-Voorburgwal, tegen over de Kolk, gestaan, een steenen Standbeeld, by den naam van *Steenen Roeland* bekend, het Zinnebeeld, naar men meent, van eene vrye Marktplaatze (*d*). Volgens sommigen zouden, op nog twee andere plaatsen in de Stad, wel eer, diergelyke Beelden gestaan hebben. Dit laatste, zeer beschadigd zynde, door tyd en ouderdom, werdt, op last van Burgemeesteren, op den vierden January, door Stads Werklieden, weggenomen. *Steenen Roeland* weggenomen.

Door een heilzaam en pryswaardig besluit van 's Lands Staaten, hadt men, zints eenigen tyd, schikkingen beraamd, tot het invoeren eener betere beryminge van Davids Gezangen, in de plaats van de laffe en zoutlooze rymelaarye van Dathenus. Volgens last van Burgemeesteren werdt de nieuwe Beryming, op den eenëndertigsten July, alhier ten openbaaren gebruike, ingevoerd. Invoering der nieuwe Psalmberyminge.

De oude Schouwburg, door een ongelukkigen Brand, geheel verteerd zynde, zo als wy boven verhaalden, werdt men, eerlang, te raade, een nieuw gebouw, tot het zelfde oogmerk, te vervaardigen. Dit ge- Opening van den Nieuwen Schouwburg.

(*d*) Zie WAGENAARS Amsterdam, IX. Stuk, *bl.* 4.

1774. geschiedde op het Leidscheplein, digt aan en binnen de Poort. In de maand September was het gestigt zo verre gevorderd, dat in hetzelve een Tooneelstuk konde worden uitgevoerd. Met veel plegtigheids werdt het Tooneel geopend, op den vyftienden dier maand. Doch hier van, zo wel als van 't Gebouw zelve, zal nader gesproken worden, onder de beschryving der Openbaare Gebouwen.

Genootschap *Servandis Civibus.* Eene grootmoedige zugt, ter vermeerderinge van nutte kennisse, en om den naasten hulp toe te brengen, deedt, in dit jaar, een nieuw Genootschap ten voorschyn koomen. Een gezelschap van kundige Geneesheeren werdt het eens, zig nader aan elkander te verbinden, door het houden van byeenkomsten, in dezelve Vraagen, tot de kunst betrekkelyk, uit te denken, vervolgens openlyk uit te schryven, met uitlooving van een Gouden Eereprys, ter waarde van tien Dukaaten, aan den Schryver van het best gekeurde antwoord. Als zeer gepast tot hun oogmerk, verkoozen de menschlievende Artzen tot Zinspreuk *Servandis Civibus*, „ tot behoud van Burgers."

Omtrent het houden van Oeffeningen, of byzondere Godsdienstige Zamenkomsten, hier, zo wel als elders, in gebruik, scheenen, omtrent deezen tyd, eenige misbruiken te zyn ingeslopen. De Kerkenraad der Hervormde Gemeente oordeelde, hier in te moeten voorzien. Dit geschiedde, door middel van een Reglement, door dat

lichaam

lichaam opgesteld, en vervolgens, op den elfden December, door Heeren Burgemeesteren, bekragtigd. Het bestondt uit elf Artikelen, van den volgenden inhoud. 1774.

Art. I. Door de oeffeningen in dit Reglement bedoeld, worden niet verstaan byzondere Gezelschappen, waarin eenige goede vrienden zamenkomen, om door onderlinge gesprekken, door Psalmgezang en Gebeden elkander nuttig te zyn, in de bevordering der kennisse der waarheid, die na de Godzaligheid is; maar, *Openbaare byeenkomsten, waarin op gezette tyden, een of meer Persoonen, zynde Ledemaaten van onze Hervormde Kerk, als Onderwyzers, in tegenwoordigheid van meerdere of mindere toehoorders, over de Goddelyke waarheden spreeken.* Reglement wegens het houden der Oeffeningen.

Art. II. Het oogmerk is niet, eenige verhindering toe te brengen, aan de van ouds bekende, en zedert een lange reeks van jaaren gehouden wordende nuttige en stigtelyke oeffeningen, op bekende plaatzen binne deeze Stad, dewelke, op haar verzoek by den Kerkenraad, zullen worden gecontinueert, zonder dat de Spreekers, die nu zyn, en waaronder sommigen, die openbaare Kerklyke bedieningen bekleeden, verpligt zullen zyn zig ten onderzoek te stellen, doch gehouden zig aan dit Reglement te onderwerpen.

Art. III. Dat voortaan allen, die oeffening willen houden, ook Krankbezoekers en Katechizeermeesters, zig alvoorens zullen moeten vervoegen by de Eerw. Ker-

 ken-

1774. kenraad, om daar toe verzoek te doen, dewelke haar zullen renvoyeeren aan de Broeders van de Wyk, ten einde door dezelven na haar gedrag en levenswyze naauwkeurig worde geïnformeert, en zo ras haar doenlyk daarvan rapport worde gedaan aan den Kerkenraad, bescheidende ten zelven tyd dezelve Persoonen voor zig, om als het Rapport favorabel ligt, te worden onderzogt en geëxamineert, door een Commissie, by den E. Kerkenraad te benoemen, en op welkers favorabel rapport de admissie zal worden verleend, onder de hier na volgende beloften.

Art. IV. Dat aan niemand, die van buiten inkomt, zal worden toegestaan, oeffening te houden, dan die van de Plaats, of Stad, alwaar hy thuis hoord, behoorlyke attestatie brengt, en op toestemming van den Kerkenraad, waaraan zulks Donderdags ruim veertien dagen te vooren, moet verzogt worden.

Art. V. De Persoonen, aan welke vryheid tot het houden van oeffening gegeeven word, zullen voor den Kerkenraad moeten beloven de navolgende pointen:

1. Tot een onderwerp van hunne Verhandeling zeer spaarzaam vrye Texten te zullen neemen, (en dezelve nimmer in de form van een Leerreden te zullen verklaaren), maar zig doorgaands by de Godgeleerde Waarheden te zullen houden, geschikt naar den Leidraad van den Heidelbergschen Katechismus, de Nederlandsche Geloofsbelydenis, of eenig ander goedgekeurd

keurd Theologisch Geschrift, en dat wel 1774.
by Vragen en Antwoorden.

2. Dat zig de voorschrevene Oeffeninghouders zorgvuldig zullen wagten van alle uitdrukkingen en voorstellingen, welke aanleiding tot Factien en verdeeldheden in de Gemeente zullen konnen geven, en het integendeel op de bewaaring van de band der liefde, en eenigheid des geloofs met al hun vermogen zullen toeleggen, en naauwkeurig zorg dragen van nog de Hooge Overigheid, nog de Regeering, nog de Predikanten of derzelver Leer te Taxeeren, en het geen op den Predikstoel geleerd is te wederleggen.

3. Dat zy zig zuiver aan de woorden Gods, en de daarop gegrond zynde Formulieren van onze Kerk houden, en belooven zullen, nooit iets strydigs daar tegen te zullen voordraagen.

4. Dat zy de betaamelykheid en noodzaaklykheid van de waarneeming van den Openbaaren Godsdienst in hunne Oeffeningen, en door dezelve de middelen naarstig waar te neemen, zullen aanpryzen, en dat zy nooit Oeffening zullen houden op tyden van den Openbaaren Godsdienst.

5. Dat zy ter aller tyd bereid zullen zyn, met de Predikanten en Ouderlingen van hunne Wyken, of ook gerequireert wordende, met den Kerkenraad, over hunne Oeffeningen te spreeken, en hunne vermaaningen met zagtmoedigheid te ontvangen: ook het zig zullen laaten welgevallen, wanneer de Leden van de Gewoone

1774. Kerkenraad goedvinden by hunne Oeffening te adfifteeren.

6. Dat deeze Oeffeningen in een ordentlyk Huis of Kamer zullen gehouden worden, en ten laatften 's avonds ten tien uuren moeten geëindigt zyn.

7. En eindelyk, dat in dezelve twee ftoelen voor Predikant en Ouderling zullen moeten blyven.

Art. VI. Dat van de tyd en plaatze, waar en wanneer deeze Oeffeningen gehouden worden, en van de naamen der Spreekers aan den Kerkenraad kennis zal moeten gegeeven worden, gelyk telkens op nieuw, wanneer betrekkelyk het een of ander eenige verandering gemaakt word.

Art. VII. Dat de Predikanten en Ouderlingen, in hunne Wyken naauwkeurig onderzoek zullen doen, of alle de voorwaarden, op welke de Oeffeningen gepermitteerd zyn, naar gekomen worden, en of 'er ook in dezelve andere Oeffening gehouden worde, en zulks bevindende, daar tegen in de Huisbezoeken ernftig waarfchouwen, en daar van by de eerfte gelegenheid aan de Kerkenraad kennis geeven.

Art. VIII. Dat voortaan de Naamen der geadmitteerde Oeffeninghouders in een Boek by den Kerkenraad aangetekend zullen worden, voor het welke tevens het Reglement geplaatst zal worden, en zal de Subfcriba in den tyd van veertien dagen, na de verandering van den Kerkenraad, aan de Wykbroederen een Lyst van de Naamen, van de tyd en plaats, waar ze ge-

hou-

houden worden, moeten overgeeven, ieder in hunne Wyken. 1774.

Art. IX. Dat alle Oeffeningen van gecensureerde Ledemaaten, en anderen, die niet in alle opzigten na dit Reglement zyn ingerigt, door den Eerw. Kerkenraad zullen worden geweert en gesuspendeert, en daarvan kennis gegeeven worden aan Heeren Burgemeesteren, om door haar daarin verder te voorzien, als naar onderzoek van zaaken zullen bevinden te behooren.

Art. X. En zal op elke plaats, daar Oeffening gehouden word, een Diaconie Armbos gesteld worden, voor de liefdegaven ten behoeve van de Diaconie Armen, en van welke niets zal mogen worden afgehouden, als des noods voor betaalde Kamerhuur, vuur en ligt, met goedvinden van Broederen Diakenen, ten welken einden jaarlyks door den Kerkenraad aan haar een Lyst zal worden ter hand gesteld van de plaatsen, waar Oeffening gehouden word.

Art. XI. Laatstelyk hebben Heeren Burgemeesteren geresolveert en goedgevonden, dit voorenstaande Reglement te doen drukken, en in de Publieke Kerken alhier van de Predikstoelen aan de Gemeente te laaten voorleezen, ten einde niemand zou konnen voorgeeven eenige ignorantie daarvan te hebben, gelyk mede dat tot Executie van Hun Ed. Agtbaare ernstige en salutaire Intentie, aan den Kerkenraad alhier een genoegzaam getal Exemplaaren zal worden bezorgt, ten einde daar van

1774. aan de te admitteerene Oeffeninghouders te kunnen ter handstellen om te dienen tot derzelver narigt."

Gevolgen der Amerikaansche Onlusten voor den Staat.

Ligt was het te voorzien, dat de onlusten, tusschen Groot-Brittanje en deszelfs Amerikaansche Volkplantingen, op de eene of andere wyze, op de Vereenigde Gewesten zouden nederdaalen. Reeds in de maand November deezes jaars hadt de Engelsche Gezant Ridder Yorke, in een gesprek met Hun Hoog Mogenden, te kennen gegeeven, de ernstige begeerte van den Koning zynen Meester, dat Hun Hoog Mogenden aan de Ingezeetenen deezer Landen wel ernstig zouden verbieden, het toevoeren van allerlei Oorlogs- en Krygsbehoeften aan zyner Majesteits rebelleerende onderdaanen, of dezelve, op eenigerhande wyze, middelyk of onmiddelyk, de behulpzaame hand te bieden.

Twee Engelsche Fregatten in het Y, om te verspieden.

Het Engelsche Hof vergenoegde zig niet met dit verzoek. 't Leedt niet lang, of men vernam op het Y, voor de Stad, twee Engelsche Fregatten, aldaar geplaatst, naar men wil, om een waakend oog te houden op de goederen, die in de Schepen gelaaden werden, en de zulken, op welke eenig vermoeden viel, in hunnen Koers na te spooren.

1775.

De uitvoer van Krygsbehoeften verbooden.

's Lands Staaten, aan 't verzoek van 't Hof van Groot-Brittanje het oor leenende, voldeeden aan hetzelve, door het neemen van eene Resolutie, op den twintigsten Maart; waar by verbooden werdt, binnen het tydverloop van de zes eerstkoomende maan-

maanden, zonder toestemming der Admiraliteiten, Buskruid of andere Krygsbehoeften uit te voeren naar de Westindiën; met bedreiging van verbeurdverklaaring der goederen, en eene boete van duizend Guldens, ten laste van den Schipper. Ingevolge van een tweede verzoek van den Groot-Brittannischen Gezant, werdt dit verbod, op den agttienden Augustus, voor een geheel jaar verlengd. 1775.

Toerustingen ten Oorlog.

Onder dit alles begreepen 's Lands Staaten de noodzaaklykheid van het beraamen van gepaste maatregelen, ter beveiliginge van den Koophandel en Scheepvaart der Ingezeetenen, welken, veelligt, een gevoelige neep konde gegeeven werden, ingevalle de Oorlog, tusschen Engeland en Noord-Amerika, zig verder mogt uitbreiden. Doch hier in ontstondt merkelyke vertraaging, door het verschillend inzien der onderscheidene Gewesten, van welke eenigen nu wederom ter baane kwamen met eene vermeerdering van Landmagt; dit moest ten natuurlyken gevolge hebben, dat de noodige versterking der Zeemagt werdt agter uit gezet. Amsterdam, egter, meer dan eenige andere Stad, onmiddelyk belang hebbende by de Scheepvaart, hadt zo veel invloeds ter Vergaderinge van Holland, dat, op den drieëntwintigsten February, een besluit werdt genomen ter vermeerderinge van 's Lands Zeemagt. Dit besluit, vervolgens, ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden gebragt zynde, namen de Afgevaardigden der andere Provin-

1775. tiën hetzelve over, en bragten, vervolgens, antwoorden uit, naar gelange van de gesteldheid en verschillende denkwyze hunner Principaalen; waardoor de groote zaak niet weinig werdt vertraagd en agter uit gezet.

Geschil over de Versterking der Troepen in Suriname.

Intusschen was, onder de Staatsleden, nog een ander geschil gereezen, over de vermeerdering der Krygsmagt in Suriname. Van dit geschil, de Stad Amsterdam van naby raakende, moeten wy hier eenig verslag doen.

Op den vyftienden September des voorgaanden jaars, hadt zyne Hoogheid, de Prins Erfstadhouder, in geschrifte, den voorslag gedaan, aan de Algemeene Staaten, op eene te doene versterkinge der Krygsmagt in Suriname; en of de Troepen van den Staat, welke thans aldaar Bezetting hielden, al of niet behoorden te worden opontbooden. Dit schryven, 's anderendaags, Commissoriaal gemaakt zynde, zondt de Regeering van Amsterdam, weinige dagen laater, eenen Brief aan Hun Hoog Mogenden, behelzende hoofdzaakelyk, een berigt „hoe, op den negenëntwintigsten „van September, ter Vergaderinge van „Holland, in bedenking was gegeeven, of „de zaaken ter Generaliteit niet daar heenen behoorden gerigt te worden, dat, „in afwagting van 't verslag van Gouverneur en Raaden, midsgaders den Bewindhebber van het Krygsvolk van den Staat „in Suriname, wegens den toestand van „zaaken aldaar, inmiddels eene versterking van Krygsvolk derwaarts mogt ge-

„zon-

„ zonden, en, ten dien einde, eene nieu- 1775.
„ we Petitie gedaan worden, in zo verre
„ de noodige kosten uit eene voorgaande
„ Petitie niet konden gevonden worden;
„ dat de Afgevaardigden der Stad ter Dag-
„ vaart, hoewel dezelve, als voor de helft
„ eigenaares van de gemelde Volkplanting,
„ daar by 't meeste belang hadt, deezen
„ voorſlag hadden van de hand geweezen,
„ als meenende dat voor zulk eene ver-
„ ſterking, en alzo voor eene nieuwe be-
„ zwaaring van 's Lands Kas, geene re-
„ denen waren; dat zy het zenden van
„ zulk eene Verſterking te meer afkeurden,
„ om reden dat uit de Volkplanting des-
„ wegen geen verzoek of aanſchryven was
„ ingekoomen, en het, daarentegen, bleek,
„ dat, al vóór de komst der Troepen, wel-
„ ke thans aldaar zig bevonden, de rust
„ volkomen was herſteld geworden, en
„ dezelve nu geen verderen dienst dee-
„ den, dan voor derzelver handhaavinge te
„ zorgen; dat, ondanks dit alles, by de
„ meerderheid van Holland, was beſlooten
„ tot het doen van gemelden voorſlag,
„ waar tegen de Afgevaardigden hunner
„ Stad zig hunne nadere aantekening had-
„ den voorbehouden; dat, inderdaad, de
„ gemelde voorſlag ter Generaliteit niet
„ was gedaan, door de Gedeputeerden
„ van Holland; doch dat men evenwel de
„ zaak derwyze hadt beſchikt, dat de
„ Heeren van het Beſoigne, op den Brief
„ van zyne Hoogheid, een Advys hadden
„ uitgebragt, van de Reſolutie van Hol-
„ land,

1775. „ land, in de hoofdzaak, niet verſchil-
„ lende; dat niet meer dan twee Provin-
„ tiën ter Generaliteit behoorlyk gelastigd
„ waren om zig met het Rapport gaaf te
„ conformeeren, doch dat men evenwel
„ het gemelde Rapport, in de gedaante van
„ eene wettige Reſolutie, ter verzendin-
„ ge naar Suriname, hadt afgegeeven;
„ dat, diensvolgens, de Regeering van
„ Amſterdam het gedrag der Hollandſche
„ Afgevaardigden ter Generaliteit afkeur-
„ de, en zulks zou doen, by alle voor-
„ koomende gelegenheden."

Niet lang daar na, op den eerſten November des jaars 1774, gaf de Provintie Overysſel haare toeſtemming, tot haar aandeel in de ſomme van vyfmaalhonderdduizend Guldens, ter goedmaakinge van de kosten van het Krygsvolk, naar Suriname te zenden, als ook van de honderdduizend Guldens, welke tot de gemelde verſterkinge der Krygsmagt vereischt werden. Gelderland bewilligde insgelyks in de laatstgemelde Petitie; waar tegen, egter, de Ridder van de *Cappelle tot de Marsch* zyn Protest deedt aantekenen. Eindelyk gaven ook de Provintiën Friesland en Stad en Landen haare toeſtemming aan de beide ſommen; verklaarende, daarenboven, het eerstgemelde Gewest, aangaande de Misſive van Amſterdam aan de Algemeene Staaten „ dat de zaak in geſchil hun was voorge-
„ koomen van dien aart te zyn, dat daar
„ omtrent overſtemming konde plaats heb-
„ ben, als zynde alleen eene ſchikking,

„ die

„ die tot meerdere beveiliginge van eene 1775.
„ Colonie van den Staat noodig geoordeeld werdt, en dienen zoude tot dempinge van binnenlandsche onlusten, indien dezelve, by de aankomst der Krygsmagt, nog niet volkomen gestild waren; en dat, derhalven, Hun Ed. Mogenden het gedrag hunner Afgevaardigden ter Generaliteit, in dit stuk gehouden, ten volle goedkeurden."

Intusschen lieten Ridderschap en zeventien Steden van Holland de Missive van Amsterdam niet onbeantwoord, maar deeden, op den zestienden November, eene Contra-Aantekening (*e*); die, spoedig, gevolgd werdt van een nadere Aantekening van meergemelde Stad. Hoofdzaaklyk werdt in dezelve verklaard „ dat de Afgevaardigden van Amsterdam, in naame „ Hunner Principaalen, zig verpligt vonden te verklaaren, dat de Colonie Suriname stondt en behoorde alleen aan de „ Stad en de Westindische Maatschappye „ deezer Landen; dat niemand der belanghebbenden eenige klagten hadt ingebragt; „ dat de Krygsmagt aldaar de helft sterker „ was dan naar gewoonte; dat de gereezene onlusten bykans geheel gestild waren, zonder dat de Troepen van den „ Staat daar toe iets gedaan hadden; dat „ het, daarom, een vreemd voorkoomen „ hadt, dat de Leden der Vergaderinge „ van Holland zig tegen het Advys van „ Am-

(*e*) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1776, bl. 587.

1775. „ Amsterdam hadden verzet, zonder eenige reden voor de noodzaaklykheid van „ het Rapport te geeven, terwyl dezelve, „ toen ze de meerderheid nog niet hadden, met het gevoelen van Amsterdam „ instemden; dat men, verder, om overtuigd te zyn van de onnoodzaaklykheid „ der Versterkinge, slegts hadt te vergelyken den brief van den Bevelhebber met „ dien van Gouverneur en Raaden; dat „ zelf de begeerde Versterking als „ schadelyk voor de rust der Volkplantinge moest worden aangemerkt; dat, „ om dit alles, hunne Principaalen zig „ verpligt vonden, nader te protesteeren „ tegen alles, wat, ingevolge der Resolutie van Hun Hoog Mogenden, reeds „ gedaan was, of nog gedaan mogt worden, en alzo ook, om de Petitie, tot „ goedmaaking van kosten, van de hand te „ wyzen; en, eindelyk, tegen alle overstemming, welke dien aangaande, onverhooptelyk, mogt voorvallen, met reserve „ van zodanige andere middelen, als hunne Principaalen, in tyd en wylen, tot „ behoudenisse van derzelver vrye raadpleegingen, zouden noodig oordeelen."

By de Provintiën, die reeds bewilligd hadden in de Petitie, raakende Suriname, voegden zig ook, eerlang, Utrecht en Zeeland, met nevensgaande goedkeuringe van het gehandelde deswegen door hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge. Daarentegen voegde Amsterdam, op den vierentwintigsten January des jaars

1775,

1775, by het geeven van Consent in de 1775.
Buitengewoone Middelen, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden een Declaratoir, waar by de Afgevaardigden dier Stad verklaarden „ op uitdrukkelyken last hunner Principaalen, met het „ geeven van hun Consent in geenen deele „ af te gaan van de Aantekening des voorgaanden jaars, met opzigt tot het inhouden van penningen tot het bewuste oogmerk, en, diensvolgens, als nog geen „ Consent te draagen, dat de Provinciaale „ Quote in de Petitie voor de Versterking „ van Troepen uit de Buitengewoone „ Middelen in eenigerlei maniere werde „ betaald." Op dit Declaratoir werdt, door de Ridderschap, ter Vergaderinge, voorgedraagen „ dat schoon gelet hebbende op het Declaratoir van Amsterdam, „ zy niet hadden kunnen zien, dat hoewel, onverhoopt, dit met 'er daad „ mogte agtervolgd worden, hetzelve, „ uit aanmerking van de geringheid der „ somme, niet van dat nadeel voor 's „ Lands Finantiën zoude kunnen zyn, dat „ door andere middelen daar in niet zoude kunnen voorzien worden; doch, „ daar het eene zaak van verre uitzigt was, „ en voor de onverdeelbaare Souverainiteit van Hun Ed. Groot Mogenden „ niet onverschillig konde zyn, gaven zy „ in bedenking, of de toedragt der zaaken niet vereischte, dat dezelve werdt „ Commissoriaal gemaakt aan het Groot „ Besoigne." By de meerderheid werdt dee-

1775. deeze voorslag der Edelen goedgekeurd.

Inmiddels raadpleegden de Heeren Gelastigden tot het Groot Besoigne, over de inhouding van penningen door de Stad Amsterdam, en derzelver gedaane Aantekeningen. Op den vyftienden July deedt de Raadpensionaris daar van verslag ter Vergaderinge van Holland. In hetzelve werdt gezegd dat „ Ridderschap en verdere Ge-
„ kommiteerden, overwoogen hebbende,
„ door hoedanige meest kragtdaadige mid-
„ delen het nadeelig effect van de voor
„ het gezag en de belangen van den Staat
„ zo gevaarlyke en verre uitziende *onder-*
„ *neeminge* van de Stad Amsterdam, door
„ de inhouding van een gedeelte van 's
„ Lands penningen, geprevenieerd zoude
„ kunnen worden (*f*)," Hun Ed. Groot Mogenden hadden goedgevonden „ dat
„ aan Heeren Burgemeesteren en Regeer-
„ ders der Stad Amsterdam, de onwettig-
„ heid, van 't geen by hen, ter zaaken
„ voorsz. is gedaan en ondernomen, by
„ Missive, in de kragtigste bewoordin-
„ gen, zal worden voorgehouden, en dat
„ dezelve daar benevens op het ernstigste
„ zullen worden aangemaand, om de ge-
„ daane afkorting van 's Lands penningen
„ op 't spoedigste te vergoeden, en het
„ nadeelige uitwerkzel hunner *onderne-*
„ *minge*, hoe eerder hoe beter, doen
„ verdwynen."

Bur-

(*f*) Zie Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1776. bl. 634.

Burgemeesteren van Amsterdam lieten 1775.
den Brief, welke, in gevolge van dit Besluit, door 's Lands Staaten, aan hun werdt afgezonden, niet onbeantwoord. Op den elfden Augustus des jaars 1775, deeden zy, van hunnen kant, eenen Brief afgaan; behelzende eene wederlegging van het Vertoog van Ridderschap en verdere Gemagtigden, nevens eene verdeediging van de regtmaatigheid van hun gedrag, in de bewuste zaak gehouden. Om het gewigt der zaake, vinden wy geraaden, den Brief van Hun Ed. Groot Agtbaaren hier te plaatzen.

Edele Groot Mogende Heeren!

„ Wy hebben wel onfangen Uw Ed. Groot Mogenden Missive van den vyftienden July laatstleden, waar uit zo wel als uit de propositie van de Ridderschap, op den twaalfden daar te vooren, door onze Gedeputeerden overgenomen, door ons met de uiterste aandoening is vernomen, dat welgemelde Ridderschap en Gedeputeerden der zeventien Steden, wel verre van eenige de minste intentie te hebben, om ons de gerustheid te geeven, door ons by *de nog nadere Aantekening op den veertienden December van het voorleden jaar, in de Notulen van Uw Ed. Groot Mogenden geïnsereert;*

„ Zynde gerequireert geworden; namelyk tegen de nadelige gevolgen, die met reden te dugten zyn van de arbitraire explicatien, door welgemelde Ridderschap, by

1775. derzelver *Contra-Aantekening van den zestiende November van het zelve jaar, aan het veertiende Artikel van het Reglement op de Besoignes van Hun Ed. Groot Mogenden van den jaare* 1585 *gegeeven:* mitsgaders gerustheid tegen alle verdere *ondernеemingen*, die op dezelve explicatien zouden konnen worden gefundeert, in Præjudicie van *de vryheid van Consenten*, ons van alle oude tyden, al voor de erectie van de Republiek hebbende gecompeteert, en by het *zo evengemelde veertiende Artikel van deeze notable Grondwet van de Regeering deezer Provintie*, in de allerklaarste termen zonder de allerminste bepaling geconformeert:

„ Dat, zeggen wy, in plaats van dit een en ander, in tegendeel de voorsz. Ridderschap en Gedeputeerden, zo by de gemelde Propositie als Missive, hun nader voorneemen onbewimpelt te kennen geeven, namelyk, om by continuatie, ons de voorsz. *onbepaalde vryheid van Consenten*, volstrekt te blyven contesteeren; en zig aantematigen de beoordeeling en decisie, tot hoe verre *deeze vryheid*, na derzelver gedagten, zig alleenlyk zoude behooren uittestrekken; met deeze applicatie op het geval voor handen, namelyk, dat volgens de begrippen van welgemelde Ridderschap en Gedeputeerden, de petitie, voor het gezonden *renfort* naar Suriname, van dien aart zoude zyn, dat dezelve, onaangezien de generaale contrarie dispositie van het *voorsz. veertiende Artikel* daar jegens,

nog-

nogthans mèt *overstemming*, zoude hebbe kunnen werden gearresteert, en van *de vryheid van Consenten* zoude zyn geëximeert: dat mitsdien de inhouding van penningen, uit kragte van ons *non consent*; in de gemelde Petitie en Protest daar jegens gedaan, nogtans om die reden, eene onwettige en voor den Lande gevaarlyke onderneeming zoude zyn. 1775.

„ Wy hebben al wyders vernomen, Ed. Groot Mogende Heeren, dat de zaak by de voorsz. gezegdens niet is gebleeven, maar dat, door de meergemelde Ridderschap en Gedeputeerden, dadelyk hand aan het werk gelegt is, en op de allerinformeelste wyze, in de deliberatiën over de gemelde Propositie, jegens ons is te werk gegaan: zo dat onze Gedeputeerdens genoodzaakt zyn geweest te doen declareeren, van zig in zodanige illegaale deliberatiën niet verder te kunnen inlaaten, maar daar jegens op 't allerkragtigste te moeten protesteeren van nulliteit. Zynde de zaaken zoo verre gepouseert, dat, niettegenstaande de voorsz. Propositie van de Ridderschap door onze Gedeputeerden was overgenomen, om ter onzer deliberatie te brengen, zo wel de daarin voorkoomende beschuldiging van prætense onwettigheid van de inhouding der Penningen, door ons in deezen gedaan; als de middelen, dewelke in gevalle van deeze onwettigheid kwame te blyken, daar jegens zoude behooren in het werk te worden gesteld: des onaangezien tegens deeze overneeming aan, des

1775. anderendaags een extensie is geleezen, waarby met affnyding van alle verdere deliberatiën over de merites van gemelde inhouding van Penningen, alleenlyk Commisforiaal is gemaakt, hoedanige middelen daar jegens (als of de onwettigheid van dien alreeds, op een legaale wyze, geconstateert ware) in 't werk zouden behooren te worden gesteld; met volstrekte weigering, om het eerstgemelde point mede Commisforiaal te maaken: gelyk dit alles blyken kan uit de Aantekening en Protest, door onze Gedeputeerden daar jegens ten zelve dage gedaan.

„ Dit gedrag van welgemelde Ridderschap en Gedeputeerden zal, Ed. Groot Mogende Heeren, dies te meerder frappeeren, wanneer men, deezen aangaande, remarqueert, dat zodanig gedrag strydig is tegen derzelver eigen begrip, niet lang geleeden op dit respect, in de Notulen van Uw Ed. Gr. Mogenden gedeclareert; want door onze Gedepúteerden op den vierentwintigsten Janúary laatstleeden, ter Vergadering van Uw Ed. Groot Mogenden ingebragt zynde, ons geclausuleert consent in den ophef van de extraordinaire middelen voor het loopende jaar; en daar nevens geïnhereert onze denunciatie,, aangaande *de in te houdene Penningen*, betrekkelyk tot de door ons gedeclineerde Petitie voor een renfort Troupes naar Suriname, welke denunciatie by onze *bovengemelde nog nadere Aantekening van den veertienden December van het gepasseerde jaar* was gedaan: hebben

ben welgemelde Ridderschap en Gedepu- 1775.
teerden zig by deeze gelegenheid op den zelven vierentwintigsten January, woordelyk aldus geëxpliceert: *dat de voorsz. gedaane denuntiatie gerealiseert en tot effect gebragt wordende, dan nog in aanmerking* van de geringheid der som, *niet van dien invloed ten nadeele van* 's Lands Finantie *zoude konnen zyn*, dat daar tegen eene byzondere voorzieninge gerequireert zoude worden.

„ Dat egter de gedreigde onderneeming, na de gedagten van de Ridderschap, op zig zelve beschouwt, zoude zyn een zaak van ver uitzigt en van dien aart, dat dezelve voor de belangen *van de hooge en indivise Souverainiteit van Hunne Ed. Groot Mogenden niet onverschillig konde zyn.*"

„ En zig dien volgende verpligt meende te vinden, *in bedenking te geeven*, of niet het voorsz. gedenuncieerde, met het geene daartoe relatief in opgemelde Aantekening is ter neder gesteld, *zoude behooren te worden gemaakt Commissoriaal aan het Groot Besoigne*, om dien aangaande nader te worden geresolveert, zo als bevonden zal worden te behooren.

„ Wy meenen, Ed. Groot Mogende Heeren, dat hier mede twee zaaken buiten alle Contestatie worden gesteld; voor eerst: dat welgemelde Ridderschap de inhouding van Penningen in Questie, dewelke door Hunne Edelens by de *bovengemelde Propositie* tegenswoordig word voorgesteld als een Onderneeming *van het gevaarlykste soort*

1775. en *schadelyk voor 's Lands Finantie;* integendeel op den voorsz. vierentwintigsten January, *voor genoegzaam onverschillig* voor gemelde Finantie heeft gehouden; en zelfs geconsidereert *geene byzondere voorziening te vereisschen:* en in de tweede plaats, daar het wel voornamenlyk ten deezen op aankomt; dat de Ridderschap ter zelver tyd overtuigt is geweest, dat voor zo verre de voorsz. inhouding van Penningen, *bedenklyk*, ten aanzien van de *Souverainiteit van Hunne Ed. Groot Mogenden* zoude kunnen voorkoomen; zodanige *bedenklykheid* niet zoude kunnen staan *ter Examen en Decisie van de Ridderschap en Gedeputeerden van zeventien Steden*, maar in tegendeel in een Groot Besoigne, aan de Grondwetten van 's Lands Regeering, op de ordinaire wyze, behoorde te worden getoetst; en na behoorlyk examen van zaaken, het welk nu ten aanzien van dit point volstrekt is geweigerd, daarvan een rapport aan Hunne Ed. Groot Mogende Vergaderinge behoorde te worden uitgebragt, om door Gedeputeerden van de Steden overgenoomen te kunnen worden, en daarop te kunnen verstaan het goedvinden van de Heeren hunne Principaalen; ten einde als dan eerst nader en finaalyk te worden geresolveert, als conform de gronden van de Regeering geoordeeld zoude worden te behooren: dit Besoigne vervolgens gedecerneert zynde, en door onze Gedeputeerden verklaart deeze Resolutie Commissoriaal te zullen aanzien, willen wy, op onze

beurt,

beurt, ook wel overlaten aan het oordeel 1775.
van onpartydigen, of de daar op nu gevolgde Conduites van gemelde Ridderschap en Gedeputeerden, en het buiten effect stellen van de zo evengemelde Resolutie Commissoriaal, met dit hun voorsz. eigen begrip, en met de order van 's Lands Regeering kan worden gecompasseert: en wel byzonder, of wy, een mede integreerent Lid van de Souverainiteit zynde, op de bovengemelde wyze, hebben kunnen worden gesteld buiten alle deliberatie over een *poinct*, het welke de Ridderschap zelve begrypt de Souverainiteit deezer Provintie, en dus den Staat van den Lande te concerneeren?

„ Wy hebben, Ed. Groot Mogende Heeren, met voordagt ons, in de bovenstaande præmisfen, wat breeder willen extendeeren, om dat dezelve (waarvan de waarheid uit de Notulen van Uw Ed. Groot Mogenden, met relatie tot de aangehaalde particulariteiten, volledig en buiten alle tegenspraak kan consteeren) een allerklaarste grond voor onze navolgende succinte Rescriptie, op Uw Ed. Groot Mogenden bovengemelde Missive van den vyftienden July laatstleeden, zullen fourneeren.

„ Wy moeten dan in de eerste plaats remarqueeren, dat ons, volgens het reeds gezegde, door de Ridderschap en meergemelde Gedeputeerden werd geconteſteert *de onbepaalde vryheid van Consenten*; en dat deeze Contestatie de eenige grondslag

 is,

1775. is, waarop aan de eene zyde, de pretense wettigheid van overstemming in deeze gevallen, en aan de andere zyde, de gepretendeerde onwettigheid van de inhouding van penningen in questie, zoude moeten zyn gefundeert; en derhalve, beide deeze sustenuen met deezen grondslag ook zullen moeten staan of vallen.

„ Had nu de Ridderschap, in plaats van de zo zeer geëxtendeerde en vergezogte redeneeringen, (dewelke nogthans, na onze gedagten, de allerminste duisterheid aan het bovengemelde veertiende Artikel van het bewuste Reglement niet kunnen byzetten) by haare voorsz. Propositie kunnen goedvinden kortelyk te allegeeren, *eenige Wet of Resolutie*, Staatsgewyze, (dat is, na voorgaande beschryving en deliberatie in de Vroedschappen binnen de Steden, vervolgens met unanimiteit van alle de stemmende Leden van deeze Provintie) gearresteert; waarby onze Vryheid van Consenten in het geval voor handen, bepaald zoude zyn geworden: wy zouden in dat geval eenigermaate kunnen begrypen eene Conduite, waarvoor wy tegenwoordig stilstaan: maar nu moeten wy rondborstig declareeren, dat zo lange de voorsz. besluiten, Staatsgewyze genomen, volstrekt ontbreeken, wy door de Ridderschap en Gedeputeerden van de Steden, niet kunnen of mogen laaten circumscribeeren *eene vryheid*, ons van alle oude tyden af hebbende gecompeteert; en nog by het voorsz. Reglement, nog by eenige andere

Wet

Wet of Resolutie, Staatsgewys gearresteert, in eenigerlei maniere bepaald zynde geworden: tegen *alle andere bepaalingen van de generaale dispositie in 't voorsz. veertiende Artikel, onder de allerklaarste en eenvoudigste uitdrukkingen, voorkoomende*, is, by de *wyze Voorvaderen*, in dat zelve Reglement, reeds gezorgt en gestatueert, dat daarinne geen veranderingen anders als *Staatsgewyze*, zullen mogen worden gemaakt: zo als uit het slot van het zelve Reglement klaar blykt, in deeze woorden: *en dit alles by provisie, ende tot anders* Staatsgewyze *zal weezen geresolveert.* 1775.

„ Nu bekent de Ridderschap zelve, dat het voorsz. Reglement, nog tot heden, de eenige rigtsnoer op het beleid der Vergadering van *Hunne Ed. Groot Mogenden* is gebleeven; gelyk te zien is by hunne gedrukte *Contra-Aantekening:* en derhalve in 't voorsz. Reglement, op het subject in questie, niet anders geleezen wordende, als deeze woorden: *Dat het eene Lidmaat of het andere van de Staaten niet en* zal werden overstemt *tegens zyne wille of advis; of met de meeste stemmen overwonnen, in materie van* Consent te dragen *tot Beden, Subventien ofte van eenige partyen of gedeelte van* Contributie, *onder malkander te maaken, of op het vinden van een middel van dien.*

„ Moet men vervolgens vraagen, in welke van deeze bewoordingen eenige uitzondering van *Beden* of *Petitien* word gemaakt,

1775. maakt, ten aanzien van het welke *het eene Lidmaat van de Staaten zoude mogen worden overstemt, of met de meeste stemmen overwonnen.*

„ Wy voor ons, Ed. Groot Mogende Heeren, kunnen deeze uitzonderingen daar in niet leezen: en zullen ons midsdien by onze onbepaalde *Vryheid van Consenten* houden, tot dat dezelve by eenige nadere Wet of Resolutie *Staatswyze* gearresteert, gecircumscribeert zal zyn: dan waarvan ons tot nog toe niets, het zy by meergemelde Propositie van de Ridderschap, het zy by de gemelde Uw Ed. Groot Mogende Missive, is voorgekoomen.

„ Wyders moeten wy in de tweede en laatste plaats, by wyze van natuurlyk gevolg, uit het reeds gezegde, nog aanmerken, dat het gedrag van de Heeren Gedeputeerden der andere Steden, in alle de deliberatien over het verstand van de zo even aangehaalde woorden van het meergemelde veertiende Artikel gehouden, ons onbegrypelyk voorkomt, en wel byzonder, dat dezelve Heeren Gedeputeerden zig met de bovengem. Contra-Aanteekening van de Heeren van de Ridderschap van den zestienden November van het voorleden jaar, zoo wel als met de zo evengemelde propositie van dezelve Ridderschap van den twaalfden laastleden, immediatelyk, en zonder dezelve ter kennisse van de Heeren hunne Principaalen te brengen, hebben kunnen conformeeren.

„ Beide deeze stukken concerneeren im-

immers de Souverainiteit van deeze Provintie, en dus den Staat van den Lande, met betrekking tot deszelfs Vryheid en Regeeringsform: waaruit dan even klaarblyklyk is, dat Burgemeesteren en Vroedschappen der andere Steden, niet minder als wy, in de Conservatie van deezen Staat van den Lande, met betrekking tot de voorsz. tedere voorwerpen, waren geïntresseerd, en privativelyk bevoegt, over objecten van dien aart Staatsgewyze te delibereeren, en te helpen resolveeren. Om alle welke redenen het volstrekt onmooglyk zal zyn, eenige voldoende reden te geeven, waarom welgemelde Heeren Gedeputeerden op het hooren van een enkelde prælectuure van beide de voorsz. stukken, die vry volumineus zyn, en zo notoirlyk objecten waren van de deliberatiën in de Vroedschappen van de stemmende Steden, des onaangezien buiten kennis van de Heeren hunne Principaalen, hebben kunnen oordeelen bevoegt te zyn, zig daar mede op staande voet te conformeeren. 1775.

„ Immers zal het niet gemaklyk vallen, dit gedrag te compasseeren, met het geen de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland hebben gedeclareert, by Hoogstderzelver, „ Korte vertooning van het „ regt by de Ridderschap, Edelen en „ Steden van Holland, van alle oude „ tyden in de voorsz. Landen gebruikt, „ tot behoudenis van de Vryheden, Ge„ regtigheden, Privilegiën en loffelyke „ gebruiken van den selve Lande. Ge-

„ daan

1775. „ daan den zestienden October 1587.” Waarby Hoogstdezelve wel uitdrukkelyk hebben verklaard, dat de Gedeputeerden der voorsz. Steden, ter Vergadering van Hunne Ed. Groot Mogenden, geen vermogen hebben om eigener authoriteit in de zaaken, de voorsz. Vryheden, en in 't Generaal den staat van den Lande concerneerende, verandering te maaken, of de Heeren humme Principaalen, buiten hun weten te verbinden: in deeze notable woorden declareerende, „ *dat de voornoemde Gecommitteerden byzonder gelast zyn, de Regten, Vryheden en Privilegiën van den Lande te maintineeren, en alle inbreuken te weeren en te wederstaan, en dat deeze Gecommitteerden, alzulks by den anderen vergaderende, representeeren de Staaten van den zelve Lande, NB. Niet dat zy luiden in haar Persoonen, ofte uit haar authoriteit, de Staaten zyn; maar alleen uit kragte van de Commissie van haare Principaalen.*

„ Wy wenschen derhalven, dat Burgemeesteren en Vroedschappen der stemmende Steden, die de waare integreerende Medeleden van de Souverainiteit deezer Provintie zyn, den inhoud deezer Missive met de vereischte attentie zullen gelieven te overwegen, en daarna Hunne Gedeputeerden ter Vergadering van Haar Ed. Groot Mogenden zodanig te gelasten, als zullen oordeelen, het gewigt der zaake, en de Conservatie van de gronden van 's Lands Regeering te vereischen.

„ In

„ In alle gevallen, Ed. Groot Mogende Heeren, vinden wy ons verpligt, de bovengemelde Grondwetten, met relatie tot onze Stad, met alle onze vermogens vast te houden. En dewyl UEd. Groot Mogenden voorsz. Missive dan tendeert, om ons te permoveeren, tot het afzenden van penningen, ter voldoeninge van welke, *Uit het fonds van de Extraordinaire middelen van deezen loopenden jaare*, wy nimmer hebben geconsenteerd, maar integendeel daar jegens wel expresselyk hebben geprotesteert: kunnen wy UEd. Groot Mogenden daarop niet wel anders rescribeeren, als dat wy aan deeze requisitie niet wel kunnen defereeren, ten ware UEd Groot Mogenden ons gelieven te geeven de gerustheid, door ons, tot *Conservatie van onze vryheid van Consenten*, in voegen hier boven breder vermeld, gerequireert zynde geworden; of anderzints aan ons te Communiceeren, gelyk reeds gezegd is, de Wet of Resolutie, Staatsgewyze gearresteert, waar by zoude zyn vastgesteld, „ dat om *Consenten te dra-* „ *gen in Beden* van dien aart, zo als in „ cas subject eene is gedaan, het eene „ Lidmaat, of het andere van de Staaten, „ *tegens zynen wille of advis* zal mogen „ worden *overstemt*, *of met de meeste* „ *stemmen overwonnen.* 1775.

„ By gebrek van zodanige *Wet* of *Resolutie*, zoude het, onder reverentie, involveeren eene notoire tegenstrydigheid van begrippen; dat men, naamelyk, aan de eene zyde *vryheid van Consenten* zoude stellen,

1775. len, zodanig dat men *met de meeste Stemmen niet mag overwonnen worden*; en daarentegen, aan de andere zyde, dat de stad Amsterdam, schoon zynde een Lidmaat van den Staat, dés onaangezien, *door de meeste stemmen* zoude kunnen werden geconstringeert of overwonnen, ingehoudene Penningen te laaten volgen, voor gedeeltelyk verval van *Extraordinaire* kosten, tot het impendeeren van welke zy nimmer heeft geconsenteert: gelyk mede niet dat dezelve ten laste van de *Extraordinaire Middelen* zouden werden gebragt, maar ter contrarie, daar tegen, op den vierentwintigsten January laatstleeden, wel expresselyk heeft geprotesteert.

„ Hier mede, Edele Groot Mogende Heeren. God Almagtig biddende, UEd. Groot Mogenden te willen zegenen met voorspoedige Regeeringe, blyven wy enz."

Dit Antwoord van Amsterdam gaf wel geen genoegen; doch, vermids de zaak, onverwagt, eenen anderen keer nam, werdt, op hetzelve, niet verder geraadpleegd. Te weeten 's daags na dat het Antwoord was ingeleverd, werdt, aan de Afgevaardigden der Stad, onder de hand, medegedeeld een Concept-Rapport van de Besoignes, ter Generaliteit gehouden, met de Gelastigden van de Directeuren der Societeit van Suriname, op de laatst ingekomene berigten van Gouverneur en Raaden dier Volkplantinge. Dit Rapport was van eene gewenschte uitwerkinge. Hoedanig daar van de inhoud en bedoeling wa-

re,

re, blykt uit het volgende Declaratoir en Aantekening der Afgevaardigden van Amsterdam. Hoofdzaakelyk gaven dezelve, uit speciaalen last hunner Principaalen, daarin te kennen „ Dat het Concept-Rapport, aan dezelve hunne Heeren Committenten onder de hand gecommuniceert zynde geworden, zylieden zich onbezwaard hadden gevonden, daar mede, onder beneficie van het navolgende Declaratoir en Aanteekening, zig te conformeeren. 1775.

„ Dat, namelyk, met betrekking tot het rappel van de Troupes van deezen Staat uit de Colonie van Suriname by het voorsz. Concept-Rapport voorgeslaagen, het welgemelde Heeren Principaalen byzonder aangenaam is, daar uit te hebben gezien, dat het tusschen Heeren Gedeputeerden van Haar Hoog Mogenden aan de eene, en Gecommitteerden van de Societeit van Suriname aan de andere zyde, in de conferentien by het zelve Concept-Rapport vermeld, eene erkende waarheid geweest is, *dat voor het gemelde rappel, onder anderen, militeerden de tweejaarige vrugtelooze expeditien van de voorschreeve Troupes van den Staat:* Wyders, *de vermindering van het getal der Wegloopers;* en laatstelyk, *de moogelykheid, die nu geadvoueert word, om hen verder te harcelleeren en te kunnen ruïneeren, alleen door de magt van de Colonie en het Corps vrye Negers:* Ja, dat meer is, *dat 'er geen apparente moogelykheid is, om dat Gespuis,* (dat zyn de *Wegloopers,* waar

1775. waar jegens de Expeditie van gemelde Troupes dan eigentlyk was gedestineert) *tot extinctie toe, te ruïneeren; en dat vervolgens de noodzaakelykheid of onnoodzaakelykheid van het verblyf der Troupes, daar na, nooit bepaalt schynt te kunnen werden.*

„ Dat gemelde Heeren Principaalen het genoegen hebben daar mede gejustificeert te zien alle de positiven, dewelke by hunne Aanteekeningen op den zestienden November en veertienden December van het gepasseerde jaar, in de Notulen van deeze Vergadering geïnsereert, met betrekking tot de omstandigheden van zaaken in de gedagte Colonie geavanceert zyn geworden, en waar op hun *non-consent* in het zenden van een renfort Troupes derwaards; mitgaders in de Petitie daar toe gedaan, nu zo evidentelyk, *voor zo veel de beveiliging der meergemelde Colonie tegen de voorsz. Wegloopers betreft;* by het voorsz. Concept-Rapport blykt gefundeert te zyn.

„ Dat gemelde Heeren hunne Committenten dan ook op dezelve gronden, *by het eenvoudige rappel van meergedagte Troupes*, zouden kunnen blyven persisteeren, waar het niet dat uit het voorsz. Concept-Rapport, *de twee navolgende byzonderheden* aan hen waren voorgekomen: namelyk, *voor eerst*, dat tusschen de Regeering van de Colonie, en tusschen den Commandeerenden Officier van de Troupes van den Staat *oneenigheden* subsisteeren, waar van de nadeelige influentien op de

be-

bevredigde Bosch-Negers van *Auca* en 1775.
Saramaca, en byzonder het meerder vertrouwen, het welk deeze zogenaamde Bondgenooten in gemelden Commandeerenden Officier, boven de Regeering van de Colonie, schynen te stellen, de attentie van welgemelde Heeren Gedeputeerden van Haar Hoog Mogenden zodanig heeft opgewekt, dat Haar Ed. Mogenden hebben geoordeelt, dat 'er een byzondere voorzieninge wierd vereischt *om deeze Lieden wederom te brengen tot hunnen pligt en tot den vereischten eerbied voor de gemelde Regeering, welken zy thans scheenen verlooren te hebben:* — En in de tweede plaats, dat de belangens van de Colonie laatstgemelde Heeren Gedeputeerden zo zeer ter harte gaan, dat Haar Ed. Mogenden de cordaatheid hebben, om het *eenigste middel*, dat 'er nog overig is, om de Colonie tegen binnenlandsche Vyanden in nog *meerder veiligheid* te stellen, als door Troupes van de Colonie *alleen* kan worden in het werk gesteld, by het voorsz. Concept-Rapport voor te slaan: namelyk, *het formeeren van een Cordon van defensie, het welk bezet met de Troupes van de Colonie, de Plantagien, in den Regentyd, zoude dekken tegen de invasien der Wegloopers en Bosch-Negers; en uit het welk, geduurende den droogen tyd, de noodige harceleering en excursien tegen het overschot der Wegloopers zouden kunnen worden gedaan, om de zelven verder te kunnen ruïneeren en uit te roeijen.*

1775. ,, Dat de Heeren Principaalen, met relatie tot *het eerste*: consideereerende, dat de voorsz. oneenigheden tusschen gemelde Regeeringe en Commandeerenden Officier, *een gantsch nieuw object van deliberatie* opleeveren: zodanig, dat men, in de vorige deliberatien, in het geheel niet heeft geweeten, dat van die zyde, de Colonie eenig gevaar boven het hoofd hing: want dat Haar Hoog Mogenden andersfints niet zouden hebben kunnen nalaaten, ten spoedigste, tot wegneeming van de voorsz. differenten, en tot voorkominge van de nadeelige gevolgen, daar uit te voorzien, zodanige voorzieninge te doen, als by het voorsz. Concept-Rapport, *nu eerst*, word voorgeslaagen; en zonder welke voorzieninge het verblyf van de Troupes in gemelde Colonie, veel eer tot styving van de nalaatigheid der voorschreeve bevredigde Bosch-Negers, in het presteeren van de conditien van het Vredeverdrag, met hen aangegaan; en dus eerder tot nadeel, als tot voordeel van de gemelde Colonie, zoude verstrekken. — Dat de Heeren Committenten mitsdien voor hunne rekening niet zouden durven nemen de gevolgen, dewelke zouden kunnen profluëeren uit een verhaast rappel van de gemelde Troupes, in den staat waar in de zaaken tegenswoordig, door gemelde dissensien, vervallen kunnen wezen; en, vervolgens volstrekt mede van gedagten zyn, dat voor het vertrek van meergedagte Troupes uit de Colonie, geredresseert behoordt te worden

den het nadeelig effect, dat uit de voorsz. 1775.
differenten gesprooten, en nog niet geheel weggenoomen zoude mogen zyn. —

„Dat aangaande *het tweede:* namelyk de Propositie tot het formeeren van het voorsz. Cordon, zekerlyk geen beter voorslag vóor de weezentlykste belangens van de Colonie, na de gedagten van de Heeren Committenten, gedaan kan worden: en: dat aldus *den staat der deliberatiën over het al, of niet rappelleeren van de Troupes van den Staat uit de meergemelde Colonie, zo gantsch en al van gedaante verandert zynde*, de Heeren Principaalen mitsdien genegen zyn, om tot het bereiken van deeze zo salutaire oogmerken, met de Leden te concurreeren; en, daar toe, vermits den slegten staat van de Cassen, zo van de Societeit van Suriname, als van de Colonie, mede te contribueeren de Penningen, die gerequireert zullen worden, zo tot het formeeren van het voorsz. Cordon, als tot het verblyf der Troupes in de Colonie, langer als tot het voorjaar van 1775; om redenen, die zig in voege reeds gemeld, als nu eerst hebben geopenbaart; en in den actueelen staat van zaaken, ten minste eene mogelykheid te kennen geeven, waarom eenig langer verblyf van voorsz. Troupes aldaar, jegenswoordig van nuttigheid zoude kunnen zyn.

„Dat dan ook het natuurlyk gevolg van dit alles wel zoude weezen, dat de inhouding van Penningen, in gevolge de Denun-

1775. ciatie van de Heeren Committenten op den 14 December 1774 in de Notulen van deeze Vergadering by Aanteekening gedaan, en op den 24 January daar aan volgende geïnhæreert, tegenswoordig ook wierde gesteld buiten effect; als in de tegenwoordige bekende omstandigheden van zaaken geen reede meer hebbende, om, op den zoo evengemelden voet, in het voorsz. verblyf der Troupes in de gedagte Colonie langer als eerst bepaald was, niet te consenteeren, mitsgaders daar toe de noodige Penningen meede niet te contribueeren: Dan dat de Heeren Committenten, die voor het overige persisteeren by hun anterieur gedrag in de voorige deliberatien, aangaande de toenmaalige constitutie van zaaken op dit subject gehouden, zig niet kunnen exponeeren aan schynbaare tegenstrydigheid, of ten minsten aan dubbelzinnigheid in hunne gehoudene conduite; ook niet kunnen hazardeeren, om zig aldus in hunne regten en vryheden in het allerminste te prejudicieeren; en overzulks teegenwoordig niet verder kunnen gaan, als zig met het voorsz. Concept-Raport wel te conformeeren, en te mogen lyden, dat Gedeputeerden van deeze Provincie ter Generaliteit, zonder eenige limitatie, worden gequalificeert, het zelve Concept-Raport te helpen brengen tot conclusie; maar niet te zullen kunnen toegeeven, dat *de voorsz. inhouding van Penningen*, gedaan in een geheel andere onderstellinge, en bewustheid van zaaken, buiten ef-

effect worde gesteld, ten zy de Leeden 1775.
alvooren zullen hebben gedeclareert, *genoegen te neemen*, *dat de contributie der voorsz. ingehoudene Penningen gedaan worde op den bovengemelde voet*; en, *in consideratie van de voorsz. notabele verandering in den staat der deliberatiën, over dit Poinct*; en mitsdien *af te zien van alle verdere deliberatiën*, dewelken nog zouden kunnen worden belegd, of *uit kragte van de Resolutie commissoriaal van den* 12 *July laatstleeden* op de Propositie van de Heeren van de Ridderschap, aangaande de voorsz. inhouding van Penningen, genoomen, *reeds aangelegd zyn*; dan waar jegens door gemelde Gedeputeerden der Stad Amsterdam op het nadruklykst is geprotesteert."

Verklaaring van Ridderschap en eenige Steden.

Op deeze Verklaring betuigden Ridderschap en Edelen, nevens de Afgevaardigden van Dordrecht, Haarlem, Delft, Leiden, Gouda en verdere Leden, „ zonder te „ erkennen, of eenigzins te wettigen, de „ raisonnementen en illatien, by het voo„ renstaande Declaratoir van de Heeren „ Gedeputeerden van Amsterdam gemaakt „ en geavanceerd", allezins genegen en gereed te zyn, om genoegen te neemen, dat de Contributie van de ingehoudene penningen, door Burgemeesters en Regeerders der gemelde Stad, gedaan worde, op den voet, in het Declaratoir vermeld; en alzo deeze geheele zaak, na eene spoedige bezorging der bewuste penningen, te houden voor geëindigd en afge-

 daan.

1775. gedaan hebben, vermids, evenwel, dit niettegenſtaande, de Pakkelders en Onderhuizen vol water zouden geloopen zyn; tot onnoemelyke ſchade van Kooplieden en bewooners. Niet weinig was men bekommerd voor eenen doorbraak of overſtrooming in den Spaarndammerdyk: te meer, zints men vernam, dat dezelve, even buiten de Haarlemmerpoort, tusſchen de Steenen Beer en het Stads Sluisje, overliep, ter lengte van ruim honderdveertig voeten, en, door 't geweld van den Stroom, eenigzins begon uit te ſlyten. Door de ſpoedig toegebragte hulp, werdt, binnen den tyd van een uur, hier in voorzien.

Gevaar van de Buitenſtad.

Doch, hoewel de Binnenſtad, alzo het water ſtaan bleef, en door gepaste voorzorge, beveiligd bleef, zag 't 'er, egter, deerlyk uit in de Buitenſtad; waar onder begreepen worden het Bikkerseiland, de Haarlemmer Houttuinen, de Droogbak, de Haringpakkery, en de Eilanden Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg. Het Kattenburger plein, 't welk, by gewoone getyen, merkelyk boven het water uitſteekt, vertoonde zig, zo als in de nevensſtaande Prent verbeeld wordt.

Het water ſtortte, als door geöpende Sluizen, in de Kelders, en wekte, zeer onzagt, de ſlaapende bewooners; die, uit hunne bedden, tot over de knieën in 't water ſpringende, in de dommeling van den ſlaap, geenen raad wisten, om lyf en de beste tilbaare goederen te bergen. Aan de zieken,

MORGENS DEN 15^DEN^. NOVEMB. 177

ken, welke in dit najaar zeer menigvuldig 1775.
waren, kwam deeze ramp vooral zeer ongelegen. Evenwel is 'er, gelukkiglyk, geen voorbeeld bekend, dat iemand hier by is omgekoomen. In de Dwarsstraaten, die, tusschen de Haarlemmerpoort en Sluis, van den Haarlemmerdyk aan den Ykant uitloopen, stondt het water zo hoog, dat ze met schuiten konden bevaaren worden. Volgens aantekeningen, zou het water voor de Stad één duim hooger gestaan hebben, dan in den vermaarden Vloed van het jaar 1717.

Uit kragt der overeenkomste, tusschen de Opzieners van het Waterweezen, mag de Slaaperdyk, in de nabuurschap van Haarlem, tusschen Spaarndam en de Zandpoort, niet hooger zyn, dan dat dezelve overloopt, zo dra het Buitenwater, voor Amsterdam, vyfenvyftig of zestig duimen boven Peil is gereezen. By deeze gelegenheid loosde dezelve, ter lengte van zeshonderd Roeden, van dertig tot vyfendertig, en, op de laagste plaatzen, veertig duimen waters. De Haarlemmermeer, en de Schinkel, zynde eene Vaart, welke, van de gemelde Meer, naar de Stad loopt, werden, hier door, zo hoog opgezet, dat de Overhaal, ten einde van den Overtoomschen Weg, buiten de Leidschepoort, anderhalven voet onder liep. Het water werdt, hier door, langs den Overtoomschen Vaart, tot in Stads Graggen geleid.

Intusschen was men in geduurigen angst in de Stad. Het water, 't welk, ten zes uure,

Kommer in de Stad.

1775. uure, reeds op de gemelde hoogte ſtondt, moest, volgens 't gewoon beloop, nog wasſen tot 's voormiddags omtrent half tien uure. Dit gaf reden om te dugten voor eene geheele overſtrooming. Doch, zo ſchielyk als onverwagt, begon het, kort na zes uure, te ſtaan, en vervolgens te zakken; dit duurde tot den zeventienden, wanneer, in den namiddag, de Schutdeuren, met veertien duimen water boven Peil, van nieuws, geopend werden. Hoewel de Stad, door 't ſpoedig zakken van 't water, voor eigen gevaar behoed werdt, was men, egter, in vreeze, dat deeze verlosſing geſchied ware, ten koste van deeze of geene aangrenzende Gewesten van de *Zuiderzee*. De ſpoedig ingekoomen berigten, van doorbraaken, in Noordholland, Friesland, Overysſel en elders voorgevallen, bevestigden dit vermoeden.

1776. Onder de verbeteringen, aan Stads Gebouwen, geduurende dit jaar, gemaakt, verdient onze opmerking, de verbouwing van de Raampoort, welke, tot nog toe, alleenlyk voor voetgangers hebbende gediend, door verwyding, en door 't leggen van een bekwaamen Brug voor dezelve, over de Stads Gragt, nu ook van Rytuigen kan gebruikt worden. Daarenboven wierden verſcheiden wooningen, ſtaande naast den Vygendam, tegen de Groote Vischmarkt, verbeterd en vergroot. In ſtede van gering aanzien, welk dezelve voorheen hadden, maaken thans dezelve, van den Dam en 't Stadhuis ge-

Nieuwe Gebouwen.

gezien, eene zeer deftige vertooning. 1776.

Met overleg van Kolonellen van Stads Schutterye, werdt, in October deezes jaars, door Heeren Burgemeesteren, vryheid van wagt en togt geschonken aan de Commissarissen van het Touwwerk. Het zelfde stonden Hun Ed. Gr. Agtbaarheden toe aan de Broederen Diakenen der Hervormde Gemeente, geduurende de twee jaaren, welke zy in dienst zyn. Wagt-vryheid aan Diakenen, enz. geschonken.

By de toeneemende zucht, onder onze Stadgenooten, ter vermeerderinge van nutte kennisse, was 't geenzins vreemd, dat de nutte Landbouw ook de opmerking wekte. Dit gaf aanleiding tot het oprichten van een nieuw Genootschap, onder den naam van *Maatschappy tot Bevordering van den Landbouw*. Het oogmerk deezer inrigtinge was, jaarlyks, eene of meer vraagen uit te schryven, en ter beantwoordinge voor te stellen, raakende zodanige onderwerpen, welke dienen konden tot bevorderinge en bloei van den Landbouw, in deeze Gewesten. De belooning van het best gekeurde antwoord zou bestaan in eenen Eerepenning, ter waarde van vyftig Dukaaten, of de zelfde somme in geld. Aan de zulken, welke eenige nutte ontdekkingen mededeelden, werdt een Zilveren Eereprys uitgeloofd. De kundige Heer *Jeronimo de Bosch Jeronimusz.*, Eerste Klerk ter Secretarye deezer Stad, hadt de goedheid, om den post van Secretaris dier loflyke Maatschappy te aanvaarden. Maatschappy tot den Landbouw.

In

1776. Zwaare storm. In den nacht, tusschen den twintigsten en eenentwintigsten November, stak, uit het West-Noord-West, een hevige storm op, waar door daken en schoorsteenen merkelyke schade leeden. In het Y, op de hoogte van het Blaauw Hoofd, zynde den Westlyken uithoek der Stad, liepen verscheiden Schepen een dreigend gevaar, door den vliegenden Storm. Met dit alles werdt 'er weinig klimming in 't Buitenwater bespeurd; 's morgens ten vyf uure maakte men nog geene rekening op eenige overstrooming. Doch, niet lang daar na, begon het, onverwagt, zo sterk te wassen, dat, in den voormiddag, ten tien uure, de Buitenstad niet dan met schuitjes konde gebruikt worden. Het klimmen duurde tot op den middag ten twaalf uure, wanneer het water op zyn hoogst was; het stondt vierentachtig duimen boven Peil; en aldus nog achttien of negentien duimen laager, dan in 't voorgaande jaar. Niet vóór vyf uure, in den agtermiddag, bespeurde men eenige zakking, doch slegts voor een korten tyd: wel dra begon het, van nieuws, te ryzen. De vreeze, voor den volgenden nacht, hier uit ontstaan, verdween spoedig, doordien het water, onverwagt, wel twee voeten viel. Door den ramp van 's jaars te vooren geleerd, gebruikte men nu tydige voorzorge, en weerde, daar mede, zo hier als elders, het geduchte gevaar.

Memorie van den Ridder Jorke, In de maand October deezes jaars hadt de Ridder Jorke, Gezant van zyne Groot-Brittannische Majesteit, aan Hun Hoog Mogen-

ORM, DEN 21STEN. NOVEMB. 1776.

genden ter hand gesteld eene Memorie, betreffende het heimelyk verzenden van Krygsbehoeften, uit deeze Gewesten, naar de Westindiën, of naar Noord-Amerika. Na alvoorens, uit naam van zynen Meester, aan Hun Hoog Mogenden, deszelfs dankbaarheid betuigd te hebben, voor de beraamde schikkingen, tot weeringe van dien handel, bragt hy zyne klagten in, dat, ondanks het verbod van Hunne Hoog Mogenden, allerlei krygsbehoeften, in de havens der Republiek, zo openlyk werden ingescheept, en verzonden, als of, deswegen, geen verbod gedaan ware; verzoekende, uit dien hoofde, dat, door Hun Hoog Mogenden, middelen mogten beraamd worden, om hunnen Ingezeetenen kragtdaadig te beletten, het toevoeren van hulpmiddelen, door welke de Overzeesche onderdaanen van zyne Majesteit, in derzelver afval en wederspannigheid, konden gestyfd worden. Hunne Hoog Mogenden, aan de Engelschen, alle rèden tot klaagen willende beneemen, verlengden thans het verbod, op den uitvoer van Krygsbehoeften naar Noord-Amerika, voor den tyd van nog een jaar, en onder gelyke bedreigingen tegen de overtreeders.

1776. over 't zenden van Krygstuig naar Amerika.

Geduurende dit jaar, was, in de Straat-Davids, een voorval gebeurd, aan 't welk veele Kooplieden deezer Stad zig lieten gelegen leggen. Twee Schepen, *Middelhoven* en *Rust van 't Vaderland*, voor een groot gedeelte de eigendom, en vaarende on-

De Deenen neemen twee Schepen in de Straat-Davids.

1776. onder 't bestuur der Heeren *Jacob Middelhoven en Zoonen* en *Cornelis Middelhoven*, Kooplieden te Zaandam, nevens een Noord-Amerikaansch scheepje, *Windsor* genaamd, werden, in den Zomer deezes jaars, genomen door een Deenschen Kapitein Christiaan Piel, voerende een gewapend Galjootschip, voor rekening van de Geoctroieerde Handel-Maatschappy te Koppenhagen. Het voorwendsel van deeze daad van geweld, was, dat de gemelde Schepen, in de Straat-Davids, verbooden handel dreeven met de Landzaaten, tegen het verbod van zyne Majesteit van Deenemarken. De schepen, die beiden een tamelyk goeden vangst binnen boord hadden, werden vervolgens te Koppenhagen opgebragt.

Worden te rug gegeeven. Van het voorgevallene, in de Straat-Davids, hadden de Heeren Middelhoven geen narigt ontvangen, of zy deeden hun beklag, by de Algemeene Staaten, over deeze handelwyze des Deenschen Kapiteins. De regtmaatigheid hunner klagte vondt gehoor, by Hun Hoog Mogenden. Aan den Heer Bosch de la Calmette, Buitengewoonen Envoyé by het Deensche Hof, werdt aanschryving gedaan, tot het aanwenden zyner poogingen, om het kost- en schadeloos ontslag der twee gemelde Schepen, ten spoedigste, te bewerken. Zo yverig kweet zich de Heer de la Calmette van zynen last, dat de gemelde Schepen, hoewel door het Admiraliteitshof reeds verbeurd verklaard, op bevel van zyne Majesteit,

ſteit, ontſlagen werden; mits ieder draa- 1776.
gende zyne eigen kosten, welke op het
Pleitgeding gevallen waren.

Het wedervaaren der twee Schepen betrof, ondertusſchen, alle deelgenooten by de Groenlandſche en Straat-Davidſche Visſchery, hier te Lande. De Deenſche Kapitein hadt de Schepen genomen, op den grond eener vernieuwde Ordonnantie en Verbod tegen ongeregtigen Handel, in Groenland en verders, op naam van zyne Deenſche Majeſteit afgevaardigd in Maart deezes jaars. De Gecommitteerden van de Groenlandſche en Straat-Davidſche Visſchery deezer Landen, dit in aanmerking neemende, vonden geraaden, aan de Algemeene Staaten, over de gemelde Ordonnantie, hunne bezwaaren in te leveren, in een Verzoekſchrift, waar in zy te kennen gaven, dat by dezelve niet alleen de grenspaalen, in de Straat-Davids, omtrent den handel, ten voordeele van zyne Deenſche Majeſteit, verder dan voorheen, waren uitgebreid; maar dat, bovendien, zyner Majeſteits bedoeling ſcheen te weezen, alle vreemde Natien, en dus ook de Nederlanders, te beletten om op die hoogte te visſchen, en geene Schepen te dulden in dat gedeelte der Zee, of in dien Bogt, alwaar de beste Vischplaats is; dat, overzulks, de Visſchery in de Straat-Davids, om verſcheiden redenen, voor de Ingezeetenen deezer Landen, niet verder kunnende gaande gehouden worden, zonder voorziening van

Klagten aan H.H. M. over het belemmeren der Nederl. Visſchery in de Str. Davids, door de Deenen.

1776. van hooger hand daar tegen, de Suppliantten zig keerden tot Hun Hoog Mogenden, met eerbiedig verzoek, dat dezelve, by zyne Deensche Majesteit, geliefden te bewerken, dat de zwarigheden, uit de meer gemelde Ordonnantie voortvloeiende, uit den weg geruimd, en de deelgenooten in de Straat-Davidsche Visschery en Handel, by het genot van vryen en onbelemmerden Scheepvaart, mogten gehandhaafd worden. Sints het inleveren van dat Verzoekschrift, en het verrigte van Hun Hoog Mogende deswegens, werden, in Deenemarke, zodanige maatregels te werk gesteld, dat men, tot heden toe, van diergelyke mishandelingen, aan de Nederlandsche Schepen, niets vernomen heeft.

1777. Nieuwe Ordonnantie voor de Kamer van Desolaate Boedels.

Onder de Keuren, welke, in den aanvang deezes jaars, tegen de verandering der Regeeringe, naar gewoonte, werden afgekondigd, verdient hier gemeld te worden, de Nieuwe Ordonnantie voor de Desolaate Boedelkamer. Reeds zedert het jaar 1659 hadt, te deezer Stad, zulk eene Ordonnantie plaats gehad. Doch, door menigvuldige verkeerde praktyken, die, omtrent Boedels, aan gemelde Kamer vervallen, somtyds, werden in 't werk gesteld, als mede door verandering van tyden en omstandigheden, beantwoordde dezelve zeer gebrekkig aan de heilzaame oogmerken, daar mede bedoeld. Deeze bedenkingen deeden myne Heeren van den Geregte besluiten, eene geheel Nieuwe Ordonnantie,

de

de gemelde Kamer raakende, in te voeren. 1777.
Dezelve is zeer uitgebreid, en bestaat uit Zevenënzestig Artikelen (g).

Klagten der Engelschen over de Hollanders in St. Eustatius.

De klagten der Engelschen, over het gedrag der Nederlanders omtrent de Noord-Amerikaansche Volkplantingen, bepaalden zig, eerlang, niet meer tot Europa. *Graister Greathead*, voorzittend Lid der Regeeringe van 't Engelsch Eiland St. Christoffel, zondt, op den zeventienden December des voorgaanden jaars, eenen Brief aan *Johannes de Graaf*, Gouverneur van St. Eustatius, behelzende verscheiden klagten, onder andere, dat de inwooners van St. Eustatius, genoegzaam dagelyks, mond- en oorlogsbehoeften bezorgden, aan de rebelleerende onderdaanen van zyne Groot-Brittannische Majesteit; dat, van gemelde Eiland, van tyd tot tyd, Amerikaansche gewapende Schepen uitzeilden, om op Engelsche Schepen te kruizen; dat een derzelven, voerende de Vlag van het zo genoemde Congres, eenen Brigantyn, toebehoorende aan een getrouw onderdaan van zyne Majesteit, genoegzaam onder 't bereik van 't geschut van St. Eustatius, gewelddaadig aangetast, en, in 't gezigt van 't Hollandsche Fort, van deszelfs laadinge beroofd hadt, en daar mede naar de Ree van St. Eustatius gezeild was: genietende voorts aldaar allen onderstand en bescherming; dat, eindelyk, een ander Noord-Ame-

(g) Men vindt deeze Ordonnantie in de N. Nederlandsche Jaarboeken, 1777, bl. 291 —— 335.

1777. Amerikaansch Vaartuig, na het Fort van gemelde Eiland, met dertien schooten, gegroet te hebben, op de zelfde wyze door het Fort was begroet geworden. De Gouverneur de Graaf betuigde, in zyn antwoord, de volstrekte onkunde der Regeeringe, aangaande eenigen handel met de Noord-Amerikaansche Volkplantingen, even als of dezelve, door de Regeering van zyn Eiland, toegelaaten, of met oogluiking gedoogd werdt: met byvoeging van zyne bereidwilligheid tot het geeven van gepaste voldoening, zo ras de beschuldiging, door de noodige berigten, zoude gebleeken zyn. De President Greathead, hoewel hy, na de ontvangst van dit schryven, een Brief, in zagter bewoordingen, aan den Hollandschen Gouverneur hadt afgevaardigd, vondt, egter, zig verpligt, deeze zaak te brengen ter kennisse van 't Engelsche Ministerie.

Memorie van den Ridder Jork, aan H. H. Mogenden.

Op deeze berigten oordeelde men, te Londen, niet te moeten stilzitten. Op bevel van zyn Hof, leverde de Ridder Jork, op den eenentwintigsten February deezes jaars, eene Memorie over, aan de Algemeene Staaten, inhoudende eene herhaaling der klagten en beschuldigingen van den President van St. Christoffel. In 't slot daar van eischte hy, by wyze van vergoeding, eene plegtige afkeuring van het Salut aan de Noord-Amerikaansche muitelingen, nevens eene verlaating van zyn ampt en het opontbod van den Gouverneur de Graaf, uit naam van Hun Hoog Mogenden; met bygevoegde verzekering, dat zo lang

lang deeze voldoening niet gegeeven ware, 1777.
zyne Majesteit zig niet zou laaten om den
tuin leiden met bloote verzekeringen van
Vriendschap, en geen oogenblik draalen,
in het neemen van zodanige maatregelen,
als dezelve dienstig zou oordeelen voor de
belangen en de waardigheid zyner Kroone.

De Algemeene Staaten stelden deeze Memorie in handen van Heeren Gelastigden tot de Buitenlandsche zaaken, als mede van den Representant en Bewindhebberen der Westindische Maatschappye, om dezelven, ten spoedigste, te dienen van berigt. Aan dit verzoek werdt voldaan. Reeds op den zesentwintigsten Maart deeden Hun Hoog Mogenden, door derzelver Gezant, den Graaf van Welderen, zyner Groot-Brittannische Majesteit tot antwoord toekoomen „dat Hun Hoog Mogenden zeer „gevoelig waren getroffen over de verwyten, in de Memorie van den Ridder „Jork, even alsof H. H. Mogenden verzekeringen deeden, stry dig met derzelver gedraagingen, als mede over den „dreigenden toon, daar in geslagen, strydig met het geen tusschen onafhanklyke „Mogendheden moet plaats hebben; dat „H. H. Mogenden, onder de Amerikaansche onlusten, alles hadden gedaan, 't „geen, van eenen Vriend en Nabuur, met „regt, konde verwagt worden; dat H. H. „Mogenden, ook in deeze zaak, aan zyne „Majesteit alle mogelyke believing willende betoonen; van derzelve Bedienden „op St. Eustatius de noodige berigten

Antwoord op de Memorie.

„ ge-

1777. „ gevorderd, en den Gouverneur herwaarts „ hadden ontbooden, om verslag te doen „ van alle 't voorgevallene, 't welk ter „ zyner kennisse was gekoomen, geduurende den tyd, dat hy, in gemelde Eiland, „ het bevel gevoerd hadt; dat H. H. „ Mogenden geene zwaarigheid maakten, „ uitdrukkelyk af te keuren, alle eerbewyzen, welke, door hunne bedienden, „ aan de Noord-Amerikaansche Volkplantingen, mogten gegeeven zyn, of in 't „ toekoomende gegeeven worden, in zo „ verre daar uit zou kunnen beslooten „ worden, als of de onafhanklykheid der „ gemelde Volkplantingen, door H. H. „ Mogenden, erkend werdt; eindelyk, dat „ H. H. Mogenden herhaalde bevelen „ hadden gezonden naar de Westindische „ Volkplantingen, raakende het verbod van „ verzendinge van Krygsbehoeften naar „ Noord-Amerika." Dit antwoordt voldeedt aan het Engelsche Hof; door zynen Secretaris van Staat, Graaf van Suffolk, liet de Koning, daar over, zyn genoegen betuigen, aan den Nederlandschen Gezant Graave van Welderen.

Verzoek van Directeuren der Groenl. en Str. Dav. Visscherye.

Het verval der Groenlandsche en Straat-Davidsche Visschery, by welke verscheiden Kooplieden, in deeze Stad, een aanmerkelyk belang hebben, was nu, sints eenigen tyd, door verscheiden oorzaaken, dermaate toegenomen, dat men geraaden vondt, den verderen voortgang, ware 't mogelyk, voor te koomen. Reeds in de maand July des Jaars 1775, hadden de Heeren Directeu-

teuren der gemelde Visscherye, in een uitvoerig Verzoekschrift, zig vervoegd aan de Algemeene Staaten, om van dezelven te verwerven Vrydom van 's Lands uitgaande Regten, en Premien voor de Producten van den Walvischvangst. Hoofdzaaklyk gaven Heeren Directeuren daar in te kennen „dat „ zy, tot hunne smarte, van tyd tot tyd, „ ontwaar werden het groot verval in den „ Walvischvangst, veroorzaakt, inzonderheid, door de aanmoedigingen van andere Mogendheden, vooral door eene „ Premie, by het Britsche Parlement, zedert het jaar 1749, toegestaan, van veertig schellingen sterlings per Ton van ieder „ Schip; dat, hier door, de uitrusting in „ Engeland, welke, in dat jaar, slegts in „ twee Schepen bestondt, in 't volgende „ jaar tot twintig Schepen was aangegroeid; welk getal, zedert, was vermeerderd tot honderd negen Schepen, in „ het tegenwoordige jaar 1775, uit Engeland en Schotland, ter Walvisch- en „ Robbenvangst uitgezeild, die gezamentlyk tot Premie hadden genooten ruim „ zesenzestigduizend vyfhonderd Ponden „ Sterlings, uitmaakende, na genoeg, zevenmaalhonderd en dertigduizend Guldens; dat, hier door, de Visschery „ deezer Landen, zedert het jaar 1744, „ zodanig was veragterd, dat het getal „ van honderdzevenentachtig Schepen, in „ dat jaar, uit deeze Landen, ter Visscherye, vertrokken, nu reeds tot honderdnegenentwintig Schepen was gedaald, 1777.

1777. „ daald, in het vooruitzigt op nog groo-
„ ter verval: te meer, alzo, in Zweeden,
„ toebereidsels gemaakt werden, tot de
„ gemelde Visscherye, en men in Deene-
„ marken, aan verdere voortzettinge ar-
„ beidde: alle 't welk een volkomen ver-
„ sterven van deezen voornaamen Tak van
„ Handel, hier te Lande, of het verplanten
„ van dien naar andere Gewesten, deedt
„ duchten; dat gemelde Directeuren, hier
„ om, verzogten, dat H. H. Mogenden, by
„ de vrydommen, aan de Visscherye reeds
„ verleend, nog geliefden te voegen, vry-
„ dommen van 's Lands uitgaande Regten,
„ en Premiegelden voor de Producten der
„ Groenlandsche en Straat - Davidsche Vis-
„ scherye deezer Landen, naamlyk Robbe-
„ Walrus- en Walvischtraan, Walvischbaar-
„ den en gesneedene Baleinen, Robbe- en
„ Walrushuiden, Walrustanden en Walvisch-
„ lym en Vinken, even gelyk H. H. Mo-
„ genden, ten voordeele van de Haringvis-
„ scherye, in den jaare 1750, goedgun-
„ stiglyk besloten hadden."

Ten zelfden tyde vervoegden zig ook de Heeren Directeuren by Hun Ed. Gr. Mogenden de Staaten van Holland en West-Friesland, niet alleen om derzelver voorspraak te verwerven tot het bovenstaande Verzoekschrift, maar ook om eene Premie van veertig Guldens, voor ieder Kop van elk Schip, 't welk, ter Walvisch- of Robbevangst, uit deeze Landen zou vertrekken. Tot nader aandrang van 't een en ander verzoek, voegden de Directeuren daar ne-

vens,

vens, een uitvoerig Vertoog, waar in duidelyk en by de stukken werdt aangeweezen, dat, hoe zeer ook de deelgenooten, over 't geheel genomen, uit de Visschery, geen voordeel trokken, het Land, egter, in 't algemeen, en veele byzondere Handwerkslieden en neringdoende Ingezeetenen, daar door aanmerkelyk bevoordeeld werden (*h*). Het verzoek aan de Heeren Staaten van Holland vondt, in zo verre, gehoor, dat, op den achttienden January deezes jaars, werdt toegestaan, voor dit en het volgende jaar, eene Premie van dertig Guldens voor ieder Man, te betaalen aan de Boekhouders der Schepen, na dat dezelve in Zee zouden geloopen zyn. Doch Hun Ed. Gr. Mogenden maakten zwaarigheid, om het verzoek, aan Hun Hoog Mogenden gedaan, met derzelver voorspraak te ondersteunen. 1777.

Verzoek om verlenging van de Premie voor den Harinvangst.

De grond, op welken de Directeurs van de Groenlandsche en Straat-Davidsche Visscherye inzonderheid gebouwd hadden, in derzelver verzoek om eene Premie voor ieder Kop, was, het besluit van Hun Ed. Gr. Mogenden van den negentienden May des jaars 1775, waar by, aan de deelgenooten in de Groote of Haringvisschery, was toegeleid eene Premie van vyfhonderd Guldens, voor ieder Buis, welke, uit deeze Landen, ter Haringvangst zou uitvaaren. Het genot deezer gunste, slegts voor

(*h*) Zie dit Vertoog in de N. Nederlandsche Jaarboeken, 1777, bl. 407 enz.

1777. voor twee agter een volgende jaaren toegestaan, liep nu ten einde. Hierom vervoegden zich thans de Deelgenooten aan 's Lands Staaten, om verlenging van dit gunstbewys. Hun Ed. Gr. Mogenden verhoorden, in zo verre, dit verzoek, dat dezelve thans uitloofden eene Premie van vierhonderd Guldens, na genoeg overeenkoomende met de toezegging aan de Groenlandsche en Straat-Davidsche Visscherye.

Zyne Hoogheid bezigtigt 's Lands Magazyn en Oorlogschepen.

Zyne Hoogheid, de Prins Erfstadhouder, zints eenigen tyd, door de Heeren van de Admiraliteit, genodigd, wanneer dezelve *zig te Soestdyk zoude* ophouden, tot het doen van eenen keer naar deeze Stad, hadt nu onlangs daar toe bepaald den zevenentwintigsten September. 's Morgens ten half negen uure reedt *zyne Hoogheid*, door de Muiderpoort, naar binnen, onder 't losbranden van 't geschut, en voorts langs het Funie, tot aan 's Lands Magazyn en Timmerwerf. Hier werdt dezelve, in de Vergaderkamer, door de Heeren der Admiraliteit, verwelkomd, en door den Hoofd-Officier en Burgemeesteren begroet. Na een kort verblyf aldaar, en het voornaamste, aan 's Lands Werf, te hebben bezigtigd, werdt de Prins, in eene pragtige Sloep, geroeid naar 's Lands Schip van Oorlog de Frederica Sophia Wilhelmina, 't welk thans op Kameelen lag, om aan den Admiraal Generaal derzelver werking te doen waarneemen. Vervolgens bezigtigde de Stadhouder nog eenige andere Oorlogschepen, en keerde daar op te rug

naar

naar 's Lands Magazyn, alwaar dezelve 1777.
op een pragtigen maaltyd werdt onthaald. Midlerwyl krielde het Y van kleine Vaartuigen. De groote Schepen lieten ryklyk Vlaggen waaien. Van de Oorlogschepen hoorde men het gestadig bulderen van 't Geschut. Wel voldaan over de betoonde genegenheid en agtinge, vertrok zyne Hoogheid, even na acht uure, wederom naar Soestdyk. Zo wel by het aankoomen, als by het vertrek, werdt de Stadhouder, uit eenentwintig stukken, van Stads Wallen begroet.

Nieuw Plakaat wegens den uitvoer van Krygsbehoeften.

Een nieuw bewys van hunne bereidvaardigheid, om genoegen te geeven aan Engeland, gaven de Algemeene Staaten, in November deezes jaars, door de vernieuwing van het meermaalen afgekondigd Plakaat, wegens het verbod van den uitvoer van allerlei Oorlogs- en Krygsbehoeften naar de Engelsche Volkplantingen in Noord-Amerika.

Bepaalingen omtrent Convooi naar de Westindiën.

Dit niettegenstaande hieldt het Engelsche Hof niet op met klaagen, over de Kooplieden deezer Landen, als of dezelven voortgingen, in het dryven van verbooden handel, met de overzeesche onderdaanen diens Koninkryks. De Admiraliteit deezer Stad, ook het haare willende doen, ter in standhoudinge van vriendschap, tusschen Engeland en deezen Staat, liet, daarom, in 't laatst van November, of het begin van December, eene Bekendmaaking uitgaan, behelzende de bepaalingen, onder welke Schepen, naar de Westindiën

 be-

1777. bestemd, onder Convooi der Oorlogschepen, ten dienste der gemelde Admiraliteit, zouden genomen worden. Volgens deeze bepaalingen, zouden 1. de Schepen hier te Lande moeten thuis behooren. 2. De Schippers zouden moeten blyven onder 't Convooi, tot op derzelver aankomst op de plaats hunner bestemminge, of, zo zy, door een of ander toeval, daar van afweeken, zouden zy, met hunne Journaalen, moeten bewyzen, aan den Gouverneur en Raaden van de plaatze hunner bestemminge, langs den *kortst mogelyken weg*, derwaarts te hebben *koers gezet*. 3. De Schepen zouden niet meer Geschut en Buskruid mogen aan boord hebben, dan tot Scheepsbehoefte noodig was; waar van, egter, waren uitgezonderd, de *Schepen* naar de Kust van Afrika bestemd, of die, door Bewindhebberen en Directeuren, ten behoeve der Koloniën van den Staat, belaaden waren. 4. Op de Cognossementen en Aresten der Laadingen, getekend met de woorden *de Inhoud onbekend*, moest daar nevens zyn uitgedrukt, *dat het niet was Buskruid of Ammunitie van Oorlog*. 5. Gelyk by het uitzeilen, dus zouden ook op de thuisreize, geene andere Schepen mogen genomen worden onder Convooi van den Staat, dan die hier te Lande thuis behoorden.

Zwaare Storm. De maand November, zedert twee jaaren, kwalyk berugt door zwaare stormen, driegde dit jaar wederom een diergelyken ramp, als de Stad tweemaalen ondervonden

hadt.

hadt. Op den drieëntwintigsten dier maand, 1777.
's middags omtrent één uure, begon de Wind, uit het West Noord West, vry hevig op te steeken; met toeneemende kragt duurde dit tot in den avond, wanneer de Wind zig in 't Noordwest vastzette. Hier door werdt het water, in het Y, zo hoog opgezet, dat men, 's avonds ten tien uure, noodig oordeelde, de Nooddeuren van alle de Buitensluizen en Waterkeeringen te sluiten. Het water, 't welk thans achtendertig duimen boven Peil stondt, wies, by aanhoudenden storm, ten elf uure, nog tien duimen. Omtrent half één uure was het water tweeënveertig duimen gezakt; doch het begon, wel haast, wederom te wassen, zo dat het, 's morgens ten vier uure, by laag water, negenenveertig duimen aan den Peilpaal tekende. Met het aanbreeken van den dag, begon men, in de Haarlemmersluis, met zestig duimen boven Peil, de Noodbalken te leggen. Het water zakte nu, voor eene korte poos, doch rees eerlang tot zeventig duimen. Omtrent den middag begon de storm eenigzins te bedaaren, zonder dat, door denzelven, merkelyke schade, althans minder dan men hadt gevreesd, veroorzaakt was.

In de Maand May deezes jaars, hadden de Algemeene Staaten een Plakaat doen uitgaan, tegen het werven en aanneemen van zeevaarend Volk, hier te Lande, om gebruikt te worden in uitlandschen dienst. Doch vermids, over deeze Afkondiging, eenige twyfelingen of bedenkingen ontstaan

Plakaat tegen het werven van Zeevolk tot vreemde diensten.

wa-

1777. waren, werdt, by Hun Hoog Mogenden, goedgevonden, tot nadere verklaaringe van derzelver waare bedoelinge, kennis te geeven, by eene waarschuwing van den elfden December „ dat de Letter des „ voorgaanden Plakaats duidelyk medebragt, „ dat niemand zig zou mogen verstouten, „ eenig Volk, van wat Qualiteit of Natie, „ buiten toestemming van Zyne Hoogheid, „ of van het Collegie ter Admiraliteit van „ het Quartier, te huuren, aan te neemen „ of te animeeren, directelyk of indirectelyk, „ tot vreemde diensten, zo ten Oorlog, „ als Koopvaardye en Visscherye, of dezelve, ten dien einde, onder den naam „ van Passagiers, te vervoeren, onder verbeurte van driehonderd Guldens voor „ ieder persoon, die aldus, zonder verlof, „ zou aangenomen of gehuurd zyn."

1778. Aanleg van een Vlielandschen Post. Reeds eenigen tyd geleeden, hadden Hunne Ed. Gr. Mogenden goed gevonden, tot gerief van Kooplieden en Schippers, eenen Post aan te leggen, van Amsterdam op Vlieland, en van daar te rug, in navolginge van het bepaalde omtrent den Texelschen Post. In den aanvang deezes jaars werdt, van wegen Hun Ed. Gr. Mogenden, eene nadere Afkondiging gedaan, verbiedende aan alle Lootslieden, vaarende van de Ree van 't Vlie, eenige Schepen in Zee te brengen, 't en zy hun gebleeken ware, dat van dezelve het Portgeld, by het uitklaaren, te Amsterdam of in 't Vlie, betaald ware. Hier op werdt, van wegen het Algemeene Postkomptoir, te Amsterdam, be-

bekend gemaakt „ dat de betaaling der 1778.
„ Portgelden, en de afzending der Brieven
„ naar Vlieland, en naar de Schepen,
„ aldaar ter Ree leggende, zou beginnen
„ met den eersten Maart deezes jaars, en
„ dat van dien dag af, alle avonden, vóór
„ acht uure, de Brieven derwaarts, te ge-
„ lyk met de Texelsche Brieven, zouden
„ verzonden worden; dat de Brieven van
„ Vlieland, en van Schepen, aldaar op de
„ Ree leggende, dagelyks, met den Texel-
„ schen Post, herwaarts zouden worden
„ afgevaardigd; en dat de Portgelden, als
„ mede de Porten en Franqueergelden van
„ de Vlielandsche Brieven, op den zelfden
„ voet zouden geregeld zyn, als die van
„ en op de Helder en Texel."

Van wegen het menigvuldig gebruik van den Amsteldyk, van de Stad tot aan Ouderkerk, beschouwden Dykgraaf en Heemraaden van Nieuwer - Amstel, tot behoud van denzelven, als een dienstig middel, het aanleggen van eenen Straatweg, bevloerd met goede klinkers, langs de geheele uitgestrektheid. Hier toe, van 's Lands Staaten, verlof verzogt en bekoomen hebbende, als mede, om, tot het vinden van de noodige kosten, een Tol te mogen heffen, gaven ze daar van kennis aan Schout, Schepenen en Buurtmeesteren van Ouder-Amstel; welke, vervolgens, op den zestienden January, een Plakaat afkondigden, behelzende eene Lyst der Tollen, welke van de zulken, daar aan onderhevig, zouden moeten betaald worden; als

Bestraating van den Amsteldyk, van de Stad tot Ouderkerk.

1778. als mede de voorwaarden, op welke, door de Ingelanden, en In- en Opgezeetenen des Ambagts, uitkoop konde geschieden.

Een groot Schip, voor Fransche rekening, hier gebouwd.

Een Schip van ongemeene groote, liep, in February deezes jaars, alhier te water. De Kooplieden Horneca, Fitzau en Comp. aanschryving hebbende ontvangen van het Fransche Hof, om het zelve hier te doen timmeren, hadden het opgedragen aan den beroemden Scheepstimmerman *Arie Staats*. Het Schip was lang over steven honderdzesentachtig voeten, en moest kosten, *van alle het noodige voorzien*, om in *Zee te kunnen steeken*, tweehonderdendertigduizend Guldens. Onder het aanschouwen van eene ontelbaare menigte van menschen, liep het onzaglyk gevaarte, gelukkig, van den wal in 't water. De naam *l'Indien* of *de Indiaan*, welken het Schip voerde, kondigde aan, dat het in de Oostindiën zou gebruikt worden. Sommigen, egter, verzekerden, dat deszelfs bestemming was naar het tegenover gelegene gedeelte des aardbols.

De Onafhanklykheid van N. Amerika door Frankryk erkend.

Al zints geruimen tyd, gedurende de onlusten, tusschen Groot-Brittanje en Noord-Amerika, hadt Frankryk de zyde gekoozen der overzeesche Volkplantingen. Meer en meer in 't oog loopende werden de onderlinge verbintenisfen, na dat de Vereenigde Staaten van Noord-Amerika, op den vierden July des jaars 1776, verklaard hadden, in 't volle en volkomene bezit van Onafhanklykheid te zyn. Sedert tekenden de wederzydsche Gevolmagtigden

van

van Frankryk en der gemelde Staaten een Verbond van Vriendschap en Koophandel, om te dienen tot eenen grondslag van onderlinge verstandhoudinge. De Heer Berenger, by afweezigheid van den Franschen Gezant, in 's Graavenhage, de zaaken van dat Hof waarneemende, gaf, op den achttienden Maart, hier van kennis aan den President van Hun Hoog Mogenden; met byvoeging „ dat ondanks dit wederzydsch „ Verbond, by hetzelve geen uitsluitend „ voorregt was bepaald of bedongen voor „ de Fransche Natie, maar dat de Vereenigde Staaten van Noord-Amerika de „ vryheid aan zig hadden behouden, om „ met andere Natien op gelyken voet te „ mogen handelen; als mede, dat de Koning aan deszelfs Gezant te Londen hadt „ bevolen, om aan het Groot Brittannische Ministerie hier van kennis te „ geeven." 1778.

Een pleitgeding, 't welk, geruimen tyd, aan hoogere en laagere Regters, de handen vol werk hadt gegeeven, liep nu, in 't begin van April, ten einde. Ten blyke, hoe lang, zomtyds, een misdaadige, door allerlei uitvlugten, de verdiende straffe weet te ontgaan, verdient dit voorval hier verhaald te worden. Al zints geruimen tyd hadt zekere *Johannes Bartholomeus Ferdinandus van Goch* verkeering gehad met een Vrouwspersoon, *Anna Smitshuizen* genaamd; doch deeze, hem minder genegenheid toedraagende, dan aan zekeren Kleeremakers-knegt, hadt hy, Vonnis tegen J. B. F. v. Goch.

meer-

1778. meermaalen, woorden met haar gehad. Op den negenentwintigsten Juny des jaars 1775, bevonden zy zig by een, nevens nog eenige andere persoonen, op de Kamer van gemelde Anna Smitshuizen, wanneer deeze, onverhoeds, gekwetst werdt, eenen gil gaf, en, binnen korten tyd, den jongsten adem uitblies. Van Goch, als vermoedelyke daader, werdt straks gevat, in hegtenisse geleid, en van de persoonen, die by 't geval tegenwoordig geweest waren, als de daader van den moord beschuldigd. Nogthans *wist hy, in zyne verhooren voor* 't Geregt, alle beschuldigingen tegen hem, kunstiglyk, te ontwyken. De Heer Hoofd-Officier doet hier op eisch tot scherper onderzoek, die, egter, hem ontzeid werdt, en de Gevangene wordt *in* een gewoon Regtsgeding ontvangen. *Dit hadt* ten gevolge, dat gemelde van Goch, volgens vonnis van Schepenen van Amsterdam, van den zestienden January des jaars 1776, veroordeeld werdt, om met den zwaarde gestraft te worden, dat 'er de dood op volge, gunnende, om redenen, het lichaam de aarde. Van Goch, over dit Vonnis, zich bezwaard bevindende, beriep zig, vervolgens, op het Hof van Justitie; 't welk, na de zaak behoorlyk onderzogt te hebben, op den negentienden December des gemelden Jaars, het vonnis van Schepenen van Amsterdam bevestigde, en den Gevangene, die thans in 's Hage op de Voorpoort zat, verklaarde daar door niet te zyn bezwaard. Van Goch, alle

hoop

hoop ten leeven nog al niet verlooren geevende, beriep zig nu op den Hoogen Raad; doch de uitspraak ook van deezen Regtbank viel ongelukkig voor hem uit, volgens Vonnis van den achtsten Juny 1777. Nog ééne uitvlugt was 'er over voor den verweezenen, het verzoek om Revisie of Herziening van het Vonnis van den Hoogen Raad; ook dit middel stelde hy te werk, doch met geen voordeeliger uitslag. Want de Heeren Reviseurs, alle stukken behoorlyk hebbende nagezien, bevestigden, op den zesentwintigsten Maart deezes jaars, de uitgeweezene Vonnissen; waar op van Goch, van de Voorpoort in 's Hage, naar Amsterdam gevoerd zynde, in 't begin van April, aldaar de Doodstraffe leedt. Te deezer gelegenheid zag men ten voorschyn koomen twee Deductiën: de eene van van Goch, de andere van den Heere Hoofd-Officier Mr. Willem Gerrit Dedel Salomonsz, waar in, aan de eene zyde, 't spitsvindig vernuft om uitvlugten te zoeken en voor te wenden, en, aan den anderen kant, de bekwaamheid om het listige en ongegronde van dezelve te ontwikkelen, als om stryd tegen elkander pleitten (*i*). 1778.

Omtrent deezen tyd ontving men hier de tyding van een deerlijk ongeval, aan eenige van 's Lands Schepen, op de Rivier van Lisfabon, wedervaaren. Drie Schepen, die Rivier willende uitzeilen, werden van eene

Omslag van eenige Sloepen van 's Lands Schepen.

(*i*) Men vindt deeze Stukken in de N. Nederlandsche Jaarboeken 1778, *bl.* 378—591.

1778. eene stilte beloopen, die hun belette, de Klippen te boven te zeilen: weshalven zy acht Sloepen te werk stelden, om ze naar buiten te boegzeeren. Doch de zwaare branding en hoogloopende Zee, ondanks de stilte, sloeg ze spoedig 't onderst boven; waar door alle de Roeiers, ten getale van omtrent zestig man, ongelukkiglyk verdronken. Eene luchtige koelte, ter goeder uur, uit het Noorden wakkerende, was 't behoud der drie Oorlogschepen, welke, buiten dat, binnen weinige minuuten, tegen de Klippen zouden verbryzeld zyn.

Brand in een Oorlogschip. In den avond van den vyfentwintigsten Augustus, onstondt 'er eene ongemeene beweeging in de Stad, veroorzaakt door 't gerugt van brand, een weinig na elf uure, uitgebroken in een Lands Schip van Oorlog, voerende vierenvyftig Stukken Geschut, over 't welk Kapitein Riemersma het bewind zoude voeren. Te grooter was de ontsteltenis, alzo het Oorlogschip in 's Lands Dok, voor het Magazyn, lag, en de uitslaande vlam de naby geleegene Schepen, welligt, konde aansteeken. Dit gevaar, nogthans, werdt gelukkiglyk verhoed; doch, welke moeite men ook aanwendde, de brand was niet te blusschen; dezelve duurde den gantschen nacht: 's anderen daags was het Oorlogschip bykans tot op het water afgebrand.

Eeuwfeest van 't Latynsche School. Niet zo geheel overgegeeven waren, ten allen tyde, de Regeerders van Amsterdam aan de zorge voor den Koophandel, dat nutte Kunsten en Weetenschappen

moes-

moesten agter staan. Ten dienste der Jeugd hadt men, al vroeg, in deeze Stad, zo wel als elders, Schoolen opgericht, in welke onderwys werdt gegeeven in de gronden der Latynsche en Grieksche Taale. Voorheen hadt men, alhier, twee Schoolen, eene aan de Oude, en de andere aan de Nieuwe zyde. Eerlang, egter, vondt men geraaden, dezelve te zamen te vereenigen, en over te brengen in een gedeelte van 't aloude Klarissen-Klooster, op den Singel; alwaar dit Vereenigde School nog heden wordt gehouden. Wy maaken 'er hier gewag van, omdat de geleerde Rector *Hendrik Verheyk*, op den zevenden September, de gedagtenis deezer Vereeniginge en Overbrenginge vierde, in eene fraaie Redevoering, voor eene aanzienlyke menigte van toehoorderen, in het Koor der Nieuwe Kerk uitgesproken, over de Vereeniging der twee Latynsche Schoolen. Met geen minder genoegen, als zy gehoord was, werdt 's Mans Redevoering geleezen, toen zy, vermeerderd met veele Historische aanmerkingen, door den druk was gemeen gemaakt. 1778.

De toeneemende aanslyking en verlanding van het Y, voor de Stad Amsterdam, waar over men, reeds lang, hadt geklaagd, en het overgroot belang, voor den Koophandel en Scheepvaart, dat deeze Rivier bevaarbaar bleef, wekten, met reden, de aandagt van de Regeerders der Stad; en ook die van 's Lands Staaten. Van het verrigte deswegen, als de Stad

Handelingen over het beletten van verdere aanslyking van het Y voor de Stad.

1778. Amsterdam onmiddelyk aangaande, zullen wy hier kortelyk verslag doen; tot een omstandiger berigt den Leezer wyzende naar de zeer uitvoerige oorspronkelyke stukken (*k*).

Volgens Besluit van Hun Ed. Gr. Mogenden van den achttienden July des jaars 1769, waren Heeren Gecommitteerde Raaden gelast, de verlanding van het Y, voor de Sluizen van Spaarndam, en verder op, te doen onderzoeken, en de middelen aan de hand te geeven, door welke dezelve zoude konnen worden weggenomen. De Heer *C. Brunings*, Inspecteur Generaal van 's Lands Rivieren, de Opziener *J. Engelman* en de Landmeeter *M. Bolstra*, door Hun Ed. Mogenden, ten boven gemelden oogmerke, gelastigd, deeden, eerlang, verslag van hunne waarneemingen op het Y, en van de middelen, welke, ter verdere voorkoominge van het kwaad, moesten in 't werk gesteld worden: met byvoeging van de begrooting der kosten, welke daar toe zouden moeten bestemd worden, bedraagende eene somme van tweehonderdvyftigduizend tweehonderdtachtig Guldens. Hoewel zommigen dit Berigt niet onaanneemelyk voorkwam, vonden, nogthans, de Regeerders van Amsterdam geraaden, eer de aangeweezene middelen ten uitvoer gebragt werden, daar op in te neemen het gevoelen van den Heer *P. Steenstra*,

(*k*) Deeze vindt men in de N. Nederlandsche Jaarboeken, 1778, *bl.* 981——1177.

stra, Lector in de Wis- en Zeevaartkunde 1778.
aan hun Doorluchtig School. Deeze, van de gemelde Heeren in begrippen verschillende, keurde hunne bedenkingen af, en stelde andere middelen in de plaats, die, kort daar na, gevolgd werden van eenige Proeven, nopens den loop der stroomen op het Y, genomen in de maand December van 1773, en in January en February des daar aan volgenden jaars, ter hand gesteld aan de Vroedschap der Stad, in de maand Maart van 't laatstgenoemde jaar.

Van te veel gewigt was eene onderneeming, van zo veel omslags, als de verdieping van het Y, dan dat met dezelve een zeer spoedige voortgang konde gemaakt worden. Daarenboven waren de Heeren van Amsterdam van oordeel, de nadere bedenkingen te moeten afwagten van de Heeren Brunings, Engelman en Bolstra, in wier handen men gesteld hadt, 't geen de Heer Steenstra tegen hun ontwerp hadt ingebragt. In 't begin van Maart des jaars 1777 stelde de Heer Brunings, in handen van de Ed. Agtb. Vroedschap der Stad, zyne Aanmerkingen op de Memorie van den Heere Steenstra, dienende ter aanwyzinge van het onvoldoende van veele der genomene Proeven, en, diensvolgens, ter wederleggingе van zyne Theorie, daar uit afgeleid. Deeze Aanmerkingen bleeven niet onbeantwoord. Op last van Hun Ed. Agtbaarheden leverde de Lector daar op in, een zeer uitvoerig Vertoog, verzeld van By-

1778. laagen, getekend den zestienden April des jaars 1777.

De Regeering van Amsterdam, alle de gemelde Stukken hebbende ontvangen, bragt dezelve ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogenden, de Staaten van Holland en Westfriesland. Vermids de ingekoomene bedenkingen, in zommige opzigten, elkander regelrecht wederspraken, vondt men, ter gemelde Vergaderinge, ongeraaden, daar van gebruik te maaken, zonder alvoorens het gevoelen van nog eenige kundige Mannen te hebben ingenomen. Volgens besluit van Hun Ed: Gr. Mogenden, van den tweeëntwintigsten May. des laatstgenoemden jaars, werden de Heeren *Allemand* en *van de Wynpersse*, Hoogleeraars in de Philosophie en Wiskunde aan 's Lands Hoogeschool te Leyden, gelastigd, om, met behulp van den Dykmeester *Klaas Goudriaan*, den toestand van het Y, op de plaats zelve, naauwkeurig op te neemen, de noodige peilingen te laaten doen, en vervolgens, haar bevinding van zaaken, en omtrent de reeds aan de hand gegeevene middelen, de Hooge Vergaderinge te dienen van berigt; met verzoek aan de Heeren van Amsterdam, om de gemelde Hoogleeraars den noodigen bystand te verleenen. In hunne Bedenkingen verklaarden deeze Heeren,
„ dat geen der beide ontwerpen, zoo 't
„ geen door de Heeren Engelman, Bru-
„ nings en Bolstra, aan de Ed. Mogende
„ Heeren Gecommitteerde Raaden, als 't
„ geen

„ geen door den Heer Steenstra aan den 1778.
„ Wel Ed. Gr. Agtb. Magistraat van Amsterdam, aangeraaden was, zo verre boven 't ander te verheffen zy, dat niet ieder van dezelve afzonderlyk tot het voorgemelde einde van aanmerkelyken dienst zoude zyn; terwyl, aan den anderen kant, geen der beide ontwerpen van alle ongemak en belemmering voor de Vaart der Schepen volstrekt vry konde weezen." Deeze Bedenkingen gingen verzeld van eene opgaave van Proeven, in de maand July, geduurende eenige agtereenvolgende dagen, omtrent de diepte en den stroom op het Y genomen.

De uitslag deezer zaake was, dat Hun Ed. Gr. Mogenden, op ingekomen advis van Heeren Gemagtigden, op den vierden April des jaars 1778, te raade werden, aan het ontwerp van den Heere Steenstra, den voorrang te geeven, en hetzelve in zyn geheel ten uitvoer te doen brengen. Men besloot, diensvolgens, twee uitsteekende Hoofden te slaan, het een tusschen Schellingwoude en Nieuwendam, het ander tusschen dit Dorp en het Schelvischhoofd; als mede, om de uitsteekende Kade, tusschen Durgerdam en Schellingwoude, en den Kop van den Paardehoek te herstellen. Het geheele werk werdt aangenomen voor honderdnegenëntwintigduizend Guldens. Ongelukkiglyk heeft de uitkomst geleerd, dat het gevolg niet heeft beantwoord aan de gedaane moeite en kosten.

Met het zelfde oogmerk, tot het welk de Nieuwe haven op Texel.

1778. de nu gemelde bemoeijingen dienden, de bevordering van den Koophandel, verleenden 's Lands Staaten, in dit jaar, Octrooi tot het aanleggen van eene nieuwe Haven, aan het Eiland Texel, een weinig ten Oosten van het Dorp het Oude Schilt, op verzoek van eenige Schuitevaarders, Kaag- en Ligter-Schippers, van gemelde Dorp en van de Stede den Burg; klaagende, hoe, by gebrek aan eene bekwaame legplaatze, niet alleen hunne Schepen aan zeer groote gevaaren, by Storm en Ysgang, waren blootgesteld, maar ook de Ligterschepen van Amsterdam groot belang hadden, om, by onstuimig weder, eene nabygelegene schuilplaats te kunnen vinden. Hun Ed. Gr. Mogenden, de nuttigheid der zaake in aanmerking genomen hebbende, bewilligden in het verzoek, en stonden tevens toe, tot het vinden der noodige kosten, van ieder Koopvaardyschip, zonder onderscheid, uit Texel in Zee steekende, eens in 't jaar, te mogen heffen eene belasting van acht penningen van ieder Last, op welke dezelve zyn geschat, en tevens, op de gemelde Haven, tegen behoorlyke intrest, op te neemen eene somme van vyfenveertigduizend Guldens.

Belemmering van den Koophandel, door de Engelschen.

Onder dit alles vermeerderden de onlusten, tusschen Engeland en Noord-Amerika. De belemmering van den Koophandel en Scheepvaart, hier uit ontstaan, by welke onze Stad, inzonderheid, een onmiddelyk belang hadt, en onnoemelyke schade leedt, beweegt ons, daar van een be-

beknopt verslag, en opgaave te doen, hoedanig, in den afloop deezes jaars, de zaaken stonden. Reeds in November des voorgaanden jaars, waren, ter Vergaderinge der Algemeene Staaten, verscheiden klagten ingekoomen, over het gedrag der Engelschen omtrent de Nederlandsche Schepen. Representant en Bewindhebberen der Westindische Maatschappye ter Kamer Amsterdam, berigtten, op den zestienden dier Maand, dat verscheiden aanzienlyke Kooplieden dier Stad, op de Westindiën handel dryvende, in hunne Vergadering derzelver bezwaaren hadden ingebragt, over de onveiligheid van den Koophandel en Scheepvaart op de Westindische Volkplantingen. Eene tweede klagte was die van eenige Kooplieden, eigenaars van een Schip, van hier regelregt na St. Eustatius bestemd, door een Engelsch Schip van Oorlog, onder bevel van den Kapitein Lord Mulgrave, genomen en te Portsmouth opgebragt. Anderen wederom vielen klagtig, dat de Engelsche Oorlogschepen en Commissievaarders, niet te vreden met het vertoonen van de Zeebrieven en Papieren door de Nederlandsche Schippers, naar de Westindiën bestemd, zig, daarenboven, de vryheid aanmatigden, om de Schepen der Ingezeetenen van deezen Staat te doorzoeken, en het geen daar in van hunne gading was, naar zig te neemen, of, op zyn best, tot eenen prys, welken de overmagt daar op stelde, aan zig te houden. Behalven deeze klagten van Amsterdamsche, kwamen ook,

1778.

Klagten der Westindische Maatschappy;

en van eenige Kooplieden.

1778. ter tafel van Hun Hoog Mogenden, die van eenige Middelburgsche Kooplieden, volgens welke een Schip, hun toebehoorende, en te St. Eustatius belaaden, met Ryst, Indigo, Tabak, Suiker en Koffyboonen, op deszelfs thuisreize, door een Engelsch Fregat van Oorlog, genomen en te Antigoa was opgebragt; zynde, inderdaad, op 's Konings bevel, wederom ontslagen, doch met betaaling van alle kosten van het pleitgeding. Omtrent eenige deezer klagten besllooten Hun Hoog Mogenden, dezelve te brengen ter kennisse van hunnen Gezant by het Hof van Groot Brittannie, om, door denzelven, herstel en vergoeding van schade te doen bekoomen; terwyl, omtrent andere, een nader onderzoek zou worden te werk gesteld.

Besluit van H.H. Mogenden.

Kaaperyen der Engelschen.

't Leedt niet lang, dat de geweldenaaryen der Engelschen zig niet meer bepaalden tot de afgeleegene Zeeën. Jaloersch over de voordeelen, welke de Nederlanders behaalden, in tyden, in welke hunne eigen Schepen, in gevolge van den Oorlog met Frankryk, meest, nutloos in de Havens lagen, deeden zy hunnen euvelmoed gevoelen, nu eens op beuzelagtige voorwendsels, zomtyds met openbaare schennis van regt en billykheid. Zo hoog liepen hunne geweldaadigheden; dat men, eerlang, eene Lyst van omtrent honderd Schepen hadt, zints den tweeden Augustus tot den twintigsten September deezes jaars, door Engelsche Kaapers genomen en opgebragt. Men telde onder dezelve ruim zestig Nederlandsche

ſche ſchepen, van welke niet meer dan agttien, vroeger of laater, werden vry gegeeven. 1778.

Intusſchen werdt, ter algemeene Staatsvergaderinge, de voorſlag gedaan, omtrent eene vermeerdering van 's Lands Zeemagt, zo hoog noodig in deeze tyden, in welke, daarenboven, de Staat eenige onlusten met den Marokkaanſchen Keizer om handen hadt. Deeze voorſlag ging gepaard met een anderen, de verſterking van de Landmagt betreffende, waar toe de Raad van Staate eene Petitie inbragt, op welke geſteld was de aanzienlyke vergrooting van 's Lands Krygsmagt, met dertienhonderdtwaalf Ruiters en dertienduizend zevenhonderdzevenënvyftig Knegten; vorderende eene ſomme van negenhonderdachtënzeventigduizend zevenhonderdtwaalf Guldens en tien Stuivers. Zo ras de voorſlag daar omtrent ter Vergaderinge van Holland was gebragt, vondt dezelve zeer yverige voorſtanders by de Heeren van de Ridderſchap, welke het Plan van den Raad volkomen goedkeurden, en op een ſpoedig en vrugtbaar beſluit aandrongen. Niet min yverige tegenſpreekers, egter, ontmoette het Ontwerp in de Regeering van Amſterdam. Ingevolge van het Beſluit der Vroedſchap dier Stad, van den eerſten September, bragten de Afgevaardigden een Advis uit, ter Vergaderinge van Holland, dienende ter wederleegginge van de gronden, op welke de Edelen hun gevoelen bouwden, en om te-

Voorſlag ter vermeerderinge van de Zee- en Landmagt.

1778. tevens aan te toonen de onvoegzaamheid, om in de tegenwoordige omstandigheden op de vermeerdering der Landmagt aan te dringen. De Ridderschap zweeg hier op niet stil. Nog vóór het einde des jaars, leverde dezelve over, aan Hun Ed. Groot Mogenden, een uitvoerig Vertoog, waar in dezelve haar gevoelen zogt te verdeedigen, en tegen het Advis van Amsterdam, van bedenklykheden te zuiveren. Vermits de beide Stukken te breed uitloopen, om hier geplaatst te worden, en evenwel der leezinge overwaardig zyn, wyzen wy, aan den voet der *bladzyde*, de plaats aan, alwaar ze kunnen gevonden worden (*l*).

Verdere Klagten van Amsterdamsche en andere Kooplieden.

Het natuurlyk gevolg der Engelsche rooveryen, en van der gewigtige nadeelen, daar door veroorzaakt, was, het inleveren van Verzoekschriften aan de Algemeene Staaten, door de Kooplieden, zo van andere Steden, als inzonderheid ook van Amsterdam; welke Stad, naar gelange van derzelver uitgebreider Handel, daar van ook een treffender gevoel hadt. Klagten, zo wel gegrond als billyk, van de aanzienlykste Kooplieden deezer Landen, bleeven niet onverhoord by 's Lands Staaten.

Besluit van Hun Hoog Mogenden.

Uit welk een oogpunt Hun Hoog Mogenden het gedrag der Engelschen beschouwden, blykt uit het Besluit, genomen den eenëntwintigsten September, waar in dezelve, onder anderen, zig aldus ernstig en kragtig uitdrukken.

„ Dat

(*l*) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1779, *bl.* 256-310.

„ Dat Hun Hoog Mogenden hadden goedgevonden, dat de Heer Graave van Welderen, zoo, en daar hy 't van de meeste vrugt zou oordeelen, in substantie uit den naam, en van wegens Hun Hoog Mogenden zou vertoonen. 1778.

„ Dat aan Hun Hoog Mogenden, die zig tot nog toe gevleid hadden, en nog steeds vleiden met de verzekeringen van Zyne Majesteits vriendschap, van tyd tot tyd aan hun gedaan, en zig niet alleen eene byzondere eer hadden gerekend van met Zyne Majesteit te mogen staan in Vrede en Vriendschap, maar zig ook in 't byzonder omtrent de Navigatie van hunne Onderdaanen hadden gerust gesteld, op het Tractaat van Marine, 't welk de Republiek de eer heeft met Zyne Majesteit te hebben, en getragt hadden, niet alleen door 't geen de Vrede en Vriendschap vorderde, maar ook, door al het geen zonder den Staat, of haare Ingezeetenen te exponeeren, tot genoegen van Zyne Majesteit hadden kunnen toebrengen, aan Zyne Majesteit blyken te geeven van hunne waare hoogagting, zo onverwagt als vreemd was voorgekomen, niet alleen, dat in een ander Waereld-deel de stoutheid van de Engelsche Zeelieden met Zyner Majesteits Commissie voorzien, zo verre gaande was geworden, dat dezelve zonder eenig reguard op het territoir te neemen, haar werk daarvan maakten, om de Rivieren van Essequebo en Demmerary als geblokkeert te houden, en met klein Vaartuig onder de wal den

soe-

1778. toevoer van levensmiddelen derwaarts te belemmeren, en de kleine Vaartuigen van de Colonisten langs de wal vaarende na de Plantagiën, met zo weinig geschiktheid, om op Zee te navigeeren en aan Zyne Majesteits Colonien in Noord-America iets toe te brengen, dat zy zelfs van geen Compas voorzien waren, aan te doen, en op Zee te brengen, om by een of meer op Zee leggend schip van hunne reizen en laadingen verantwoording te doen, en dezelve vervolgens op eene onmenschelyke wyze op *Gods genade te laaten dryven*, en, zonder het noodige, om den *weg in Zee* te vinden, na de wal te laaten zoeken, anderen van hunne Provisie te berooven, en de Vyandelyke Vaartuigen op de Rivier van onder de Batteryen weg te haalen, zo als in de Rivier van Surinamen onder de Fortres Amsterdam, niet tegenstaande 't vuur uit die Fortres door den Kapitein Hermans, en deszelfs Luitenant Galloay, voerende de Sloep Serwich, gemonteert met twaalf Draaibassen en bemand met tweeëntwintig Man, in Grenada uitgerust, was gedaan, omtrent de Americaansche Bark the Dolphyn, gevoerd door eenen Calib Green; maar voornaamentlyk dat in Europa zelve, byna onder het oog van Zyne Majesteit, niet alleen enkelde Zeelieden, met Zyne Majesteits Commissie voorzien, maar Zyne Majesteits Officieren zelve (waar onder Milord Windsor, voerende Zyne Majesteits Fregat van Oorlog the Fox boven al uitmunt) zig niet ontzagen om de Navigatie van de Onderdanen

nen van den Staat op allerlei ongehoorde 1778.
en vyandelyke wyzen te troubleeren, dan eens op prætext van den Oorlog met Zyne Majesteits Colonien, aanhoudende en na de Havenen van Zyne Majesteits Ryken opzendende schepen, die paisibel van de Colonien van de Republiek na de Republiek zelve navigeeren; dan wederom op prætext van de Troubles tusschen het Ryk van Zyne Majesteit en 't Fransche Ryk ontstaan, zonder dat vooraf ooit eenige legaale waarschouwinge omtrent de vaart van scheepen van neutraale Mogendheden is gedaan, aangrypende, en in een haven van Groot-Brittannie opbrengende de schepen van de Ingezeetenen van den Staat, onder haare Vlag vaarende, als zy maar na Vrankryk gedestineerd zyn; zonder te bedenken, ten minsten zonder eenig reguard te slaan, dat zelfs by een gedeclareerden Oorlog tusschen Zyne Majesteit en eenige andere Mogendheid, by het Tractaat van Marine, geslooten in Londen den eersten December 1674, expresselyk is bedongen, alle vryheid en zekerheid van Vaart en Handel, zonder ter occasie of onder prætext van eenige hostiliteit, of tweedragt, in de Navigatie of Commercie eenigzints verhindert of gemolesteert te worden, en dat die vryheid en zekerheid daar by is geëxtendeert tot alle Waaren, die ooit in Vrede worden vervoert, behalven de Contrabande Waaren, in 't derde Artikel gespecificeerd, met insertie in 't vierde Artikel van eene gantsche Lyst van Goederen en Waaren tot klee-

1778. kleeding en onderhoud van menschen, en het bouwen en uitrusten van schepen vereischt, die daar by zyn verklaard, geen Contrabande te weezen, en derhalven vry en zeker mogen worden vervoerd, en ingebragt in de Plaatsen, dewelke den Vyanden van Zyne Majesteit onderworpen zyn; en dat by hetzelve Tractaat ook is bedongen; dat al wat 'er bevonden zal worden gelaaden te zyn in de schepen, de Onderdaanen van de Heeren Staaten Generaal toebehoorende, vry en vrank zal worden gehouden.

„ Dat vervolgens geen reden altoos wezende, waar mede zodaanige geweldige aanhoudingen en opbrengingen van de schepen van Hun Hoog Mogenden Onderdaanen zouden konnen worden gecoloreerd, veel min gejustificeerd, Hun Hoog Mogenden niet konden nalaaten zig daar over op 't ernstigst aan Zyne Majesteit te doen beklaagen.

„ Dat Hun Hoog Mogenden meerder gelegendheid hadden gehad, om aan Zyne Majesteit te doen vertoonen, hoe zeer hun het poinct van de Vrye Vaart van hunne Ingezeetenen ter harte gaat, en noodzaakelyk moet ter harte gaan, alzo hetzelve het geheele Weezen van de Republiek concerneert, dewelke wegens de bekrompenheid van haar Territoir geen ander bestaan heeft, als door de Commercie en Navigatie, die zo veel de Republiek betreft, minst gelegen is in 't debiet van Producten, weinig in dat van Manufactuuren uit

eer-

eerste Stoffen, 't zy van eigen, 't zy van 1778.
vreemd Product gefabriceerd, maar genoegzaam geheel bestaat in 't koopen en verkoopen, afhaalen en overbrengen van Koopmanschappen, zo wel vreemde als eigen, van de eene Plaats en Haven na de andere, 't welk zonder de voorschreeven vrye en onbelemmerde Vaart en Handel niet kan geschieden, en dat deeze Republiek daarom geen indragt in dezelve kan draagen, zonder daar door op het gevoeligste geraakt te worden, en zonder dat in de Gemoederen van de Ingezeetenen worden bespeurd de sterkste aandoeningen.

„ Dat Hun Hoog Mogenden daarom vertrouwen, dat Zyne Majesteit wel zal gelieven te billyken, dat Hun Hoog Mogenden, wanneer dergelyke hindernis aan haare Navigatie word gedaan, niet ongevoelig kunnen stil zitten, maar recours moeten neemen tot Zyne Majesteit, van wiens æquitable gevoelens zy zig verzekerd houden, dat dezelve dergelyke behandelingen van Ingezeetenen van een Vryen Staat tegen de duidelyke Letter der Tractaaten niet zal goedkeuren.'

„ Dat Hun Hoog Mogenden, zo zy daar aan anders zouden hebben konnen twyffelen, wel willen erkennen, dat zy de blyken daar van hebben gezien in 't spoedig ontslag buyten eenige form van Proces van de Curacaosche Schepen, en de eerste ter relatie van de Troubles met Vrankryk genoomen en in Engeland opgebragte Schepen van de Onderdaanen van den Staat,

1778. en met het uiterste genoegen hadden ontfangen de verzeekering van Zyne Majesteits aanhoudende Vriendschap, die 't Zyne Majesteit behaagt heeft te doen voegen by de communicatie van 't ontslag dier scheepen, door Lord Suffolk aan den Heer van Welderen, Hun Hoog Mogenden Extraordinaris Envoyé en Plenipotentiaris aan 't Hof van Zyne Majesteit, gegeeven.

„ Maar dat Hun Hoog Mogenden wel hadden gewenscht, dat zy daar by hadden moogen vinden eenige betooning van Zyne Majesteits welverdiend ongenoegen tegen die geene, die de vrygegeeven schepen zo ligtvaardig hadden opgebragt, en dat aan hunne Ingezeetenen ten minsten waren vergoed de kosten en reële schaadens daar door gehad en geleeden, op dat zy daar uit zouden hebben moogen hoopen, dat dezelve en andere van Zyne Majesteits Officieren en Commissievaarders zouden worden afgeschrikt van diergelyke verregaande en onbetaamelyke handelwys omtrent hunne Onderdaanen, dewelke, of schoon de genoomen Schepen en Leedingen zelfs met betaaling der kosten worden gerestitueert, nimmer kunnen worden herstelt van 't nadeel, dat haar door de ophouding en verhindering van reizen, gepaard met verscheide toevalligheeden van Commercie, buiten eenige hunne schuld alreeds word toegebragt, veel min van 't indirecte nadeel, 't welk de influentie, die hetzelve heeft op 't employ van de Schepen van de Republiek in haar geheel genoomen, doet.

„ Dat

„ Dat Hun Hoog Mogenden zig vleyen en voorstellen, dat zy van dezelve equiteit van Zyne Majesteit zullen moogen verwagten, gelyk Zy op 't ernstigste moeten verzoeken, dat 't Zyne Majesteit behaagen mogge, ook de verdere Schepen en Goederen van de Onderdaanen van den Staat, dewelke reeds in Zyne Majesteits Ryken op geen beter fundament, en dus eeven onbillyk als de vrygegeeven Schepen zyn opgebragt, en door Hun Hoog Mogenden Extraordinaaris Envoyé en Plenipotentiaris successivelyk gereclameert, meede, en wel hoe eer zo beeter, te doen vrygeeven, met volkomen vergoeding van kosten en schaaden. 1778.

„ En dat 't Zyne Majesteit verder mooge behaagen, aan Hun Hoog Mogenden, en haare door voorschreeven opbrenging van Schepen beleedigde Onderdaanen, te doen de satisfactie van Hoogdeszelfs ongenoegen over dergelyke onbetaamelyke belemmeringen van de vrye Vaart en Handel te betoonen aan die geenen, die daar aan deel hebben gehad, en om den Commissievaarder Hermans, en deszelfs Luitenant Galloay over het gebeurde in de Rivier van Surinamen na verdienste te doen corrigeeren, tot afschrik van hun zelve en anderen van dergelyke meer te doen.

„ Dat het ook Zyne Majesteit verder behaagen mooge, zodaanige ordres voor 't vervolg te stellen, dat zoortgelyke belemmering en ophoudingen in de Reizen, en opbrenging van de Schepen van Hun

 Hoog

1778. Hoog Mogenden Onderdaanen tegen de onderlinge Harmonie en Vriendschap, en tegen alle reeden en billykheid, tegen 't regt der Volkeren, en speciaal tegen 't subsisterend Tractaat van Marine stry-dende; in 't toekoomende voorgekoomen en dadelyk geweerd, en 't Territoir van Hun Hoog Mogenden in de West-Indien behoorlyk gerespecteert worde, en daar van aan Hun Hoog Mogenden communicatie te laaten doen, tot gerust-stelling van Hun Hoog Mogenden, en verzeekering van haare Onderdaanen, dat zy hunne Navigatie en Commercie voort-aan volgens 't Tractaat tusschen Zyne Majesteit en Hun Hoog Mogenden subsisteerende, vry en onbelemmert zullen mogen exerceeren, en in hunne bezittingen ongestoord zullen kunnen leeven; zullende Hun Hoog Mogenden van hunne zyde altoos volvaardig weezen, om alles toe te brengen, 't geene kan strekken tot conservatie van de Harmonie, zedert meer als een Eeuw zo gelukkig tusschen het Ryk van Zyne Majesteit en de Republiek gesubsisteerd hebbende."

Eenige Schepen in Engeland ontslagen.

Dit besluit scheen van eenige uitwerkingen te zyn by het Engelsche Hof. De Staatsche Gezant aan dat Hof, schreef, in 't begin van October, aan den Heere Griffier Fagel, dat Lord Suffolk hem kennis hadt gegeeven van deszelfs bevel aan de Admiraliteiten in Engeland, om alle Nederlandsche Schepen, *niet met Scheepsmateriaalen gelaaden*, ten eersten te

te ontslaan, en order te geeven aan de 1778.
Bevelhebbers van de Engelsche Schepen, om voortaan het opbrengen van Schepen, met zodanige goederen niet gelaaden, zorgvuldig te vermyden. Wyders meldde de Gezant, dat zyn Lordschap hem berigt hadt, hier van insgelyks kennis te hebben gegeeven aan den Ridder Jork in 's Graavenhage, om zulks te brengen ter kennis van Hun Hoog Mogenden, en te gelyk om te spreeken over de aangehoudene Schepen, met Scheepsmateriaalen gelaaden. Deeze, schreef de Gezant, zou voorslaan, om de Laadingen te koopen, en de Vragt te betaalen, uitgezonderd wanneer het bleek dat de Laadingen Fransche eigendom waren.

Doch dit Antwoord voldeedt geenzins aan de Hollandsche Kooplieden. In eene Vergadering, te deezer Stede gehouden, werden eenige Afgevaardigden benoemd, om naar 's Hage te vertrekken, en aldaar hunne regtmaatige klagten uit te boezemen. Op den drieëntwintigsten October hadden zy gehoor by Zyne Hoogheid den Prins Erfstadhouder. De Koopman *Jan de Neufville* voerde het woord. Na een betoog van de onregtvaardigheid van het gedrag van 't Engelsche Ministerie, en de vertooning van de schade, by de Nederlanders reeds geleeden, of in 't toekoomende te dugten, drongen de Kooplieden, door den mond van hunnen spreeker, op het spoedig te werk stellen van kragtdaadige middelen: te meer, alzo de Engelschen dui-

Eenige Amsterdamsche Kooplieden begeeven zig naar 's Hage.

Hebben gehoor by Zyne Hoogheid.

1758. duidelyk toonden, dat de Hollanders, in het beloofde ontslag, met woorden te willen paaien, als wordende hetzelve met alle mogelyke traagheid uitgevoerd. „ Daar-„ toe (dus drukte zig de spreeker uit) „ zyn geresolveerde Oorlogschepen, daar „ toe zyn Vlooten noodig. Oorlogsche-„ pen, gelyk 'er reeds ter dispositie van „ Uwe Doorlugtige Hoogheid onzen Op-„ per-Admiraal, gedeeltelyk volkomen „ paraat zyn, om, met den noodigen, „ strengen en gepasten last voorzien, „ binnen weinige dagen ons provisioneel „ te kunnen beschermen, ter plaatse, daar „ de nood het hoogste is.

„ Dat dan, smeeken wy, de verleende „ Convooyen niet langer worden opge-„ houden! Dit hangt in deeze Conjunc-„ tuure van Uwe Doorlugtige Hoogheid „ alleen af, tevens met de vermeerdering „ en verdubbeling van Æquipagie. Zou-„ den wy dan, daar regt en billykheid „ aan onze zyde zyn, geene satisfactie van „ geleeden onregt erlangen? Zou het mis-„ handelen en opbrengen onzer Schepen „ ongestoord blyven voortduuren? Neen, „ Edelmoedig Vorst! en gy zult ons dit niet „ kwalyk duiden, wy verwagten, wy ei-„ schen van uwe hand de bescherming on-„ zer Regten en Voorregten. Hier door „ zult gy duizenden, en tienduizenden in „ deeze Landen behoeden voor kommer en „ armoede." In 't antwoord op deeze Aan-spraak, welke vervolgens in geschrifte aan Zyne Hoogheid werdt overgegeeven, be-

tuig-

tuigde dezelve, hoofdzaakelyk, dat de Koophandel en Scheepvaart hem zeer ter harte gingen; verzekerende verder, dat 'er reeds eene Petitie van tweeëndertig Oorlogschepen, tegen het eerstvolgende Voorjaar, was gedaan, en men aan de Kooplieden alle mogelyk genoegen zou tragten te geeven. Ten zelfden tyde vervoegden zig de Afgevaardigde Kooplieden, met een Verzoekschrift, aan Hun Hoog Mogenden, waar in zy hunne verwondering betuigen, over de Verklaaring van den Engelschen Koning, door Lord Stormont; als of dezelve eenigzins in twyfel trok, het regt der Nederlanderen, om de Scheepsmateriaalen naar Frankryk te vervoeren, en daar over nog eene nadere onderhandeling begeerde te houden, hoewel dit regt, by de Traktaaten, zo duidelyk bleek voor de Ingezeetenen van den Staat te zyn bedongen. Weshalven de gemelde Kooplieden ernstig verzogten, alle onderhandelingen, op zulk een voet begonnen, te wyzen van de hand, en, daarentegen, voor de Suppliant en, ten spoedigste te bewerken, ontslag voor hunne opgebragte Schepen, en, in 't toekoomende, dezelve te voorzien van gepaste bescherming. Tot nadere aandrang van dit Requestr, vervoegden zig de Afgevaardigden insgelyks by Hun Edele Groot Mogenden. 1778. Verzoek aan Hun Hoog Mogenden.

Het geen het schryven van Lord Suffolk, aan den Graave van Welderen, aankondigde, hadt spoedig gevolg. Op den tweeden November leverde de Ridder Jorke Memorie van den Ridder Jorke.

 eene

1778. eene Memorie over aan Hun Hoog Mogenden. De Gezant roemt in dezelve des Konings gemaatigdheid en biliykheid, in deszelfs oogmerk, om de opgebragte Schepen te willen ontslaan, op *de vriendelykste en minst nadeelige voorwaarden*; in het *niet afvergen* van de Hulpbenden aan Hun Hoog Mogenden, welke, zegt de Gezant, om de toebereidsels des Franschen Konings, tot het doen van eenen inval in het Grondgebied van den Koning van Groot-Brittannie, Hun Hoog Mogenden, volgens de Traktaaten, *verpligt* waren, naar Engeland te zenden, zo dra, van dien kant, deswegen een eisch gedaan werdt. De Ridder verklaart verder het verlangen van den Koning zynen Meester, om de Traktaaten te eerbiedigen, *in zo verre* dezelve zyne Majesteit niet rechtstreeks zouden blootstellen aan een onmiddelyk gevaar; als mede, deszelfs oogmerk, om den gewoonen Koophandel der Ingezeetenen van den Staat met Frankryk geenzins te willen stooren, uitgenomen dien van Krygs- en Scheepsbehoeften, en dat zelf nog met billykheid en *edelmoedigheid*. Op deezen grond biedt de Gezant aan, met Hun Hoog Mogenden te zullen treeden in eene onderhandeling, in welke hy zegt, Hun Hoog Mogenden te zullen overtuigen „ dat, welk een „ draai men zig ook *aanmaatige* aan 't „ gedrag van zyn Hof te geeven, hetzel„ ve, egter, gegrond is op billykheid, „ gemaatigdheid en de noodzaaklykheid „ van den toestand van Engeland."

Tot

Tot het onderzoek van deeze Memorie, 1778.
als mede van het schryven van Lord Suffolk aan den Staatschen Gezant te Londen, werden, uit de Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden, eenige Gelastigden benoemd, om over dezelve, gelyk ook over de klagten en het verzoek der Kooplieden, in onderhandeling te treeden, met de Afgevaardigden der Admiraliteiten. Op den zesden November bragten dezelve het navolgende Advis uit.

Advis op de Memorie, en op de klagten van Kooplieden.

„ Zouden, na voorgaande communicatie met zyne Doorlugtige Hoogheid, en vervolgens met hoogstdeszelfs goedvinden, van advise weezen, dat het Antwoord door het Hof van Groot-Brittannien gegeeven, by een Brief van Milord Suffolk aan den Heere Grave van Welderen, van den negentienden October laatstleeden, op de Memorie, door voornoemden Grave den agtentwintigsten September daar te voren, op ordre van hun Hoog Mogenden aan zyne Groot-Brittannische Majesteit gepresenteert, niet is bevonden te voldoen, aan het geen hun Hoog Mogenden hadden moeten verwagten van de billykheid van de klagten, by de voorschreeven Memorie gedaan.

„ Dat het voorschreeven Antwoord, aan den eenen kant, in convenable en vriendelyke termen is gecoucheert, en doorgaans toont een geneigtheid, om de vriendschap met hun Hoog Mogenden, die daar by oude en getrouwe Geallieerden genoemt worden, te onderhouden, en niet geheel

 af

1778. af te wyken van de bedingen der Tractaaten; maar dezelve, zoo als het voorschreeven Antwoord het uitdrukt, aan te kleeven, en de wederzydsche belangens niet uit het oog te verliezen: maar dat het effect daar van, het welk behoorde te weezen het kost- en schadeloos ontslag van alle genoomene Scheepen, en een ordre tegens het verder neemen en opbrengen van dien, maar al te sterk werd belet, door het uitleggen van den zin en meening der Tractaaten, na eene convenientie, die by dit Antwoord op de noodzaake van eigen defensie en conservatie word gebouwd: hoe zeer erkent word, dat dezelve geleegentheid moet geeven tot gegronde redenen van klagten, die men zoekt te coloreeren met de pretensie, dat dezelve van den Oorlog onafscheidelyk zouden weezen: maar dat het zelve Antwoord, aan den anderen kant, is precis, en denoteert een genoomene Resolutie, om den toevoer van Scheepsmaterialen, zoo wel als van Oorlogs-Ammunitie aan zyne Majesteits Partyen te beletten, en eene formeele declaratie daar van bevat.

„ Dat de geneegenheid tot aankleeving aan de vriendschap van hun Hoog Mogenden, en aan de bedingen der Tractaaten, daar in doorstraalt, dat omtrent de reeds genoomen Scheepen, wanneer gezegd word, dat zyne Majesteit gereed is om de aangehouden Scheepsmaterialen te betaalen, geen onderscheid word gemaakt, of de Scheepsmaterialen toebehooren aan

On-

Onderdaanen van den Staat, of aan anderen, 1778.
zelfs de Franschen; en dat de regel van vry Schip, vry Goed, nergens by dit Antwoord word beschreeven, als voor zyne Majesteits belangen schadelyk, en voor het vervolg niet admissibel; maar zelfs in het beloofde ontslag der opgebragte Scheepen en Laadingen word geadmitteert, en vervolgens niet kan worden begreepen te worden gesteld, als een voorwerp van de arrangementen, die, by dit Antwoord, worden voorgeslaagen, voor het vervolg te maaken, en waar omtrent de Heer Ambassadeur van zyne Majesteit, by dit Antwoord, word gezegd Instructien te zullen krygen, om 'er over in onderhandeling te treeden: welke voorgeslaage onderhandeling daar door natuurlyk alleen word bepaalt tot het point, waar in men meent van den letter van het Tractaat van 1674 te mogen afwyken, namentlyk, den vervoer van Scheepsmateriaalen voor het vervolg, waar omtrent het Antwoord, als voorschreeven is, zig precis uitdrukt, dat men die wil beletten, en het arrangement vervolgens zoude moeten gaan, in de eerste plaats, over de bepaling, welke Goederen onder Scheepsmateriaalen te reekenen; en, in de tweede plaats, hoe te handelen met de Scheepsmateriaalen, die, op de reize na Vrankryk, in de Scheepen zullen worden gevonden: omtrent welke een overneeming tegens betaaling, waar toe zyne Majesteit omtrent de reeds opgebragte Scheepsmateriaalen word gezegd gereed te

wee-

1778. weezen, en die in den voorigen Oorlog ook is geproponeert, zeekerlyk een nadere aankleeving aan de Tractaaten, en een mindere læsie als de confiscatie, daar de Contrabande aan zyn gesubjecteert, zoude weezen.

„ Maar dat het onvoldoende van dit Antwoord juist resideert in dat point, daar op het præcis is; dat zyne Majesteit den toevoer van Scheepsmateriaalen aan zyne Partyen wil beletten, om dat daar van deriveert, voor het voorleedene, een exceptie van het *kost- en schadeloos ontslag* der opgebragte Scheepen met *hunne Laadingen*, het welk anders by dit Antwoord word belooft, en als reeds geordonneert voorkomt; en, voor het vervolg, eene uitzondering van de ordres, die gevraagt waren, en door zyne Majesteit worden gezegd gegeeven te zyn, om geen beletsel of hindernis toe te brengen aan de Commercie van hun Hoog Mogenden Onderdaanen, door namentlyk het beloofde ontslag der opgebragte Scheepen te bepaalen, tot niet schadende Laadingen, *cargaisons innocentes*; en door de Commercie, die men vry wil laaten, te bepaalen tot een onschadelyke, *commerce innocent*, terwyl van de Scheepsmateriaalen word gezegt, dat zyne Majesteit die niet zal vrygeeven, en tot zyne defensie en conservatie verpligt is te beletten, dat dezelve niet na Vrankryk worden gevoert.

„ Dat, als men deeze twee pointen alleen gadeslaat, zonder te chicaneeren op eeni-

eenige byzondere uitdrukkingen, in dit Antwoord voorkomende, waar by gesprooken word van opgebragte Scheepen, door *de Scheepen van zyne Majesteit* genoomen; en de ordres aan zyne *Majesteits Officieren* voor het vervolg gegeeven, zonder dat ergens uitdrukkelyk word gesprooken van de Commisfievaarders, het welk eenige attentie zoude kunnen verdienen, als men wilde inroepen de *supterfuges*, van dewelke wel eens gebruik is gemaakt, als of zyne Majesteit over de laatste minder magt zoude hebben, om over hunne Pryzen, zonder tusschenkomst van een Regterlyke uitspraak, te disponeeren; en het liever daar voor houd, dat zoortgelyke minutieuse subtiliteiten niet gezogt moeten worden in een Antwoord van zyne Majesteit, het welk in de ronde verklaaring, van den toevoer van Scheepsmateriaalen na Vrankryk te moeten beletten, zelve de cordaatheid aantoont; 'er dan overvloedige stoffe is om by verder Antwoord aan te wyzen de ongenoegzaamheid van dit antwoord, en te betoogen dat de waare en eenige grondslag van het zelve is de grond van alle Tractaaten, en de reeden, waarom dezelve worden aangegaan, en voor het contracteeren der zelve moet werden geconsuleert, dezelve alzoo na het sluiten der zelve moet zyn ondergeschikt aan de duidelyke Conditien der Tractaaten; en vooral in Tractaaten, bepaalende wat in Oorlogstyden zal plaats hebben, niet kan worden geholpen, of gewettigt, door allegatie van de nood- 1778.

zaa-

1778. zaakelykheid uit den Oorlog spruitende, de *ratio belli* genaamt, of van de noodige eigen defensie en conservatie, en om verder op die gronden het goede regt van den Staat tot een vrye Vaart, ook met Scheeps-materiaalen, aan te toonen, en allesints te defendeeren en staande te houden: maar dat de grootste en voornaamste vraag schynt te weezen, hoe men best het waare belang van de Republiek zal consuleeren.

„Dat de ondervinding van vroegere en laatere tyden heeft geleerd, hoe moeyelyk het is, *het voorschreeven in zig zelve* waaragtige principe te doen smaaken aan die geene, die meent zyne defensie en conservatie daar aan op te offeren: dat, in het byzonder, de laatste Engelsche en Fransche Oorlog heeft doen *zien*; van hoe weinig kragt de solidste raisonnementen zyn, tegens de aangenoomen principes van nodige zelfsverweering; en dat ruim zes jaaren zyn gepasseert met onvrugtbaare representatien en negotiatien, en inmiddels de genoome Scheepen en Laadingen zyn gebleeven daar zy waren, zo dat de Commercie te regt heeft getoont, dat zelfs het ontydig laate ontslag haar wel eens schadelyker is geweest, als een prompte confiscatie zoude zyn geweest: en dat men nog eindelyk daar toe heeft moeten komen om zyn goed regt voor een tyd te laaten slaapen, en mesures meer van prudentie, als tot maintien van het regt te neemen.

„Dat, in dien tyd, zeer veele zaaken te ge-

gelyk questieus waren gemaakt, byzonder 1778.
de regel van vry Schip vry Goed: waar by de Navigatie van den Staat kan worden gezegt te ſtaan of te vallen: dat tegenswoordig de ſacrifice van het employ van het regt van vrye Vaart, omtrent weinige ſpecien, ſchynt te zullen kunnen voldoen, om zig, volgens het gegeeven Antwoord, te mogen belooven het dadelyk ontſlag van zoo veele en kostelyke Scheepen, als reeds zyn opgebragt, en een vrye Vaart en Handel midden in den Oorlog, althans in zoo verre, dat dezelve onder de protectie van 's Lands Scheepen, tegens alle gedisavoueerde inſultes en vilapies, geen gevaar zal loopen van aanſtoot te lyden, by formeele en geadvoüeerde ordre, waar door de zaaken worden gebragt tot extremiteiten, dewelke, zoo men niet alleen zyn regt, maar ook de exercitie daar van tot het uiterſte wil vast houden, na het præciſe Declaratoir, by het voorſchreeven Antwoord gedaan, niet te vermyden ſchynen te weezen.

„ Dat men geen intentie altoos hebbende, om het goede regt van den Staat en haare Ingezeetenen, eenigzints aan het begrip van eene vreemde Mogentheid te ſacrifieeren, niet zoude kunnen aanraaden, om in negotiatie te treeden; dat men de gevolgen daar van apprehendeert; dat men conſidereert, dat het van zeer verre uitzigt zoude weezen, eenigzints by negotiatie toe te ſtaan, dat de opgebragte Scheepsmaterialen nu, of in het vervolg

I van

1778. van tyd voor Geld zouden worden terug gehouden, en zoo doende meer of min te disponeeren over het Goed en den eigendom, niet alleen van 's Lands Ingezeetenen, maar ook van de Vreemden, die het hunne in de Scheepen betrouwd hebben, en te coöpereeren tot de mesures, die men zig in Engeland tot zyne defensie en conservatie kan permitteeren, en de Republiek kan laaten aanzien, maar die hun Hoog Mogenden schynen niet te kunnen approbeeren, maar wel ernstig te moeten desavoueeren en tegengaan.

„*Dat al het geen men voor het vervolg* zoude vastftellen, een diminutie zoude wezen van het regt, by het Tractaat van 1674 voor 's Lands Ingezeetenen verkreegen, en dat men, in negotiatie treedende, niet te min vooraf zoude moeten vastftellen, waar van men omtrent den vervoer van Scheepsmateriaalen zoude kunnen glisseeren, zoo niet ieder zoort van dien, een nieuwe discussie zou geeven, en een open negotiatie tot merkelyke onzeekerheid en nadeel van de Commercie zoude houden.

„ Dat dezelve bepaaling, die tot directie van de Negotiatie zoude moeten gemaakt worden, by den Staat direct kan worden in het werk gesteld, en daar op afgewagt, wat men in Engeland, daar men 'er niet onkundig van zal kunnen weezen, doen zal.

„ Dat zoo die efforts, om aan zyne Majesteit genoegen te geeven, in Enge-

land

land kunnen behaagen, en aldaar producee- 1778.
ren het verlangt effect tot dadelyk ontslag der Scheepen, en het geeven van ordres om de Navigatie van den Staat onbelemmert te laaten; zal weezen verkreegen het voorgestelde but, en van de continuatie van dezelve domestike schikkingen zal kunnen worden verwagt, de voortduuring van dezelve ordres van zyne Majesteit, en *vice versa*. Dat zoo in Engeland daar mede geen genoegen werd genoomen, en de Scheepen niet ontslaagen, en geen egards voor de regten van hun Hoog Mogenden, om de woorden van het Antwoord van zyne Majesteit te gebruiken, volgens het beloofde by de Memorie, gebruikt worden; hun Hoog Mogenden ten minsten zullen hebben het genoegen, van vooraf en eer zy tot mesures van vigeur resolveeren, te hebben beproeft alle de middelen van moderatie en toegeventheid, die mogelyk waren, en dan in nadere deliberatie zullen moeten neemen, wat aan haar te doen zal weezen; of liever van nu af aan zoude behooren te worden gemaakt commisoriaal, hoe de vrye Vaart en Commercie, daar hun Hoog Mogenden in geenen deele van kunnen afzien, efficacieuselyk zal kunnen worden beschermt, en de eer en vryheid van den Staat gehandhaaft, by aldien men in Engeland zoude weigeren of dilayeeren van aan de Republiek, door het ontslag der opgebragte Scheepen, regt te doen, en zoude voortgaan met haare Navigatie te infesteeren.

 „ Dat

1778. „ Dat vervolgens een proeve kan en behoord te worden genoomen, of niet alle discousſie over den vervoer van Scheepsmateriaalen zoude kunnen werden vermyd, door eenvoudig nu in het begin van de troubles of Oorlog tusſchen Groot-Brittannien en Vrankryk, te doen het geen, waar mede men in den voorigen Oorlog heeft geëindigt. Wanneer namentlyk by hun Hoog Mogenden secrete Reſolutie van den eersten October 1762, nader geinterpreteert by de ſecrete Reſolutie van den vierden November van het zelve jaar, is goedgevonden geen Convoy te verleenen voor Masten en Hout tot het bouwen van Scheepen van Oorlog vereischt, met dat gelukkig gevolg, dat de verdere brouillerien voor dien tyd, en tot dat de præliminairen geteekend waren, en deeze ordres by hun Hoog Mogenden ſecrete Reſolutie van den agtſten December 1762 zyn ingetrokken, voorgekomen zyn geworden.

„ Dat vervolgens zouden behooren te worden gerenoveert de ordres in den jaare 1744 gesteld, en in 1756 vernieuwt, en aan de Collegien ter Admiraliteit aangeſchreeven zoude behooren te worden, dat zy aan de Commiſen op de uiterste Wagten aanſchryven, om voortaan geen Paspoorten in te trekken, maar dezelve aan den anderen behoorlyk geliasſeert, of geattacheert met het Zegel van de Admiraliteit aan de Acte van uitklaaring, aan de Schippers in originali of wel in Copie authentiek, ter keuze van den Schipper, te rug

te

te geeven, om by het uitgaande Schip te blyven, en aan de Armateurs, die zy in Zee ontmoeten zullen, vertoont te kunnen werden. 1778.

„ Dat ook voor zoo verre de Scheepen van Commercie zullen willen vaaren onder Convoy van 's Lands Scheepen, op de Comptoiren van de Convoyen en Licenten zullen moeten worden gegeeven dubbelde van alle haare Paspoorten, die zy aan de commandeerende Officieren van 's Lands Scheepen zullen moeten overgeeven, ten einde by rencontre van Scheepen van Groot-Brittannien of Vrankryk, die zig zonder de visie der Papieren van de Koopvaardyſcheepen niet zouden willen vergenoegen, aan dezelve, aan Boord van den commandeerenden Officier van het Convooy, geëxhibeert te kunnen worden.

„ Dat aan voornoemde Collegien verder zoude behooren te worden aangeſchreeven, om aan de Kooplieden, te insinueeren, dat, tot nadere ordre, niet onder Convoy zullen kunnen worden genoomen Scheepen, het zy geheel, of ten deele, gelaaden met ongezaagt Hout, tot het bouwen van Scheepen van Oorlog vereischt, als Masten, Krommers, Knien, en zwaare Balken.

„ En dat zyne Hoogheid zoude behooren te worden verzogt, om aan de Officieren, 's Lands Scheepen commandeerende, te ordonneeren, om van de Scheepen, van hier met het Convoy zullende uitvaaren, af te vraagen de dubbelde van

 haare

1778. haare Paspoorten, ten einde zig te verzeekeren, dat daar onder geen Contrabande Goederen, na een Haven van Groot-Brittannien of Vrankryk gedestineert, begreepen zyn; en van dezelve Schippers, zoo dikwils zy reeden van suspicie zouden moogen hebben, af te vraagen een Verklaring onder eede, dat geen Waaren van Contrabande, volgens de specificatie, vervat in de Tractaaten van Londen van den jaare 1674 en van Versailles van den jaare 1739, ingelaaden hebben, en aan de Schippers, *die zoodanige Verklaring* niet zouden kunnen of willen doen, geen Convoy te verleenen, maar de protectie te weigeren: en mede geen Convoy te verleenen aan Scheepen na de Havenen van Groot-Brittannien, en van Vrankryk, geheel of gedeeltelyk gelaaden met Masten of ander zwaar Rondhout, Krommers, Knien en zwaare Balken, tot het bouwen van Scheepen vereischt wordende.

„ Dat vervolgens aan den Heer van Welderen behoorde te worden gerescribeert, en dezelve geauthorizeert om tot weder Antwoord op den Brief van Milord Suffolk van den negentienden October laatstleeden, op de meest convenable wyze te vertoonen, dat hun Hoog Mogenden zeer gevoelig zyn aan de betuiging van zyne Majesteits vriendschap voor deezen Staat, in voorschreeven Brief vervat, en de verklaaring van zyne Majesteits gereedheid en gegeeven ordres, tot relachement van de opgebragte Nederlandsche Scheepen;

dat

dat hun Hoog Mogenden het effect daar van met zeer veel genoegen zullen te gemoet zien, zoo wel als van de ordres, die het zyne Majesteit heeft behaagt aan hoogst deszelfs Officieren, waar onder hun Hoog Mogenden vertrouwen dat ook de Particuliere, op zyne Majesteits Commisfie of Lettre de Marque vaarende, zullen begreepen zyn, te willen geeven, om voortaan aan Scheepen van haare Onderdaanen geen belet of hindernis toe te brengen; dan dat hun Hoog Mogenden gezien hebbende de uitzondering van het een en ander omtrent Scheepen met Scheepsmateriaalen gelaaden, op geenderlei wyze kunnen toeftemmen in een overneeming van de opgebragte Laadingen van die natuur, tegens betaaling van de waarde, dat dezelve niet weezende den eigendom van hun Hoog Mogenden, dezelve daar over geen fchikkingen kunnen maaken, maar op het ernftigfte moeten infteeren dat dezelve ontflaagen, en aan de Eigenaars overgeleevert mogen worden, die dan daar over kunnen disponeeren, zoo als zy meenen te behooren, waar omtrent hun Hoog Mogenden hen niet kunnen bepaalen. 1778.

„ Dat hun Hoog Mogenden ook niet kunnen zien, dat eenig arrangement voor het vervolg vereischt word, of van hun gevergt kan worden, door nieuwe fchikkingen af te gaan van het regt van haare Ingezeetenen, gebooren uit klaare verbonden, daar het Ryk van Groot-Brittannien, en deszelfs Onderdaanen op zyn tyd van

1778. hebben gejoulsseert, en daarom vertrouwen dat zyne Majesteit haar te goede zal houden, dat zy zig moeten excuseeren van daar over met zyne Majesteits' Ambassadeur in onderhandeling te treeden.

„ Dat hun Hoog Mogenden haar voorstellen, dat, by aldien het ernst is, zoo als zy moeten geloven, dat zyne Majesteit de regten van hun Hoog Mogenden gelieft op het oog te houden, en de necessiteit tot het beletten van den vervoer van Scheepsmateriaalen, die zyne Majesteit pretendeert *hem uit het beginzel van eigen defensie en conservatie opgelegt te weezen*, niet uit te breiden tot al het geen onder die benaaming kan voorkomen, maar te beperken tot het geen, waar op die gronden van eigen defensie en conservatie directelyk kunnen worden verstaan te werken: de geleegentheden van de discussie daar over voor eerst zoo weinige zullen weezen, dat hun Hoog Mogenden niet nodig zullen hebben om zyne Majesteit te verzoeken van bedaard en serieus te overweegen, of die necessiteit wel is zoo groot als dezelve zig ten eersten voordoet, en of dezelve kan werken en applicabel zyn op een willekeurige transgressie van de duidelyke letter der Tractaaten.

„ Dat hun Hoog Mogenden derhalven als nog moeten insteeren, en van zyne Majesteits sentimenten van billykheid en geneegentheid voor haaren Staat zullen verwagten, dat zyne Majesteit de opgebragte Scheepen kost- en schadeloos zal

doen

doen ontslaan, en efficasieuse ordres tegen 1778.
alle belet en hindernis van haare Commercie zal gelieven te stellen.

„ Dat den Heer van Welderen, voorzien zynde van de informatien, die aan hun Hoog Mogenden zyn toegekomen, raakende het gebeurde in Essequebo en Demerary, waar over hun Hoog Mogenden zig hebben beklaagt, hun Hoog Mogenden den Heer van Welderen hebben gelast dezelve aan zyne Majesteits Secretaris van Staat over te geven, en niet twyffelen of dezelve zullen voldoen om de schuldigen te doen straffen.

„ Dat hun Hoog Mogenden zig daar omtrent zullen verlaaten, op de dispositie van zyne Majesteit, en niet zullen nalaaten, om zoo veel bestaanbaar is met een vryen Vaart en Handel van haare Ingezeetenen, en de protectie, die zy daar aan schuldig zyn, by alle gelegentheeden reëele blyken te geeven van haare agting voor zyne Majesteit, en haaren iever om de vriendschap van zyne Majesteit op alle reedelyke wyzen te cultiveeren.

„ Dat vervolgens ook Copie van dit weder Antwoord behoord te worden gegeeven aan den Heer Ridder Yorke, Ambassadeur van zyne Majesteit van Groot-Brittannien by hun Hoog Mogenden, tot Antwoord op zyne Memorie van den tweeden November 1778, met verzoek om het zelve door zyne goede officien te willen secundeeren.

„ Dat eindelyk de Heeren hun Hoog Mo-

1778. genden Gedeputeerden zouden behooren te worden verzogt, om in nader overleg te neemen en hun Hoog Mogenden te dienen van haare consideratien en advis, door welke middelen de vrye Vaart en Commercie van de Republiek beschermt, en de eer en vryheid van den Staat gehandhaaft zal kunnen worden: by aldien men in Engeland verder zoude weigeren of delayeeren, om aan de Republiek, door het ontslag der opgebragte Scheepen, regt te doen, en zoude voortgaan met haare Navigatie te infesteeren."

Besluit van Holland. Ten zelfden dage, als dit Advis ter Algemeene Staatsvergadering was ingeleverd, bragt de Raadpensionaris hetzelve ter kennisse van Hun Edele Groot Mogenden; by welke voorts besloten werdt, hetzelve te doen onderzoeken door de Heeren van de Ridderschap en verdere Gelastigden tot de zaaken van Koophandel en Scheepvaart. Op den elfden November deeden zy verslag van hun onderzoek, 't welk hier op neder kwam: „ dat de Afgevaar„ digden van Holland ter Vergaderinge van „ Hun Hoog Mogenden behoorden te „ worden gelastigt, om de zaaken daar „ heenen te rigten, om het bovengemel„ de raport der Generaliteit tot een be„ sluite helpen brengen." Tegen dit verslag, 't welk vervolgens, by de Meerderheid, in eene Resolutie werdt veranderd, om na acht dagen volkomen te worden afgedaan, deeden de Afgevaardigden van Amsterdam hunne aantekeningen, ver-

Protest en Aantekeningen van Amsterdam.

klaa-

klaarende, „ daar mede niet te kunnen 1778.
„ instemmen, maar integendeel, tegen
„ de bovengemelde Resolutie van de Meer-
„ derheid, als tegen de grondwetten van
„ den Staat genomen, te protesteeren van
„ Nulliteit, en zig daar aan niet te zullen
„ houden; met voorbehouding van nadere
„ aantekeningen der Heeren hunne Princi-
„ paalen." Op den achttienden November vergaderden wederom, volgens afspraak, de Staaten van Holland en Westfriesland. De Afgevaardigden van Amsterdam, volgens de vryheid, zig daar toe voorbehouden, leverden nu de nadere aantekeningen over, tegen het Besluit van den elfden der maand, volgens Resolutie der Vroedschap hunner Stad, 's daags te vooren, den zeventienden, genomen. Te merkwaardig is dit stuk, dan dat wy het hier geene plaats zouden gunnen, en aldus der vergeetelheid ontrukken.

Den 17 November 1778.

„ Commissarissen van den Agtbaaren Raad, hebbende ingevolge en ter voldoeninge van de Resolutie Commissoriaal van den zelven Raad, van den negenden deezer loopende maand, geëxamineert het Generaliteits Raport op de naadere klagten, over het neemen en opbrengen der Nederlandsche Koopvaardyschepen; op 't antwoord van Lord Suffolk, op de deswegen gedaane repræsentatien; en op de Memorie van den Groot-Brittannischen Ambassadeur Yorke, tot schikkingen ter zaa-

1778. ke voorschreeven, welk Raport op den zesden daar te vooren, ter Vergadering van hun Edele Groot Mogenden is Commissoriaal gemaakt; En nog hebbende geëxamineert het Raport van het Hollandsche Besogne, op den elfden deezer loopende maand, daar over gehouden, welk Raport door Heeren Gedeputeerden ter Dagvaard is overgenoomen, en aan hen Commissarissen is ter hand gesteld; hebben geraporteert:

„ Dat, in plaats van op het voetspoor van voorige tyden, op de voornoemde klagten, te adviseeren, om op het spoedigste alle vermogens in het werk te stellen, om aan de Commercie deezer landen de vereischte kragtdaadige protectie en restitutie der genoomene en in Engeland opgebragte Schepen te doen erlangen; in tegendeel, de Gecommitteerden van de Collegien ter Admiraliteit, volgens het voorschreeven Generaliteits Raport, als mede naderhand in het bovengemelde Hollandsche Besogne, in substantie hebben gepræadviseert, dat aan de Requisitie door gemelden Heer Yorke, by de voorschreeven Memorie gedaan, dat namelyk *Haar Hoog Mogenden de commercieerende Ingezeetenen deezer Landen niet verder zouden auctoriseeren, om Scheepsmateriaalen onder Convoy na Vrankryk te transporteeren:* in effecte behoorde te worden gedefereert, door het neemen van een Resolutie, uit kragte van welke, door de respective Collegien ter Admiraliteit,

aan

aan de Kooplieden zoude worden geinsi- 1778.
nueert: *dat, tot naader ordre, geen Schepen onder Convoy genoomen zouden worden, die geheel of gedeeltelyk zyn gelaaden met ongezaagd Hout, tot het bouwen van Schepen van Oorlog vereischt, als Masten, Krommers, Knien en zwaare Balken:* — met dat oogmerk, dat deeze ordres aan zyne Majesteit van Groot-Brittanje niet onbekend zullende kunnen blyven; daar door, het ontslag der genoomene en in Engeland opgebragte Schepen, waarschynlyk, zoude werden geëffectueert: — En dat, aan deeze verwagting niet voldaan wordende, dan eerst middelen in het werk zouden behooren te worden gestelt, om de vrye Vaart en Commercie van de Republiek te beschermen, en de eer en vryheid van den Staat te handhaven.

„ Dat daartegen door Heeren Gedeputeerden deezer Stad, in 't voorschreeven Besogne, gemoveert zynde, dat men op deeze wyze zoude beginnen met het Tractaat van Marine van den jaare 1674, en de Rechten van vryen Vaart en Handel, door de Ingezeetenen deezer Landen daar by geacquireert, den bodem in te slaan: mitsgaders de Commercie deezer Landen, voor altoos, in de gevallen, waar in het voorschreeven Tractaat zoude moeten werken, dependent te maaken van het goeddunken van het Engelsche Ministerie; en dus in der daad de zaaken zoude brengen in die termen, dat, by aldien het ontslag

der

1778. der voorschreeven genoomene Schepen, *tegen dien prys*, zoude moeten verkreegen werden, het dan veel beter zoude zyn, de voornoemde Schepen, by aldien men al oordeelde, deswegens, in tyd en wylen, geen rechtmatige satisfactie zig te zullen kunnen doen geeven, dan nog liever volstrekt te sacrifieeren, als los te maaken *het Recht van vrye Vaart*, waar mede geadvoueert werd, dat deeze Republiek moet staan of vallen: — nogthans, tegen dit alles, door Gecommitteerden van de Collegien ter Admiraliteit, niet anders heeft kunnen werden geallegeert, als voor te geeven, dat het voorschreeven Scheeps Timmerhout geen groot object zoude uitleeveren, in vergelyking van die articulen, die men ondersteld, daar door te zullen behouden: even als of de voorschreevén differente articulen van Commercie geen aaneenschakeling aan den anderen hadden, en niet te gelyk naar andere plaatsen zouden kunnen werden gediverteert; mitsgaders, als of *het Recht van vry Schip vry Goed*, in *een* articul opgegeeven zynde, in *andere* opzigten, tegen de despotike handelingen van het Hof van Engeland *beter* zoude kunnen werden gehandhaaft.

„ Dat, daarenboven eene klaarblykelyke *tegenstrydigheid* in het voorschreeven gepræadviseerde voorkomt: nadien men op pag. 5. advoueert, dat het van zeer ver uitzigt zoude wezen, *eenigzints*, by *negotiatie*, toe te staan, dat *de opgebragte Scheepsmateriaalen*, nu of in vervolg van tyd,

voor

voor geld zouden werden terug gehouden: 1778.
midsgaders alles, wat men by *zodanige negotiatie*, voor het vervolg zoude vastſtellen, *een diminutie zoude zyn van het Recht, by het voorſchreeven Tractaat, voor 's Lands Ingezeetenen verkreegen*; want dat daar uit dan ook moet volgen, dat præciſelyk dezelve nadeelige Conſequentien verwagt moeten worden van een *Reſolutie*, die men by het voorſchreeven *Raport* pag. 5 en 6. onderſteld, aan zyne Groot-Brittanniſche Majesteit *wel aangenaam* te zullen zyn; en by welke Reſolutie, quaſi, in plaats van *een formeele negotiatie*, dan ook ten minſten voor een zeer voornaam gedeelte, gedefereert zoude worden aan *de uitdrukkelyke Requiſitie*, van wegens meergedagte Zyne Brittanniſche Majesteit, door deszelfs Ambasſadeur, aan Hun Hoog Mogenden gedaan: waar by *præciſelyk het weigeren van Convoy voor Scheeps-materiaalen*, en dus *volſtrekt een diminutie van het recht van 's Lands Ingezeetenen, hun lieden uit hoofde van het gemelde Tractaat competeerende*, wordt gevraagt.

„ Dat Commisſarisſen dit geadviſeerde door de gemelde Collegien oordeelen van dies te gevaarlyker gevolg te zyn, om dat *geen andere reden* voor zodaanige *toegevendheid* aan het Engelſche Ministerie op pag. 4 en 5 word gegeeven, als om dat *het declaratoir* van het Engelſche Ministerie *præcis* is: namelyk van *zig voortaan niet*

1778. *niet te willen houden aan het voorschreven Tractaat*, voor zo ver *het transporteeren van Scheeps-materiaalen naar Fransche havens* betreft: Dat, mitsdien *deeze toegevendheid* een volslaage onderwerping aan *eene onregtmaatige verging van het Engelsche Hof* zoude wezen; en des te meerder fletrisfant, om dat het zelve Hof zig van deeze vrye Navigatie tegen de Republiek heeft bedient; en aan Frankryk, wanneer Hun Hoog Mogenden daar mede in oorlog waren, ook op fundament van het zelve Tractaat, alle Scheepsmateriaalen, na goedvinden, heeft vervoert. Zoo dat, precifelyk in de zelfde omstandigheden, waar inne men zig daar van heeft bedient, des onaangezien, de nakooming van zodanig engagement voor impracticabel te willen doen doorgaan, en om geene andere reden, als om *bloote convenientie*, volstrekt te weigeren, eene *openlyke verbreeking van de goede trouw* is; en met *de eer en onafhankelykheid van deezen Staat*, die zig trouwelyk van het zelve engagement heeft gekweeten, niet kan werden gecompasfeert.

„Dat ook *geen voorbeeld* van zodanige *toegevendheid* in de Registers van den Staat is te vinden; waarom Commisfarisfen zig niet genoeg hebben kunnen verwonderen, dat meergemelde Gecommitteerden uit de Collegiën de onvoorzigtigheid hebben gehad, op pag. 6. by te brengen *de secrete Resolutie van Hun Hoog Mogenden van*

den

den eersten October 1762, nader geïnterprateert by die van den vierden November van dat zelve jaar; want dat het volstrekt abusief is, dat Hun Hoog Mogenden, in dien tyd, de intentie zouden hebben gehad, om, *by het voortduuren van den Oorlog tusschen Frankryk en Engeland*, eenige toegevendheid van dien aart, als hier boven is gezegd, veel min op *een schriftelyk verzoek van den Engelschen Ambassadeur*, plaats te willen geeven; maar ter contrarie uit den inhoud der eerstgemelde Resolutie evident is; 1. dat 'er, van wegen het Engelsche Hof of Ministerie, geen adres altoos aan Hun Hoog Mogenden is gedaan, 't welk aanleiding zoude gegeeven hebben tot de voorzieninge, in die Resolutie vervat; en 2. dat het opschorten van het Convooi, aldaar vermeld, volgens de eigene woorden aldaar voorkomende, alleenlyk geschiedde, *in byzondere Consideratien, dat op de Repræsentatien, uit kragt van Hun Hoog Mogenden Resolutie van den twintigsten September gedaan, eerstdaags, antwoord van het Hof van Groot-Brittannie word verwagt, en dat de orders, door het zelve Hof aan haare Officieren te geeven, aan dezelve nog niet zouden kunnen wezen toegekomen, en daar op nieuws facheuse rencontres zouden kunnen voorvallen, dewelke verder aigreur, tegen de intentie van beide de Mogendheden, zouden occasioneeren.* Waar by in overweging wordende genomen, dat daar op de Vreede spoedig is gevolgt, en de 1778.

voorsz.

1778. voorsz. opschorting van Convooi, op den agtsten December daar aan, volkomen is ingetrokken; en de Collegiën ter Admiraliteit geauctoriseert, *om de Schepen met Hout gelaaden, indistinctelyk onder Convooi, zo als voor deezen, mede te laaten neemen;* blykt uit dit alles, hoe hemels breed, *deeze korte opschorting van Convooi*, om gemelde byzondere redenen en tot een particulier oogmerk gedaan, verschilt *van een weigering van Convooi, dewelke zonder bepaaling van tyd zoude moeten worden gedaan tot nadere order; in het begin van troubles, die zeer langen tyd kunnen duuren: en dat wel op de uitdrukkelyke Requisitie, van wege het Engelsche Hof, directelyk aan Hun Hoog Mogenden, by formeele Memorie, door den Engelschen Ambassadeur geaddresseert.*

„ Dat, van zodaanige toegevendheid in de Registers van den Staat geen voorbeeld te vinden zynde, Commissarissen hier nog by moeten voegen, dat dezelve nu nog minder als ooit van te vooren, te pas zoude komen; geconsidereert zynde de situatie, waar in Engeland zig tegenwoordig bevindt; en dat Hun Hoog Mogenden, in de voorige Oorlogen tusschen Frankryk en Engeland, wanneer het laatstgemelde Ryk in vry wat florissanter staat, als tegenwoordig, zig bevondt, wel verre *van eene toegevendheid van dien aart, als door gemelde Collegiën word voorgeslagen*, plaats te geeven, ter contrarie, met *de grootste*

ster-

fermeteit de Rechten van hunne Ingezee- 1778.
tenen, hen uit hoofde van het gemelde Tractaat competeerende, tegen het Engelsche Hof en Ministerie, *geduurende de toenmaalige troubles*, hebben vastgehouden: gelyk onder anderen kan worden gezien uit de cordaate representatien, ingevolge *Hun Hoog Mogenden Resolutie* van den derden Augustus 1746, en zelfs van den twintigsten September 1762, aan het Ministerie van Engeland gedaan.

„ Dat daarenboven het belang van alle de Zee-Mogendheden coïncideert met het belang van deeze Republiek; dat de Noordsche Mogendheden zeer sterk in de vryheid van de Zee zyn geïnteresseert; en byzonder daar in, dat de concurrentie van de Ingezeetenen deezer Landen, *in het afhdalen der Noordsche Producten*, niet worde afgesneeden, nog dat Engeland daar van een monopolie zoude maaken; dat ook de Zuidelyke Zee-Mogendheden van Europa geen minder reden hebben, om met de Republiek *een gemeene Zaak* te maaken, tot conservatie van de vrye Navigatie: zo dat 'er *geene continentiale relatien*, zo als men zig, by zekere gelegendheid, heeft uitgedrukt, aan hen Commissarissen zyn voorgekomen, waar door Engeland, in het onderneemen van eenen onregtvaardigen Oorlog tegen deeze Republiek, of in 't voortzetten van de tegenswoordige verregaande excessen tegen 's Lands Ingezeetenen, in een tydstip, waar in het zig zelve in

1778. groote verlegendheid bevindt, zoude kunnen verwagten te werden gesouteneert.

„ Dat laatstelyk, met relatie, tot het voorsz. Generaliteits Rapport, Commissarissen nog moeten remarqueeren, dat daar by niets word aangeroert, met betrekking tot het voorgeeven, by het antwoord van Lord *Suffolk*, en de Memorie van den Heer *Yorke*, gedaan, als of zyn Groot-Brittannische Majesteit, in de tegenwoordige troubles (die nogthans, volgens 't voorsz. antwoord van Lord Suffolk zelve, een gevolg zyn van de differenten over Noord-America,) uit hoofde van het Subsidie-Tractaat van 1678, bevoegd zoude zyn het secours, daar by gereguleert, van Hun Hoog Mogenden te vorderen: daar het Commissarissen nogthans is voorgekomen, dat een volkomen stilzwygen, op dat subject, zoude kunnen worden opgevat, als een stilzwygende erkentenis van zodaanige sustenue, en dat 'er vervolgens wel zorge zal behooren te worden gedraagen, dat zodaanig een stilzwygend aveu, ten minsten aan den Agtbaaren Raad, niet zal kunnen worden geobjicieert; voegende Commissarissen, op dit respect, 'er alleenlyk by, dat, daar de voorsz. sustenue zo klaar word tegengesproken door de duidelyke letter van het voorsz. Tractaat zelve, alhier een nieuw bewys van het willekeurig gedrag van het Engelsche Hof voorkomt, het welk, by een en dezelve Memorie, weigert de vervulling van Engage-

men-

nienten, die het zelfs niet kan ontkennen, 1778.
in der daad, te subsisteeren: en, als in eenen adem, daar by, van hun Hoog Mogenden vordert een secours, 't welk tot defensie van Rechten en posfesfien, buiten Europa gelegen, of in Troubles, daar uit alhier in Europa resulteerende, notoirlyk niet verschuldigt is.

„, Commisfarisfen, nu overgaande tot het Raport van het bovengenoemde besogne, over deeze zaake in hun Edele Groot Mogenden Vergadering gehouden, hebben dien aangaande niets anders te remarqueeren, als dat laatstgemelde Raport niets byzonders contineert: maar dat het verder gedrag, door de Leden van hun Edele Groot Mogenden Vergadering, in de deliberatie over beide de voorsz. Raporten, gehouden; Commisfarisfen ten sterkste heeft gefrappeert; hebbende Hoogstdezelven, in deeze importante materie, waar inne *notoirlyk, immers voor zo veel de Rechten van 's Lands Ingezeetenen, uit solemneele Tractaaten genestigd, by eene Resolutie van de Pluralitait zouden werden verkort*, geen overstemming plaats kan hebben, des onaangezien op de overreeding door Heeren Gedeputeerden deezer Stad gedaan, kunnen goedvinden, den dag van aanstaanden Woensdag te bepaalen, om van de deliberatie over gemelde Raporten, eene afkomst te maaken.

„, Dat op deeze wyze de heiligste banden, waar mede de Leden van dit Gemeenebest aan den anderen zyn verbonden,

1778. zouden worden los gemaakt; en *de rechten en vryheden van 's Lands Ingezeetenen in het generaal, en van de Leden en Steden in 't byzonder*, tot defensie van de welke allen aan den anderen op het kragtigst zyn gehouden, op indirecte wyze en verre gezogte voorwendzelen, zouden kunnen werden geëludeert: — ja dat Commissarissen, in dat geval, daar van de aller eclatantste preuven kunnen bybrengen; want dat, volgens de informatien van Heeren Gedeputeerden ter Dagvaart, *tot praetense justificatie van het bepaalen van den voorsz. dag*, niets anders in effecte is voorgegeeven, als dat, hoe zeer het voorsz. Tractaat van Marine met meerderheid van stemmen niet mag worden verandert; of daat over in onderhandeling met Engeland mag worden getreeden; veel min. de Rechten en Vryheden voor 's Lands Ingezeetenen daar by gecontracteert, *zonder algemeene toestemming*, mogen worden verkort; nogthans aan de Ingezeetenen deezer Landen *de protectie*, door hen, *op fundament van het voorsz. Tractaat, geduurende de Troubles tusschen Frankryk en Engeland*, tegen dit laatstgemelde Ryk, gevraagt, *met meerderheid van stemmen* zoude kunnen worden geweigert; als zulks maar niet geschiedt in de uiterlyke gedaante, of als een gevolg van *eenige negotiatie of onderhandeling*; en hoe zeer zodanig verbod, *by formeele Memorie*, door den Engelschen Ambassadeur, *tegen den erkenden inhoud van het Tractaat*, in

præjudicie van 's Lands commercieerende 1778.
Ingezeetenen, *uitdrukkelyk word verzogt.*

„ Commisfarisfen zullen zig hier omtrent niet verder extendeeren, al te bekend zynde, dat de Agtbaare Raad zig niet bevoegt kan oordeelen, om, onder prætext van *zodanige willekeurige en gansch ongegronde distinctien* en *subtiliteiten*, de hand te leenen aan de daadelyke verkorting *van Rechten en Vryheden*, dewelke altoos *als inviolabel* zyn geconfidereert, en op de nadrukkelykste wyze gemaintineerd; Dat derhalven, byaldien de Agtbaare Raad, na gewoonte, alle mogelyke toegevendheid plaats zal willen geeven, egter altoos *dit groote en voorname poinct daar van moet zyn en blyven uitgezondert.*

„ Op welke gronden, als nu zullende dienen van advis, zouden Commisfarisfen, onder het welneemen van den Agtbaaren Raad, van gedagten zyn, dat Heeren Gedeputeerden deezer Stad ter Dagvaard zouden behooren te worden geauctoriseert en gequalificeert, om van Stads wegen *de Rechten en Vryheden van vaart en handel*, de Ingezeetenen van deezen Staat in 't generaal, en van deeze Stad in 't particulier, zo uit hoofde van natuurlyke billykheid, als van het meergedagte Tractaat van Marine van den Jaare 1674 competeerende; mitsgaders de protectie van den Staat, henlieden, volgens de constitutie van 's Lands Regeering, dien aangaande verschuldigt, op de nadrukkelykste wyze te reclameeren; en te declareeren, dat de

1778. Agtbaare Raad de weigering van deeze protectie, by eene Resolutie, die genomen zoude worden door de pluraliteit van de Leden van Hun Edele Groot Mogenden, zal houden voor eene volstrekte overtreeding van de grondwetten van den Lande, en verbreeking van de banden, waar door de Leden van deezen Staat, tot defensie van elkanders Rechten, en afweering van alle geweld, aan den anderen verbonden zyn: mitsgaders dat het natuurlyk gevolg daar van zal moeten wezen, dat de Agtbaare Raad *zig daar na ook zal* moeten reguleeren in de aanstaande deliberatien, die 'er zullen moeten vallen over het dragen van de lasten van den Staat: die nergens anders toe worden opgebragt, als om de gemeene zaak, en de Rechten en Vryheden van 's Lands Ingezeetenen in het generaal, met alle vermogens te beschermen.

„ Dat de Agtbaare Raad zig als nog flatteert, dat welgemelde Leden de zaaken tot die extremiteit niet zullen laaten koomen, maar in tegendeel, dezelve liever daar heenen zullen willen helpen dirigeeren, dat Convoyen van vereischte sterkte, ten spoedigste, worden in gereedheid gebragt; mitsgaders, dat, tot de noodige aanwerving van Manschappen, mesures worden genomen, zo door middel van beter betaaling, en andere encouragementen, als door middel van Negotiatien met de Noordsche Mogendheden, die daar toe het convenabelste zullen worden geoordeeld.

„ Dat,

„ Dat, voor zo verre eenige Leden 1778.
zouden oordeelen, dat de Convoyen eenigen tyd zouden moeten worden opgeschort, om dat 'er geen Schepen van Oorlog ten genoegzaame getale aan de hand zouden zyn, om efficacieuse protectie te kunnen geeven; en men dus gevaar zoude loopen, dat de Vlag van den Staat zoude worden geaffronteert, en te gelyk, zo wel de convoyeerende Oorlogschepen als die van de Kooplieden zouden kunnen worden genomen en opgebragt: de Agtbaare Raad zig tegen eene korttydige opschorting van Convoy, niet langer zullende duuren als den tyd, die 'er vereischt word om een genoegzaam getal van Schepen in gereedheid te brengen, geenzints wil opposeeren; maar dan ook moet insteeren, dat ter zelver tyd alle de noodige aanstalte daar toe worde gemaakt; en deeze reden van opschorting van het Convoy, aldus klaar en duidelyk, in de te neemene Resolutie, worde uitgedrukt; en het Convoy zelve worde toegezegt en belooft, met alle mogelyke spoed te zullen brengen in gereedheid.

„ Dat voor het overige welgemelde Heeren Gedeputeerden ter Dagvaard behooren te worden gequalificeert, te insteeren, dat het weder antwoord aan het Hof van Groot-Brittanje moge bevatten een refutatie van de Engelsche sustenue, aangaande de gepretendeerde gehoudenheid van deezen Staat tot het geeven van bovengenoemde secours; voorts een Refuus

1778. van in eenige onderhandeling, hoe ook genaamd, het zy met zyne Groot-Brittannische Majesteit, of wel anders met hoogstdeszelfs Ministerie, over eenige, hoe ook genaamde, verandering in het meergemelde Tractaat van Marine, te treeden: of om, buiten Negotiatie, op eenige andere wyze, directelyk of indirectelyk, eenige atteinte te geeven aan den vryen Handel en Vaart van 's Lands commercieerende Ingezeetenen; met byvoeging, dat hoogstgedagte zyne Majesteit met geen reden altoos daar op kan blyven insteeren, *zelfs geoordeelt hebbende*, dat het voorsz. Tractaat rechtmaatig en practicabel was, wanneer de gelegenheid zig præsenteerde, om zig daar van, tegen deezen Staat te bedienen; en dat, laatstelyk, het voorsz. weder antwoord moge continueeren de ernstigste instantien, op het kost- en schadeloos ontslag der genoomene en opgebragte Nederlandsche Koopvaardyschepen; niet alleen, om dat dezelve tegen het voorsz. Tractaat zyn genomen en opgebragt, maar ook te meer, om dat meergedagte zyne Majesteit zelve, by het antwoord van Lord Suffolk, aan den Heer van Welderen, heeft laaten verklaaren en advoueeren de noodzaakelykheid van het voornoemde ontslag, namelyk, om aldaar bygevoegde reden, dat in allen gevallen, de voorsz. goederen ingelaaden zyn geweest, voor dat de Troubles met Frankryk begonnen waren, of bekend konden zyn; waar uit volgen moet, dat, al waren dee-

deeze Ladingen notoire Contrabande goederen, dezelve om die reden dan nog, volgens het begrip van zyn Majesteit zelve, zonder de grootste injustitie, niet aangehouden kunnen werden. 1778.

„ Dat laatstelyk, by aldien, onaangezien het bovenstaande, de pluraliteit van de Leden deeze zaak, in præjudicie van den vryen Vaart en Handel, zo als de zelve by het veel genoemde Tractaat van Marine is gereguleert, conform het bovengenoemde Generaliteits Raport, zoude kunnen goedvinden af te doen; in dien gevalle, Heeren Gedeputeerden ter Dagvaard behooren te worden gelast, daar tegen op de kragtigste wyze te protesteeren, en deeze Resolutie in de Registers van Hun Edele Groot Mogenden Vergadering te laaten insereeren.

„ Edoch refereeren Commissarissen zig tot het beter goedvinden van deezen Agtbaaren Raad.

„ Waar op gedelibereerd en omvraage gedaan zynde, hebben de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen de Heeren Commissarissen voor derzelver genomene moeite bedankt, en zig met het voorstaande advis geconformeert."

Besluit van Hun Hoog Mogenden.

's Daags na het inleveren van deeze nadere Aantekeningen, ter Vergaderinge van Holland, namen Hun Hoog Mogenden een Besluit, in genoegzaam de zelfde bewoordingen vervat, als het Raport, 't welk wy boven hebben medegedeeld. De Ge-

1778 zant der Republiek, by 't Hof van Groot-Brittannie, gaf daar van kennis aan den Staats Secretaris Lord Suffolk, in eene Memorie van den derden December.

De Engelsche Kaapers onder eenige bepaalingen gebragt.

Het een en ander scheen van eenige uitwerkinge te zyn op het Engelsche Hof. Op den vyftienden December werdt, van wegen Zyne Groot-Brittannische Majesteit, afgekondigd, eene nadere Instructie, raakende de Kaapers, waar by dezelve in eenige naauwer bepaaling gebragt werden, omtrent het aantasten en opbrengen van Schepen, en *Zyne Majesteit* inzonderheid scheen zorge te draagen, voor de vryheid en veiligheid van de Scheepvaart van Nederlandsche Ingezeetenen. Doch, voor zo veel de Schepen, *met Oorlogs- of Scheepsbehoeften* gelaaden, met naame werden uitgezonderd van de zulke, welke de Kaapers vry en ongehinderd moesten laaten vaaren, gaf 's Konings Afkondiging klein genoegen aan 's Lands Ingezeetenen, vooral aan de Kooplieden van Amsterdam. Ook werdt in Engeland zeer gebrekkig voldaan aan den eisch van 's Lands Staaten, van den negentienden November, om naamelyk *de opgebragte Schepen kost- en schadeloos te ontslaan*; waar van men een voorbeeld zag, in het Hollandsch Schip *de Vryheid*, voor rekening van de Heeren *Jan en Theodore van Marselis*, Kooplieden te Amsterdam, met eene Laading Masten en andere Houtwaaren, van Riga naar Rochefort bestemd; welke Laading, by vonnis

van

van de Admiraliteit, in Engeland verkogt werdt (m). 1779.

Klagte van den Franschen Gezant over het Besluit van Hun Hoog Mogenden.

Intusschen konde het Besluit van Hun Hoog Mogenden, van den negentienden November, niet dan ten uiterste onaangenaam zyn voor het Fransche Hof. De opschorting, by voorraad, van het verleenen van Convoy, aan Nederlandsche Schepen, met Scheepstimmerhout beladen, moest dat Ryk in verlegenheid brengen om die onmisbaare behoefte, vermids dezelve, door Schepen van andere Natiën, niet in de gepaste hoeveelheid konde bezorgd worden. Niet vreemd was het dan ook, dat Zyne Allerchristlykste Majesteit, eerlang, daar over deszelfs misnoegen betuigde; in eene Memorie, van den volgenden inhoud, welke dezelve, door zynen Gezant den Hertog *de la Vauguyon*, op den zevenden December, deedt inleveren ter Algemeene Staatsvergaderinge.

„ Het vertrouwen, waarin de Koning
„ myn Meester geweest is, dat Uwe Hoog
„ Mogenden, bezield met hartelyken yver,
„ om de volmaakte harmonie, die 'er thans
„ tusschen Frankryk en de Algemeene
„ Staaten heerscht, steeds te doen stand
„ grypen, zich, in de tegenwoordige om-
„ standigheden, stiptelyk zouden gedraagen
„ naar de grondbeginselen van eene vol-
„ strek-

(m) Het vonnis der Engelsche Admiraliteit en de gronden van hetzelve, nevens een uitvoerig Vertoog der gemelde Kooplieden, omtrent de onwettigheid der Engelsche Regtspleeginge in deezen, vindt men in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1779. bl. 65—84.

1778. „ ſtrekte onzydigheid, heeft Zyne Majes-
„ teit genoopt om de vereenigde Provin-
„ ciën te begrypen in het Reglement, dat
„ Hy, in de maand van July laatstleden,
„ heeft vastgeſteld, aangaande den Koop-
„ handel en de Scheepvaart van onzydige
„ Natiën. Zyne Majesteit vindt des te
„ minder reden om aan de volharding van
„ Uwe Hoog Mogenden in deeze grond-
„ beginſelen te twyffelen, naardien Hoogst-
„ dezelven Hem daar van herhaalde rei-
„ zen hebben doen verzekeren, en deeze
„ grondbeginſelen den allerweezenlykſten
„ grond en ſteun uitmaaken van de rust
„ en den welvaart der Republiek. Dan
„ Zyne Majesteit meent egter zich op dit
„ punt volkomen zeker te moeten ſtellen,
„ en het is in deeze bedoeling dat Hy my
„ bevolen heeft, Uwe Hoog Mogenden
„ eene duidelyke en naauwkeurige verklaa-
„ ring af te vraagen, nopens derzelver ver-
„ dere beſluiten, en aan Hoogstdezelven
„ te verklaaren, dat Hy zich naar derzel-
„ ver antwoord zal richten, om de Re-
„ glementen, welke Hy zoude wenſchen
„ nader te bekragtigen, voor zoo verre
„ dezelve de Onderdaanen van Uwe Hoog
„ Mogenden betreffen, te onderhouden
„ of te vernietigen.

„ Om aan Uwe Hoog Mogenden de
„ oogmerken en voorneemens van den Ko-
„ ning mynen Meester te beter te verklaa-
„ ren, zal ik de eere hebben Uwe Hoog
„ Mogenden te kennen te geeven, dat
„ Zyne Majesteit zich vleit, dat Hoogst-

„ de-

„ dezelven aan de Vlag van de vereenigde 1778.
„ Provinciën alle de vryheid zullen doen
„ geworden, welke dezelve toekomt, als
„ voortvloeijende uit Hunne onafhanke-
„ lykheid; als mede dat Zy hunnen Koop-
„ handel zoo ongeschonden zullen bewaa-
„ ren, als dezelve, volgens het recht der
„ Volken en de Tractaaten, behoort te zyn.
„ De minste afwyking van deeze grondbe-
„ ginselen zoude eene eenzydigheid open-
„ baaren, welke noodzaaklyk door haare
„ uitwerkselen zoude medebrengen, dat
„ Zyne Majesteit niet alleen de voorreg-
„ ten weder introk, die Hy aan de Vlag
„ van Uwe Hoog Mogenden heeft verze-
„ kerd, door zyn Reglement ten aanzien
„ van de onzydige Natiën, maar ook de
„ weezenlyke en loutere gunsten opschort-
„ te, welke de Koophandel van de ver-
„ eenigde Provinciën in alle de Havens van
„ zyn Koningryk geniet, uit geen andere
„ beweegreden, dan enkel de goedwillig-
„ heid en toegenegenheid van Zyne Majes-
„ teit voor Uwe Hoog Mogenden."

Tot naderen aandrang en verklaaringe zyner Memorie, leverde de zelfde Gezant, op den negentienden der Maand, de volgende *Nota* over.

„ De Koning van meening zynde, zig
„ volkomen zeker te stellen nopens de
„ verdere besluiten der Algemeene Staaten,
„ vleit zig, dat Hun Hoog Mogenden zig
„ op eene nette en naauwkeurige wyze
„ zullen gelieven te verklaaren, nopens de
„ kenmerken van de volmaakte neutrali-

„ teit,

1778. „ teit, waar van Zyne Majesteit zig ver-
„ zekerd houdt dat Zy niet voorneemens
„ zyn af te wyken. Hy verwacht van Hun
„ Hoog Mogenden, dat Zy aan de Vlag der
„ vereenigde Provinciën alle de vryheid
„ zullen doen geworden, welke dezelve
„ toekomt, als voortvloeijende uit hunne
„ onafhankelykheid, en dat zy Hunnen
„ Koophandel zoo ongeschonden zullen
„ bewaaren, als dezelve volgens het Recht
„ der Volken behoort te zyn, en door de
„ Tractaaten gelaaten is. Doch deeze vry-
„ heid zoude bedriegelyk, en deeze onge-
„ schondenheid verbasterd worden, indien
„ Hun Hoog Mogenden dezelven niet door
„ eene gepaste bescherming handhaaven,
„ en in gevalle zy dulden, dat Hunne On-
„ derdaanen de Convoijen blyven mis-
„ sen, zonder welken deeze geen genot
„ kunnen hebben, in allen deele, van de
„ voorregten, die zy verkreegen hebben,
„ en die zy inroepen. Een besluit, van
„ welk eene natuur ook, welk zoude strek-
„ ken om hen te berooven van zulk eene
„ wettige bescherming, het zy in 't ge-
„ meen ten aanzien van alle de takken van
„ hunnen Koophandel, het zy meer by-
„ zonderlyk ten aanzien van allerlei soort
„ van Scheepsbehoeften, zoude, in de te-
„ genwoordige omstandigheden, aangezien
„ worden als eene handelwyze, die regt-
„ streeks inbreuk deed op de grondbegin-
„ selen van eene volstrekte neutraliteit,
„ en onvermydelyk de gevolgen na zig
„ sleepen, welke reeds aangekondigd zyn

„ in

„ in de Memorie, die Uwe Hoog Mogenden is ter hand gesteld. Het is byzonder „ omtrent dit wezenlyk stuk en omtrent „ het verder voorneemen van eene op „ deeze wyze kennelyke onzydigheid in „ agt te neemen, dat de Koning van Hun „ Hoog Mogenden een klaar en duidelyk „ antwoord doet afvraagen." 1778.

Besluit van Holland, op de Fransche Memorie.

Voor dat de Fransche Gezant deeze *Nota* hadt ingeleverd, was, ter Vergaderinge van Holland, by meerderheid van stemmen, besloten, „ de zaaken ter Generaliteit daar „ heenen te rigten, dat aan den Hertog de „ la Vauguyon, op deszelfs Memorie van „ den zevenden December, tot antwoord „ mogt gegeeven worden: Dat Hun Hoog „ Mogenden altoos hebben hooggeschat, „ en zullen hoogschatten de eensgezind„ heid met Zyne Majesteit, en hoogstdes„ zelfs vriendschap en toegenegenheid „ voor den Staat gaarne willen aankwee„ ken, door alle middelen, die de onaf„ hanklyke rust der Republiek verzekeren, „ en medewerken tot eene volmaakte On„ zydigheid, in de onlusten, tusschen Zy„ ne Majesteit en den Koning van Groot„ Britannie ontstaan; Dat Hun Hoog Mo„ genden niet schroomen, eenvoudig en „ rondborstig aan Zyne Majesteit te ver„ klaaren, voorneemens te zyn, by de „ Onzydigheid naauwkeurig te blyven, in „ het vaste vertrouwen, dat de beide Mo„ gendheden zig daar mede zullen te vre„ de houden; en Hun Hoog Mogenden in „ 't gerust genot daar van laaten. Dat de

„ Koop-

1778. „ Koophandel en Scheepvaart der Republiek, een voornaam middel van derzelver bestaan zynde, de vrye oeffening daar van Hun Hoog Mogenden zeer ter harte gaat; Dat Hun Hoog Mogenden zig ook vleien, dat beide Mogendheden niet ongenegen zyn, of zig zullen laaten overhaalen, om aan dezelve te laaten den vrijen loop, welken het Regt der Volken en de Verbonden wettigen, en dat, wanneer daar over eenige discussie valt, alleen aan de gemaatigdheid en omzigtigheid van Hun Hoog Mogenden, om aan de regelen van voorzigtigheid, zo veel mogelyk, plaats te geeven, kan worden toegeschreeven, dat Hun Hoog Mogenden, by de maatregelen, tot kragtdaadige bescherminge van hunnen Koophandel en Scheepvaart, zonder onderscheid van den eigendom der Laadingen, en tot handhaaving van hunne Onzydigheid, voegen de zulke, door welke de aanleiding tot oneenigheden kan worden ontgaan; Dat Hun Hoog Mogenden van de billykheid zyner Majesteit zig te zeer verzekerd houden, om zig niet te beloven dat Zyne Majesteit in deeze ronde verklaaring van de gevoelens Hunner Hoog Mogenden zal genoegen neemen, en gelieven te volharden by de regelen van behandelinge der Onzydigen, en dus ook van de Onderdaanen van Hun Hoog Mogenden, welke Zyne Majesteit zelve heeft geoordeeld, met het Regt der Volken overeenkomstig te weezen, en by

„ hoogst-

„ hoogstdeszelfs schikkingen, op welke ge- 1778.
„ grond is de Koophandel, die, tusschen
„ de wederzydsche Onderdaanen, tot nu
„ toe, zo gelukkiglyk, tot nut en voor-
„ deel van dezelven, gedreeven wordt."
Doch in dit Antwoord, hoewel, by de meerderheid, ter Vergaderinge van Holland, goedgekeurd, namen de Afgevaardigden van Amsterdam geen genoegen. Zy verklaarden, zig te houden aan de Aantekeninge van den achttienden November, en alzo het besluit der Vergaderinge te laaten voor rekeninge der zulken, die 'er in bewilligd hadden; als wel voorziende, dat het, by den Franschen Gezant, geene voldoening zoude vinden.

Wordt afgekeurd by de Stad.

Dit gebeurde met 'er daad. Het Besluit van Holland ter Generaliteit gebragt, en aldaar aangenomen en bekragtigd zynde, was niet bekend gemaakt aan den Hertog de la Vauguyon, of hy weigerde zulk een antwoord aan te neemen; hy gaf voor reden van weigeringe, dat de Koning zyn Meester hem uitdruklyk hadt bevolen, geen ander antwoord aan zyne Majesteit te doen toekoomen, dan 't geen de duidelyke en niet dubbelzinnige kenmerken droeg eener volkomene Onzydigheid. Na dit weigerend bescheid, zonden Hun Hoog Mogenden het beraamde Antwoord regelrecht aan hunnen Gezant by het Fransche Hof, met bygevoegden last, om hetzelve te stellen in eigen handen van den eersten Staatsdienaar van zyne Allerchristlykste Majesteit, den Graave *de Vergennes*. Doch deeze toonde zig, in 't

De Fransche Gezant weigert het Antwoord van Hun Hoog Mogenden aan te neemen.

1778. aanneemen, even weigeragtig als de Gezant in 's Graavenhage. Hier om was de Gezant van Hun Hoog Mogenden, de Heer van Berkenrode, genoodzaakt, de nadere bevelen van zyne Meesters te verzoeken.

Springen van het Fregat Alphen, in de haven van Curaçao.

Meermaalen hebben wy, in 't beloop deezer Geschiedenissen, gewag gemaakt van de lotgevallen der Nederlandsche Koloniën, van wegen derzelver naauwe betrekkinge tot onze Stad. Een berigt en afbeelding van een droevigen Ramp, by en op eene dier Volkplantingen gebeurd, zal hier geene onvoegzaame plaats vinden. In den afloop deezes jaars naamelyk ontving 's Lands Zeeraad te Amsterdam de tyding van het deerlyk ongeval, aan een zyner Schepen, het Fregat van Oorlog *Alphen*, in de haven van het Eiland Curaçao, wedervaaren, en waar door alle onze kostbaare bezittingen aldaar gedreigd werden met een geheelen ondergang. Op den vyftienden September, in den morgen omtrent acht uure, werdt de lucht, door een dikken rook en damp, geheel verduisterd. Dit baarde ontsteltenis op het Eiland en de overige Schepen. Doch men hadt den tyd niet om de oorzaak van dit ongewoon verschynsel na te spooren: want men werdt getroffen door eenen ontzettenden slag, die straks van twee andere gevolgd werdt; zodat veele menschen, zelfs op het Gouvernement, plotzeling ter aarde nedervielen. Het aardryk daverde; de gebouwen waggelden op hunne fondamenten; de Schepen werden van hunne ankers gedreeven; de Zee rees

tien voeten boven peil, en spoelde over de rotzen. In het denkbeeld van eene vernielende Aardbeevinge, welke alles 't onderst boven dreigde te keeren, liepen de vervaarde Eilanders allen uit hunne wooningen. Akelig, boven alle beschryving, was het gezigt, welk zich thans aan hun oog vertoonde. Grooter en kleiner brokken van het aangestoken Schip; lichaamen van menschen, deels nog in hun geheel, deels geknot en verminkt, zagen ze door de lucht vliegen, hier en daar ook voor hunne voeten nedervallen. Het getal der gesneuvelden wordt op tweehonderdenvyf menschen begroot, behalven nog eenige Negers en Negerinnen, welke wy niet berekend vinden. Niet meer dan twee scheepslengten van het Schip Alphen lag de Schout by nagt, Graaf van Byland, ten anker, en op weinig afstands verder lagen nog vyf Vaderlandsche Koopvaardyschepen, en, onder deeze, twee, gereed om, met volle laadingen, naar onze havens te rug te stevenen; behalven etlyke zo groote als kleine Vaartuigen, aan de Volkplanting toebehoorende, of derwaarts gekoomen uit Engeland, Spanje, enz. om Koophandel te dryven. Geen huis of pakhuis bleef onbeschadigd; meest alle waren zonder pannen en glazen, en van veele de muuren geborsten. Gelyk het gemeenlyk gaat, in soortgelyke voorvallen, heeft men, na de oorzaak des ramps, onderscheidenlyk gegist, doch dezelve met geene volle zekerheid kunnen bepaalen. 1778.

 Ter-

1779. Terwyl de Gezant der Republiek op antwoord wagtte, beval Zyne Majesteit van Frankryk, aan deszelfs Gezant in 's Graavenhage, de daadelyke aankondiging te doen aan Hun Hoog Mogenden, van de intrekking eeniger Voorregten, den Scheepvaart betreffende, welke de Ingezeetenen der Vereenigde Gewesten, nevens die van andere onzydige Landen, zedert de maand July des voorgaanden jaars, in Frankryk genooten hadden. Doch, voor zo veel het Zyner Majesteit niet onbekend was, hoe zeer de Regeering van Amsterdam hadt geyverd, voor het verleenen van onbepaalde Convoyen, aan Schepen, met Houtwaaren en andere Scheepsbehoeften gelaaden; en in aanmerking neemende, zo als het Reglement zig uitdrukt, „dat de gemelde Stad hadt uitgemunt in patriöttische poogingen, om by de Republiek te wege te brengen, dat dezelve zig door het Hof van Londen liet verzekeren van de onbepaalde vryheid, welke haare Vlag toekoomt; en alzo aan deeze Stad willende geeven een uitsteekende blyk van Zyner Majesteits goedgunstigheid:" om alle deeze redenen wilde Zyne Majesteit, dat de Schepen, door de Ingezeetenen van Amsterdam bevragt en uit derzelver Haven vertrokken, zouden gehandhaafd worden by het genot der Voorregten, aan de onderdaanen van alle Onzydige Mogendheden toegestaan, doch die thans, by een Nieuw Reglement, aan alle de ove-

De Koning van Frankryk herroept de Voorregten, aan de Nederlanders toegestaan.

De Inwooners van Amsterdam van de intrekking uitgezonderd.

ri-

rige Nederlanders ontzeid werden. Met 1779.
den zesentwintigsten January zou de nieuwe schikking in werking gebragt worden.

Stads Afgevaardigden spreeken ten beste van geheel Nederland.

Hoe aangenaam het ook ware, aan de Regeeringe van Amsterdam, dat haare maatregelen de goedkeuring des Franschen Konings wegdroegen, met eene soort van tegenzin, nogthans, beschouwde zy de bevoorregting haarer Burgeren, door die Kroon, boven alle de overige Ingezeetenen van het Gemeenebest. Van hier dat zy last zondt aan haare Afgevaardigden in 's Hage, zig te vervoegen by den Heer Hertog de la Vauguyon, om deszelfs voorspraak by den Koning Zynen Meester te verzoeken, ten behoeve van alle de Steden en Provinciën van den Staat, en dat dezelve mogten gelaaten worden in het genot der vryheid, by het Reglement van den voorgaanden jaare toegestaan. Hun verzoek drongen zy te sterker aan, door den Hertog te verzekeren, omtrent de goede hoop, die 'er was, dat de begonnen raadpleegingen van Hun Hoog Mogenden, tot genoegen van Zyne Majesteit, zouden afloopen. De Gezant gaf, op dit voorstel, zyn woord, het gedaane verzoek tot kennisse van zynen Meester te zullen brengen. Niet vrugtloos was deeze voordragt.

Antwoord van Frankryk.

In eene nadere Memorie berigtte de Hertog de la Vauguyon, aan Hun Hoog Mogenden, dat de uitvoering van het nieuwe Reglement, tegen den zesentwintigsten January bepaald, op verzoek en voorspraak der Heeren van Amsterdam om uitstel, tot op den achtsten

1779. February was verschooven; onder deeze uitgedrukte voorwaarde, dat ten zy Zyne Majesteit, vóór dien tyd, stellige verzekering bekwam, aangaande het geleide van Schepen, met Scheepsbehoeften, en met naame met Timmerhout gelaaden, dezelve, door geenerhande vertoogen, van het doen afkondigen van 't beraamde Reglement, zou kunnen wederhouden worden.

Besluit van Hun Hoog Mogenden, en van Hun Ed. Groot Mogenden.

Van te veel gewigts, voor het belang van den Koophandel, was deeze aanzegging, dan dat de Hooge Vergaderingen niet, ten spoedigste, op een Antwoord zouden bedagt zyn. Zo wel de Algemeene Staaten, als die van Holland en Westfriesland, namen, in 't laatst van January, een Besluit, waar by de opschorting van Convoy van Scheepsbehoeften, in November jongstleeden bepaald, buiten werking werdt gesteld. Doch men was 't daarom nog niet eens, omtrent het Antwoord aan Frankryk, 't welk, volgens den eisch van deszelfs Gezant, beslissende zyn moest. Men was naamelyk bedugt, ingevalle men hier omtrent te stellig sprak, aan Engeland misnoegen te zullen geeven. Zo veel invloeds hadt deeze bedenking op de Vergadering van Holland, dat wanneer dezelve, met de meerderheid, het Ontwerp van een Antwoord uitbragt, de Afgevaardigden van Amsterdam hetzelve verklaarden voor dubbelzinnig, en geschikt om het verleenen van Convoy sleepende te houden. Van het zelfde begrip waren ook de Afgevaardigden van

Haarlem voegt zig by

Haar-

Haarlem. In weerwil der twee Steden, werdt het Antwoord gebragt ter Algemeene Staatsvergaderinge, en aldaar besflooten, om het den Franſchen Gezant te doen toekoomen; doch deeze weigerde, hetzelve aan te neemen. Straks volgde de afkondiging van 't Nieuwe Franſche Reglement; by 't welk, egter, om de even gemelde reden, aan de Ingezeetenen van Haarlem de zelfde vryheid, als aan die van Amſterdam, werdt toegezeid.

1779.

Amſtermdam; en geniet de zelfde vryheid in Frankryk.

Op den tienden Maart verſcheen Zyne Hoogheid in de Vergadering der Heeren Staaten van Holland en Westfriesland. In eene Aanſpraak deedt dezelve eenen voorſlag, aan Hun Ed. Groot Mogenden, ter verſterkinge van de Zee- en Landmagt, en om de eerſte te brengen tot een getal van vyftig of zestig Oorlogſchepen, waar onder ten minſten twintig of dertig Schepen van Linie, en de laatſte op vyftig of zestigduizend man. Tot dien tyd toe, en tot dat de Krygsmagt van den Staat tot die hoogte ware gebragt, oordeelde Zyne Hoogheid, dat omtrent het verleenen van Convoy eenige omzigtigheid gebruikt, en de Schepen, belaaden met Masten, Knieën, Krommers, zwaare Balken, en andere Houtwaaren, tot den aanbouw van Schepen noodig, daar van moesten worden uitgezonderd. Niet onbehaagelyk ſcheen deeze voorſlag aan zommige Leden der Vergaderinge. Amſterdam, egter, geſterkt van andere Leden, was van oordeel, dat, voor zo veel men,

Zyne Hoogheid doet een voorſlag, ter vermeerderinge der Zee- en Landmagt.

Amſterdam verzet zig tegen de

1779. Land-magt. men, aan de Landzyde, geen oogschynlyk kwaad hadt te dugten, voor de vermeerdering der Landmagt geene reden was; dat, hoe wenschelyk ook eene Zeemagt van vyftig of zestig Oorlogschepen voor den Staat ware, tot het by een brengen van dezelve meer tyds vereischt werdt, dan de tegenwoordige toestand van zaaken gehengde, dat het, om die reden, beter geraaden ware, zig te houden aan het besluit, in den voorgaanden jaare genomen, om de Zeemagt te brengen tot tweeëndertig Schepen, en daar mede allen spoed te maaken, tot beveiliginge van Koophandel en Scheepvaart. Met tien tegen negen stemmen werdt tot dit gevoelen beslooten, en de uitrusting van tweeëndertig Oorlogschepen vastgesteld.

Memorie van den Ridder Yorke. Niet onöpgemerkt konden, intusschen, de bemoeijingen des Franschen Hofs met de zaaken der Nederlanden, door dat van Groot-Britannie worden over 't hoofd gezien. Inzonderheid staken hetzelve in 't oog, de eischen, door Frankryk gedaan, aangaande het verleenen van onbepaalde Convoyen, aan Schepen, belaaden met goederen, by de Verbonden niet uitdrukkelyk verbooden, en het toezeggen van uitsluitende gunst aan Amsterdam en Haarlem, omdat derzelver Regenten ten voordeele van het Fransche Hof, (dat is, ter handhaavinge van den Koophandel en Scheepvaart van den Staat,) geyverd hadden. Engeland begreep, daarenboven, de nadeeligheid zyner toezegginge, by het Trak-

taat

taat van den jaare 1674, aan de Republiek 1779.
gedaan, wegens den vryen toevoer van Scheepsbehoeften naar Frankryk, en hoe zeer het hier door thans in de engte werdt gebragt. Dit alles was begreepen in eene Memorie, welke de Ridder Jorke, op den negenden April, aan Hun Hoog Mogenden overleverde; met naderen aandrang om af te zien van alle maatregelen, welke de Gezant ſtrydig noemde tegen de vriend- en bondgenootſchap met Zyne Majesteit, als het eenig middel om den Koning niet te doen afgaan van de maatregelen, welke deszelfs goede gezindheid jegens de Republiek, tot nog toe, hadt aan de hand gegeeven.

Censure van, en Appél door Zion Quint.

Een geſchil, van Kerkelyken aart, omtrent deezen tyd, in Amſterdam ontſtaan, baarde merkelyk gerugt. *Zion Quint*, Lidmaat der Hervormde Gemeente, zwaarigheid vindende in de Leere wegens den Kinderdoop, hadt een zyner kinderen ongedoopt gelaaten. Hoewel zyn gevoelen, en daar uit ontſtaande handelwyze, aan den Nederduitſchen Kerkenraad, en ook aan 's Mans Wyk-Predikant, niet onbekend was, verliepen 'er, egter, twaalf jaaren, zonder dat hy, deswegen, door iemand, kerkelyk werdt aangeſproken. Na dat tydverloop, by de verandering van den Kerkenraad, op het Alphabet van Broederen Diakenen gebragt zynde, werdt hy, door iemand der Broederen, daar van geſchrapt; voor reden geevende, dat Quint

1779. zyne kinderen niet liet doopen, en daarenboven geen Lidmaat der Gemeente was. By onderzoek bleek het laatste gedeelte der aantyginge ongegrond te zyn. Om hem, ten aanzien van het eerste, van gevoelen te doen veranderen, wendde de Kerkenraad zyne poogingen aan, door den Wyk-Predikant aan hem af te vaardigen, en met hem in onderhandeling te doen treeden. Doch hier mede werdt niets uitgewerkt. Men ontboodt Quint daar op, tegen den zeventienden Juny deezes jaars, in den Kerkenraad, en deedt hem, door het voorzittend Lid, voorhouden: „ 1. Dat hy, Zion „ Quint, door de verwerping van den „ Kinderdoop, afweek van de Leere der „ Gereformeerde Kerk, en van de Formulieren van Eenigheid. 2. Dat hy zig „ schuldig maakte aan de verbreiding dier „ Leere. 3. Dat hy, langen tyd, zodanige begrippen hadt gekoesterd, zonder daar van aan zynen Wyk-Predikant „ eenige kennis te hebben gegeeven. 4. „ Dat hy den Kinderdoop hieldt voor eene „ menschelyke instelling. 5. Dat hy, „ den Kinderdoop verwerpende, moest onderesteld worden niet gedoopt te zyn, „ en gevolglyk ook niet geregtigd tot het „ H. Avondmaal." Zion Quint, op deeze voorstellen, eenige bedenkingen hebbende voorgedraagen, verzogt de Vergadering, zonder alvoorens zyne aanmerkingen te hebben beantwoord, dat hy geliefde buiten te staan. Wederom binnen geroe-

roepen zynde, maakte het Voorzittend Lid 1779.
aan hem bekend het Besluit des Kerkenraads, hoofdzaakelyk hier op nederkomende „ Dat de Vergadering, de zaak overwoogen hebbende, om de bovengemelde redenen, aan hem voorgedraagen, zig, hoewel tot haar leedweezen, genoodzaakt vondt, het gebruik van het Heilig Avondmaal te moeten ontzeggen, tot zo lange hy, in de leere des Kinderdoops, zig met de Gereformeerde Kerk wederom zou vereenigen." Zion Quint, over dit Besluit des Kerkenraads, zig ten uiterste bezwaard vindende, vervoegde zig by de Klassis van Amsterdam, in een uitvoerig vertoog, dienende niet alleen ter aanwyzinge van de ongegrondheid des genomenen Besluits, maar ook om de vernietiging van hetzelve te verzoeken; met voorbehouding, in gevalle de Klassis, onverhoopt, de geslagene schorzing mogt goedkeuren en bekragtigen, zig vervolgens te zullen vervoegen, aan het eerstvolgende Synode, welk in Noordholland zou vergaderen (*n*). 't Zy de Klassis zig de zaak niet aangetrokken, of hoedanig een keer dezelve daar ook genomen hebbe, de Heer Zion Quint was van begrip, het stuk hier niet te laaten berusten. Althans stelde hy, eerlang, in handen van den Kerkenraad eene *Ampliatie van Redenen van Appél*, om tegen den zel-

(*n*) Zie *Redenen van Appél*, in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken 1779, *bl.* 683 enz.

1779. zelven te dienen op het Noordhollandsche Synode, welk in July des volgenden jaars, te Enkhuizen, zou vergaderen (o).

De Vryheid, voor Amsterdam en Haarlem, wordt tot geheel Holland uitgestrekt.

Intusschen hadt de Fransche Gezant, aan den Heere Raadpensionaris, kennis gegeeven van het goedvinden van den Koning zynen Meester, om, uit aanmerkinge van het Besluit van Hun Edele Groot Mogenden, tot het verleenen van onbepaalde Convoyen, de uitzonderingen en voordeelen, onlangs, aan de Inwooners alleen van de Steden Amsterdam en Haarlem toegestaan, uit te strekken over de geheele Provincie van Holland, by voorraad tot op den eersten Augustus; doch byaldien, na dien tyd, geene stellige besluiten mogten genomen zyn, by Hun Hoog Mogenden, dit gunstbewys vervolgens zou worden ingetrokken, en de uitvoering van 's Konings Raadsbesluit eenen aanvang neemen.

Voorslag om de andere Provincien tot Convoyen over te haalen.

Inmiddels bleeven de overige Provincien nog steeds aarzelen, omtrent de zaak der Convoyen. Zommigen oordeelden, de vermeerdering van de Zeemagt te moeten uitstellen, tot dat men omtrent de Landmagt zou zyn over een gekomen; andere wilden tot de onbepaalde Convoyen niet besluiten, dan na dat men alvoorens de Zeemagt op een meer gedugten voet zou gebragt hebben. Te schoon, egter, dagt zommigen, ter Vergaderinge van Holland, thans de kans te staan, ten opzigte van de gezindheid van Frankryk, dan dat men

(o) Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1780. *bl.* 937 *enz.*

men nu geene pooging zoude waagen, om de anders denkende Provinciën van gevoelen te doen veranderen. Amsterdam, gesterkt met de Steden Dordrecht, Haarlem, Rotterdam en Schiedam, deedt hierom, ter Vergaderinge van Hun Edele Groot Mogenden, den voorslag, of 'er geene middelen konden bedagt worden, om de overige Gewesten te noopen, tot bewilliging in het verleenen van onbepaalde Convoyen, voor Schepen, gelaaden met Timmerhout en andere Scheepsbehoeften. Doch de overige Steden, zo min als de Ridderschap, konden niet goedvinden, daar in te bewilligen. 't Gevolg hier van was, dat alleen de genoemde Steden, by het Edikt van 's Konings Raad, als bevoorregten zouden behandeld worden. Verscheiden verzoekschriften van Kooplieden, van Amsterdam en van andere Steden, werden, hier op, ingeleverd, zo by de Staaten van Holland, als by de Staaten Generaal, om van dezelve een spoedig besluit, omtrent het geleiden van hunne Schepen, te verwerven; doch, door de verschillende inzigten, zo der byzondere Gewesten, als van zommige Leden in ieder van dezelve, werdt de zaak sleepende gehouden, en kwam nooit tot een gewenscht besluit. 1779.

Omtrent deezen tyd gebeurde, op de Ree van Texel, een voorval, 't welk van een grooten nasleep was. Aanleiding daar toe gaf het opdraagen van 't bevel over het Schip *de Waakzaamheid*, door de Raa- Misnoegen van Oorlogsvolk in Texel.

1779. Raaden ter Admiraliteit te Amsterdam, waar op de Heer *Sloot* thans Kapitein was, aan den Graave *van Rechteren*, terwyl de gemelde Kapitein op den Uitlegger *Zuyleveldt* verplaatst werdt. Dit baarde ongenoegen op de Waakzaamheid, onder 't Bootsvolk, 't welk, reeds verdrietig over zynen langen dienst van vyf jaaren, nu vreesde, in lang op geen ontslag te kunnen hoopen. Vergeefs zogt de Amsterdamsche Admiraliteit de misnoegde menigte te paaien, met de verzekering van niet langer dan zes Maanden te zullen dienen, en eene belooning van twintig Guldens na verloop van dezelve. Zy begeerde volstrekt ontslag; 't welk dan ook, aan zeventig man, die 't langst aan boord geweest waren, werdt toegestaan.

Het misnoegen, hier gestild, sloeg wel haast over tot een ander Oorlogschip, *de Venus*, gevoerd by Kapitein *J. P. van Braam*, insgelyks op de Texelsche Ree geankerd. Als de stoutste dryver van den eisch stondt te boek de Schieman *Pieter Schiebergen*. Op den vierden Augustus voerde deeze den Luitenant *Bosch* te gemoete, dat het Volk gezamentlyk eenen brief hadt gezonden aan de Admiraliteit te Amsterdam, inhoudende verzoek om ontslag van den volgenden togt. Den zelfden dag porde de Schieman het Volk aan, om hunne belangen by den Luitenant in te brengen; doch op diens bedreiging, van den eersten, die 't hart hadt, daar over te spreeken, in hegtenis te zullen doen

lei-

leiden, hieldt elk zig ſtil. Tegen den avond, egter, kwam het Volk, welk laatst by den Schout by nacht Zoutman hadt gediend, hem beleefdelyk verzoeken, by den Kapitein, omtrent hun ontſlag, een goed woord te willen doen, alzo zy langer gediend hadden, dan 't ontſlagen Volk van den Graave van Regteren. Maar ook dit verzoek werdt van de hand geweezen, met de verzekering, dat hun dienst niet langer dan tot in December zoude duuren. Hier mede lieten zy zig gezeggen. 1779.

De Luitenant Bosch gaf, van deeze ontmoetinge, kennis aan de Raaden te Amſterdam, die hem, in antwoord, geboden, het Volk aan te zeggen, dat hun eisch ſtrydig was met de goede orde; doch, in gevalle zy zig wél gedroegen, zy dan niet langer dan onder hunnen tegenwoordigen Kapitein, op de Venus, in dienst zouden gehouden worden. Wel voldaan was het Volk na deeze aanzegging. Maar 's anderendaags kwamen ze den Luitenant vraagen, wanneer ze nu van boord zouden gelaaten worden? Dit deedt hem, nogmaals, hun het ſchryven der Amſterdamſche Raaden voorhouden; waar op zy, morrende, tot antwoord gaven, dat zy den Kapitein zelven wenschten te ſpreeken, en diensvolgens verzogten, dat hy mogt ontbooden worden.

Op den twaalfden Augustus kwam de Heer van Braam op zyn Schip, verzeld van drie andere Kapiteinen, Silvester, Rein-

tjes

1779. tjes en L. Spengeler, wier Schepen insgelyks in Texel lagen. Eerst riep men den Bootsman binnen; doch deeze verzekerde, van 't een noch ander iets te weeten. Daar na verscheen de gemelde Schieman, welke, op gelyke ondervraaging, hernam, van den Brief wel te weeten, doch niet voor zig zelven, maar wel voor 't oude Volk van Zoutman, te kunnen antwoorden; hy voegde 'er nevens, dat ze allen eensgezind waren, in het wenschen om hunne vryheid, en niet één voor één tot verhoor in de Kajuit te zullen willen koomen. Op dit zeggen hieldt de Kapitein den Schieman vast, en beval zynen Luitenant, om eene Sloep van het Fregat Beverwyk te roepen, die terstond kwam aanroeien.

Hier na tradt de Heer van Braam, met de andere Kapiteinen, houdende den Schieman by den arm, op 't halfdek, om hem in de gewapende Sloep te brengen. Doch op dit oogenblik schoot het volk toe, vooral de Konstapels- en Bootsmansmaat, en verloste, met geweld, den gevangene uit de handen van den Kapitein van Braam; welke daar op, nevens de anderen, aan de overige Schepen riep om gewapende Sloepen.

Thans was 'er geen houden meer aan de misnoegde menigte. Men maakte het Geschut los; voorzag zig van Handspaaken, Koevoeten en Lonten, laadde het Geschut met Scherp, rigtte het zelf naar 't Halfdek en de Officieren, en zwoer, de gewapende Sloepen der andere Schepen, indien ze durf-

durfden naderen, te zullen in den grond booren. Intusschen hadt de Luitenant Bosch Pistoolen uit zyne Kamer gehaald, om zynen Kapitein te beschermen; welken hy zo haast niet in gevaar zag, of hy liep spoedig toe, en hieldt, onder het doen van bedreigingen, den Konstapelsmaat het Schietgeweer voor 't hoofd, die daar op afhieldt. Vergeefs beval men de Soldaaten om in 't geweer te koomen: 't was thans uit met het gezag der Overften. 1779.

De Kapitein vraagde, wat zy verlangden? waar op het antwoord was, niets te hebben tegen den Kapitein, de Officieren of den Scheepskost, maar hunne vryheid te begeeren. Op zyne betuiging, dat deeze te geeven niet in zyne magt stondt, maar daar over naar Amsterdam te zullen schryven, hieldt elk zig stil. De Heer van Braam hieldt zyn woord, en zondt, tot het doen van omstandiger verslag, den Luitenant Bosch aan de Heeren van de Admiraliteit.

Men hadt in den Admiraliteits-Raad te Amsterdam, van 't voorgevallene, de weet niet bekoomen, of de Fiskaal nam de reize aan naar 's Graavenhage, om 'er Zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal, insgelyks van te verwittigen. De Luitenant Bosch kwam eerlang te rug, met eene Order aan den Kapitein, inhoudende dat Zyne Hoogheid eenige Gelastigden hadt benoemd om de zaak te onderzoeken. Het Volk scheen hier over voldaan, en ging vlytig aan 't werk. Aan de poogingen

1779. des Kapiteins, evenwel, om hen te beweegen tot den dienst tot in December, floegen ze doove ooren; zy zeiden, toezegging te hebben ontvangen van flegts zes of zeven Maanden te zullen in dienst blyven, en nu reeds zeventien maanden aan boord geweest te zyn.

Op dien zelfden dag verfcheenen in Texel het groote en het kleine Admiraliteits-Jagt van Amfterdam, voerende de Leden van den Krygsraad; deeze beftondt uit den Vice-Admiraal *Reinst*, den Schout by nacht Graave *van Byland*, de Kapiteinen *Sloot*, *Nauman*, *Riemerfma*, *May*, *Boot*, Baron *Bentinck* en *Braak*, den Fiskaal Mr. *Hendrik Tulling van Oldenbarneveld*, gezegd *de Witte Tulling*, den Sekretaris *N. Beeldfnyder* en den Advokaat *N. van Suchtelen.*

Op den vierentwintigften vergaderde de Krygsraad, in 't Groote Jagt. De Kapitein van Braam, met de Groote Sloep, naar 't Jagt geroeid, verfcheen hier insgelyks. By deeze gelegenheid hadt een der Sloeproeiers de koenheid, uit naam van al het Volk, den Vice-Admiraal eenen Brief te overhandigen, inhoudende hun befluit, om niet man voor man voor den Krygsraad te verfchynen; als mede, dat zy hunne vryheid, zelf ten koste van hun leeven, verlangden, en liever wilden fterven, dan die langer misfen. Vergeefs zogt de Fiskaal hem neer te zetten, en om Pardon van Zyne Hoogheid te verzoeken aan te fpooren; met eene houding van vertrouwen, was zyn

woord,

woord, niets misdaan te hebben, en slegts 1779.
de vryheid te begeeren. Even weinig baatte het voorleezen van eene Waarschuwing tot onderwerping, en van den Artikelbrief tegen zamenrottingen en muiteryen, die voorts aan den Mast werdt gespykerd. By zyne wederkomst aan boord vondt de Kapitein van Braam zyn Volk even onverzettelyk.

's Anderendaags vergaderde wederom de Krygsraad. De Kapitein van Braam werdt aan het Jagt ontbooden, nevens den Luitenant Bosch en eenen Adelborst; vervolgens ook de Luitenant van Kerchem, die intusschen het bevel aan den Schipper opdroeg, met de Stuurlieden, den Schryver, Eersten en Tweeden Meester, en al het Volk, volgens de Rolle, om voor den Krygsraad verhoord te worden. Alle deeze gingen van boord, uitgezonderd den Vierden Stuurman en Tweeden Meester, welke men niet van boord wilde laaten gaan, omdat zy tot het oude Volk behoorden. Zedert, egter, werdt, nevens den Derden, ook de Tweede Meester, met nog elf man, van 't Schip verlost.

De Kapitein van Braam met zyne Luitenanten en 't overige Volk werden nu verdeeld over andere Oorlogschepen, en aan deeze strenge bevelen gegeeven, naauwkeurig toe te zien, dat 'er geene Sloepen van de Venus afroeiden. Thans gaf ook de Vice-Admiraal aan den Schryver last, om agter op het gemelde Schip eene Afkondiging voor te leezen, inhoudende, dat

O 2 elk,

1779. elk, die zig wilde onderwerpen, met de Sloep van boord konde gaan. Alles vergeefs. Maar toen de Luitenant Bosch, uit eene Sloep, leggende agter de Stormladders, vorderde dat de Schipper en Konstapel, met hunne Boeken, in het Jagt moesten koomen, kwamen, met deeze, nog wel dertig man van boord, alwaar thans niet meer dan negentig man zig bevonden.

Het Schip de Venus lag nu ingeslooten tusschen drie andere Oorlogschepen. De Krygsraad, geen verderen voortgang kunnende maaken, zondt de Kapiteinen May en Bentinck aan *Zyne Hoogheid*; doch deeze begeerde den Vice-Admiraal Reinst zelven te spreeken; welke hier op naar 's Hage vertrok. Op den tweeden September derwaarts verreisd, keerde hy den negenden te rug. Drie dagen daar na werdt de Luitenant Bosch naar de Venus gezonden, om het Volk, van nieuws, tot onderwerping te vermaanen; onder bedreiging, dat, in gevalle van weigeringe, het Schip zou in den grond gefchooten worden. Men voegde 'er nevens, uit naam van Zyne Hoogheid, vergiffenis van misdaad, indien zy zig voor den Krygsraad wilden stellen, en vervolgens de toestemming geeven om geplaatst te worden op andere Schepen, tot dat het den Admiraal-Generaal en den Raad ter Admiraliteit te Amsterdam zoude behaagen, hen uit den dienst te ontslaan. De gedaane bedreiging maakte de gemoederen week. Zy verzogten uitstel, en dat de Sloep, 's namiddags

ten

ten vier uure, om bescheid, mogt weder- 1779.
koomen. Toen onderwierpen zy zig, werden met Sloepen afgehaald en op andere Schepen gebragt. De Kwartiermeester en Bootsman, onverzettelyk blyvende, werden door den Luitenant Bosch, ter bewilliginge, met geweld genoodzaakt. Aanmerkelyk is het, en verdient hier te worden opgetekend, dat wanneer de Heer Bosch, op hoogen last, het Schip doorzogt, alles in de beste orde vondt; niets overhoop, verzuimd of verwaarloosd. Zelf heeft men opgemerkt, dat wanneer de tegenwoordigheid van den Vice-Admiraal, op de Texelsche Ree, eenige ongemeene eerbewyzen vorderde, de misnoegden, in het betoonen van dezelve, nooit agterlyk waren; of wanneer, op de andere Schepen, de Stengen en Raas werden opgezet, zy altoos, in vlyt en naarstigheid, boven anderen uitmuntten. Een bewys van de waarheid hunner betuigingen, dat het hun alleen om de vryheid was te doen; waar onder, egter, verhoolen schynt geweest te zyn, de zucht, om, na bekoomen ontslag, by het neemen van nieuwen dienst, te deelen in 't genot van het thans verhoogde Handgeld.

Midlerwyl werden de Onderofficieren, die het Volk hadden opgezet, in hegtenisse geslooten; en de Kapitein van Braam nam, met vyftig man nieuw Volk, wederom bezit van zyn Schip. De Krygsraad vergaderde nu nog verscheiden dagen, om de Vonnissen op te maaken, die vervolgens aan Zyne Hoogheid gezonden werden.

1779. Het onlangs wederspannig Volk werdt, op 's Prinsen last, naar de Venus te rug gevoerd, onder voorwendsel om tot nadere schikking den dienst aldaar waar te neemen, doch, inderdaad, om ooggetuige te zyn van de straffe, die, eerstdaags, aan de veroordeelden zou geoeffend worden.

Tot het uitvoeren van deeze straffe was de negentiende October vastgesteld. 's Morgens ten tien uure werdt, op 't Schip de Venus, de Bloedvlag opgeheezen. Eenige Onderofficieren kwamen vry, met het betaalen van de kosten van 't Regtsgeding, en met de verlenging van dienst, naar goedvinden der Admiraliteit. Het vonnis over den Korporaal, die geweigerd hadt, met zyne Soldaaten, op 't Halfdek te koomen, hieldt in, met den Kogel gestraft te worden, zo dat 'er de dood op volgde; 't welk, egter, door den Admiraal-Generaal, verzagt werdt op het driemaal vallen van de Raa, en met honderdzestig slagen gekaarsd te worden. Diergelyke verzagtingen hadt Zyne Hoogheid gemaakt in de Vonnissen der drie Hoofdbelhamels, den Schieman, Konstapels- en Bootsmansmaat, tot gelyke straffe verweezen, behalven dat zy, voortaan, als gemeene Matroozen moesten dienen. Op gelyke wyze ondervonden nog eenige andere min schuldigen het gunstbewys van den Admiraal-Generaal. Het vuur van wederspannigheid, 't welk, ook op andere Schepen, smeulde, werdt, by tyds, gedoofd door deeze strafoeffeningen, als ook door de begaafdheid van den Vice-Admiraal

Reinst,

Reinst, tot het handhaaven van zyn gezag en van rust en goede orde. Hooglyk roemde men, in dien tyd, de wakkerheid van den Luitenant Bosch, in het uitvoeren der ontvangene bevelen. 1779.

Komst van Paul Jones in Texel.

In 't begin van October liep in Texel binnen, *Paul Jones*, een Amerikaansche Bevelhebber, thans voerende het Engelsche Oorlogschip *Serapis*, door hem veroverd, na een hevig gevegt tegen de Engelschen, waar in zyn eigen Schip, *The black Prince*, of de zwarte Prins, zo zwaare schade hadt bekoomen, dat het, twee dagen na den stryd, gezonken was. Met hem kwam nog binnen een ander Oorlogschip, *de Graavin van Scarborough*, insgelyks, in het zelfde gevegt, op de Engelschen bemagtigd. Een wydloopig verhaal van al het gebeurde, in deeze veel gerugt maakende zaak, behoort niet tot ons plan; het geen onze Stad betreft, zullen wy 'er alleen van aantekenen.

Vertoont zig te Amsterdam.

Zo dra zig voor Paul Jones eene voegzaame gelegenheid aanboodt, om aan Land te kunnen gaan, begaf hy zig naar 's Hage en Amsterdam. Overal, voornaamelyk in onze Stad, bezogt hy de plaatzen van openbaar vermaak, en werdt bezogt of onthaald door lieden van vermogen; tot geene kleine ergernisse van anderen, welke zulk eene gemeenzaamheid en eerbetooning onvoegzaam oordeelden, omtrent een Man, alleen by toeval en uit nood in onze havens binnen geloopen, en die, zo hy eenige vermaardheid bezat, dezelve voornaamelyk

1779. hadt te danken aan de Zeerooveryen, welke hy, dus lang, hadt gepleegd.

Eisch van den Ridder Jorke.

Eens en andermaal, ondertusfchen, leverde de Ridder Jorke Vertoogen in, by Hun Hoog Mogenden, Paul Jones betreffende, in welke hy, onder andere, aanhieldt op het in beslag neemen en te rug geeven van de Serapis en de Graavinne van Scarborough, en 't ontslag van derzelver Scheepsvolk, „ van welke de Zeeroover „ Paul Jones," (volgens de uitdrukkingen van den Gezant) „ van Schotland, een mis„ daadig en *oproerig* onderdaan des Ko„ nings van Groot-Britannie, zig hadt mees„ ter gemaakt." Op deezen eisch werdt, ter Vergaderinge van Holland, besslooten, den Gezant te antwoorden, dat aan den eisch van het in beslag neemen en te rug geeven der gemelde Schepen, door Hun Ed. Groot Mogenden, niet konde worden voldaan, als strydende met de grondregels van den Staat, medebrengende, omtrent de Schepen, die zig op de Reeën der Republiek, tegen de ongevallen der Zee, voor eenen tyd, koomen bergen, zig niet te bemoeijen met hetgeen in volle Zee is voorgevallen, maar, zonder daar van kennis te neemen, alles te laaten en wederom te doen stellen in den staat, in welken het was, voordat de Schepen in eenige dier Havens of Reeën binnen vielen; doch dat men, evenwel, gezind was, en daadelyk voor hadt, gemelden Paul Jones aan te zeggen, dat hy, nu tyds genoeg gehad hebbende tot herstellinge van be-

Besluit van Holland.

bekoomene schade, hoe eer hoe beter, weêr en wind dienende, Zee te kiezen, en zig daar tegen niet hadde aan te kanten, en alzo 's Lands Staaten noodzaaken, tot het neemen van maatregelen, die hem niet aangenaam zouden weezen; dat, eindelyk, Zyne Hoogheid zou verzogt worden, den Gezaghebber der Texelsche Ree aan te schryven, om Paul Jones, met zyne Schepen, in Zee te doen steeken, daar omtrent geene noodlooze uitstellen of vertraagingen te dulden; maar deszelfs vertrek, des noods, door alle bekwaame middelen, geweld zelf niet uitgezonderd, te verhaasten. 1779.

Tegen dit Besluit, op den zeventienden November, by overstemming, genomen, verzetten zig, benevens Dordrecht, Rotterdam, Schiedam, Haarlem en den Briel, de Afgevaardigden van Amsterdam. Zy verklaarden, hetzelve te houden voor *nul en van onwaarde*; als zynde onbestaanbaar met Hunner Hoog Mogenden Resolutie van den derden November des jaars 1756, volgens welke Commissievaarders van alle Natiën in de Zeegaten deezer Landen altoos worden toegelaaten; en van het allerverste uitzigt, ten aanzien van de oneenigheden, die uit eene onderscheiding, van welke de Registers van Hun Hoog Mogenden geen voorbeeld opleveren, te dugten zyn; en overzulks, met meerderheid van Stemmen, tegen een aanmerkelyk getal van voornaame Leden van Hun Ed. Groot Mogende Vergaderinge, volgens de Con- Amsterdam verzet zig daar tegen.

 sti-

1779. ſtitutie der Regeeringe deezer Landen, niet kunnende of mogende genomen worden. De Amſterdamſche Afgevaardigden deeden, daarenboven, nog aantekenen, dat zy van het voorgevallene kennis hadden gegeeven aan de Heeren hunne Principaalen, en van dezelve nadere bevelen verwagtten, hoedanig zy zig zouden hebben te gedraagen, om grieven van dien aart te herſtellen, of te voorkoomen; van welke bevelen zy, by tyd en wyle, aan de Vergaderinge nadere kennis zouden geeven; protesteerende, inmiddels, tegen 't geen, ſtrydig met 's Lands belangen, ondanks deeze verklaaring, zou gedaan worden, en houdende aan zig het regt tot nadere aantekening.

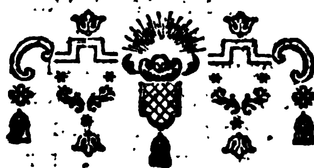
Sterk Protest der Stad. De Vroedſchap van Amſterdam hadt het voorgevallene ter Staatsvergaderinge, en het gedrag haarer Afgevaardigden, by die gelegenheid gehouden, niet vernomen, of zy gaf aan het laatſte haare goedkeuring. Zy ging nog verder. In het begrip van de nadeelige ſtrekkinge eener overſtemminge, in zaaken van zo veel aangelegenheids, gaf zy den gemelde Heeren Afgevaardigden last, om zig te bedienen van het regt van verdere Aantekeninge, aan zig gehouden; in gevolge van 't welke zy, op den tweeëntwintigſten December, uit naam hunner Principaalen, verklaarden: „ Dat de Hee-
„ ren hunne Lastgeevers, met de uiterſte
„ aandoening, hadden vernomen, de over-
„ haaste wyze, op welke het Raport in
„ Hunner Ed. Groot Mogenden Vergade-
„ ring, by eene kleine meerderheid, in

„ weer-

„ weerwil van andere Leden, was besloo- 1779.
„ ten, terwyl, nogthans, de zaak van dat
„ gewigt was, ten aanzien van de gevol-
„ gen, welke daar uit, voor de Repu-
„ bliek, waren te dugten, dat indien het
„ al niet klaarblykelyk ware, dat deeze
„ zaak niet anders dan met eenpaarigheid
„ konde worden afgedaan, nogthans het-
„ zelve, met veel waarschynlykheid, kon-
„ de worden afgeleid uit het Reglement
„ op de Raadpleegingen van Hun Ed. Groot
„ Mogenden, van den jaare 1585, volgens
„ 't welk eene volstrekte Eenpaarigheid
„ vereischt wordt, *in alle gewigtige zaa-*
„ *ken, den Staat van den Lande* betref-
„ fende; ten minste dat de volledige vast-
„ stelling van het gemelde Raport hadde
„ behooren te worden uitgesteld, tot dat
„ Staatswyze onderzogt en bewoogd zoude
„ zyn geweest, dat deeze zaak met de
„ Meerderheid konde worden afgedaan;
„ Dat gemelde Heeren Lastgeevers daar
„ door zodanig waren getroffen, dat zy
„ niet konden nalaaten te verklaaren, dat
„ de weezenlykste belangen van den Staat,
„ naar hunne gedagten, in zulk eene wyze
„ van raadpleegen en besluiten, *in zaaken*
„ *van zo veel gewigts*, ten uiterste waren
„ betrokken, en zy derhalven zig genood-
„ zaakt hadden gevonden, ter voorkoo-
„ minge van de verderflyke gevolgen, wel-
„ ke uit de gemelde overhaaste en wille-
„ keurige Besluiten, in vervolg van tyd,
„ al verder zouden kunnen voortvloeien,
„ door hunne Afgevaardigden ter Dagvaart

„ te

1779. „ te laaten aankondigen: Dat, byaldien
„ vóór het afloopen der tegenwoordige ge-
„ woone Vergaderinge, aan de Heeren
„ Lastgeeveren geene voldoende verzeke-
„ ring zou zyn gegeeven, dat voortaan,
„ in zaaken van gewigt, omtrent welke
„ vermoed wordt geene Overstemming
„ plaats te hebben, ook geen besluit met
„ de Meerderheid zoude genomen worden,
„ voordat, in alle gevalle, *Staatswyze*,
„ dat is, *na vooræfgaande raadpleegingen*
„ *in de Vroedschappen der Steden*, onder-
„ zogt en beslist zoude zyn, dat het voor-
„ werp der raadpleegingen tot die zaaken
„ behoort, in welke de Overstemming klaar-
„ blykelyk plaats heeft, gemelde Heeren
„ Lastgeevers, by gebreke van dien, *zo-*
„ *danige kragtdaadige maatregels zouden*
„ *beraamen, als zy, tot bereikinge van*
„ *het gemelde oogmerk, zouden te raade*
„ *worden.*"

DE

DE

PRENTEN

MOETEN GEPLAATST WORDEN: